

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Ilze Vilka

**SOCIĀLĀ KAPITĀLA ELEMENTU IZPĒTE UN
NOVĒRTĒJUMS EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS
KONTEKSTĀ LATVIJĀ**

Promocijas darbs

Doktora grāda iegūšanai ekonomikas nozarē

Apakšnozare: Latvijas tautsaimniecība

Zinātniskā vadītāja,

Profesore, Dr.oec.,

Ērika Šumilo

Rīga, 2016

SATURS

PATEICĪBAS	4
SAĪSINĀJUMI	5
IEVADS	7
1. SOCIĀLAIS KAPITĀLS UN EKONOMISKĀ ATTĪSTĪBA	17
1.1. Sociālā kapitāla jēdziens un pētījumi sociālo zinātņu nozarēs	17
1.1.1. Sociālā kapitāla aktualitāte un ietekmīgākie autori sociālo zinātņu nozarēs	17
1.1.2. Pētījumu teorētiskās pieejas	21
1.1.3. Sociālā kapitāla definīcijas, to vēsturiskā attīstība	24
1.1.4. Sociālā kapitāla pētīšanas līmeņi, elementi un metodes	27
1.1.5. Sociālā kapitāla struktūras elementu ietekme	34
1.2. Sociālā kapitāla vieta un loma tautsaimniecībā	36
1.2.1. Sociālā kapitāla nozīme ekonomiskās drošības teorētiskā konceptā	40
1.2.2. Sociālā kapitāla nozīme kopējo resursu pārvaldīšanā, rīcībpolitiku veidošanā	41
1.2.3. Sociālā kapitāla ietekme uz ekonomisko attīstību	45
1.3. Konceptuālā modeļa elementi un to operacionalizācija	49
2. LATVIJAS EKONOMISKO ATTĪSTĪBU UN SOCIĀLO KAPITĀLU RAKSTUROJOŠI INDIKATORI	52
2.1. Latvijas ekonomiskās attīstības līmeņa raksturojums Baltijas valstu kontekstā	52
2.2. Latvijas institucionālais ietvars un ekonomiskās attīstības indikatori reģionālā griezumā	57
2.2.1. Reģionālas atšķirības sociāli ekonomiskajos rādītājos	61
2.2.2. Sociālo kapitālu raksturojošie rādītāji	65
2.3. Rīgas reģiona novadu novērtējums un pētāmo novadu izvēle	69
2.4. Carnikavas un Ikšķiles novadu raksturojums	74
2.4.1. Reģionālais konteksts	74
2.4.2. Teritorija	75
2.4.3. Demogrāfiskā situācija novados	77
2.4.4. Nozaru raksturojums	85
2.4.5. Formālās institūcijas vai pārvaldes struktūra	86
2.4.6. Novadu pašvaldību budžeta ieņēmumi un izdevumi	88
2.4.7. Pašvaldību infrastruktūra, sniegtie un pieejamie pakalpojumi	91
2.4.8. Pilsoniskā sabiedrība, NVO raksturojums Carnikavas un Ikšķiles novados	92
2.4.9. Carnikavas un Ikšķiles novadu sociāli ekonomisko indikatoru kopsavilkums	94
3. PĒTĪJUMS PAR SOCIĀLO KAPITĀLU NOVADU EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS KONTEKSTĀ	96

3.1. Pētījuma metodoloģija.....	96
3.2. Pētījums par sociālā kapitāla lomu Carnikavas un Ikšķiles novadu ekonomiskās attīstības kontekstā.....	100
3.2.1. Aptauja par sociālo kapitālu, anketas adaptēšana, izstrāde un testēšana.....	100
3.2.2. Pētījuma norise un izlases raksturojums.....	100
3.2.3 Trūkstošo vērtību analīze	103
3.2.4. Koriģētās izlases aprakstošās statistikas dati, respondentu raksturojums	105
3.2.5. Vispārējie pētījuma rezultāti un to interpretācija	119
3.2.6. Faktoru analīzes rezultāti.....	133
3.2.7. Pētījuma galvenie rezultāti	140
3.3. Carnikavas un Ikšķiles pašvaldību informatīvo izdevumu analīze un daļēji strukturētas intervijas ar sociāli aktīviem iedzīvotājiem.....	144
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	146
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	153
PIELIKUMI.....	163

PATEICĪBAS

Šī darba izstrāde noritējusi vairāku gadu garumā un tā tapšanas procesā par atbalstu jāpateicas gan Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes mācībspēkiem teorētisko zināšanu jomā, gan par domapmaiņu un ieteikumiem Starptautiskās ekonomikas un biznesa katedras mācībspēkiem un doktorantūras studiju kolēģiem. Paldies darba recenzentiem par konstruktīviem ieteikumiem un lietderīgām norādēm darba pabeigšanai.

Pateicos zinātniskajai vadītājai prof. Ērikai Šumilo par atbalstu visā promocijas darba tapšanas laikā – par diskusijām, ieteikumiem un motivāciju novest uzsākto līdz noslēgumam.

Paldies Andy Woodhouse par konsultācijām saistībā ar sociālā kapitāla operacionalizēšanu, atļauju izmantot viņa pētījuma un aptaujas pieredzi, vērtīgām norādēm uz citu sociālā kapitāla pētnieku iestrādēm.

Paldies Dr. Ilonai Baumanei-Vītoliņai, ar kuru kopā mums ir tapušas vairākas publikācijas, kā arī par iesaisti vairākos starptautiskos sadarbības projektos “*Baltic Universities Network for Local Economic Development*” un “*Imagining Development: A multidisciplinary and multilevel analysis of development policies and their effect in the post-socialist world*”, kas ļāva prezentēt un apspriest pētījuma rezultātus starptautiskā zinātniskā vidē. Mūsu sadarbība bijusi veiksmīga ne tikai akadēmiskajā jomā un sekmējusi šī darba tapšanu, bet arī sniegusi iedvesmu un gandarījumu par sekmīgi īstenotiem projektiem.

Empīriskā pētījuma tapšanā jāpateicas par ieteikumiem, padomiem un atbalstu Dr. Edgaram Brēķim, SKDS pētniecei Zandai Rutkovskai, Ansim Jurģim Stabingim.

Paldies Ikšķīles un Carnikavas jauniešiem, kuri iesaistījās un palīdzēja aptaujas veikšanā, kā arī Carnikavas un Ikšķīles novada iedzīvotājiem par līdzdalību un veltīto laiku, sniedzot atbildes uz aptaujas anketas jautājumiem, jo īpaši tiem novada iedzīvotājiem, kuri piekrita dalīties ar padziļinātu ieskatu pētāmajos jautājumos, sniedzot intervijas. Viesošanās Ikšķīles novadā radīja pozitīvu iespaidu par domes un iedzīvotāju ieinteresētību novada jautājumos.

Paldies manai ģimenei par pacietību, izpratni un atbalstu – bez jūsu palīdzības šī darba pabeigšana nebūtu iespējama.

SAĪSINĀJUMI

ASV	Amerikas Savienotās Valstis
CSP	Centrālā Statistikas pārvalde
CVK	Centrālā vēlēšanu komisija
EK	Eiropas Komisijas
EM	Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
FM	Finanšu ministrija
GKI	Globālās konkurētspējas indekss (<i>Global Competitiveness Index</i>)
HDI	Tautas attīstības indekss (<i>Human Development Index</i>)
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
TAI	teritorijas attīstības indekss
IKP	Iekšzemes kopprodukts
LZA	Latvijas Zinātņu akadēmija
LZP	Latvijas Zinātnes padome
MK	Ministru kabinets
NACE	Vispārējās ekonomiskās darbības klasifikācija
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	nevalstiskas organizācijas
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
PLMP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
RAIM	Reģionālās attīstības indikatoru modulis

SKI	Sociālā kapitāla pamatelementu indekss
SOCAT	Sociālā kapitāla novērtēšanas instruments (<i>Social Capital Assesment Tool</i>)
SKDS	Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS
UR	Uzņēmumu reģistrs
VRAA	Valsts reģionālā attīstības aģentūra
VARAM	Vides aizsardzības uz reģionālās attīstības ministrija
WoS	datu bāze <i>ISI Web of Science</i>
WEF	Pasaules Ekonomikas forums (<i>World Economic Forum</i>)

IEVADS

Promocijas darba aktualitāte un novitāte

Starptautiskajā zinātniskajā literatūrā pēdējās desmitgadēs pieaug empīrisko pētījumu skaits par sociālā kapitāla elementu saistību un ietekmi uz ekonomiskajiem rādītājiem. Ar sociālā kapitāla pētīšanu nodarbojas starptautiski ievērojami zinātnieki, tai skaitā Elinora Ostroma (*Ostrom*, 2013, 2011), Roberts Putnams (*Putnam*, 1993), Frensiss Fukujama (*Fukuyama*, 1995), Kneks un Kīfers (*Knack, Keefer*, 1997), kā arī citi. Kneks (*Knack*, 2002, p.42-82) par pētījuma rezultātiem pauž uzskatu, ka tie nodrošina spēcīgu atbalstu hipotēzei, ka sociālais kapitāls nacionālā līmenī ir saistīts ar uzlabojumiem sabiedrības labklājībā, ekonomiskajā augsmē, investīciju piesaistē un nabadzības rādītāju uzlabošanā.

Latvijas tautsaimniecības attīstības mērķi ir saistīti ar iedzīvotāju labklājības nodrošināšanu un palielināšanu. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam paredz tādas attīstības politikas veidošanu, kas veicina ekonomisko izaugsmi, vienlaikus uzlabojot indivīdu dzīves kvalitāti, kā arī uzsver ekonomisko un sociālo jautājumu savstarpējo saistību, tostarp ietverot sociālo kapitālu kā izaugsmes resursu. Lai sasniegtu ilgtspējīgas attīstības mērķus un ieviestu situācijai atbilstošus politikas pasākumus, vispirms ir nepieciešams veikt padziļinātu aktuālās situācijas izpēti un analīzi. Kāds ir sociālais kapitāls Latvijā un vai, un kādas ir tā ietekmes īpatnības uz ekonomiskajiem rezultātiem? Vai sociālais kapitāls Latvijā ir uzskatāms par izaugsmes resursu?

Starptautiskajā zinātniskajā literatūrā, t.sk. pētījumos, sociālā kapitāla koncepts tiek izmantots, lai izprastu un skaidrotu sabiedrības sadarbības ietekmi uz ekonomiskās attīstības procesiem un rezultātiem. Starptautiskie pētījumi ietver datus par atsevišķām sociālā kapitāla izpausmes formām, tiek uzsāktas iestrādes metodoloģijas izstrādei sociālā kapitāla mērīšanai, kā, piemēram, OECD (Scrivens, Smith, 2013). Starptautisku organizāciju uzmanība pievērsta sociālajam kapitālam kā iespējai uzlabot sabiedrības pārvaldi un rīcībpolitiku kvalitāti. Padziļināti pētījumi par sociālo kapitālu tiek veikti Anglijā, Meksikā, Austrālijā un citur.

Lai gan ir pieejami starptautiski pētījumi par sociālā kapitāla lomu ekonomiskajā attīstībā, vispusīgi, regulāri dati par sociālo kapitālu Latvijā nav pieejami. Latvijā līdz šim nav regulāru pētījumu prakses, kas saistītu sociālo kapitālu ar ekonomikas attīstības rezultātiem, tāpat nav analizēta sociālā kapitāla ietekme uz ekonomiskās attīstības rezultātiem. Ieskatu par sociālā kapitāla struktūras elementiem Latvijā ir iespējams atrast atsevišķos pētījumos. Izdevuma "Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2012./2013. Ilgtspējīga nācija" noslēdzošajā nodaļā tiek aplūkota teritoriju līdzsvarota attīstība un sociālais kapitāls, aizskarot tēmu par sociālā kapitāla lomu vietās

attīstībā, – lai kādi būtu vietas resursi, to pilnvērtīgu izmantošanu var nodrošināt aktīvi sociālie aģenti (Zobena, Mežs, 2013, p.84).

Sociālā kapitāla struktūras un ietekmes izpēte Latvijā ir aktuāla, jo īpaši, ņemot vērā reģionālās ekonomiskās atšķirības valsts teritorijā. Balstoties uz starptautiskiem pētījumiem un teorētiskām atziņām, sociālais kapitāls var kļūt par vienu no reģionālo atšķirību pastiprinošiem faktoriem. Lai savlaicīgi mazinātu sabiedrības noslāņošanos un tās ietekmi uz tautsaimniecības attīstību ilgtermiņā, izvairītos no negatīvām cēloņsakarībām, ir svarīgi pievērst uzmanību un mazināt atšķirīgas indivīdu iespējas dažādās sociālajās grupās.

Zinātniskā literatūra piedāvā dažādas teorētiskas pieejas un metodes sociālā kapitāla novērtēšanai. Zinātniskajā diskusijā ir aktuāla sociālā kapitāla definēšana (struktūra, sastāvdaļu veidi), ietekme uz sabiedrības funkcionēšanas mehānismiem, izpētes līmenis, kādi pētījuma rezultāti var būt par pamatu, lai izstrādātu ieteikumus tautsaimniecības attīstībai.

Viens no ietekmīgākajiem kritiskajiem viedokļiem par sociālā kapitāla teorētisko konceptu pieder Robertam M. Solovam. Savās piezīmēs par sociālo kapitālu un ekonomiskajiem rezultātiem Solovs pauž šaubas par to, vai sociālo kapitālu var uzskatīt par kapitāla formu ekonomiskā izpratnē. “Kādēļ sociālais kapitāls? Es uzskatu, tas ir mēģinājums gūt pārliecību no sliktas analogijas” (Solow, 1999, p.6). Tai pat laikā Solovs pauž arī atbalstu sociālā kapitāla pētījumiem: “Es uzskatu, ka tie, kuri raksta un runā par sociālo kapitālu, cenšas saprast ko grūtu, sarežģītu un svarīgu: veidu, kā sabiedrības institūcijas un vienota izturēšanās mijiedarbojas ar veidu, kā darbojas tās tautsaimniecība.” (ibid.)

Šajā darbā tiek aplūkotas Pasaules Bankas (*World Bank*, 2002, Krishna, Shrader, 1999), Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*OECD*, Scrivens, Smith, 2013), zinātņu doktora Vudhauša (*Woodhouse*, 2004) teorētiskās, konceptuālās un empīriskās pieejas sociālā kapitāla pētīšanā, kā arī citos pētījumos pielietotie sociālā kapitāla pētīšanas instrumenti un metodes. Pētījuma rezultāti papildina starptautisko zinātnisko diskusiju par sociālā kapitāla struktūru un tā lomu ekonomiskajās norisēs.

Tautsaimniecības kontekstā pētījums veidots, balstoties uz augšupējo (*bottom-up*) metodi, kas ļauj padziļināti un vispusīgāk izprast sociālā kapitāla struktūras īpatnības novadu līmenī. Šī darba ietvaros autore pēta sociālo kapitālu un ekonomiskās attīstības līmeni Latvijas novados – Carnikavas novadā un Ikšķiles novadā.

Pētījuma objekts un priekšmets:

Pētījuma objekts ir novadu ekonomiskā attīstība.

Pētījuma priekšmets ir sociālais kapitāls.

Promocijas darba mērķis: balstoties uz zinātnisko literatūru un starptautiskiem zinātniskiem empīriskiem pētījumiem, izpētīt sociālā kapitāla struktūru, īpatnības un ietekmes veidus Latvijas novados, izstrādāt kritērijus sociālā kapitāla novērtēšanai.

Tā sasniegšanai ir izvirzīti šādi **uzdevumi:**

1. izstrādāt literatūras pārskatu par aktuālajām tendencēm sociālā kapitāla un ekonomiskās attīstības teorētiskajos un praktiskajos pētījumos; izpētīt sociālā kapitāla saistību ar ekonomiskās attīstības procesiem;
2. analizēt aktuālos teorētiskos un praktiskos pētījumus par sociālā kapitāla lomu ekonomiskajā attīstībā (t.sk. jēdzienus – vietējā ekonomiskā attīstība (local economic development), kopienas ekonomiskā attīstība (community economic development)) un tā ietekmi uz ekonomiskās attīstības rezultātiem, kā arī identificēt sociālā kapitāla novērtēšanas veidus;
3. izstrādāt kritērijus sociālā kapitāla novērtēšanai;
4. izstrādāt anketu sociālā kapitāla novērtēšanai novada līmenī;
5. veikt sociālā kapitāla mērījumus divos novados un datu apstrādi ar faktoru analīzes metodi;
6. balstoties uz aptaujas rezultātiem, noskaidrot, kāda ir sociālā kapitāla uzbūves struktūra un saistība ar novadu ekonomisko attīstību;
7. izveidot konceptuālu modeli par sociālā kapitāla ietekmi uz novadu ekonomisko attīstību;
8. balstoties uz promocijas darba rezultātiem, izstrādāt priekšlikumus nākotnes pētniecības virzieniem un ieteikumus politikas veidotājiem, kā iespējams izmantot sociālā kapitāla pozitīvo ietekmi.

Promocijas darba hipotēzes:

1. Pastāv kauzāla ietekme starp sociālā kapitāla struktūras īpatnībām un sekmīgākiem vai sliktākiem novada ekonomiskās attīstības rezultātiem.
2. Sociālā kapitāla elementiem ir pozitīva ietekme uz mājāsaimniecību labklājības līmeni.
3. Mājāsaimniecībām piemītošais sociālais kapitāls ir atkarīgs no mājāsaimniecību sociāli ekonomiskiem parametriem.

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes:

1. Sociālā kapitāla struktūrā Latvijas novadu līmenī iztrūkst elementi, kas sekmē efektīvu kolektīvo rīcību un sabiedrisko kontroli, kā rezultātā netiek samazinātas darījumu izmaksas un sekmēta efektīva kopīgo resursu pārvaldība.
2. Zems vispārējās uzticēšanās (thin trust) līmenis ir viens no politisko un administratīvo institūciju neefektīvas darbības cēloņiem.

3. Piesaistošajam (bonding) sociālajam kapitālam Latvijas novados ir raksturīgs sociālās drošības tīkla (safety net) efekts, kas mazina negatīvās sociālās sekas ekonomiskas krīzes situācijā.
4. Sociālajam kapitālam ir sociāli ekonomiska vērtība, gan kā attīstības resursam, gan lai uzlabotu novadu attīstības rīcībpolitiku izstrādes procesu un kvalitāti.

Pētījuma ierobežojumi:

Sinerģijas pieejai ir trīs galvenie uzdevumi, ko risina teorētiķi, pētnieki un rīcībpolitiku veidotāji. Pirmkārt, identificē sabiedrības attiecību raksturu un apjomu noteiktā kopienā, formālās institūcijas, un abu sfēru mijiedarbību. Otrkārt, noskaidrojot sociālā kapitāla līmeni, izstrādā institucionālās stratēģijas. Treškārt, identificē veidus, kā pozitīvās sociālā kapitāla izpausmes (sadarbība, uzticība un institucionāla efektivitāte) var kompensēt negatīvās (izolāciju, korupciju, bezbiļetnieka efektu vai kopienu traģēdiju). Trešā uzdevuma galvenais izaicinājums, kā panākt situācijas izmaiņas, lai sociālais kapitāls “aizvieto” vājas, naidīgas, vienaldzīgas formālās institūcijas (Woolcock, Narayan, 2000, pp.225-249).

Lai gan pastāv starptautiski sociālā kapitāla mērījumi un, Latvijas mērogā pārskats par tautas attīstību raksturo atsevišķas sociālā kapitāla formas makro līmenī, kā arī pastāv pētījumi par strukturālo sociālo kapitālu, vispusīgi pētījumi par sociālā kapitāla struktūru un tā lomu ekonomiskās attīstības kontekstā pagaidām nav veikti. Teorētiskā literatūra atspoguļo, ka sociāla kapitāla veidošanās un izpausmes ir plašāks un komplicētāks process kā atsevišķu sociālā kapitāla elementu novērtēšana. Dati par sociālā kapitāla mērījumiem makro līmenī ir pieejami tikai atsevišķām sociālā kapitāla formām (vai elementiem), piemēram – uzticēšanās. Makro līmeņa datu ieguvei, lai veiktu vispusīgu sociālā kapitāla struktūras un dažādu sociālā kapitāla elementu ietekmes uz ekonomisko attīstību novērtēšanu, būtu nepieciešams izstrādāt atbilstošu metodoloģiju un veikt plašāku pētījumu. Promocijas darba izstrādes laikā zinātniskajā literatūrā informācija par šāda veida pētījumiem nav atrasta. Ņemot vērā, ka apjomīgāku un dziļāku pētījumu makro līmenī nepieļauj promocijas darba izstrādes laiks un finansiālie resursi, pētījums tiek veikts novadu līmenī, izvēloties pētījumam divus Rīgas reģiona novadus.

Sociālā kapitāla elementu novērtējums promocijas darba empīriskajā pētījumā tiek veidots, balstoties uz respondentu pašnovērtējumu.

Sociālā kapitāla elementu novērtējums promocijas darba empīriskajā pētījumā tiek veidots, balstoties uz aptaujas datiem. Latvijas plānošanas reģionu, Rīgas reģiona novadu un divu empīriskajā pētījumā ietvertu novadu sociāli ekonomisko profilu izveidē ietverti un analizēti publiski pieejami, sociāli ekonomiskos indikatorus raksturojoši dati par laika periodu no 2008. līdz

2014. gadam. Sociālā kapitāla novērtējums attiecas uz vienas aptaujas periodu – 2014. gada jūnijs – augusts.

Pētījuma novitāte

1. izveidots sociālā kapitāla ietekmes uz novadu ekonomisko attīstību konceptuālais modelis;
2. balstoties uz Pasaules Bankas (World Bank, 2002, Krishna, Shrader, 1999), OECD (Scrivens, Smith, 2013), Vudhausa (Woodhouse, 2004) metodoloģiskajiem ieteikumiem, izstrādāta metodoloģija, pēc kuras iespējams novērtēt sociālā kapitāla struktūru novada līmenī;
3. pirmo reizi Latvijā novadu līmenī ar kvantitatīvas aptaujas palīdzību noskaidrota sociālā kapitāla struktūra ekonomiskās attīstības kontekstā;
4. atklāta saistība starp mājsaimniecību iespējām izsniegt aizdevumus ciešo saikņu lokā un uzņēmējdarbības aktivitāti (Ikšķiles novadā vidējie ienākumi 521 eiro mēnesī; Carnikavas novadā 445 eiro mēnesī, uzņēmēji no respondentiem Ikšķilē 14,4%, bet Carnikavā 11.0%);
5. sociālā kapitāla teorijas ietvaros latviskoti termini un formulētas definīcijas.

Aprobācija:

Pētījuma atziņas, tēzes un rezultāti ir publicēti zinātniskos recenzētos žurnālos, kā arī zinātnisku konferenču ziņojumu izdevumos (proceedings), t.sk. starptautisku, angļu, latviešu un krievu valodā:

1. Aspects of Social Capital in Local Economic Development: Evidence from Regional Latvia”, Vilka I., Baumane-Vītoliņa I., Humanities and Social Sciences Latvia, Vol.23, Issue 2, 2015, Rīga, 23 lpp.;
2. Impact of Social Environment on Economic Development in the Baltic States, Zvirbule B., Vilka I., International Journal of Economics and Management Sciences, Issue 64, pISSN 2010-376X, eISSN 2010-3778, 2012, 4 lpp.;
3. The multi-level approach to the economic development analysis: the case of economic development policy in Latvia, Vilka I., Šumilo Ē., Kembridžas Universitātes un del Pais Vasco Universitātes 9. starptautiskā zinātniskā konferences „Developments in Economic Theory and Policy” rakstu apkopojums, 2012, Bilbao, 12 lpp.;
4. Theoretical aspects of local economic development in rural areas; a literature review, Vilka I., starptautiska zinātniska konferences „NEW CHALLENGES OF ECONOMIC AND BUSINESS DEVELOPMENT – 2012” rakstu apkopojums, ISBN 978-9984-45-518-1, 2012, Rīga, 10 lpp.;
5. State export promotion policy in the context of the growth of economy, Lāce-Ate D., Vilka I., starptautiskas zinātniskas konferences „CURRENT ISSUES IN ECONOMIC AND

MANAGEMENT SCIENCES” rakstu apkopojums, ISBN 978-9984-45-418-4, 2011, Rīga, 9 lpp.;

6. Corporate Income Tax as incentive for business stimulation and investment promotion», Vilka I., Zvirbule B., konferences “CURRENT ISSUES IN MANAGEMENT OF BUSINESS AND SOCIETY DEVELOPMENT – 2011” rakstu apkopojums, ISBN 978-9984-45347, 2011, Rīga, 12 lpp.;
7. Местные органы власти в региональном развитии и организационной структуре постсоветской Латвии: структура и функции (Insight in Regional development and institutional framework of post- soviet Latvia; structure and functions of local governments), Vilka I., starptautiskā zinātniski praktiskā konferences «Россия в 1917 году в восприятии современной российской молодежи: медиадискурс» rakstu apkopojums, 2015, Maskava, 36 lpp.;
8. Факторы экономического развития и выбор округа для исследования социального капитала”, Vilka I., Kovaļevska V., Prezidenta administrācijas skolas Pleskavas filiāles un Pleskavas Valsts Universitātes starptautiskās zinātniski praktiskās konferences "Органы государственной власти и местного самоуправления: традиции и современность” rakstu apkopojums, 2014, Pleskava, 16 lpp.;
9. Положительные и отрицательные стороны социального капитала: примеры из постсоветских стран”, Vilka I., Baumanē – Vītoļiņa I., Kovaļevska V., Nacionālās pētniecības universitātes “Ekonomikas Augstskola” biznesa komunikācijas zinātniski pētnieciskās laboratorijas žurnāls «Бизнес. Общество. Власть», Nr.20, 2014, Maskava, 25 lpp.

Dalība ar referātiem konferencēs un semināros:

1. Sociālā kapitāla, tā elementu ietekmes teorētiskie aspekti un pētīšanas metodes, Vilka I., Baumanē – Vītoļiņa I., Šumilo Ē., Dovoladbekova I., Berga-Berke A., zinātniska konference valsts pētījumu programmas projektā “Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai”, VIII sekcija “Politiskās, ekonomiskās, sociālās un tiesiskās sistēmas transformācijas Latvijā un pasaulē”, Rīgas Stradiņa universitāte, 2015, Rīga, Latvija;
2. Местные органы власти в региональном развитии и организационной структуре постсоветской Латвии: структура и функции, (Insight in Regional development and institutional framework of post- soviet Latvia; structure and functions of local governments), Vilka I., starptautiska zinātniski praktiska konference «Россия в 1917 году в восприятии

- современной российской молодежи: медиадискурс», Maskavas valsts universitāte, 2015, Maskava, Krievija;
3. Aspects of social capital in local economic development: the case of regional Latvia, Vilka I., Baumane – Vītoliņa I., konference “From Informal to Insurgent Governance: Modes and Transformation of Social Capital in the Caucasus (and beyond)”, Tbilisi Valsts universitāte, 2014, Tbilisi, Gruzija;
  4. Факторы экономического развития и выбор округа для исследования социального капитала, Vilka I., Kovaļevska V., starptautiska zinātniski praktiska konference "Органы государственной власти и местного самоуправления: традиции и современность”, Pleskavas Valsts Universitātes un Prezidenta administrācijas skolas Pleskavas filiāle, 2014, Pleskava, Krievija;
  5. The multi-level approach to the economic development analysis: the case of economic development policy in Latvia, Vilka I., Šumilo Ē., 9. starptautiskā konference „Developments in Economic Theory and Policy”, Kembridžas Universitāte un del Pais Vasco Universitāte, 2012, Bilbao, Spānija;
  6. Theoretical aspects of local economic development in rural areas; a literature review, Vilka I., starptautiska zinātniska konference „NEW CHALLENGES OF ECONOMIC AND BUSINESS DEVELOPMENT – 2012”, LU, 2012, Rīga, Latvija;
  7. Impact of Social Environment on Economic Development in the Baltic States, Zvirbule B., Vilka I., starptautiska zinātniska konference „ICBEFMS 2012: International Conference on Business, Economics, Finance and Management Sciences”, World Academy of Science, Engineering and Technology , 2012, Venēcija, Itālija;
  8. State export promotion policy in the context of the growth of economy, Lāce-Ate D., Vilka I., konference “CURRENT ISSUES IN ECONOMIC AND MANAGEMENT SCIENCES”, LU, 2011, Rīga, Latvija;
  9. Corporate Income Tax as incentive for business stimulation and investment promotion”, Vilka I., Zvirbule B., starptautiska konference “CURRENT ISSUES IN MANAGEMENT OF BUSINESS AND SOCIETY DEVELOPMENT – 2011”, LU, 2011, Rīga, Latvija;
  10. Ārvalstu tiešo investīciju vides novērtējuma teorētiskie aspekti, Vilka I., konference "Valsts tautsaimniecības starptautiskās konkurētspējas nodrošināšana", LU, 2011, Rīga, Latvija;
  11. Insight in Policy Planning System, case of Latvia, Vilka I., doktorseminārs “Academic writing and effective presentation”, Mykolas Romeris University, Research and Innovation Support Centre, 2015, Viļņa, Lietuva;
  12. Social capital elements, research approaches and methods, Vilka I., seminārs Maskavas Valsts Universitātes Ekonomikas Augstskolā, 2015, Maskava, Krievija;

13. Insight in Latvian Regional Development and respective institutional framework; structure and functions of local governments, Vilka I., seminārs Maskavas Valsts Universitātes Ekonomikas Augstskolā, 2015, Maskava, Krievija;
14. Pētījuma struktūra, Vilka I., Ekonomikas un Vadībzinātnes doktorantūras padomes 2. un 3. kursa doktorantu seminārs, 2013, Līgatne, Latvija;
15. Sociāli ekonomiskās atšķirības Latvijas novados. Ekonomiskās attīstības izaicinājumi reģionālā skatījumā, Vilka I., LU doktorantūras skolas “Valsts tautsaimniecības starptautiskās konkurētspējas nodrošināšana” doktorseminārs “Pašvaldības šodien – problēmjaudājumi un izaicinājumi”, 2012, Rīga, Latvija.

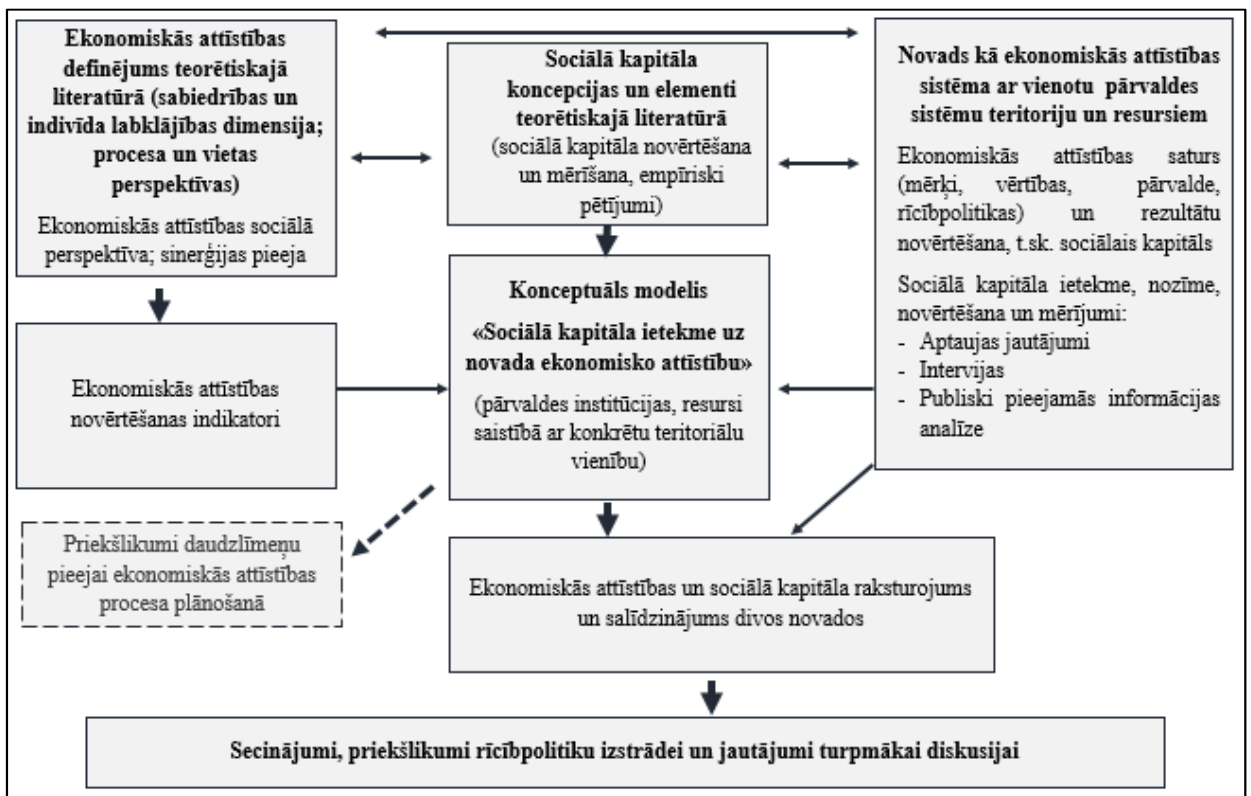
Dalība projektos:

1. Valsts pētījumu programma “Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai (EKOSOC_LV)”, 2014.-2017.
2. Projekts “Imagining Development: A multidisciplinary and multilevel analysis of development policies and their effect in the post-socialist world (PSDEV) (projekta Nr. PIRSES-GA-2012-318961)” 04.-10.2015.

Darba nodaļu un metožu pārskats

Promocijas darba apjoms ir 205 lapas (ar pielikumiem). Promocijas darbs sastāv no trim nodaļām, secinājumiem un priekšlikumiem. Darbs ietver 53 tabulas, 73 attēlus, izmantotās literatūras sarakstu un 13 pielikumus.

Lai virzītu promocijas darba hipotēzes un tēzes no pētāmo objekta un priekšmeta references teorijām pētījuma empīriskās realitātes laukā, izveidota promocijas darba konceptuālā shēma, 1. attēls. Promocijas darba uzbūve veidota, balstoties uz sākotnēji izstrādāto zinātniskā darba konceptuālo shēmu. Pirmā daļa ietver teorētisko pamatojumu: sociālā kapitāla analīzes teorētiskās pieejas, teorētisko dalījumu sociālā kapitāla struktūrai un elementiem un to sasaisti ar citām konceptuālām teorijām – ekonomisko attīstību, rīcībpolitiku veidošanu un ekonomisko drošību. Nodaļas noslēgumā, balstoties uz aplūkotajām teorētiskajām pieejām, izveidots teorētisks ietvars un piedāvāts konceptuāls modelis sociālā kapitāla novērtēšanai ekonomiskās attīstības kontekstā. Otrā daļa ietver Latvijas, Latvijas reģionu, Rīgas reģiona ekonomiskās attīstības un sociālā kapitāla indikatoru raksturojumu, kā arī empīriskajam pētījumam izvēlēto novadu profilus. Lai veiktu izveidotā konceptuālā modeļa validāciju, veikts empīrisks pētījums par sociālā kapitāla struktūru un tā lomu divu Latvijas novadu ekonomiskajā attīstībā. Trešā daļa ietver pētījuma metodoloģiju, metožu un norises aprakstu, rezultātus un to analīzi. Darba noslēgumā apkopoti secinājumi, priekšlikumi un jautājumi turpmākai zinātniskai diskusijai.

1. attēls. Promocijas darba konceptuālā shēma (autores veidota)

Pētījumā izmantotas ekonomiskās attīstības sociālā perspektīva, pētījums tiek veikts administratīvā dalījuma aspektā (Bulderberga, 2014, p.15) un priekšlikumu izstrādē ņemta vērā sociālā kapitāla *sinerģijas pieeja* (Woolcock, Narayan, 2000). Novadu ekonomiskās attīstības novērtēšanai tiek izmantota gadījumu analīzes metode (*case study*) dažādu kapitāla formu – cilvēkkapitāla (novadā dzīvojošo deklarēto iedzīvotāju), saražotā kapitāla, dabas kapitāla un sociālā kapitāla novērtēšanai. Balstoties uz publiski pieejamiem statistikas datiem, gadījumu analīzes ietvaros tiek novērtēts novadu cilvēkkapitāls, saražotais kapitāls, dabas kapitāls un sociālais kapitāls. Darbā aplūkotas vairākas sociālā kapitāla novērtēšanas metodoloģiskās pieejas un metodes, t.sk. sociālā kapitāla novērtēšanas instruments (*Social Capital Assessment Tool*) (Krishna, Shrader, 1999), Vudhausa pētījuma metodoloģija (Woodhouse, 2004), kuras pamatā ir Bleka un Hjū (Black, Hughes, 2001), Vesterna et al. (Western, Stimson, Mullins, Memmott, Baum, Johnston, Van Gellecum, 2003) pētījums, Oniksas un Ballena (Onyx, Bullen, 2000) pētījumi un metodes.

Pētījuma ierobežojumu dēļ padziļinātai izpētei no Rīgas reģiona tiek izvēlēti divi novadi ar vistuvākajiem, sociāli ekonomiskiem indikatoriem un teritoriālajiem parametriem. Rīgas reģiona novadu novērtēšanai un grupēšanai izmantota galveno komponentu analīzes (*principal components analysis*) metode. Rīgas reģiona 28 administratīvi teritoriālo vienību (nav ietvertas

pilsētas – Rīga un Jūrmala) - novadu ekonomiskās attīstības līmenis analizēts pēc pieejamiem datiem. Izvēlēti 12 sociāli ekonomisko situāciju raksturojoši indikatori, kas sagrupēti kompleksajos faktoros. Lai noteiktu novadu dabiskās grupas, kas balstītos uz diviem saliktajiem faktoriem – Sociāli ekonomiskā labklājība un Sabiedrības riska grupas, izmantota klasteru analīzes metode. 28 teritoriālo vienību grupēšana veikta, izmantojot Varda metodi (*Ward's method*), lai identificētu pēc iespējas homogēnākās klasteru grupas. Izvēlēta klasteru grupa, kura ietver četrus novadus: Stopiņu, Ķekavas, Carnikavas un Ikšķiles.

Empīriskā pētījuma dati ir ievākti ar anketēšanas metodi - tiešās intervijas respondentu dzīvesvietās pēc nejaušas stratificētās izlases un nejaušā maršruta metodes. Empīrisko datu vākšana norisinājās 2014. gada jūnijā – augustā. Pētījuma ierobežojumu dēļ dati par sociālā kapitāla struktūru novados iegūti vienas aptaujas ietvaros. Pētījuma datu apstrādei un analīzei izmantotas statistiskās analīzes metodes - grupēšana, faktoru un korelāciju analīze. Pētījuma kvantitatīvo datu apkopošanai un apstrādei tika izmantotas MS Excel, SPSS 17.0 un STATA 13 datorprogrammas. Anketēšanas rezultātu analīzei izmantota pētnieciskā faktoru analīzes metode, samazinot sākotnējo 33 sociālā kapitāla mainīgos (*variables*) līdz 15 mainīgajiem (*variables*), kas sagrupēti trīs faktoros.

Balstoties uz Krišnas un Šreidera sociālā kapitāla novērtēšanas instrumentu (Krishna, Shrader, 1999), Vulkoka (Woolcock, 2001) rekomendācijām un Vudhausa metodoloģiskajiem apsvērumiem (Woodhouse, 2004, p.78) promocijas darbā gadījumu analīzes ietvaros kvalitatīvas metodes tiek integrētas ar kvantitatīvām pētnieciskajām metodēm. Pētījumā iegūto kvantitatīvo datu un analīzes rezultātu skaidrojumam tiek izmantotas tādas kvalitatīvas pētniecības metodes kā daļēji strukturētas intervijas un pašvaldību informatīvo izdevumu satura analīze.

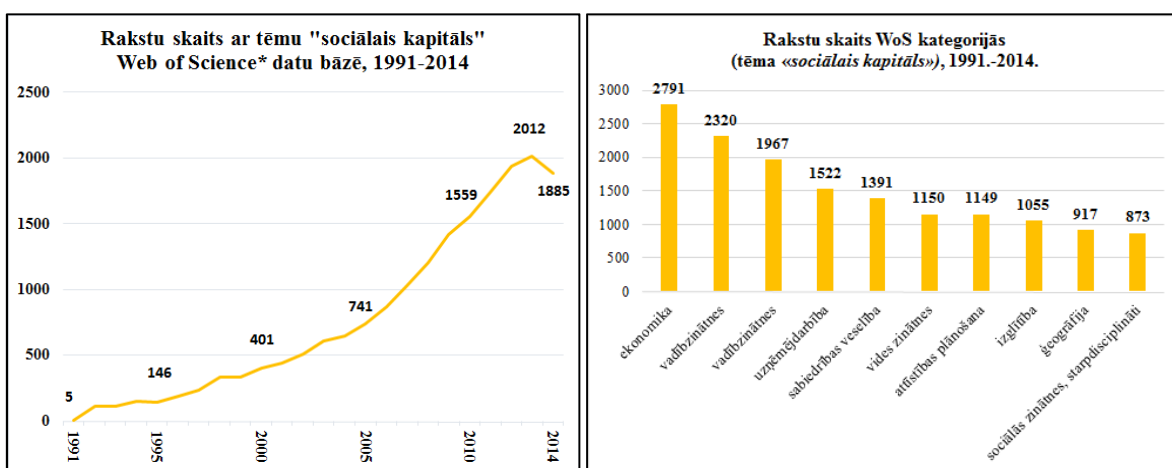
1. SOCIĀLAIS KAPITĀLS UN EKONOMISKĀ ATTĪSTĪBA

1.1. Sociālā kapitāla jēdziens un pētījumi sociālo zinātņu nozarēs

Sociālā kapitāla jēdziens ir atrodams dažādu zinātnes nozaru pētījumu pieejās, kuru metodes atšķiras atkarībā no definējuma, pētījuma mērķa un līmeņa. Nodaļā raksturotas un apkopotas dažādas teorētiskās pieejas. Sociālā kapitāla teorētiskajā literatūrā pagaidām nav vienotas sociālā kapitāla definīcijas, bet definīciju saturs ir atkarīgs no zinātnes nozares, kas šo fenomenu pēta. Starptautiskajā zinātniskajā literatūrā aizvien pieaug rakstu skaits par sociālā kapitāla ietekmi uz ekonomisko augsmi. Vairāki autori veikuši sociālā kapitāla pētniecisko pieeju un definīciju klasifikāciju pēc noteiktām pazīmēm, kas ietverts šajā nodaļā, veidojot apkopojumu. Pētnieciskās metodoloģijas instrumentu klāsts ir daudzveidīgs un pieejams gan akadēmiskās literatūras avotos, gan tādu starptautisku organizāciju kā Pasaules banka, Apvienoto Nāciju, OECD pētījumos vai to iestrādēs. Nodaļa ietver teorētiskās un agrāk veiktu pētījumu literatūras pārskatu, lai identificētu ierosinājumus, kā pētīt sociālā kapitāla struktūras iespējamo sociālo un ekonomisko ietekmi.

1.1.1. Sociālā kapitāla aktualitāte un ietekmīgākie autori sociālo zinātņu nozarēs

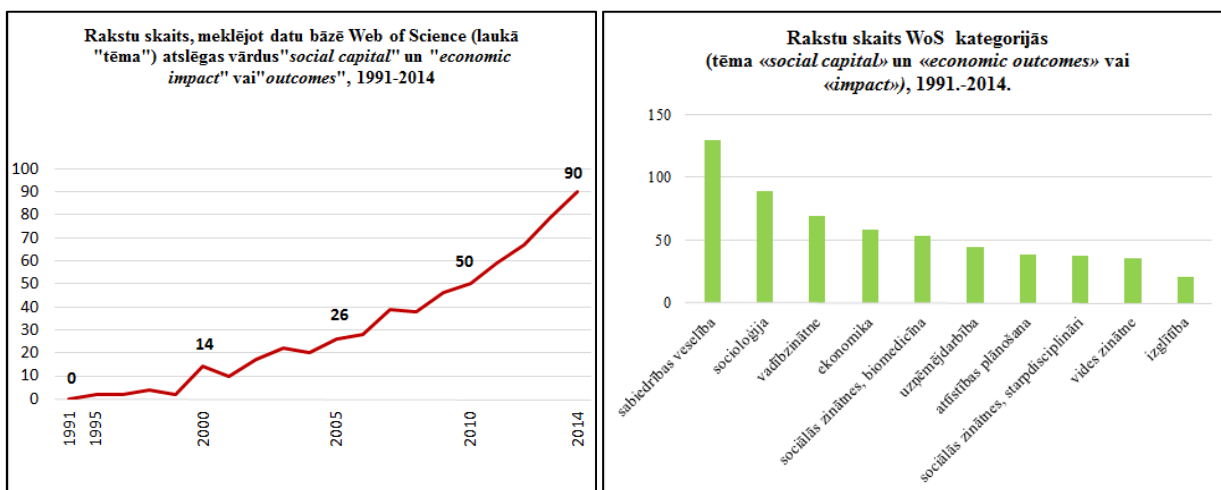
Lai noskaidrotu sociālā kapitāla koncepta aktualitāti zinātņu nozarēs, izmantoti datu bāzes *ISI Web of Science* piedāvātie analītiskie rīki. Ievadot atslēgas vārdus “sociālais kapitāls”, par pētījuma tēmu datu bāzē pieejamo periodu no 1991. gada līdz 2014. gada ir atlasīti 18 382 zinātniskie raksti, sākot ar aptuveni 10 rakstiem gadā 90-tajos, līdz pat vairāk par 1000 rakstiem gadā kopš 2007. gada, 1.1. attēls.

1.1. attēls. Sociālā kapitāla aktualitāte zinātņu nozarēs, (WoS, skatīts 23.03.2015.)

“Sociālais kapitāls” kā tēma vispopulārākā ir ekonomikā, socioloģijā un vadībzinātnē, tomēr nozaru desmitniekā kā atsevišķa pozīcijā tiek iedalīti starpdisciplināri pētījumi. Sociālā kapitāla aktualitāte zinātnes nozaru kontekstā redzama 1.1. attēlā. Ievadot meklētājā atslēgas vārdus “social capital” kopā ar “economic outcomes” vai “impact”, vislielākā izplatība redzama WoS sabiedrības veselības kategorijā, kam seko socioloģija, vadībzinātnē un, tikai tad -

ekonomika, 1.2.attēlā. Kopējais zinātnisko rakstu skaits pēc šiem meklēšanas nosacījumiem aplūkotajā laika periodā ir 615.

1.2. attēls. Tēmas «social capital» un «economic outcomes» vai «impact» WoS kategorijās, (WoS, skatīts 23.03.2015.)

1.1. tabulā norādīts visvairāk citēto rakstu WoS pirmais desmitnieks, ekonomiku tajā pārstāv tikai divi raksti ar augstu citējamību. Ekonomikā viscitētāko rakstu autori ir Kneks un Kīfers (Knack, Keefer, 1997) un Bērts (Burt, 1997). Kategorijā vadībzinātne un uzņēmējdarbība viscitētāko rakstu autori ir Napijets un Gošals (Nahapiet, Ghoshal, 1998), Tsai un Gošals (Tsai, Ghoshal, 1998), Adlers un Kvons (Adler, Kwon, 2002), bet kategorijā socioloģija, viscitētāko rakstu autori ir Portess (Portes, 1998), Vulkoks (Woolcock, 1998), Portess un Sensebrenners (Portes, Sensebrenner, 1993).

1.1. tabula. WoS citētāko rakstu pirmais desmitnieks, (WoS, skatīts 19.05.2015)

Citējamība, reižu skaits	Autori	Raksta nosaukums	Avots
3178	Nahapiet J., Ghoshal S.	Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage	ACADEMY OF MANAGEMENT REVIEW, Vol.: 23, Issue: 2, 242-266, 1998
2502	Portes A.	Social Capital: Its origins and applications in modern sociology	ANNUAL REVIEW OF SOCIOLOGY, Vol.: 24, 1-24, 1998
1568	Adler P.S., Kwon S.W.	Social capital: Prospects for a new concept	ACADEMY OF MANAGEMENT REVIEW, Vol.: 27, Issue: 1, 17-40, 2002
1326	Tsai W.P., Ghoshal S.	Social capital and value creation: The role of intrafirm networks	ACADEMY OF MANAGEMENT JOURNAL, Vol.: 41, Issue: 4, 464-476, 1998
1245	Knack S., Keefer P.	Does social capital have an economic payoff? A cross-country investigation	QUARTERLY JOURNAL OF ECONOMICS, Vol.: 112, Issue: 4, 1251-1288, 1997

1.1.tabulas turpinājums

1131	Kawachi I., Kennedy B.P., Lochner K., Prothrow Stith D.	Social capital, income inequality, and mortality	AMERICAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH, Vol. 87, Issue: 9, 1491-1498, 1997
1045	Woolcock M.	Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework	ANNUAL REVIEW OF SOCIOLOGY, Vol.: 24, 1-24, 1998
1568	Portes A., Sensebrenner J.	Embeddedness and immigration – notes on the social determinants of economic action	AMERICAN JOURNAL OF SOCIOLOGY, Vol.: 98, Issue: 6, 1320-1350, 1993
950	Folke C., Hahn T., Olsson P., Norberg J.	Adaptive governance of social-ecological systems	ANNUAL REVIEW OF ENVIRONMENT AND RESOURCES, Vol.: 30, 441-473, 2005
895	Burt R.S.	The contingent value of social capital	ADMINISTRATIVE SCIENCE QUARTERLY, Vol.: 42, Issue: 2, 339-365, 1997

WoS pieejamā informācija apliecina pieaugošu pētniecisko interesi par sociālo kapitālu dažādās zinātnes nozarēs, tomēr pārsvarā sociālās zinātnēs, t.sk. arī ekonomikā. Tāpat raksturīgs pētnieciskās intereses pieaugums par sociālā kapitāla ekonomisko ietekmi, kaut gan uz kopējo rakstu skaitu tā aizvien ir maza daļa (1.1. un 1.2. attēli).

Sociālā kapitāla koncepts ir daudzdimensionāls, tam ir raksturīgs starpnozaru pielietojums. Sociālā kapitāla pētījumi tiek veikti gan dažādos līmeņos, gan par atšķirīgiem elementiem. Akčomaks (Akčomak, 2008, p.16) norāda, ka sociālais kapitāls un tā ietekme ir aktuāls pētījuma jautājums tādās nozarēs kā socioloģija, politoloģija, vadībzinātne un ekonomika. Turpmāk tiek sniegts īss ieskats (Akčomak, 2008) par ietekmīgākajiem sociālā kapitāla pētniekiem sociālo zinātņu nozarēs un viņu darbu popularitāti citās nozarēs. Socioloģija ir visvairāk saistīta ar sociālā kapitāla koncepta veidošanos, ar šo nozari saistīti teorijas pamatlicēji un ietekmīgākie teorētiskās domas attīstītāji. Socioloģijas nozarē izveidotie koncepti ietekmējuši gan ekonomikas zinātni, gan vadībzinātni. Viens no pirmajiem un nozarē atpazītākajiem sociālā kapitāla pētniekiem, kura publikācija un darbs (laika periodā no 1988. līdz mūsdienām) ietekmējis sociālā kapitāla teoriju attīstību arī ekonomikā un vadībzinātnē, ir Džeims Koulmens (*James Coleman*). Autori ekonomikas nozarē atsaucas arī uz sociologa Nana Lina (*Nan Lin*) agrīnajiem darbiem. Alejandro Portes (*Alejandro Portes*) tiek bieži citēts vadībzinātnes teorētiskajā literatūrā. Roberta Putnama (*Robert Putnam*) darbi vienlīdz augstu novērtēti gan socioloģijā, gan ekonomikā.

Tādi sociāla kapitāla elementi kā uzticība, vienotība, vērtības un normas, sociālā kapitāla definīcijās tiek ietverti vēlākā teorijas attīstības posmā (Coleman, 1990, Putnam, 1995, Portes, 1998). Akčomaks norāda, ka socioloģijas teorētiskā literatūra fokusējas uz sociālajiem resursiem, vienotību un vērtībām (Akčomak, 2008, p.38, 39). Citur norādīts, ka uzsvars uz sociālo kapitālu

parādīties no socioloģiskās analīzes nostādnēm, pamatojoties uz Patnama (Putnam, 1993, 1999) un Koulmena (Coleman, 1988) darbiem, un tas apzīmē sadarbības tīklus, normas un ciešas attiecības ar citiem sabiedrības locekļiem (Cedefop, p.18, skatīts 25.06.2014).

Akčomaks ir analizējis (Akčomak, 2008, p. 38, 39) atpazīstamāko sociālo zinātņu pētnieku ietekmi uz citu nozaru darbiem. Autors norāda, ka vadībzinātnē sociālā kapitāla pētīšanā atpazīstamākie ir Ronalds Bērts (*Ronald Burt*), Brūss Kogats (*Bruce Kogut*) un Sumantra Gošals (*Sumantra Ghosal*). Ronalda Bērta darbi visvairāk piesaistījuši socioloģijas nozares pētniekus. Ārpus vadībzinātnes ir atpazīstams Napijeta un Gošala koncepts (1997), kas definē trīs atšķirīgas sociālā kapitāla formas: - strukturālo sociālo kapitālu, ko veido attiecības sabiedrībā un sadarbības tīkli; attiecību sociālo kapitālu, kura elementi sakņojas attiecībās, kā uzticība; un kognitīvo sociālo kapitālu, kas ir sabiedrībai raksturīgas kopīgas vērtības un “*shared codes*”. Ekonomikā pieeja sociālajam kapitālam parasti ir saistīta ar aprēķināmiem lielumiem, t.i. - ieguvumi no attiecībām ir izmērāmi. Pārsvārā sociālā kapitāla pētījumi tiek saistīti ar uzticību kā sociālā kapitāla izpausmi, pārējie sociālā kapitāla elementi ir mazāk pētīti (Akčomak, 2008, p. 38, 39).

Ekonomikā viens no visplašāk atpazīstamiem pētījumiem ir Stefena Kneka un Filipa Kīfera pētījums (Knack, Keefer, 1997, pp.1251-1288), kurā kā galvenais faktors ekonomiskajā attīstībā tiek aplūkota uzticēšanās (*trust*). Akčomaks norāda, ka ekonomikas pētījumi identificē sociālo kapitālu kā svarīgu faktoru, kas izskaidro atšķirības ienākumos, tomēr šie pētījumi vairāk apskata korelāciju starp ekonomisko augsmi un sociālā kapitāla līmeni, bet pagaidām nav izpētīts, kā sociālais kapitāls uzlabo ekonomiskos rādītājus (Akčomak, 2008, pp.8, 48, 81). Savā analīzē autors (ibid., p.12) identificē trīs galvenos zinātniskās diskusijas jautājumu blokus: ieguvumi no efektivitātes uzlabojumiem, sociālā kapitāla ietekme uz institūcijām, un, kā izmērīt sociālā kapitāla līmeni.

Ekonomiskās attīstības un sociālā kapitāla jomā mūsdienās atzīts zinātnieks ir Maikls Vulkoks (*Michael Woolcock*). Lai gan Vulkoks vairākkārt ir publicējis kritisku viedokli par to, ka “sociālais kapitāls” kā jēdziens nav pietiekami teorētiski un empīriski nostiprināts. Tomēr autors atzīst, ka arī jēdziens “cilvēkkapitāls” tika ieviests 1960-tajos, kad ekonomisti G.Šulcs un G.Bekers argumentēja, ka strādnieku kvalitāte (izglītība, veselība, prasmes) nosaka, ar kādu darba ražīgumu tiks izmantoti ekonomikas nozarē nostiprinātie ražošanas faktori (Woolcock, 1998, pp.151-208).

Endrjū Vudhauza (Andrew Woodhouse) pētījumā meklēta mijiedarbību starp sociālo kapitālu un vietējo ekonomisko attīstību. Autors, atsaucoties uz Robertu Patnamu (Putnam, 2000, pp. 18.-19): “...sociālā kapitāla teorijas pamatā ir ideja, ka sociālajiem tīkliem ir vērtība. Tāpat kā skrūvgriezis (fiziskais kapitāls) vai augstākā izglītība (cilvēkkapitāls) var palielināt darba ražīgumu, arī sociālie kontakti ietekmē indivīdu un grupu darba ražīgumu”, izvirza pieņēmumu,

ka sociālais kapitāls var sekmēt citu kapitāla formu efektivitāti (Woodhouse, 2004, p.60). Vudhausa pētījumā ekonomiskās attīstības un sociālā kapitāla sasaistes teorētiskā bāze, līdzīgi kā Elinorai Ostromai, balstīta uz informācijas asimetriju (*information asymmetries*) un darījumu izmaksām (*transaction costs*), jo lielāka informācijas asimetrija, jo augstākas iespējamās darījuma izmaksas, t.i., ierobežotas racionalitātes (vai informācijas) situācijā pastāv augstākā oportūnisma, ļaunprātīgi izmantotas uzticības, vai bezbiļetnieka efekta iestāšanās varbūtība, tādējādi resursi netiek izmantoti efektīvi. Vudhauss atsaucas uz agrākiem pētījumiem (Knack, Keefer, 1997, Torsvik, 2000, Coleman, 1988), kas pamato ideju, ka “sabiedrībā, kur valda augstāks uzticības līmenis, indivīdiem ir nepieciešami mazāki tēriņi, lai pasargātos no ļaunprātīgas uzticības izmantošanas ekonomiskos darījumos”. Autors norāda, ka zemas uzticēšanās argumentu (Fukujama, 1995: 23-32) attiecina uz makro līmeni, un pie sabiedrībā valdoša zema uzticēšanās līmeņa un nelietderīgas resursu izlietošanas iespējami zemāki tautsaimniecības kopējie attīstības rezultāti (Woodhouse, 2004, p.61).

Analīzes noslēgumā Akčomaks secina, ka savstarpēja sadarbība starp sociālo zinātņu nozarēm ir īpaši nepieciešama, lai nonāktu pie vienotiem pieņēmumiem par sociālā kapitāla dažādajiem konceptiem.

1.1.2. Pētījumu teorētiskās pieejas

Zinātniskajā literatūrā atrodamas dažādas teorētiskās pieejas, kas aplūko sociālās struktūras vienības (Coleman, 1988), sabiedriskās mijiedarbes kontekstuālo ietekmi un sadarbības īpatnību un saikņu produktīvo vērtību (ieguvumus vai zaudējumus). Tisenkopfs T. et al. (2008) identificē divus atpazīstamākos sociālā kapitāla konceptus ekonomikā - *metodoloģisko individuālismu* un socioloģijā - *metodoloģisko holismu*, norādot, ka starp abiem metodoloģijas līmeņiem pastāv noteiktas pretrunas un polaritāte atkarībā no kolektīvas vai individuālas darbības. Līdzīgi, Ostroma un Āns (Ostrom, Ahn, 2013) norāda uz divām pieejām sociālā kapitāla pētīšanai – ekspansionistu pieeju un minimālistu pieeju. *Ekspansionistu pieeja* ietver sociālā kapitāla izpratni plašākā kontekstā, kā faktoros, kas indivīdiem ļauj risināt kolektīvas rīcības problemātiku. *Minimālistu pieeja* uzsver indivīdu sociālo saišu tīklu struktūru un raksturojumu un to ietekmi uz sabiedrisku, politisku un ekonomisku norišu mijiedarbību un kolektīvām vienībām.

Sociālā kapitāla koncepts pēdējā desmitgadē ir izraisījis plašu interesi saistībā ar tā integrēšanas iespējām rīcībpolitiku risinājumu izstrādē, lai identificētu veidus, kā sasniegt labākus rīcībpolitiku rezultātus attīstībai. Šo virzienu atspoguļo Pasaules bankas, OECD, Apvienoto nāciju organizācijas publikācijas.

Pasaules bankas publikācijas aptver zinātnisku diskusiju, teorētiskās pieejas, empīriskus pētījumus, kā arī teorētiskas pieejas, kas balstās uz agrākiem pētījumu rezultātiem. Vulkoks un

Narajans (Woolcock, Narayan, 2000) piedāvā četras atšķirīgas pieejas, balstoties uz pieņēmumu, ka sociālais kapitāls ir līdzeklis ekonomiskai attīstībai. Šīs četras pieejas tīrā veidā neatspoguļo minimālistu pieejas principus, kas vairāk atbilstu lielākai daļai zinātniskās literatūras ekonomikā. Vistuvāk minimālistu pieejai atrodas *tīklu pieeja (networks view)*, kas pamatā aplūko mikro līmeņa vienības – uzņēmējus un “informācijas brokerus”, tādējādi šī pieeja fokusējas uz kopienas savienojošo un piesaistošo sociālo kapitālu. Sinerģijas pieeja uzsver ietverošu attīstību, lai “identificētu un sasniegtu kopīgus mērķus” un aplūko dažādas iesaistītās institucionālās grupas. Sinerģijas pieeja papildus privātajam un publiskajam sektoram ietver valsts un sabiedrības attiecības vai Trešo sektoru. Atbilstoši iepriekš norādītajām pieejām, Vulkoka un Narajana (Woolcock, Narayan, 2000) identificētās pieejas atbilst ekspansionistu pieejai, jo katrā tiek piedāvāti rīcībpolitiku risinājumi, savukārt, rīcībpolitika ir kolektīvas lēmumu pieņemšanas (kolektīvas rīcības) process vai rezultāts, kas tiek vai netiek īstenots atkarībā no konkrētā gadījuma un institucionālā ietvara specifikas. Trīs no pieejām zināmā mērā atbilst minimālistu pieejai, jo fokusējas uz indivīdu sadarbības tīkliem un analizē to ietekmi uz sociālekonomiskām norisēm un kolektīvām vienībām.

Apvienoto Nāciju Eiropas Ekonomiskās komisijas pētījums (United Nations, 2009) par iespējām novērtēt ilgtspējīgu attīstību, sociālā kapitāla analīzes pieejas atbilst metodoloģiskajam holismam un ekspansionistu pieejai. Teorētiskās pieejas apkopotas 1.2. tabulā.

1.2. tabula. Sociālā kapitāla analīzes teorētiskās pieejas, (autores veidota)

	Pieeja	Pieejas vērtēšanas kritēriji	Autori
1.	<i>Metodoloģisks individuālisms</i>	Indivīda rīcības polaritātes, ekonomika	Tisenkopfs et al. (2008)
	<i>Metdoloģiski holistiska pieeja</i>	Kolektīvas rīcības polaritātes, socioloģija	
2.	<i>Ekspansionistu pieeja</i>	Ietver sociālā kapitāla izpratni plašākā kontekstā, <i>kā faktorus, kas indivīdiem palīdz atrisināt kolektīvas rīcības problemātiku.</i>	Ostrom and Ahn (2013)
	<i>Minimālistu pieeja</i>	Uzsver sadarbības tīklu, ko veido indivīdi, struktūru un raksturojumu un to ietekmi uz sabiedrisku, politisku un ekonomisku mijiedarbi un kolektīvām vienībām	
3.	<i>Kopienas pieeja</i>	<i>Pēc dalībniekiem un rīcībpolitiku ieteikumiem; Dalībnieki: kopienas grupas; brīvprātīgais sektors; Rīcībpolitiku ieteikumi: "Mazs ir skaists", Nabadzīgā slāņa sociālo aktīvu atzīšana</i>	Woolcock and Narayan (2000)
4.	<i>Sadarbības tīklu pieeja</i>	<i>Pēc dalībniekiem un rīcībpolitiku ieteikumiem; Dalībnieki: Uzņēmēji; Uzņēmēju grupas; "informācijas brokeri" (iekšējās "piesaistošās" un starp "savienojošās" kopienas saites) Rīcībpolitiku ieteikumi: decentralizācija; uzņēmējdarbības zonu izveide; sociālo plaisu "savienošana".</i>	

1.2.tabulas turpinājums

5.	<i>Institucionāla pieeja</i>	<i>Pēc dalībniekiem un rīcībpolitiku ieteikumiem;</i> <i>Dalībnieki:</i> privātais un publiskais sektors (politiskas un juridiskas institūcijas) <i>Rīcībpolitiku ieteikumi:</i> pilsonisku un politisku brīvību nodrošināšana; caurspīdīgums, izkontrolējamība	
6.	<i>Sinēģijas pieeja</i>	<i>Pēc dalībniekiem un rīcībpolitiku ieteikumiem;</i> <i>Dalībnieki:</i> kopienas grupas, pilsoniskā sabiedrības, uzņēmumi un valstis (kopienu sadarbības tīkli un valsts – sabiedrības attiecības); <i>Rīcībpolitiku ieteikumi:</i> kopdarbība; līdzdarbība, saiknes, atbalsts vietēju organizāciju attīstībai	
7.	<i>Uz rīcībpolitikām balstīta pieeja</i>	<i>Pēc novērtēšanas indikatoriem:</i> <i>Indikatori nacionālajos politikas dokumentos norādītie indikatori, nacionālo ilgtspējas mērķu un indikatoru sasaiste</i>	United Nations, 2009, 73.lapa
8.	<i>Kapitāla pieeja</i>	<i>Pēc novērtēšanas indikatoriem:</i> <i>Teorijā nostiprināti kapitāla veidi un ekonomisko attīstību raksturojoši indikatori</i>	

Tabulā norādītā teorētisko pieeju klasifikācija atspoguļo, ka pieejas sociālā kapitāla konceptam ir saistītas ar analīzes un izpētes līmeni – indivīda vai kolektīvas struktūras un izpētes rezultātu skaidrošanas un pielietošanas mērķa. Tisenkopfs et al. (2008) secina, ka ekonomikā dominē metodoloģiskais individuālisms vai indivīda perspektīva, norādot trīs sociālā kapitāla pielietojuma veidus, sk.1.3. tabulu.

1.3. tabula.Veidi sociālā kapitāla koncepta integrēšanai ekonomikas pētījumos,

(Tisenkopfs et al., 2008)

Nr.	Autors	Pieņēmums
1.	Paldams un Svendsens (2004)	Sociālais kapitāls ir <i>individuāls resurss</i> , kas pieder indivīdam vai uzņēmumam
2.	Dasgupta (1999)	Sociālais kapitāls ir <i>instruments</i> darījuma un līgumu slēgšanas risku mazināšanai
3.	Szretzer (2000)	Sociālais kapitāls ir <i>līdzeklis</i> darījuma izmaksu samazināšanai. Investīciju vērtība var samazināties, ja pastāv darījuma attiecību pārtraukšanas risks, sociālais kapitāls darījumā iesaistītajām pusēm rada uzticamību.

1.3. tabulā ietvertie pieņēmumi, izņemot pirmo, ir saistīti ar sociālā kapitāla ietekmi uz darījumu un līgumu slēgšanas izmaksām, tomēr visi pieņēmumi atbilst ekspansionistu un metodoloģiskā individuālisma pieejām. Ekonomikas nozarē šobrīd visvairāk citētie autori¹ Kneks un Kīfers (Knack, Keefer, 1997, p.1255) pētījumu balsta uz diviem sociālā kapitāla indikatoriem no *World Values Surveys* aptaujas datiem, aprēķinot vidējos rādītājus indivīdu subjektīvajam pašu uzvedības vērtējumam un gaidām par citu indivīdu darbībām. Pētījuma mērķis ir noskaidrot, vai

¹ Citēti 1245 reizes; saskaņā ar WoS, 19.05.2015

indivīdu subjektīvā novērtējums uzticēšanās līmenim ietekmē nacionālos ekonomiskos rādītājus. Pētījums atbilst ekspansionistu un metodoloģiskā individuālisma pieejām.

Autore secina, ka ekonomikā pētījumi atbilst ekspansionistu un metodoloģiskā individuālisma pieejām, bet pētījuma priekšlikumu izstrādei ir lietderīgi ņemt vērā Pasaules bankas pētījumu rezultātus un ekspertu ieteikumus rīcībpolitiku izstrādei.

1.1.3. Sociālā kapitāla definīcijas, to vēsturiskā attīstība

Izmantojot WoS analītiskos rīkus, autore identificē sociālā kapitāla definēšanas aktualitāti zinātņu nozarēs. Ievadot meklētājā pētījuma tēmu “sociālā kapitāla definīcija” par laika periodu no 2004. gada līdz 2014. gadam atrodami 203 zinātniskie raksti, kas atspoguļo iepriekš teorētiskajā literatūrā vairākkārt identificēto apgalvojumu par sociālā kapitāla definēšanas aktualitāti dažādu zinātnes nozaru kontekstā. 1.4. tabulā atlasīto rakstu skaits pa zinātņu nozarēm apstiprina, ka ir iespējama ciešāka zinātnes nozaru sadarbība vienotai fenomena definēšanai. Sociālā kapitāla definēšanai socioloģijā veltīti 17% no atlasīto rakstu skaita, ekonomikā -10%, bet starpdisciplināri – 5%.

1.4. tabula. Sociālā kapitāla definēšanas aktualitāte, (WoS, skatīts 26.07.2014.)

ISI Web of Science kategorijas	Zinātnisko rakstu skaits, 2004-2014 (2014.janvāris-septembris)	%
Socioloģija	35	17%
Sabiedrības, vides, nodarbinātības veselība	21	10%
Ekonomika	20	10%
Vides zinātne	16	8%
Pilsētplānošana	14	7%
Attīstības plānošana	14	7%
Biomedicīna	12	6%
Politikas zinātne	12	6%
Vadībzinātne	12	6%
Ģeogrāfija	12	6%
Starpdisciplināri sociālo zinātņu raksti	10	5%

Dažādos zinātniskās literatūras avotos norādīts atšķirīgs sociālā kapitāla koncepta idejas rašanās laika periods. Sociālā kapitāla koncepta idejas parādīšanās tiek saistīta ar de Tokvila (1945) un Hanifana (1916) darbiem. De Tokvila darbs saistīts ar modernās demokrātijas idejām un to, kā sabiedriskās saites un biedrības sekmē demokrātiju. Hanifana darbs pēta, kā sabiedriskās aktivitātes un skolas kā lauku kopienas centrs sekmē kopienas labklājību. Hanifana sociālā kapitāla definīcija ietver labticību, biedriskumu, līdzjūtību (Ostrom, Ahn, 2013). Sociālā kapitāla idejas aizsākuma kontekstā tiek norādīts arī Vēbera darbs “*The Protestant Ethic and the Spirit of*

Capitalism” (1930), kas ietver ideju, ka uzticēšanās kopienas ietvaros uzlabo uzņēmējdarbības iespējas (Blair, Carroll, 2010, ch.13, p.265).

Citā atsaucē norādīts, ka sociālā kapitāla konceptu izstrādājuši Džeikobss (Jacobs, 1961) un Lurijs (Loury, 1977). Lurijs apšaubā, ka indivīda rīcība vienmēr ir balstīta uz racionālu apsvērumiem, uzskatot ka sabiedriskais fons indivīda rīcību, iespējams, nosaka vairāk nekā racionāli apsvērumi, kas ir ārpus neoklasiskās teorijas pamatpieņēmumiem. Lurijs kritiski vērtē individuālas investīcijas cilvēkkapitālā un prasmēs kā vienīgo faktoru rasu ienākumu nevienlīdzībai, norādot uz sociālā izcelsme un stāvoklis nosaka pieejamību cilvēkkapitāla veidošanas resursiem (Akčomaks, 2008, pp.16-21). Akčomaks norāda, ka, lai gan Lurijs neesot turpinājis termina “sociālais kapitāls” konceptualizēšanu, viņa pieeja (Loury, 1992, p.100) apliecinot par uzskatu, ka “sociālie resursi ir lietderīgi, lai iegūtu prasmes ar *ekonomisku vērtību*”.

Vairāki autori (Baumane- Vītoliņa, 2010, Tisenkopfs et al., 2008, Woodhouse, 2004) norāda uz zināmu uzskatu vienprātību zinātniskajā literatūrā, ka sākotnēji lielāko ieguldījumu sociālā kapitāla koncepcijas izstrādē ir sniegušas trīs personības: [...] *Pierre Bourdieu*, [...] *James Coleman* un [...] *Robert Putnam*” (Baumane-Vītoliņa I., 2010, p.60).

Pjēra Burdjē (*Pierre Bourdieu*) pētnieciskie darbi ir plaši atpazīstami socioloģijā². Burdjē sociālā kapitāla definīcija ir saistīta ar sociālā kapitāla ekonomisko vērtību: “sociālais kapitāls kā sabiedriski resursi, kas nodrošina pieeju ekonomiskam kapitālam” (Tisenkopfs T. et al., 2008, p.88).

Amerikāņu sociologs Džeims Semjuels Koulmens³ (Coleman, 1988, lpp.S98) uzskata, ka: “[...] sociālais kapitāls veido personai pieejamu, noteikta veida resursu. Sociālais kapitāls tiek definēts pēc tā funkcijas”. Rakstā pausts uzskats, ka sociālo kapitālu var salīdzināt ar citām kapitāla formām, jo tam ir raksturīga “ražošanas vērtība” (*productive value*). Koulmens nodala divas sociālā kapitāla formas: uzticēšanās un kopējas (caur sankcijām efektīvas) normas, kā arī pieļauj, ka sociālajam kapitālam var būt raksturīgs gan privāta labuma (*private good*) (ibid., p.S117), gan sabiedriska labuma (*public good*) (ibid., p.S111) efekts. Koulmens analizē sociālā kapitāla ietekmi, sekmējot cilvēkkapitāla veidošanos (ibid., p.S118). Turpmākajam teorētiskajam pētījuma ietvaram noderīgs Koulmena definējums ģimenes sociāli ekonomiskajam statusam, kas tiek operacionalizēts šādos pētījuma rādītājos - ģimenes finansiālais un cilvēkkapitāls (ibid., S113).

---

² Wacquant, L., 2006, “Key Contemporary Thinkers”, London, New York, Macmillan, p. 1, pieejams: <http://www.umsi.edu/~keelr/3210/resources/PIERREBOURDIEU-KEYTHINK-REV2006.pdf>, skatīts 09.07.2015

³ Biogrāfija: pieejams <http://www.britannica.com/biography/James-S-Coleman>, skatīts 09.07.2015.

Profesors publiskās pārvaldes jomā Roberts Putnams⁴ (Putnam, 1993, 1995) attīstījis sociālā kapitāla konceptu, balstoties uz Koulmena darbiem (Onyx, 2000, p.24). Putnams savu sociālā kapitāla definīciju precizējis, vairāk fokusējot to, kā sabiedrisku labumu: “tās sabiedriskās organizācijas pazīmes, kā uzticība, normas un sadarbības tīkli, kas var uzlabot sabiedrības efektivitāti, sekmējot koordinētas darbības (Putnam, 1993)” un “sabiedriskās dzīves pazīmes – sadarbības tīkli, normas un uzticība, kas ļauj dalībniekiem kopīgi rīkoties daudz efektīvāk, lai sasniegtu kopīgus mērķus (Putnam, 1995)”.

Baumane-Vītoliņa klasificē (2010, p.66) sociālā kapitāla definīcijas pēc to analīzes līmeņa: individuālais (Baker, 1990, Burt, 1992, Konke, 1999, Portes, 1998, Lin, 2001), sabiedrības (Coleman, 1990, Fukuyama, 1995, Inglehart, 1997, Putnam, 1993, 1996), apvienots (individuālais un sabiedrības) (Bourdieu, 1985, Loury, 1992, Nahapiet, Ghoshal, 1998).

Kā iepriekš izklāstīts, pieejas sociālā kapitāla konceptualizēšanai un definēšanai ir dažādas. Zinātniskās diskusijas ietver jautājumu, vai sociālo kapitālu var uzskatīt par kapitāla veidu. *Routledge* ekonomikas vārdnīcā pieejamas jēdziena “*kapitāls*” definīcijas:

- *Ilglietojamas preces, ko laika gaitā var izmantot preču un pakalpojumu plūsmas ražošanai;*
- *Ražošanas faktors, kas ir nošķirams no zemes, uzņēmēja un esošā darbaspēka;*
- *Naudas summa, kas tiek investēta uzņēmumā;*
- *Uzkrātie izdevumi, kas palielina turpmākos ienākumus, kā cilvēkkapitāls;*
- *Bagātība;*
- *Uzkrātais darbaspēks, kura maiņas vērtība saskaņā ar Marksu ir bagātība (wealth).⁵*

Turpat pieejamas divas sociālā kapitāla definīcijas:

- *Kolektīvi piederoši aktīvi, kas sniedz ieguvumu kopienai plašākā izpratnē.*
- *Ieguvumi, kas rodas no līdzjūtības un pienākuma izpratnes. Šāda izpratne veido pamatu darījumu nosacījumiem, veselības un izglītības pakalpojumiem, un pieejai precēm un pakalpojumiem⁶.*

Turpinot definējuma analīzi, jēdziena “*aktīvi*” definīcija:

- *Resurss ar tirgus vērtību.*
  - *Bagātības vienība, kas ļauj nopelnīt ienākumus.*
  - *Pietiekami liels īpašums, kas atslogo tā mantinieku vai pārvaldītāju.*
- Aktīvi tiek iedalīti materiālos (kā zeme, ražošanas iekārtas, finanšu aktīvi) un nemateriālos (kā labticīgums un patenti)⁷.*

Zinātniskajā diskusijā par sociālā kapitāla definēšanu polaritātes galvenokārt izraisa sociālā kapitāla kā fenomena analīzes līmenis – individuāls vai kolektīvs. Atbilstoši *Routledge* ekonomikas vārdnīcā atrodamajām definīcijām, ekonomikā būtu precīzāk lietot terminu sociālie “*aktīvi*” (*social assets*). Savukārt sociālā kapitāla definīcijas, aktualizē pētnieciskos jautājumus,

⁴ Pieejams <http://www.hks.harvard.edu/about/faculty-staff-directory/robert-putnam>, skatīts 09.07.2015

⁵ *Routledge dictionary of economics*, p.71;

⁶ *Ibid.*, p.550;

⁷ *Ibid.*, p.22;

vai un kādi ir *ieguvumi* no “sociālā kapitāla”, un, vai un kāda ir *ieguvumu* tirgus vienība un vērtība, - privāta vai kolektīva.

Autore norāda, ka jēdziens “sociālais kapitāls” mikro līmenī nozīmē kontaktus (personiski pazīstamus cilvēkus) un to kvalitāti, kas ir kā indivīda aktīvs vai resurss ar potenciālu tirgus vērtību. Pastāvot šādam aktīvam vai resursam indivīds var nopelnīt vai ietaupīt izmaksas. Kolektīvā līmenī “sociālais kapitāls” ir aktīvi vai resurss ar tirgus vērtību, vai potenciāli ieguvumi sabiedrībai atkarībā no vietai un cilvēkiem raksturīgām sadarbības normām un pieredzes, kas nosaka šai vietai un cilvēku kopumam raksturīgu kopīgo resursu pārvaldīšanas ekonomisko efektivitāti un/vai darījumu izmaksas.

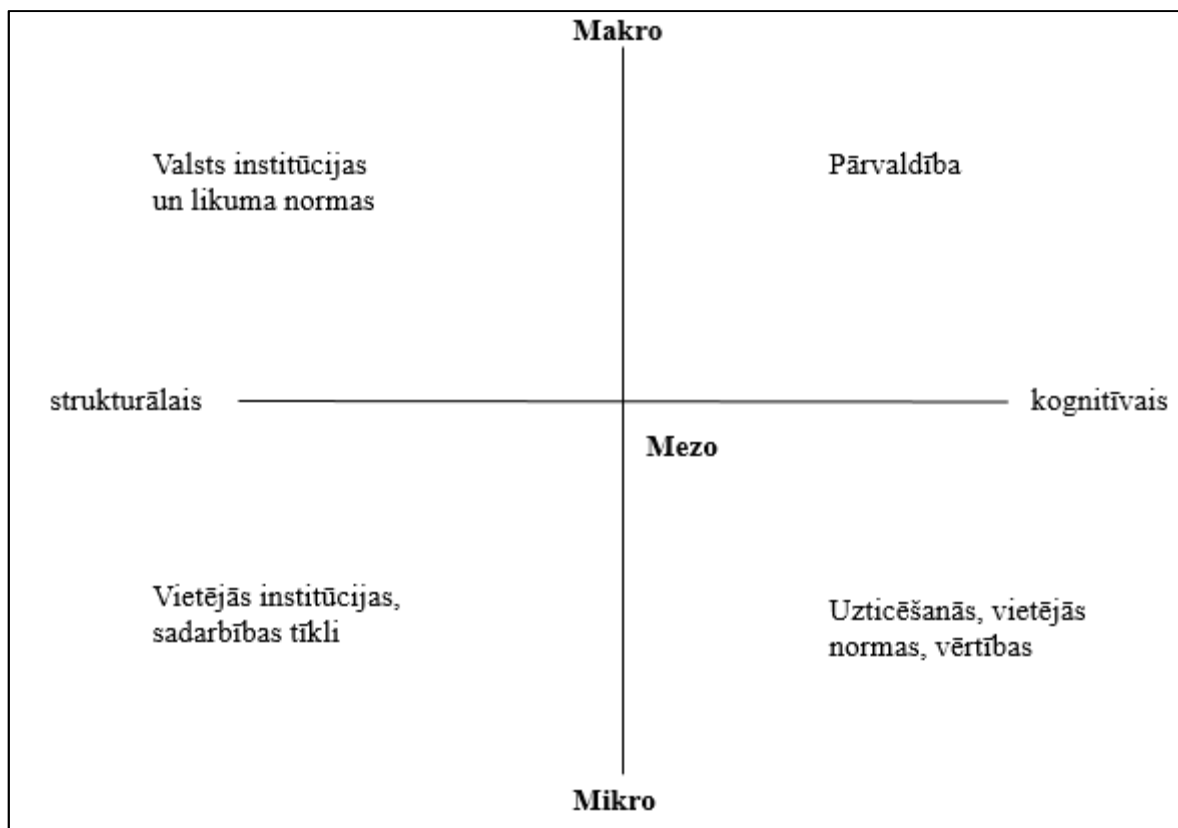
1.1.4. Sociālā kapitāla pētīšanas līmeņi, elementi un metodes

Pētījuma teorētiskā ietvara veidošanai, autore sniedz ieskatu dažu agrāk izstrādāto pētījumu pieeju argumentācijā, kā sociālais kapitāls tiek operacionalizēts un novērtēts. Starptautisko organizāciju pētījumu pieeju teorētiskais pamatojums atšķiras, tāpat kā pētīšanas līmeņi. Atšķirībā no Pasaules Bankas un OECD, Apvienoto Nāciju Eiropas Ekonomiskās komisijas pētījumā par iespējam novērtēt ilgtspējīgu attīstību sociālais kapitāls netiek aplūkots mikro līmenī, bet gan nacionālo valstu – makro līmenī papildus četriem teorijā nostiprinātiem kapitāla veidiem - finanšu, saražotajam, dabas un cilvēkkapitālam. Ziņojumā norādīts, ka ilgtspējīga attīstība (neatkarīgi no tā, vai “*attīstība*” tiek aplūkota kā sistēma, process vai mērķis) ietver kolektīvas rīcības problēmu (United Nations, 2009, pp.48-53). Ziņojums izvērtē kapitāla veidu novērtēšanas indikatorus, balstoties uz divām pieejām – pirmo, kas bāzēta uz pastāvošo rīcībpolitiku novērtēšanas analīzi, un otru, - kapitāla pieeju, kas bāzēta teorijā (United Nations, 2009, p.71).

Paldams norāda (Paldam, 2000, p.3.) uz zinātnisko diskusiju, vai sociālais kapitāls ir mikro vai makro koncepts, paužot uzskatu, ka loģiskā secība būtu definēt sociālo kapitālu mikro līmenī un tad aprēķināt kopējo sociālo kapitālu makrolīmenī. Ideju par kopējā sociālā kapitāla (*aggregated social capital*) aprēķināšanu makro līmenī pauž arī Grūtaerts (Grootaert, 1998, p.7), papildinot diskusiju ar argumentu, ka “..makro vide var radīt negatīvu ietekmi uz vietēja līmeņa (*local-level*) sociālo kapitālu”. Grūtaerts norāda, ka “[..] atšķirības ienākumos uz vienu iedzīvotāju dažādās valstīs nevar izskaidrot ar ražošanas resursu, kā zemes un dabas resursu, cilvēkkapitāla, saražotā kapitāla (ieskaitot tehnoloģijas) sadalījumu uz vienu iedzīvotāju. Valstis atšķiras pēc to institūcijām un citām sociālā kapitāla formām, un sabiedriskajām rīcībpolitikām, kas nosaka ienākumus, ko valstis var iegūt no tās rīcībā esošiem citiem kapitāla veidiem” (Grootaert, 1998, p.7).

Pasaules Bankas Sociālā Kapitāla Novērtēšanas Instruments (Grootaert, Thierry van Bastelaer, 2002, p.3) ietver trīs līmeņus – mikro, mezo and makro, 1.3. attēls. Modelī ietverto

līmeņu novērojumu saturs: *mikro* līmenis: indivīdu, mājsaimniecību horizontālie sadarbības tīkli un saistītās sadarbības normas un vērtības. Šajā līmenī iecienīts izpētes piemērs ir Patnama (Putnam, 1993) pilsonisko organizāciju pētījums Itālijā, kura uzmanības centrā ir koku kolektīvi.

1.3. attēls. Sociālā kapitāla apjoms un formas, (Grootaert, van Bastelaer, 2002, *Social Capital: From Definition to Measurement*, Pasaules Banka, p.4)

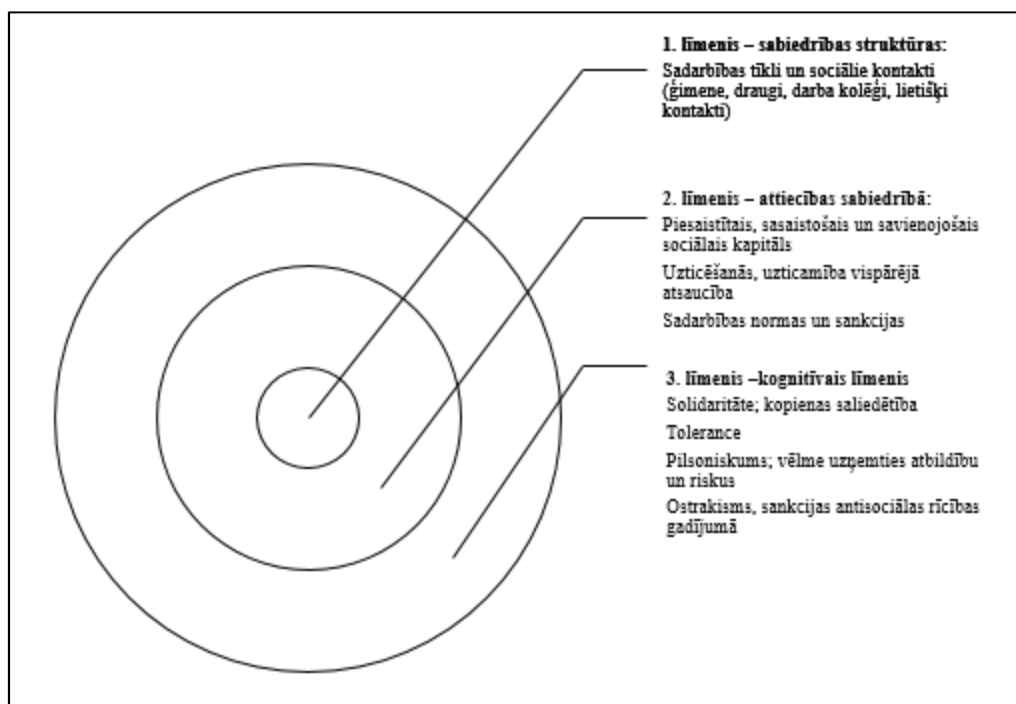
Mezo līmenis ietver grupu horizontālās un vertikālās attiecības, starp indivīdiem un sabiedrību kā kopumu.

Makro līmenis, kur sociālā kapitāla ietekme tiek analizēta kā institucionāla un politiska vide, kas veido kontekstu visām ekonomiskajām un sociālajām norisēm, publiskās pārvaldes kvalitātei. Pieņemot, ka institucionālā vide ir noteicošs ekonomiskās augsmes faktors, šajā līmenī pētnieciskos jautājumus par ekonomiskās augsmes un attīstības avotiem izvirzījuši Olsons (Olson, 1982) un Norts (North, 1990). Pasaules Bankas izveidotajā modelī atbilstoši Aphofa (Uphoff, 2000) definīcijai (Grootaert, van Bastelaer, 2002, p.3) ir ietverts strukturālais sociālais kapitāls (ietver objektīvi, ārēji novērojamas sabiedrības struktūras, kā sadarbības tīklus, asociācijas, institūcijas un to darbības noteikumus) un kognitīvais sociālais kapitāls (ietver subjektīvus elementus, kā vispārpieņemtas uzvedības normas, vienotas vērtības, atsaucību un uzticēšanos).

Iepriekš tekstā norādītā Kneka un Kīfera (Knack, Keefer, 1997) pētījuma secinājumi tiek attiecināti uz makro līmeni. No visiem sociālā kapitāla elementiem tiek pētīti divi: uzticēšanās un pilsoniskās sadarbības normu stiprums. Indikatori tiek aprēķināti, balstoties uz *World Values*

Surveys aptauju datiem. Savukārt pakārtoto indikatoru izvēlē atbilstoši secinājumu līmenim ietverti: IKP pieaugums uz 1 iedzīvotāju; ikgadējais iedzīvotāju ienākumu pieaugums 12 gadu periodā; uzkrātais cilvēkkapitāls (Uzņemto skolēnu īpatsvars); investīciju apjoms IKP, tirgus atvērtība (Ex-Im/GDP).

Napijeta un Gošala sociālā kapitāla struktūru veido trīs dimensijas: strukturālais, attiecību un kognitīvais (Nahapiet, Ghoshal, 1998), 1.4.attēls. Kognitīvais sociālais kapitāls tiek nodalīts no attiecību (*relational*) sociālā kapitāla un precizēts, kā “vienotā uztvere vai paradigma, kas veicina kopīgu kolektīvo mērķu izpratni un piemērotos darbības virzienus kādā konkrētajā sociālajā sistēmā” (Baumane-Vītoliņa, 2010, p.69).

1.4. attēls. Sociālā kapitāla struktūra, (autores veidots, balstoties uz Baumani- Vītoliņu, 2010, pp.67-71, un Nahapiet, Ghoshal, 1998)

OECD (Scrivens, Smith, 2013) izstrādājot pētījuma pieeju, sniedz atpazīstamāko sociālā kapitāla teorētiku pētījumu pieejas, norādot šādus izpētes līmeņus (Scrivens, Smith, 2013, p.16):

- Burdjē pieeja (Bourdieu, 1986, 1992) tiek saistīta ar “mikrolīmeņa sadarbības tīkliem un pozitīviem rezultātiem indivīdiem, konkrēti, profesionālās attīstības un darba tirgus kontekstā (Lin, 2001, Burt, 2005)”;
- Koulmena (Coleman, 1988) koncepts tiek saistīts ar mikrolīmeņa and mezolīmeņa sadarbības tīkliem, pētot gan mijiedarbības lomu ģimenēs un tās ietekmi uz izglītības ieguvī, gan attiecību, sadarbības normu un sankciju lomu un ietekmi kopienas līmenī. Sociālais kapitāls tiek aplūkots gan kā publisks, gan kā privāts labums;

- Patnama (Putnam, 2004) koncepcija tiek attiecināta uz sabiedrības makro un mezolīmeņiem. Sociālais kapitāls ir sabiedriska labums, kas tiek definēts kā pilsoniskās iesaistes sadarbības tīkliem, uzticību un atsaucību kā sadarbības normu.

Pēc sociālā kapitāla teorijas pamatu veidošanā ietekmīgāko autoru darbu analīzes, OECD secina, ka “uz noteiktiem galvenajiem elementiem – kā sadarbības tīkli un vienotas vērtības – atsaucas visi trīs autori, bet pieņēmumi par to raksturu un darbību (*functioning*) ir diezgan atšķirīgi. Viena no galvenajām atšķirībām šo triju autoru darbos ir tāda, vai sociālais kapitāls tiek analizēts kā privāts labums, t.i. indivīda resursi, kuram tie pieder, vai arī kā sabiedriska labums, t.i. tas rada ieguvumus citiem sabiedrības locekļiem. Šī atšķirība ir acīmredzama lielākajā daļā sociālā kapitāla definīciju” (Scrivens, Smith, 2013, p.16).

OECD ietver sociālo kapitālu indivīda un sabiedrības labklājības novērtēšanā kā kapitāla veidu paralēli citām kapitāla formām, kas tiek atzītas ekonomikā, kā – dabas, cilvēk – un ekonomiskais kapitāls (Scrivens, Smith, 2013, p.10). Jāuzsver, ka OECD uz kapitāla veidiem balstītā modelī ilgtspējas novērtēšanai ietver sociālo kapitālu *per se* kā kapitāla veidu paralēli dabas, cilvēk – un ekonomiskajam kapitālam (Scrivens, Smith, 2013, p.9).

OECD piedāvā sociālā kapitāla struktūras sastāvdaļu vai izpausmju (*interpretations*) klasifikāciju četrās kategorijās (Scrivens, Smith, 2013, p.19), 1.5. tabula. Augšējā ailīte ietver indivīda, privātas aktivitātes un rezultātus, apakšējā ailīte attiecas un kolektīvām, sabiedriskām aktivitātēm un rezultātiem. Kreisā kolonna atbilst sadarbības tīklu struktūrai un aktivitātēm, kas rada un uztur sadarbības tīklu struktūru, labā kolonna ietver resursu veidus un rezultātus.

1.5. tabula. Četras sociālā kapitāla izpausmes, (Scrivens, Smith, OECD, 2013, p.19)

Līmeņi	Sadarbības tīklu struktūra un aktivitātes	Lietderīgie resursi
Indivīda	Personiskās attiecības	Sabiedrisko tīklu atbalsts
Kolektīvs	Pilsoniskā iesaiste	Uzticība un sadarbības normas

Lai identificētu teorētiskajā literatūrā atspoguļotos sociālā kapitāla struktūras elementus un kritērijus to novērtēšanai atbilstoši izpētes līmenim autore ir izveidojusi kopsavilkumu OECD sociālā kapitāla elementu skaidrojuma (Scrivens, Smith, 2013, p. 21-41). OECD sociālā kapitāla struktūrā ietverto elementos saturs, darbība, kā arī ieteikumi to novērtēšanai iedalīti atbilstoši teorijā identificētiem izpētes līmeņiem autores veidotā tabulā, 1.pielikuma, 1.tabula.

Balstoties uz teorētiskajā literatūrā norādītajiem izpētes līmeņiem un sociālā kapitāla struktūras elementiem, to saturu un ietekmējošos faktorus, autore 1.6. tabulā identificē atbilstošos sociālā kapitāla novērtēšanas kritērijus.

1.6. tabula. Sociālā kapitāla struktūras elementi un to novērtēšanas kritēriji, (autores veidota, balstoties uz OECD (Scrivens, Smith, 2013), un teorētisko sociālā kapitāla struktūru (Tsai, Ghoshal, 1998))

Novērtēšanas līmenis	Novērtējamais sociālā kapitāla struktūras elements	Kritēriji	Ietekmējoši faktori
Mikro līmenis	<ol style="list-style-type: none"> Personisko kontaktu struktūra un sadarbības kontaktu tīkls. Attiecību veidi ar atšķirīgu tuvuma un intensitātes pakāpi: <ul style="list-style-type: none"> piesaistošais (<i>bonding</i>) sociālais kapitāls savienojošais (<i>bridging</i>) sociālais kapitāls; sasaistošais (<i>linking</i>) sociālais kapitāls, attiecas uz pieeju varai un ietekmei. Ciešā uzticēšanās (<i>thick trust</i>); Vispārējā uzticēšanās (<i>thin trust</i>) Sadarbības normas, kas veidojas no personisko attiecību specifiskā rakstura. 	<ol style="list-style-type: none"> Personas kontaktu tīkla un attiecību struktūra; Indivīda iegūtais izdevīgums, labums: <ul style="list-style-type: none"> Informācija un padoms (biznesa iespējas, darba meklējumi, personiski lēmumi); Emocionāls atbalsts (šķiršanās, tuva cilvēka zaudējums); Finansiāls atbalsts (iespējas aizņemties); Palīdzības veidi, ko indivīds var iegūt, izmantojot sociālās saites (kontakta loku): <ul style="list-style-type: none"> Praktiska palīdzība saimniecības darbos. Materiāls atbalsts (dzīvesvietas atrašana, automašīnas aizņemšanās). 	<ul style="list-style-type: none"> - dzimums, - vecums, - sociāli ekonomiskais statuss, t.sk. izglītības un ienākumu līmenis, - ģimenes ietekme, - personība un sociālās prasmes.
Mezo un makro līmeņi	<ol style="list-style-type: none"> Iesaiste organizācijās; brīvprātīgās iniciatīvas; Politiskā iesaiste u.c. pilsoniskas iniciatīvas; Vispārējā uzticēšanās (<i>thin trust</i>); Institucionālās uzticēšanās (uzticēšanās valdībai un citām institūcijām); Vispārējā atsaucība, altruisms un tolerance; Sabiedrības saliedētība. 	<ol style="list-style-type: none"> Iesaistes līmenis sabiedriskās grupās/ organizācijās; iegūtais labums – prasmes; Pilsoniskās iesaistes līmenis, pilsonisko un brīvprātīgo iniciatīvu apjoms; Uzticēšanās un noziedzības līmenis; Vispārējās uzticēšanās (<i>thin trust</i>) līmenis; Institucionālās uzticēšanās līmenis, ārvalstu tiešo investīciju apjoms, vēlme maksāt nodokļus; Atsaucības, altruisma un tolerances līmenis. 	<ul style="list-style-type: none"> Kultūras atšķirības; Vēsturiskās pieredzes atšķirības; Valdību rīcībpolitikas; Valsts vai administratīvi teritoriālas vienības sociāli ekonomiskas atšķirības (ienākumu līmenis, etniskais sastāvs); Pilsonisko līdzdalību- indivīda vecums un dzimums u.c.

Autore secina, ka līdzšinējos pētījumos sociālais kapitāls, tā elementi un ietekme tiek konceptualizēti dažādos izpētes līmeņos. Zinātniskajā literatūrā pieejamie pētījumi atšķiras gan pēc izvēlētajā izpētes līmeņa, gan sociālā kapitāla struktūras elementu klasifikācijas.

Pasaules Bankas materiālos norādīts, ka, neskatoties uz to, ka sociālais kapitāls tiek konceptualizēts mikro, mezo un makro līmeņos, metodes sociālā kapitāla novērtēšanai atšķiras. Pasaules Bankas Sociālā kapitāla novērtēšanas instruments izstrādāts, izmantojot gan kvalitatīvas, gan kvantitatīvas pētnieciskās metodes, kas atbilst metodoloģijai, kāda tiek izmantota gadījumu analīzē (*case study*). Instruments ietver kopienas profila izveidi, kas tiek īstenots ar fokusa grupu interviju starpniecību, kā rezultātā tiek iegūti sākotnējie dati pārējo metožu pielietošanai. Interviju rezultātā tiek iegūta informācija par šādiem pētījuma segmentiem (Krishna, Shrader, 2002, p.27) :

- Kopienas ģeogrāfiskās robežas un svarīgākie resursi;
- Kolektīvas rīcības situācijas piemērs gadījuma analīzei;
- Kopienas pārvalde un lēmumu pieņemšanas process;
- Vietējās organizācijas (gan formālas, gan neformālas);
- Attiecību novērtējums starp vietējām organizācijām un kopienu (izmantojot Venna diagrammu, tiek novērtēta organizāciju pieejamība un to darbība kopienas mērķu kontekstā);
- Institucionālo sadarbības tīklu kartēšana (tiek ietvertas visu veidu sabiedriskas struktūras – ieskaitot pārvaldes formālās struktūras, NVO, kopienā izveidojušās interešu grupas u.c. pilsoniskās sabiedrības aģenti).

Mājsaimniecību aptaujā ir piecas sadaļas, t.sk. jautājumi par sociālā kapitāla strukturālo un kognitīvo dimensiju. Noslēgumā tiek veikts vietējo organizāciju profila raksturojums, organizācijas un to skaits tiek izvēlētas atkarībā no kopienas profila (Krishna, Shrader, 2002, pp.23-37).

Vudhausa (Woodhouse, 2004), Vesterna et al. (Western et al, 2003) un Oniksas un Balena (Onyx, Bullen, 2000) pētījumos sociālā kapitāla elementu identificēšanai un novērtēšanai, aptaujā iegūto kvantitatīvo datu analīzei tiek izmantota faktoru analīzes metode. Pētījumu rezultātā iegūtie faktori vai komponenti apkopoti 1.7. tabulā.

1.7. tabula. Ar faktoru analīzes metodi identificētie sociālā kapitāla struktūras elementi, (autores apkopojums)

Sociālā kapitāla astoņi galvenie faktori (Onyx, Bullen, 2000)	Pieci sociālā kapitāla galvenie komponenti (Western et al., 2003)	Sociālā kapitāla seši faktori (Woodhouse, 2004)
<ul style="list-style-type: none"> - Līdzdalība vietējā kopienā; - Sabiedriskā ietekme, vai proaktivitāte sociālā kontekstā; 	<ul style="list-style-type: none"> - Formalizēto grupu struktūra un juridiski apsvērumi; 	<ul style="list-style-type: none"> - Neformālie sadarbības tīkli (draugu un kaimiņi), ietverot kopienas saliedētību un vispārējo atsaucību;

1.7. tabulas turpinājums

<ul style="list-style-type: none"> - Uzticēšanās līmenis un drošības sajūtas novērtējums; - Sadarbība un kontaktu loks ar kaimiņiem; - Sadarbība un kontaktu loks ar ģimeni, draugiem; - Tolerantums pret atšķirīgo; - Dzīves kvalitātes novērtējums; - Sadarbība un kontaktu loks darbā (proaktivitāte profesionālajā vidē). 	<ul style="list-style-type: none"> - Atsaucība formālās struktūras kontekstā; - Uzticēšanās un atsaucība starp neformalizētām grupām; - Neformalizētu grupu dinamika; - Uzticēšanās pārvaldei. 	<ul style="list-style-type: none"> - Savienošais (angl.-bridging) sociālais kapitāls; - Ģimenes sociālais kapitāls, ietverot tuvāko uzticēšanās loku; - Iesaiste kopienas dzīvē; - Vispārējās uzticēšanās līmenis; - Sociālais kapitāls darba vidē.
---	--	--

Dati par sociālā kapitāla elementiem, līdzīgi kā citos pētījumos, tiek iegūti ar kvantitatīvām aptaujām. Vudhauss pētījuma teorētisko ietvaru balsta uz diviem iepriekš veiktiem pētījumiem: Oniksas un Balena (Onyx, Bullen, 2000) un Vestrena et al (Western et al., 2003). Vudhauss, aplūkojot Vesterna et al. (Western et al, 2003) pētījuma uzbūvi, norāda (Woodhouse, 2004, p. 49), ka tā mērķis ir izveidot atkārtoti izmantojamu metodoloģiju, kas balstās uz Oniksas un Balena, kā arī Krišnas un Šreideres pētījumiem. Definētie analīzes līmeņi pēc administratīvi teritoriālā iedalījuma: Vudhausa pētījumā - divas pilsētas, Oniksas un Balena - piecas lauku un piepilsētu kopienas Jaundienvidvessā. Oniksas un Balena pētījumā (Onyx, Bullen, 2000, p.28) no sākotnēji aptaujā ietvertajiem 68 sociālo kapitāla mainīgajiem (*variables*) analizēti 36, kas sagrupēti astoņos faktoros. Vesterna et al. (Western et al., 2003) sociālā kapitāla novērtēšanas anketā ietverti 91 mainīgais, kas ar galveno komponentu analīzes metodi samazināti līdz 61 mainīgajam. Rezultātā šie mainīgie sagrupēti piecos galvenajos komponentos. Vudhausa pētījuma modelī (Woodhouse, 2004, pp.189, 199) ir ietverti trīs sociālā kapitāla konceptuālie līmeņi: sabiedrības struktūra, uzvedības normas un iepriekš norādīto jaukta forma. Anketā ietverti 38 mainīgie, kas samazināti līdz 23 mainīgajiem, un ar faktoru analīzes metodi identificēti seši faktori.

Vudhausa pētījumu var raksturot kā atbilstošu gadījuma analīzes metodei, papildus jau norādītajām kvantitatīvajām datu analīzes metodēm, tiek izmantotas kvalitatīvas metodes. Vudhauss norāda, ka faktoru analīzes būtiska priekšrocība ir iespēja iekļaut dažādas sociālā kapitāla elementu izpausmes, kas ir svarīgi atšķirīgos kultūrspecifiskas apstākļos.

Elinora Ostroma uzsākot pētniecisko darbu par kopīgu resursu pārvaldes problēmām, secina, ka dažādu nozaru (lauku socioloģija, antropoloģija, vēsture, ekonomika, politoloģija u.c.) zinātniskajā literatūrā ir dokumentētas gadījumu analīzes, kas veido pietiekamu empīrisku bāzi, lai pētītu, kā institūcijas ietekmē uzvedību un rezultātus dažādās "lauka situācijās". Zinātniece savā darbā veic kopīgo resursu pārvaldes gadījumu analīzi vienā valstī, kur iesaistīto indivīdu skaits ir no 50 līdz 15 000 personām, kuru ekonomiskie ienākumi ir ļoti atkarīgi no kopīgajiem resursiem (dabas resursu kopīgu pārvaldību kā apūdeņošanas sistēmas, ganāmās platības, meži u.c.). Ostroma norāda, ka maza mēroga situāciju analīzē, neskatoties uz sarežģītību, būs iespējams

identificēt līdzības un procesus (Ostrom, 2011, p.26). Ostromas pētnieciskā darba par kopīgo resursu pašpārvaldi pamatā ir institucionāla pieeja, tiek identificēta kopīgo resursu pārvaldes sistēma, iesaistītie resursu lietotāji, uzraudzības un sankciju mehānismi, kā veidojas un darbojas kopīgas uzvedības nosacījumi (Ostrom, 2011, pp.29-51).

Autore secina, ka sociālā kapitāla elementu analīzei un novērtēšanai izplatīta un piemērota metode ir gadījumu analīzes metode, kas apvieno kvalitatīvas un kvantitatīvas pētnieciskās metodes. Sociālā kapitāla elementu novērtēšanai pārsvarā tiek izmantotas kvantitatīvas aptaujas, bet kvalitatīvo metožu izvēle kontekstuālās situācijas novērtēšanai dažādu autoru darbos atšķiras.

1.1.5. Sociālā kapitāla struktūras elementu ietekme

Zinātniskajā literatūrā ir pētīta un skaidrota sociālā kapitāla elementu saistību ar citām sociāli ekonomiskām norisēm un rādītājiem.

Granoveters uzskata, ka ar sadarbības tīklu kontaktu loka palīdzību tiek atrastas darba vietas un secina, ka lielākā daļa ir sameklējusi darbu, izmantojot personiskus kontaktus (Granovetter, 2005, pp.36, 37). Granoveters aplūko situācijas, kad sabiedrisko struktūru īpatnības var ietekmēt tirgus cenas veidošanos (klientelisms, kad darījuma dalībnieku sabiedriskās attiecības iegūst ekonomisku raksturu un nereti nosakot cenas virs vidējām tirgus cenām), un secina, ka “sistēmas ekonomiskā elastība ir atkarīga no tirdzniecības attiecību sociālās struktūras” (Granovetter, 2005, p.39).

Akčomaks atsaucas uz citiem autoriem (Akčomak, 2008, p.16) un norāda, ka sociālais kapitāls pētījumos tiek saistīts ar pozitīvu ekonomisko izaugsmi (Knack, Keefer, 1997), augstāko izglītību (Coleman, 1988), labāku finanšu pakalpojumu attīstību (Guiso, Sapiensa, Zingales, 2004), labākiem inovāciju īstenošanas rezultātiem (Rosenfeld, Messner un Baumer, 2001), zemāku slepkavību skaitu (Helliwell, 2007), labāku sabiedrības veselību (Kawachi, Kim, Coutt un Subramanian, 1997).

Akčomaks (Akčomak, 2008, pp.30, 31), atsaucoties uz vairāku autoru pētījumiem, norāda vairākus veidus, kā sociālais kapitāls pozitīvi ietekmē ekonomiskos rādītājus. Sociālais kapitāls uzlabo efektivitāti, risinot asimetriskas informācijas problēmu un koordinācijas nepilnības:

1) sociālais kapitāls uzlabo informācijas apmaiņu sadarbības tīklu ietvaros un starp sadarbības tīkliem (piemēram, Wade, 1988, Granovetter, 1995, Fafchamps, Minten, 1999, Barr, 2000, Lin, Cook, Burt, 2001, un raksti par valsts sektora izdevumu netiešo ietekmi un reģionālo ekonomisko attīstību., t.sk. Feldman, 2000, Glaeser, 2000, Porter, 2003, Iyer, Kitson, Toh, 2005);

2) sociālais kapitāls sekmē altruismu un grupas identitātes veidošanos (Fershtman and Gneezy, 2001). Augstāks uzticēšanās līmenis tiek saistīts ar ekonomiskās augsmes rezultātiem (Zak, Knack, 2001).

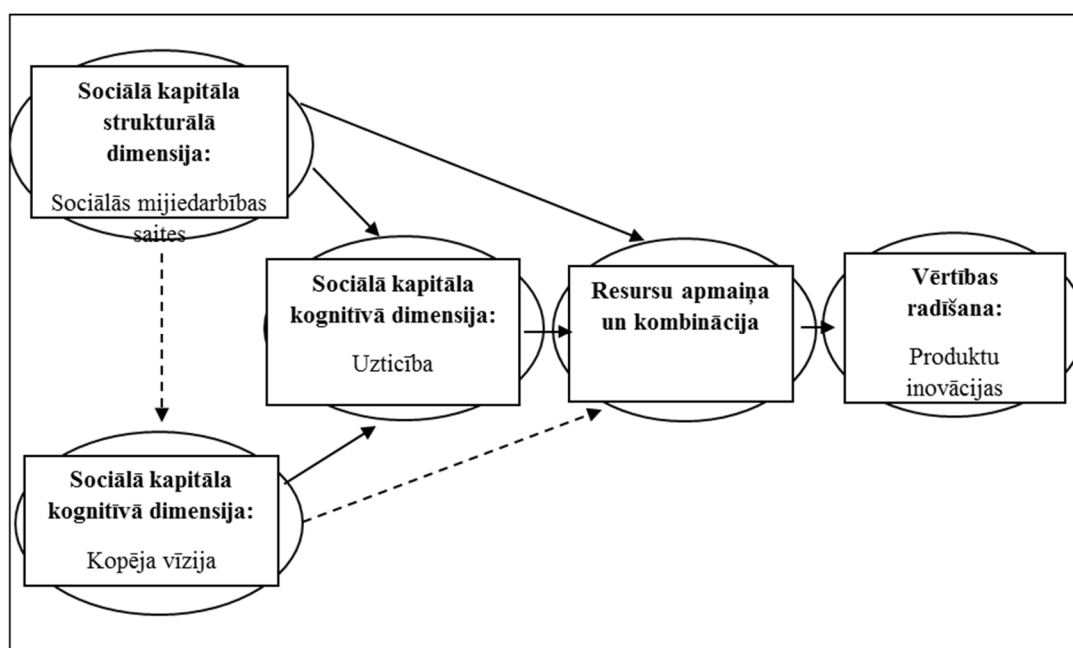
Kneks un Kīfers uzskata (Knack, Keefer, 1997, p.1258), ka uzticēšanās līmenis parāda “sabiedrības daļu, kas sagaida, ka lielākā daļa cilvēku cietumnieku dilemmas kontekstā būs orientēti uz sadarbību”. Uzticēšanās mazina nepieciešamību investēt uzraudzībā, tādējādi samazinot darījumu izmaksas.

Akčomaks atsaucas (Akčomak, 2008, p.35) uz Cukeru (Zucker, 1986), kurš klasificē trīs uzticēšanās veidus:

- 1) balstīta procesos, kur uzticēšanās ir atkarīga no starppersonu iepriekšējo saskarsmi;
- 2) raksturojama, kad uzticēšanās tiek saistīta ar vienotiem tās kopienas noteikumiem un vērtībām, kurai persona ir piederīga;
- 3) sakņojas organizatoriskajā struktūrā, kad formālu sabiedrības struktūru pazīme ir uzticēšanās, t.sk. juridiskām, politiskām, izglītības iestādēm.

Akčomaks (Akčomak, 2008, pp.31, 32) atsaucas uz zinātniskajiem darbiem, kas analizē, vai sociālais kapitāls var sekmēt ekonomiskās augsmes rezultātus kā inovācijas veicinošs faktors. Sabiedriskā mijiedarbība un uzticēšanās sekmē resursu apmaiņu, tādējādi ietekmējot inovāciju rezultātus. Vadībzinātnē tiek analizēta sabiedrisko tīklu ietekme, veidojot pazīšanos, sekmējot abpusējas saistības un uzticēšanos, mācoties, nododot stratēģisku informāciju. Baumane-Vītoliņa promocijas darbā (Baumane-Vītoliņa, 2010, pp.57-79) aplūko sociālā kapitāla nozīmi inovāciju ieviešanā uzņēmumos un tehnoloģiju pārnesē un uzņēmuma augsmē, 1.5. attēls.

Vadībzinātnē Tsai un Gošala (Tsai, Ghoshal, 1998) teorētiskā sociālā kapitāla (strukturālo, attiecību un kognitīvo) dimensiju klasifikācija tiek sasaistīta ar resursu apmaiņas un kombinēšanas procesiem uzņēmumā, kā rezultātā tiek sekmēti produktu inovācijas procesi.

1.5. attēls. Sociālā kapitāla un vērtības radīšanas modelis uzņēmumā, (Tsai, Ghoshal, 1998, p. 466.; Baumane-Vītoliņa, 2010, p. 74.)

Le Herons uzskata (Le Heron, 2010, p.106), ka sociālais kapitāls veido apstākļus un vidi uzņēmējdarbības uzsākšanai (*start-up* skaits), kā arī jaunu uzņēmumu, investoru piesaistei.

Akčomaks (Akčomak, 2008, p.33), atsaucoties uz Portesu (Portes, 1998) klasificē trīs veidus kā sociālais kapitāls ietekmē noziedzības līmeni: 1) sociālais kapitāls tiek asociēts ar neformālu sabiedrisko kontroli, kas darbojas preventatīvi; 2) sociālais kapitāls tiek saistīts ar atbalstu, ko persona saņem ģimenē. Personas, kurām nav šāda atbalsta, ir vieglāk iesaistāmas kriminālās aktivitātēs; 3) iesaiste sabiedriskos sadarbības tīklos padara kriminālās aktivitātes mazāk interesantas, rodas izvēles alternatīvas personas aktivitātēm. Arī Vudhauss (Woodhouse, 2004, p.33) savā pētījumā pārbauda "Patnama (2000, p.308) uzskatu, ka "augstāks sociālā kapitāla līmenis var sekmēt zemāku noziedzības līmeni". Vudhauss pieņem, ka sabiedrībā ar augstu noziedzības līmeni būs novērojams zems sociālā kapitāla līmenis.

Sociālais kapitāls tiek saistīts ar publiskās pārvaldes kvalitāti un iestādēm. Ostromas gadījumu analīzes "institucionālajā ietvarā" tiek ietverta ļoti plaša nozīme – spēkā esoši noteikumi (Ostrom, 2011, p.51), bet citu autoru darbos termina "*institutions*" nozīme var atšķirties. Piemēram, Akčomaks kā neformālas iestādes (*institutions*) norāda "sabiedriskos sadarbības tīklus un asociācijas (*associations*), bet kā formālas – justīcijas sistēmu, izglītības, politiskās iestādes u.c.

Sociālā kapitāla un formālo organizāciju mijiedarbība tiek uzskatīta par svarīgu rīcībpolitiku izstrādē. Turklāt pastāv uzskats, ka valdība investējot politiskās un juridiskās organizācijas, var panākt (Akčomak, 2008, p.36) tiešu ietekmi uz ekonomikas struktūru, - labi funkcionējošas pārvaldes struktūras, var sniegt pozitīvu ietekmi vidējā un ilgtermiņā (North, 1981). Akčomaks norāda, ka formālu un neformālu organizāciju ietekme evolucionāros apstākļos var būt abpusēji kausāla.

Zinātniskajā literatūrā pieejama diskusija un empīriski pētījumi par sociālā kapitāla negatīvo ietekmi (Fukuyama, 1995, Gambetta, 1996, Portes, 1998).

1.2.Sociālā kapitāla vieta un loma tautsaimniecībā

Ņemot vērā, ka darbs tiek aizstāvēts ekonomikas doktora studiju programmā, Latvijas tautsaimniecības apakšnozarē, teorētiskajā darba daļā tiek skaidrota pētāmā fenomena – sociālā kapitāla vieta un loma ekonomiskās sistēmas ietvaros un ekonomisko procesu norisē. Nodaļas ietvaros tiek sniegts ieskats par sociālā kapitāla nozīmi tautsaimniecības ekonomiskā drošības, rīcībpolitiku un ekonomiskās attīstības kontekstā.

Analizējot tautsaimniecību, tiek ņemts vērā, ka ekonomikas izaugsmes un ekonomiskās attīstības procesi notiek noteiktas sistēmas ietvaros. Daina Paula promocijas darbā "Latvijas tautsaimniecības konkurētspējas novērtēšanas metožu analīze" apskata tautsaimniecības

konkurētspēju kā īpašību, kas piemīt *tautsaimniecībai kā sistēmai* (Paula, 2010, p.13). Autore savā promocijas darbā kā tautsaimniecības konkurētspēju ietekmējošus faktorus norāda iepriekš pieņemtus ekonomiskās politikas lēmumus, kam uz tautsaimniecību ir ilgtermiņa ietekme (ibid., p.31), kā arī norāda, ka vērtējot *tautsaimniecības kā sistēmas* vēlamo stāvokli, nepieciešama valsts pārvaldes iestāžu iesaiste un ekonomisko aģentu sadarbībā balstīti lēmumi (ibid., p.32).

Problemātika ir optimāla līdzsvara sasniegšanā starp privātā tirgus sektora un publiskās politikas procesiem. Valdības loma un ietekme uz tautsaimniecībā notiekošajiem procesiem var būt dažāda, gan pozitīvi ietekmējot iedzīvotāju labklājības līmeni, gan negatīva, korupcijas un vājas pārvaldības gadījumā. Duglass Norts (*Douglass North*) piedāvā teorētisku ietvaru, lai izprastu politikas veidošanas kvalitatīvās atšķirības dažādās valstīs. Institūcijas (*institutions – formal and informal rules of economic game*) nosaka ekonomiskās uzvedības ieguvumus un zaudējumus, kas savukārt var sekmēt ekonomisku attīstību vai ekonomisku lejupslīdi. Neefektīvu institūciju gadījumā indivīdiem, kas ieguvuši varas tiesības, nav stimula mainīt noteikumus, ja tie var sniegt lielāku privātu labumu, tādējādi neefektīvie noteikumi paliek spēkā negatīvi ietekmējot kopējo labklājību un ekonomisko izaugsmi. Tirgus mehānismi šādā situācijā nevar garantēt efektīvu noteikumu (*institutions*) evolūciju. Šādi piemēri tiek apzīmēti kā "izvēlētā ceļa atkarības slazds" (*path dependency trap*), - apstākļi, kuros indivīda vai tautsaimniecības pagātnes apstākļi nosaka nākotnes apstākļus. Situācijās, kad publiskās pārvaldes darbībā ir novērojami būtiski trūkumi, kā potenciāls risinājums tiek apskatīta pilsoniskās sabiedrības loma.

Ekonomiskās attīstības procesā (atkarībā no tautsaimniecības sistēmas) var būt iesaistīti trīs sektoru ekonomiskie aģenti:

- tirgus, privātā tirgus sektora dalībnieki (balstīts indivīda savtīgo interešu īstenošanā);
- valsts, publiskā sektora dalībnieki (ietverot piespiedu līdzekļu noteikšanas tiesības);
- trešais sektors (Jackson, 2010, Moxham, 2014) vai pilsoniskā sabiedrība, nevalstiskā sektora dalībnieki (organizācijas, kas balstās uz savstarpēju uzticību) (Todaro, Smith, 2009, pp.530-561).

Le Herons norāda, ka ir nepieciešams uzlabot izpratni par nozīmi, kas tiek ietverta atrašanās vietas apzīmējumos, - tādos kā: "local, locale, locality and region" – t.i vietējs, darbības vieta, atrašanās vieta un reģions. Le Herons atsaucas uz Krenga (Crang, 1999) identificētajām trīs pieejām:

- vieta kā empīriskā darbības sfēra (piešķirot nozīmīgumu atšķirībām);
- vieta kā koncepts, ko nosaka normatīvie akti;
- vieta kā gnozeoloģiska sfēra (kur apzīmējums *local* ir būtisks no procesu veidošanās aspekta, piemēram, zināšanu veidošanās).

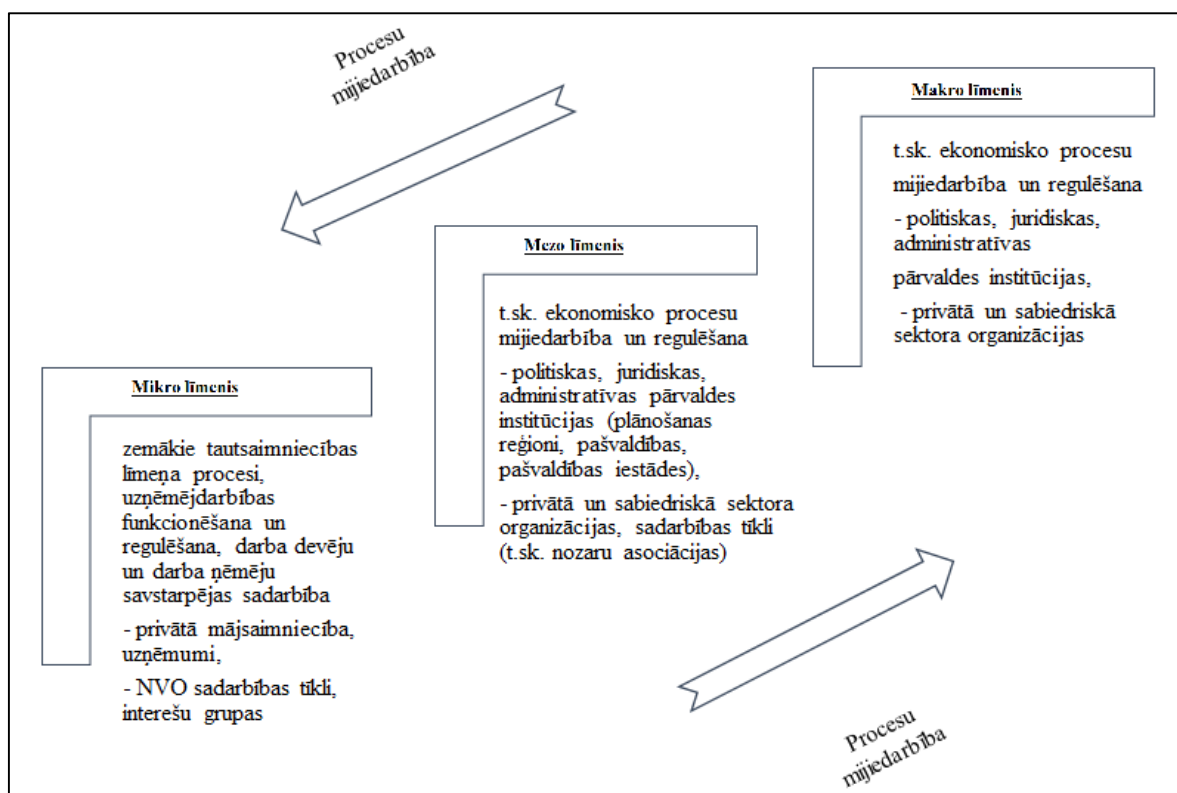
Le Herons pievieno ceturto - ontoloģisko pieeju jēdziena “vietējs” (*local*) izpratnei, kur vietai raksturīgas *attiecības veido dažādus apstākļus attīstības iespējām*. Uzsverot ontoloģisko pieeju, Le Herons norāda uz vietējās ekonomiskās attīstības un investīciju procesu norisi reālajā laikā (Le Heron, ch.5, 2010, p.106), kas savukārt piešķir stratēģisku nozīmi zināšanu ģenerēšanai un promocijas darbā pētītajam sociālajam kapitālam. Papildinot apzīmējuma “vietējs” izpratni, autore norāda, ka tā pielietošana pamatojama, lai izceltu sociālā kapitāla kā pētījuma priekšmeta endogenitāti.

Meiers un Štiglics norāda, ka (ekonomikas) attīstības teorijai ir jāklūst precīzākai attiecībā uz *valsti (vietu) un laiku* un jāizvēršas ārpus neoklasiskās analīzes racionālās izvēles konceptiem, pilnīgas konkurences modeļiem, vai kā līdz šim skaidrojot institucionālās izmaiņas, kultūru un sociālo kapitālu (Meier, Stiglitz, 2002, pp.13-50).

Zinātniskajos rakstos un pētījumos par sociālo kapitālu un tā ietekmi tiek izmantots apzīmējums “vietējs” (*local*), kas tiek attiecināts uz kādu administratīvi noteiktu teritoriju, vai institucionālās pārvaldības ietvaru, vai citām pazīmēm, kas raksturo, piemēram socioloģisku jēdzienu “*kopiena*”. Vudhauss (Woodhouse, 2004, pp.66-68) norāda uz vairākiem autoriem - Flora un Flora (Flora, Flora, 1991, pp.148-149), Tikilainens (Tykkyläinen, 1998, pp.348-349), Kollits (Collits, 2000, p.34), kuri aplūko sabiedrības struktūras un tās darbību īpatnības saistībā ar pieeju resursiem, to izmantošanu *vietējās ekonomiskās attīstības kontekstā*.

Bulderberga (Bulderberga, 2014) norāda uz vairākām pieejām teritoriju definēšanai: demogrāfisko, ekonomisko, sociālo. Bulderbergas promocijas darbā Latvijas teritorija tiek analizēta administratīvā dalījuma aspektā, pamatojoties uz argumentu, ka teritorijas attīstība nevar notikt bez teritorijas administratīvās pārvaldes.

Rouve definē ekonomisko attīstību kā “sarežģītu procesu, kas veidojas uzņēmējdarbības, izglītības, kopienas prasmju veiksmīgas sasaistes rezultātā, un, kas notiek tirgus ekonomikas sistēmā (*driven by market forces*). Būtiski nosacījumi ekonomiskajai augšmei un attīstībai ir labvēlīga uzņēmējdarbības vide un atbalstošs likumdošanas ietvars. Ir vispārpieņemts, ka ekonomiskās attīstības mērķi ir darbavietu radīšana, investīciju piesaiste, iedzīvotāju un kopienas (*the community*) labuma/bagātības uzlabošana” (Rowe, 2010, p.6).

1.6. attēls. Eklektiska pieeja tautsaimniecības līmeņu analīzei, procesi un dalībnieki, (autores veidots)

Analizējot tautsaimniecību, nepieciešams ņemt vērā attiecību mijiedarbību dažādos teritoriālos un institucionālos līmeņos - reģionālā, nacionālā, kopienu vai pat blakus izvietotu mājsaimniecību starpā (Rowe, 2009, p.6-7).

Balstoties uz aplūkotajām teorētiskajām atziņām, tautsaimniecības ekonomiskās attīstības procesus ir ieteicams analizēt, kā vietējus un eklektiskus (makro, mezo un mikro līmeņus). Ņemot vērā trīs sektorus – publisko, privāto un sabiedrisko (trešo), ir iespējams identificēt vietējos aģentus, kas darbojas konkrētajā saimniekošanas sistēmā un veido resursu sadales sistēmu dažādos līmeņos. 1.6. attēlā atspoguļota eklektiska pieeja dažādu līmeņu un to ekonomisko aģentu mijiedarbība.

Autore norāda, ka no pieejamiem skaidrojumiem jāsecina, ka tautsaimniecības un ekonomiskās attīstības pētījumu lauks ietver ekonomisko aktivitāšu procesus ekonomiskās sistēmas ietvaros, kuru rezultātā notiek kvantitatīvas un kvalitatīvas sistēmas izmaiņas noteiktā vietā un laikā. *Vietējā* ekonomiskā attīstība ietver ekonomisko aktivitāšu procesu ekonomiskās sistēmas ietvaros, kur pētījumu apjomu un saturu nosaka vieta, gan kā empīriskā, gnozeoloģiska un ontoloģiska darbības sfēra, gan kā koncepts, ko nosaka normatīvie akti.

Šajā promocijas darbā autore sociālo kapitālu un ekonomisko attīstību analizē administratīvā dalījuma aspektā, kur *vietējie* resursi, t.sk. publiski pārvaldāmi, un teritorijas administratīvā pārvalde nav nodalāmi no *vietējās* ekonomiskās attīstības procesiem. 1.2.2. nodaļā

sniegts plašāks ieskats teorētiskajā literatūrā par sociālā kapitāla ietekmi uz kolektīvu lēmumu pieņemšanu un rīcībpolitiku veidošanu, t.sk. ietverta teritorijas administratīvā pārvalde.

Vieta kā koncepts, ko nosaka administratīvā pārvalde, kopīgi *vietējie* resursi, normatīvie akti, ir pamats turpmākā pētījuma izstrādē, kur tiek ņemta vērā Latvijas Republikas likumdošana par Latvijas Republikas teritoriālo iedalījumu (18.12.2008. Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums).

1.2.1. Sociālā kapitāla nozīme ekonomiskās drošības teorētiskā koncepta kontekstā

Sociālā kapitāla nozīme ir saistāma arī ar ekonomiskās drošības teorētiskajiem konceptiem. Ekonomiskā drošība nozīmē valsts kā politiski ekonomiskas vienības strukturālu integritāti un labklājības radīšanas spējas un intereses starptautiskajā vidē, kas ietver dažādus ārējus riskus un draudus (Dent, 2010).

Drošības studiju ietvaros ekonomiskā drošība tiek klasificēta divos virzienos, kas turpmākajā darba daļā praktiski sasauca arī ar sociālā kapitāla lomu ekonomikā:

- mikrolīmeņa, kas fokusējas uz «lokāliem» aģentiem kā indivīdi, mājsaimniecības, vietējās kopienas (*local communities*);
- makrolīmeņa, kas vērsts uz nacionālas valsts līmeni (vai citām vienībām, kas ir spējīgas veidot ārējo ekonomisko politiku) un to iesaisti starptautiskajā ekonomiskajā sistēmā.

Šeit jānorāda, ka ekonomiskā drošība tiek traktēta, kā iespējami definēts valsts mērķis, kura sasniegšanā valstij ir pienākumi, gan mikro (iekšzemes, vai vietējs līmenis), gan makro (starptautiskā un ārējās ekonomiskās politikas) līmenī.

Ekonomiskā drošība pēc sasniedzamās drošības mērķa tiek iedalīta 8 veidos. Vistuvākā saistība ar sociālo kapitālu ir sociāli ekonomiskai paradigmai (*socio-economic paradigm security*) un sistēmisko drošību (*systemic security*).

Sociāli ekonomiskā paradigma ir saistīta ar labklājības radīšanas veidu, iespējām un saistītām interesēm, kas ietver līdzekļu (bagātības) pārdali un radīšanas metodi (brīvs tirgus vai pārraudzīts tirgus) (Dent, 2010, pp.248-249). Otra paradigma - sistēmiskā drošība (*systemic security*) pēc marksistu un strukturāļu viedokļa ietver ekonomiskās drošības riskus, kas rodas no būtiskām asimetrijām *ekonomiskajā attīstībā* un varu līdzsvara pasaules kapitālisma sistēmā. *Ekonomiskās attīstības* asimetrijas rada valstu ekonomisko ievainojamību. Valstis, kas atrodas perifērijā, ir vairāk ievainojamas un jūtīgas pret ekonomiskās drošības riskiem un ārējiem draudiem (ibid., p.250-253).

Ekonomiskā attīstība, kā process, kur valsts uzņemas atbildību par iedzīvotāju sociāli ekonomisko labklājību, ir saistīta gan ar institūciju (*institutions*) izveidošanu un mērķu noteikšanu no vienas puses un institūciju un sabiedrības funkcionēšanas efektivitāti no otras puses. Autore

pieļauj, ka Latvijas tautsaimniecībā notiekošo ekonomiskās attīstības procesu saturs lielā mērā ir skaidrojams ar to, ka brīvā tirgus sistēmai raksturīgu ekonomisko institūciju ieviešana vēl negarantē ekonomiskās attīstības mērķu sasniegšanu, jo, mainoties ekonomiskajai sistēmai, sabiedrisko procesu un sabiedrības uztveres un domāšanas izmaiņām, kas saskanētu ar jaunās sistēmas mērķu, vērtību un funkcionēšanas mehānismu izpratnei un pieņemšanai ir nepieciešams ilgāks laiks.

1.2.2. Sociālā kapitāla nozīme kopējo resursu pārvaldīšanā, rīcībpolitiku veidošanā

Paturot fokusā ekonomikas pamatproblēmu, pastāv dažādas teorijas, kā sekmēt ekonomisko augsmi: endogēnas, eksogēnās, balstītas uz starptautisko tirdzniecību, tehnoloģisko progresu utj. Teorētiskās pieejas analizē dažādu faktoru ietekmi, t.sk. tirgus nepilnības (*market failures*). Ekonomiskas sistēmas ietvaros viena no ekonomikas problēmām ir kopējo resursu pārvaldība, kas visvairāk saistīta ar institūciju darbību un rīcībpolitiku veidošanu. Pēdējo gadu laikā arvien vairāk zinātnieku nonāk pie atziņas, ka ne tirgus, ne valsts spēj būt pilnībā veiksmīgi kopējo resursu (jo sevišķi dabas resursu) pārvaldē. Ostroma ir izstrādājusi vairākus biežāk izmantotos pārvaldības modeļus, kas ir par pamatu valsts vai tirgus pārvaldes risinājumiem. Ostromas darbs “*Governing the Commons. The evolution of institutions for collective action*” (Ostrom, 1990) papildina izpratni par institucionālo darbību un sabiedrības sadarbību.

Vairākas teorētisku pieejas risina *bezbiļetnieka* (*free – rider*) problēmu, kas parādās kolektīvu lēmumu pieņemšanas procesā, novedot pie rezultāta, kādu neviens no konkrētā kolektīvā lēmuma pieņemšanas dalībniekiem nevēlējas. Pētniecībā aktualitāti nezaudē jautājums: “kā uzlabot iesaistīto prasmes, lai tie varētu panākt izmaiņas pastāvošajos spēles noteikumos, un sasniegtu rezultātus, kas atšķiras no nežēlīgām traģēdijām (Ostrom, 1990, pp.6,7). Ostroma risina problēmu, vai un kā kopīgo resursu izmantošana var tikt organizēta, lai izvairītos gan no pārmērīga patēriņa, gan pārmērīgām administratīvajām izmaksām (Ostrom, 2011). Ostroma norāda, ka kopīgo resursu pārvaldības problēmas ideja nav jauna, to atzīmējis jau Aristotelis: “kas ir kopējā lietošanā lielākam lietotāju skaitam, saņem vismazākās rūpes. Katrs rūpējas par savām, gandrīz nemaz par kopīgām interesēm” (*what is common to the greatest number has the least care bestowed upon it. Everyone thinks chiefly of his own, hardly at all of the common interest*). Mūsdienās aktualitāte kopīgo resursu pārvaldības problēmai nemazinās, jo īpaši, ņemot vērā globālās ekonomikas atkarību no dabas resursiem. Ostroma atsaucas uz Hardina kopīgo resursu pārvaldības traģēdijas pieejas pielietojumu, lai raksturotu dažādas problēmas – Sāhelas badu (Picardi, Seifert, 1977), meža ugunsgrēku krīzi (Norman, 1984, Thomson, 1977), skābā lietus problēmu (Wilson, 1985), ASV Kongresa nespēju ierobežot pārtēriņu (Shepsle, Weingast, 1984), noziedzību pilsētās (Neher, 1978), publiskā un privātā sektora attiecības modernajā ekonomikā

(Scharpf 1985, 1987, 1988), starptautiskās sadarbības problēmas (Snidal, 1985). Ostroma secina, ka kopīgo resursu pārvaldes traģēdijas pamatā ir dabas resursu ierobežotības un labas pārvaldības problēma, jo realitātē ne valdība, ne tirgus nav pietiekami sekmīgi resursu sistēmu pārvaldē (Ostrom, 2011, pp.1-5).

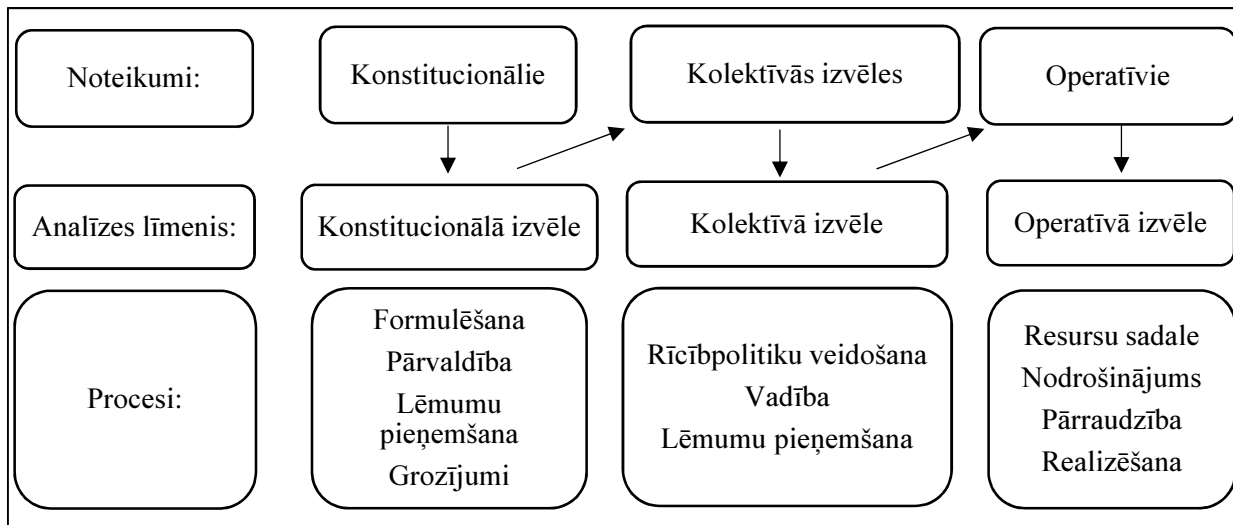
Ostroma kopīgo resursu pārvaldes gadījumu analīzei izvēlas maza mēroga situācijas, kuras ir vieglāk izpētīt, jo mazāka mēroga situācijā ir vieglāk novērot pašorganizācijas un pašpārvaldes procesus. Kopīgo resursu pārvaldes situāciju vispārēju problēmu, kā organizēt situāciju, lai izvairītos no neatkarīgas rīcības nelabvēlīgiem rezultātiem, Ostroma risina ar ārēju aģentu palīdzību, balstoties teoriju par firmu un teoriju par valsti (Ostrom, 2011, p.29).

Ostroma ir veikusi gandrīz 1000 gadījumu analīzi, ko viņa izmanto kā empīrisku pamatu sava darba izstrādē, apskatot rīcībpolitiku un institūciju problemātiku, un to, kā institūcijas ietekmē uzvedību (*behaviors*) un rezultātu rādītājus (*outcomes*). Veidojot gadījumu atlasu, ņemti vērā šādi kritēriji:

- resursu sistēmas uzbūve;
- lietotāju (*appropriators*) pazīmes un uzvedība;
- noteikumi (*rules*), ko piemēro lietotāji;
- rezultātu rādītāji, kas veidojās lietotāju uzvedības rezultātā.

Visbiežāk tirgus vai valsts regulējuma izvēle ir saistīta ar trīs teorētiskiem modeļiem - Gareta Hardina kopīgo resursu pārvaldības traģēdijas modeli (*the tragedy of the commons*) (Hardin, 1968, pp.162, 1243-1248, 1244), spēļu teorijas cietumnieku dilemmas situāciju, kas ietver paradoksu, kad “individuāli racionālas stratēģijas noved pie kolektīvi neracionāliem rezultātiem” un Mankura Olsona (*Mancur Olson*) kolektīvas rīcības loģikas (*The Logic of Collective Action*) modeli (Ostrom, 2011, pp.1-5). Norādīto modeļu būtība ir saistīta ar bezbiļetnieka problēmu (*free rider problem*). Situācijā, kad no grupas kopīgi radītu labumu saņemšanas nav iespējams izslēgt atsevišķu indivīdu, katrs iesaistītais ir motivēts veltīt kopīga labuma sasniegšanai pēc iespējas mazākus pūliņus, vairāk paļaujoties uz iespēju izmantot labumu, ko radījuši pārējie. Ja visi grupas dalībnieki izvēlas šādi rīkoties, kopīgs labums netiek radīts. Cietumnieku dilemmas modelis paredz, ka nav iespējams mainīt nosacījumus, bet rīcībpolitiku veidošanā iesaistītie spēj mainīt ierobežojumus. Ostroma definē “institūcijas” (*institutions*) kā *darba noteikumu* kopas, kas tiek pielietotas un nosaka, kam ir tiesības pieņemt lēmumus, kādas darbības tiek atļautas, vai ierobežotas, kādas procedūras jāievēro, kāda informācija ir, vai nav, jāsniedz, un, kāda būs indivīdu atlīdzība par viņu rīcību. *Darba noteikumi* ir kopīgas zināšanas, kas tiek pārraudzītas un realizētas. Kā norāda Ostroma nozīmīgākais *darba noteikumu* avots daudzviet ir formālā likumdošana, tomēr ir situācijas, kad vispārējās likumdošanas sistēmā ir robi un tos aizpilda *darba noteikumi*, vai vēl radikālāk, kad *darba noteikumi* nosaka tiesības un pienākumus, kas ir pretrunā

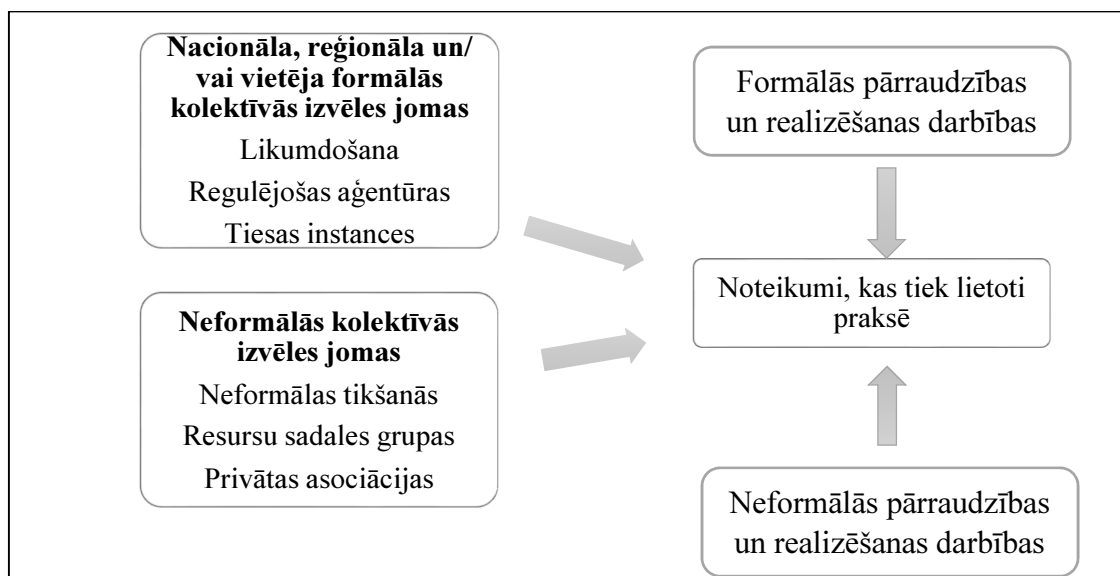
ar *de jure* tiesībām un formālo juridisko situāciju (Ostrom, 2011, p.51). Institūcijas ne vienmēr ir iespējams skaidri nodalīt publiskās vai privātās – tirgus vai valsts. Neviena tirgus situācija nevar ilgstoši pastāvēt, ja tās pamatā nav publiskas institūcijas, kas to atbalsta (Ostrom, 2011, pp.14, 15).

1.7. attēls. Saiknes starp noteikumiem un analīzes līmeņiem, (Ostrom, 2011, p.53, 55)

Ostroma kopīgo resursu pārvaldē nodala trīs noteikumu līmeņus – operatīvo (*operational rules*), kolektīvās izvēles (*collective choice rules*) un konstitucionālo (*constitutional*) līmeni.

1.7. un 1.8. attēlos atspoguļoti noteikumu un analīzes līmeņi, to sasaiste un procesi, kas atbilstošā līmenī tiek pētīti. Gan formālie, gan neformālie konstitucionālās izvēles procesi notiek gan vietējā, reģionālā un/vai nacionālā līmenī. Noteikumiem, ko pielieto resursu pārvaldītāji, ir iespējami daudzveidīgi avoti, gan *de jure*, gan *de facto*. Daudzveidīgo noteikumu iespējamība padara sarežģītu resursu pārvaldītāju uzvedības un konkrētā lokācijas vietas sasniegto rezultātu izpratni (Ostrom, 2011, p.53, 55).

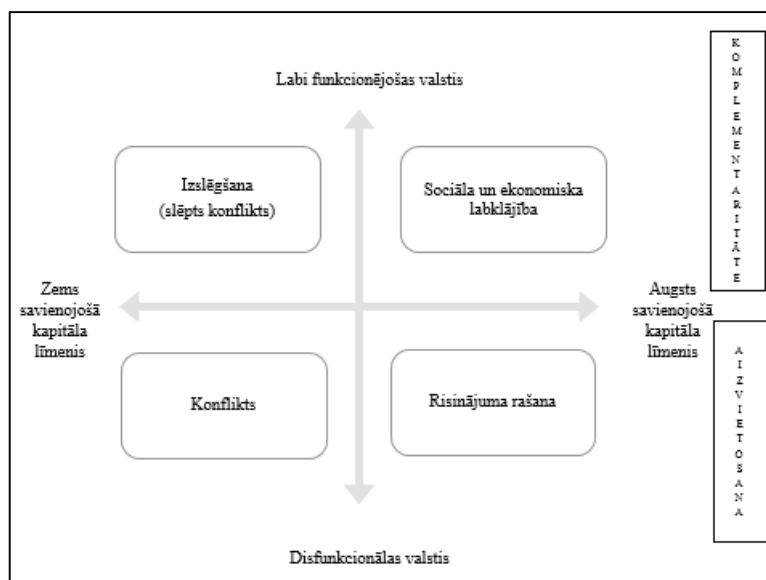
1.8. attēls. Saiknes starp formālo un neformālo kolektīvās izvēles jomu un kopīgo resursu operatīvajiem noteikumiem, (Ostrom, 2011, pp.53, 55)

Blērs un Karols norāda, ka praksē ekonomiskās attīstības rīcībpolitiku veidotāji ir atzinuši, ka sociālās attiecības un sociālie tīkli veido vietējo ekonomiku. Autori uzskata, ka sociālais kapitāls var tikt vērtēts kā resursu veids (Blair, Carroll, ch.13, 2010, p.265) un ietverts ekonomikas pētījumos, jo sociālā kapitāla esamība var novērst visaptverošo cietumnieka dilemmu, bezbiļetnieka un kopienu problēmu (ibid, p.267).

Kneks un Kīfers norāda, ka sabiedrībās, kurās ir augsts uzticēšanās līmenis, ekonomiskās darbības tiek īstenotas ar zemākām izmaksām:

- mazāk nepieciešami rakstiski līgumi; tiesāšanās ir retāka parādība;
- indivīdiem nepieciešams mazāk resursu savu interešu nodrošināšanai (nodokļu maksājumos, piekukuļošanai vai algojot privātus apsardzes pakalpojumus);
- ir mazāka atkarība no formālajām institūcijām, lai līgumi būtu spēkā esoši (starppersonu uzticēšanās sekmē neformāla kredīta iespējas un investīcijas);
- valdības rīcībpolitiku un banku paziņojumi tiek uztverti ar augstāku ticamību, kas veido labvēlīgu vidi investīciju lēmumiem;
- spēcīgāki stimuli inovāciju radīšanai un fiziskā kapitāla uzkrāšanai, augstāka atdeve no cilvēkkapitāla akumulācijas (Knack, Keefer, 1997, pp.1252-1553).

Vulkoks un Narajans norāda (2000, p.237), ka no kopienas kapacitātes (un savienojošā (*bridging*) sociālā kapitāla līmeņa) un valsts sadarbības kombinācijām ir atkarīgi ekonomiskās attīstības rezultāti, 1.9. attēls.

1.9. attēls. Saistība starp savienojošo sociālo kapitālu un pārvaldību⁸, (Woolcock, Narayan, 2000, p.237)

⁸ Piezīme: komplementaritāte ir attiecināma uz optimālu valdības, tirgus un pilsoniskās sabiedrības mijiedarbību; aizvietošana ir valdības un institūciju pakalpojumu aizvietošana ar neformālām organizācijām (ģimeni, sadarbības tīkliem utjlp.)

Vulkoks norāda, ka ekonomiskās attīstības rezultāti ir saistāmi ar valsts politisko un administratīvo aktivitāšu saskaņotību, uzticamību, kapacitāti, sabiedrības iesaistes raksturu un apjomu, kā arī ar sabiedrības organizatoriskajām pazīmēm. Nepietiekami pārvaldītas sabiedrības ir vienlīdz naidīgas taisnīgai attīstībai, kā pārmērīgi pārvaldītas tautsaimniecības. Vulkoks apgalvo, ka ekonomiskās attīstības rezultāti ir atkarīgi no tā, cik veiksmīgi politiskā un administratīvā pārvalde risina sociālas dilemmas mikro un makro līmenī. Pozitīvi ekonomiskās attīstības rezultāti ir atkarīgi no iesakņotu un autonomu sociālo attiecību pārsvara abos līmeņos. Lai veicinātu ekonomisko attīstību, jāsekmē sadarbība starp valsts institucionālajām struktūrām, uzņēmējdarbības sektoru un pilsonisko sabiedrību. Veiksmīgas sadarbības un kopīgu diskusiju rezultātā iespējams identificēt un sasniegt kopīgus attīstības mērķus. Šādā situācijā sociālais kapitāls ir mainīgais vidutājs, ko veido publiskas un privātas institūcijas (Woolcock, Narayan, 2000, p.237). Lai sasniegtu optimālus ekonomiskās attīstības rezultātus, sabiedrībai būtu jāiesaistās atbalstošās sociālās attiecībās šādās jomās:

- vietējās kopienas ietvaros;
- starp vietējām kopienām un grupām ar ārējām un daudz plašākām sociālām saiknēm ar pilsonisko sabiedrību;
- starp pilsonisko sabiedrību un makro līmeņa institūcijām;
- institūciju korporatīvajā sektorā.

Valsts institucionālā struktūra, iesaistes raksturs un līmenis pilsoniskajā dzīvē, kā arī sabiedrības prasmes pašorganizācijai ir galvenie faktori, kas nosaka vai valsts ekonomiski attīstīsies vai cietīs neveiksmes (Woolcock, 1998, pp.378, 379).

Iepriekš norādītas vairāku autoru atziņas apliecina sociālā kapitāla nozīmīgumu rīcībpolitiku veidošanā un sekmīgā kopējo (publisko) resursu pārvaldīšanā, no kā ir atkarīgs, kā veidojas valsts ekonomiskā attīstība. Lai sekmētu ekonomisko attīstību, jāveicina sadarbība starp valsts institucionālajām struktūrām, uzņēmējdarbības sektoru un pilsonisko sabiedrību.

Ierobežojums: lai gan pastāv teorētiski pieņēmumi un pētījumi par sociālā kapitāla ietekmi uz valsts ekonomisko attīstību, sociālo kapitāla kā fenomena struktūru nav iespējams kvalitatīvi analizēt makrolīmenī. Sociālais kapitāls ir fenomēns, kas saistīts ar sadarbības tīklu dinamiku. Ņemot vērā, ka ir gandrīz neiespējami novērtēt indivīda sadarbības ietekmi uz ekonomiskās attīstības rezultātiem makro līmenī, praktiskais pētījums turpmākajā darbā tiek sašaurināts līdz novadu izpētes un analīzes līmenim.

1.2.3. Sociālā kapitāla ietekme uz ekonomisko attīstību

Termins “ekonomiskā attīstība” (*economic development*) nereti tiek lietoti kā sinonīms “ekonomikas augsmei” (*economic growth*), tomēr jēdzienu saturā ir atšķirības. “Augsme” nozīmē

kvantitatīvu tautsaimniecības apjoma pieaugumu⁹, bet “attīstība” ietver gan kvantitatīvas, gan kvalitatīvas pārmaiņas¹⁰. Attīstības ekonomikas (*development economics*) teorētiskajā literatūrā tiek norādīts uz situācijām, kad novērojama ekonomiskā augsme, bet nav novērojama ekonomiskā attīstība (Todaro, Smith, 2009, p.18). Ekonomiskā augsme ir priekšnosacījums, lai ekonomiskās attīstības procesa rezultātā būtu novērojama sabiedrības, t.i. iedzīvotāju, labklājības līmeņa uzlabošanās. Ekonomiskās attīstības mērķis ir iedzīvotāju labklājības celšana, t.i., dzīves kvalitātes paaugstināšana. Vietējās ekonomiskās attīstības mērķis, - teritoriālas kopienas iedzīvotāju labklājības un dzīves kvalitātes paaugstināšana.

Teorētisko attīstības ekonomikas pieeju formulēšanā jānorāda uz vairākiem ietekmīgiem autoriem (Nafziger, 2006). Pēc Otrā pasaules kara britu ekonomists Dadlijs Sīrs (*Dudley Seers*) savā darbībā vairāk uzmanību pievērš sabiedrības attīstībai, apšaubot neoklasisko pieeju ekonomiskajai augšmei. Dadlijs Sīrs uzskatīja, ka attīstības ekonomikas mērķis ir mazināt nabadzību, nevienlīdzību un bezdarbu (Nafziger, 2006). Otra nozīmīga personība ekonomikas attīstības teorijas veidošanā ir Nobela prēmijas laureāts Amartijs Sens (*Amartya Sen*). Sens analizē racionālās izvēles teoriju, ietverot uzvedības ētiku, indivīda atbildību un saistības (Sen, 2005, p.5-14). Sena pieejas pamatā ir pieņēmums, ka ekonomisko norišu pamatmērķis nav attīstība, bet gan indivīda brīvība (Nafziger, 2006, p.7). Sens uzskatīja, kas attīstības jēdziens ietver izvēles iespēju paplašināšanu (ibid., p.3) - „spējas darboties” (*functionings*), t.sk. dažādi aspekti, kas personai nozīmē darbības vai esības vērtību, sākot no primārām vajadzībām līdz pat sarežģītiem personas rīcības stāvokļiem - sociālo stāvokli, sabiedrisko aktivitāti un pašcieņu. Sens “izvēles iespējas” definē kā „personas brīvību rīcības izvēlē, ņemot vērā personas īpašības un materiālās iespējas”. Sena idejas ir Tautas attīstības indeksa pamatā (*Human Development Index*). Todaro un Smits atbilstoši Sena pieejai un trīs attīstības pamatvērtībām - iztikas līdzekļi, pašcieņa un brīvība, definē ekonomiskās attīstības mērķus:

- palielināt pieejamību pamatiztikas līdzekļiem;
- palielināt dzīves līmeņa standartus, ietverot iztikas līdzekļus, darba iespējas, labāku izglītību, kultūras un cilvēcisko vērtību atzīšana, kā rezultātā veidojas gan indivīda, gan nācijas pašapziņu;
- paplašināt ekonomiskās un sociālās izvēles iespējas (Todaro, Smith, 2009, p.8, 12, 13, 15, 18, 21, 22).

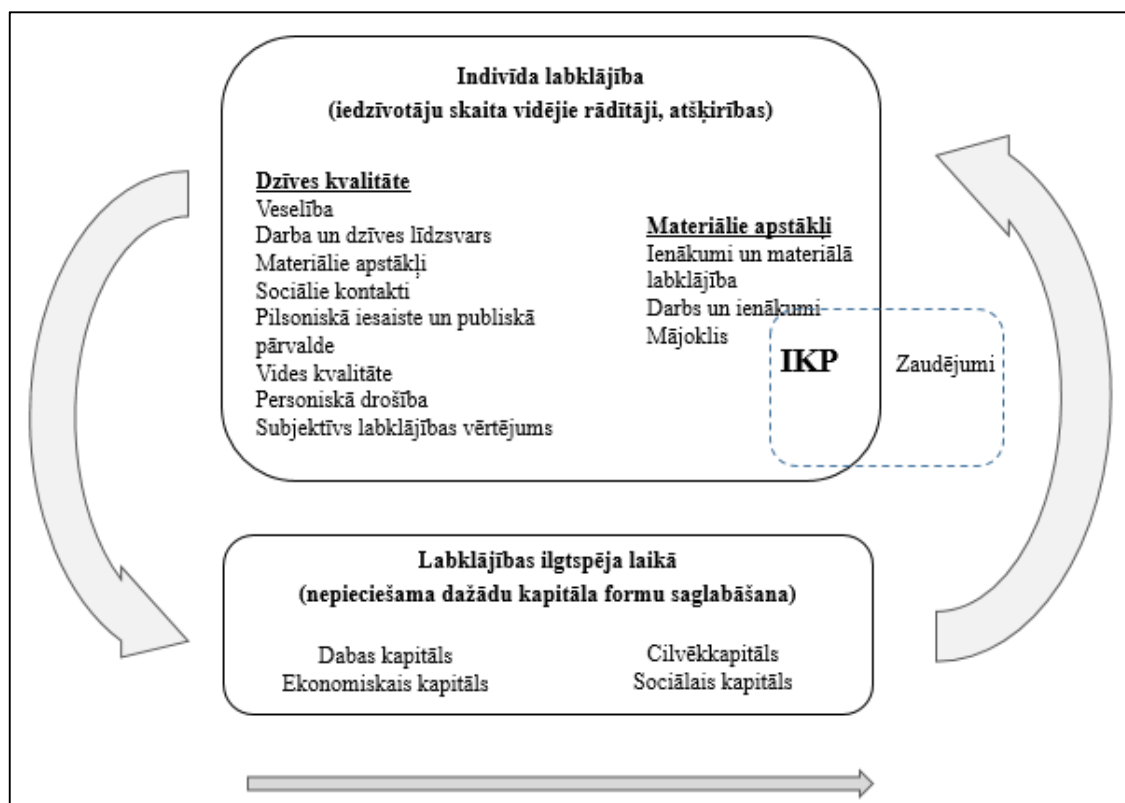
---

⁹ izaugsme kopumā vai uz vienu iedzīvotāju – tautsaimniecības izlaide, ko caurmērā novērtē pēc reālā nacionālā kopprodukta pieaugumu, un, ko izraisa ražošanas faktoru piedāvājuma palielinājums, vai to produktivitātes pieaugums (Rutherford, 2013, p.170).

¹⁰ 1) uzkrājot ienākumu pieaugums uz vienu iedzīvotāju, kam papildus notikušas strukturālas vai institucionālas pārmaiņas, (Rutherford, 2013, p.148); 2) raksturo strukturālas un institucionālas pārmaiņas tautsaimniecībā, ietverot kvantitatīvos, kā arī kvalitatīvos uzlabojumus (Encyclopædia Britannica Online, skatīts 17.06.2014)

Sena idejas (Sen, 1984, 1985) paplašina skatījumu uz ekonomisko augsmi, piešķirot plašāku jēgu augsmes rezultātā pieaugošu ienākumu pārdalei un ietekmei uz sabiedrības un indivīda labklājību (Anan, Sen, 2000). Novērtējot ekonomisko attīstību tiek ņemti vērā tādi aspekti, kā sabiedrības un indivīda veselība, izglītības līmenis, sociālā iekļaušana, personas ekonomiskas un sociālas izvēles iespēju brīvība. Sena uzskati palīdz izprast būtiskākās atšķirības starp ekonomiskās augsmes un ekonomiskās attīstības konceptiem. Kā norāda Šafers et al. (Shaffer et al, 2006, p.61) ekonomiskās attīstības un eonomiskās augsmes jēdzieni nereti tiek lietoti kā sinonīmi, tomēr, lai gan “koncepti ir cieši saistīti, tie vienlaikus ir fundamentāli atšķirīgi. Augsme iespējama bez attīstības, un attīstība iespējama bez augsmes”.

OECD (Scrivens, Smith, 2013, p.11) operacionalizējot sociālā kapitāla mērīšanas pieejas, atsaucas uz teorētisku ietvaru indivīdu labklājības novērtēšanai, kas ietver trīs pīlārus: dzīves materiālie apstākļi (materiālas iespējas uz preču un pakalpojumu patēriņu), dzīves kvalitāte (pazīmes, kas raksturīgas indivīdiem un kopienām) un ilgtspēju (labklājības izmaiņas laikā), sk. 1.10. attēls.

1.10. attēls. Labklājības novērtēšanas teorētiskais ietvars,

(Scrivens, Smith, OECD, 2013, p.11)

OECD norāda (Scrivens, Smith, 2013, p.9), ka sociālajam kapitālam vai sociālajām saiknēm ir produktivitātes vērtība (*productive value*) ne tikai šaurā nozīmē (tirgus preču un pakalpojumu ražošana (*production of market goods and services*)), bet arī kā būtiskam komponentam labklājības rezultatīvo rādītāju sasniegšanā.

Autore norāda, ka tirgus ekonomikā preču un pakalpojumu plūsmas vērtība nosaka ienākumus. Tirgus mehānismu nekropļotas darbības gadījumā preču un pakalpojumu pieprasījums un piedāvājums nosaka preču un pakalpojumu cenu, līdz ar to ienākumu daļu. Ja tirgus ekonomikas attiecībās patērētājam, balstoties uz preferencēm, ir iespējas izvēlēties preces un pakalpojumus, to kvalitātes un cenas attiecību, tad, lai panāktu izmaiņas publisko pakalpojumu kvalitātē un cenā, indivīdam ir jāizmanto ietekmes (līdzdalības mehānismi) un jāveido pārstāvība kolektīvu lēmumu pieņemšanas procesā, lai panāktu vēlamu kvalitāti valsts un pašvaldību funkciju jomā, kā piemēram – izglītība, veselība, infrastruktūras izveide u.c. Respektīvi, - valsts un pašvaldību īstenoto funkciju rezultātā sniegtie pakalpojumi, tāpat kā sabiedrisko dabas resursu pārvaldīšanas un apsaimniekošanas kārtība, arī ir viens no faktoriem, kas nosaka iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Balstoties uz teorētiskām atziņām (Ostrom, 2011, Woolcock 1998, Woolcock, Narayan, 2000), var pieņemt, ka pie augstāka sociālā kapitāla līmeņa, var veidoties sekmīgāka privātā, publiskā un trešā sektora dalībnieku iesaiste un sadarbība kolektīvu lēmumu pieņemšanā, līdz ar to publiskajiem pakalpojumiem un kopīgu resursu pārvaldības, apsaimniekošanas kārtībai būtu vairāk jāatbilst sabiedrības preferencēm. 1.1.5. apakšnodaļā apkopotas zinātniskajā literatūrā pieejamās diskusija un empīrisku pētījumu atziņas par to, ka sociālā kapitāla struktūrai un elementiem var būt duāla ietekme uz sociāli ekonomiskām norisēm sabiedrībā. Tabulā autores veidots kopsavilkums par sociālā kapitāla pozitīvo un negatīvo ietekmi uz ekonomisko attīstību, atbilstoši sociālā kapitāla trim formām (Tsai, Ghoshal, 1998) un zinātniskajā literatūrā gūtajām atziņām.

1.8. tabula. Sociālā kapitāla ietekme, (autores veidota, balstoties uz Tsai, Ghoshal, 1998, OECD, 2013, Krishna, Shrader, 2002)

Sociālā kapitāla formas	Strukturālais sociālais kapitāls (sadarbības tīkli)	Attiecību sociālais kapitāls (sadarbības normas; saikņu (<i>bonding, bridging, linking</i>) veids)	Kognitīvais sociālais kapitāls (vienota izpratne)
Negatīvs rezultāts	Izslēgšana, Anomija	Neuzticēšanās formālajām <i>institūcijām</i> , bailes no sankcijām.	Jaunu ideju nepieņemšana, sabiedrisko uzvedības normu un standartu pazemināšanās
Negatīva ietekme uz sociāli ekonomiskām norisēm	Negodīga konkurence Stimuls neformālās ekonomikas attīstībai Nelegāla nodarbinātība, izvairīšanās no nodokļu nomaksas Nespēja veidot sabiedriskus kontaktus, vientulības un atsvešinātības sajūta.	Valsts pārraudzītas sabiedriskās attiecības; Augstāks noziedzības līmenis; “Bezbiļetnieka” problēmas izplatība sabiedrībā.	Zemāka vispārējā atsaucība jaunu ideju (inovāciju) atbalstam; Zemāka tolerance pret atšķirīgo; Demotivācija iesaistīties sabiedriskās aktivitātēs

1.8. tabulas turpinājums

Pozitīvs rezultāts	Informācijas izplatība caur sadarbības tīkliem, vispārēja atsaucība, sociālo tīklu atbalsts	Uzticēšanās, Sadarbības normas; Ietekmes un līdzdalības iespējas kolektīvo lēmumu pieņemšanā, pārraudzībā	Sabiedrības saliedētība, subjektīvās labklājības uztvere
Pozitīva ietekme uz sociāli ekonomiskām norisēm	Konkurētspējas priekšrocības (uzlabotas zināšanas, prasmes) Uzņēmējdarbības iespējas, pieejama informācija, darījumu uzticamība	Īstenota indivīda socializēšanās nepieciešamība; Zemākas darījumu izmaksas; Efektīva, t.sk. publisko, resursu apsaimniekošana un pārvaldība: vispārējā uzticēšanās formālajām institūcijām, (legāla uzņēmējdarbība); neformāla sabiedriska kontrole; zemāks noziedzības līmenis	Motivācija iesaistīties kolektīvu lēmumu pieņemšanā Atbilstība (vēlme rīkoties saskaņā ar) vietējiem noteikumiem, Noliedzoša sabiedriskā attieksme pret sabiedriski nevēlamām parādībām, kā "Bezbiļetnieku" problēma

Vudhauss norāda, ka pētniecībā līdz šim nav atrasta viennozīmīga atbilde par sociālā kapitāla un ekonomiskās attīstības kauzalitāti. Tādēļ autors savā darbā, analizējot divu teritoriālu kopienu ekonomisko attīstību un sociālā kapitālu, izvirza scenāriju alternatīvas (Woodhouse, 2004, p.244):

1. Ekonomiskā attīstība rada augstāku sociālā kapitāla līmeni;
2. Sociālais kapitāls nosaka augstāku ekonomiskās attīstības līmeni.

Lai gūtu priekšstatu par sociālā kapitāla ietekmi uz sociāli ekonomiskām norisēm un/vai ekonomiskās attīstības procesu un rezultātiem, nepieciešams iegūt informāciju par sociālā kapitāla struktūru konkrētā sabiedrībā un sabiedrības sociāli ekonomiskās labklājības rādītājiem .

1.3. Konceptuālā modeļa elementi un to operacionalizācija

Šī darba mērķis ir noskaidrot sociālā kapitāla struktūru un pazīmes divos Latvijas novados un identificēt potenciālos sociālā kapitāla ietekmes kanālus uz ekonomiskās attīstības rezultātiem. Atbilstoši aplūkotajai teorijai, zemāk 1.11. un 1.12. attēlos ietverti aplūkoto teorētiskie jēdzienu un atziņu sintēze.

Teorētiskajā ietvarā (1.11. attēls) un konceptuālajā modelī (1.12. attēls) atbilstoši sinerģijas pieejai tiek iekļauti privātā, publiskā un trešā sektora dalībnieki un trīs sociālā kapitāla dimensijas ar autores ieviestiem papildinājumiem. Teorijā līdz šim nostiprinātajā klasifikācijā – uzticēšanās un uzticamība; saistības un gaidas; identitāte un identificēšanās tiek iekļautas kognitīvajā dimensijā. Sociālais kapitāls tiek sadalīts trīs līmeņos:

1. Strukturālais līmenis:
  - Personiskās attiecības: darbs, draugi, kaimiņi, ģimene;
  - Formālie un neformālie sadarbības tīkli, interešu grupas.

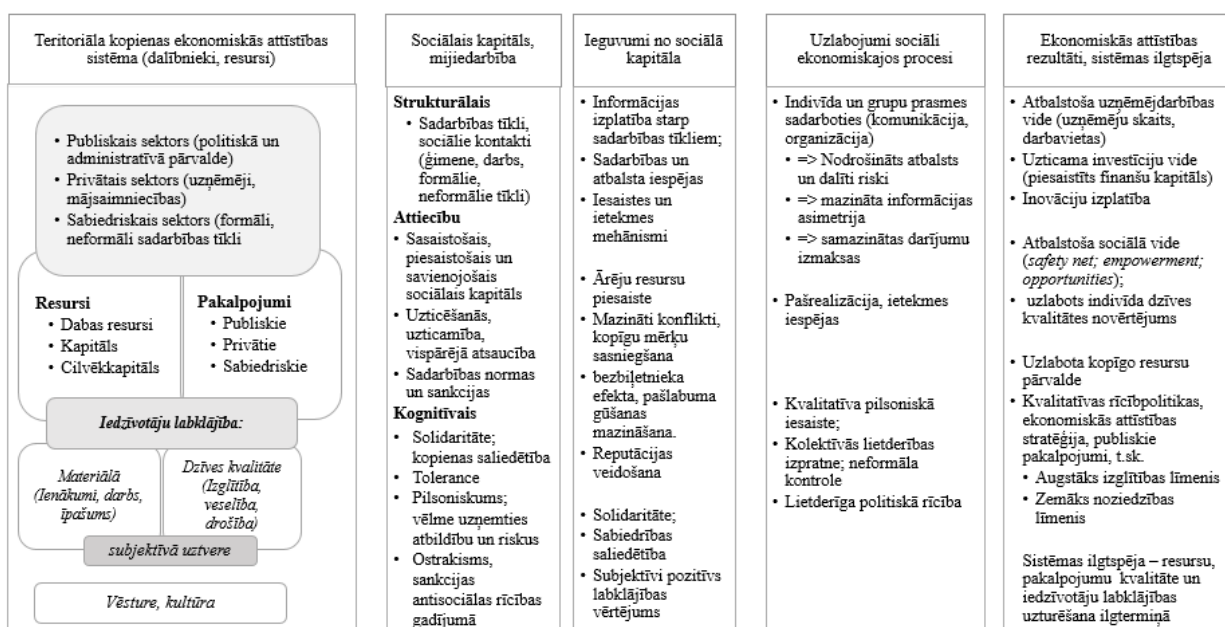
2. Attiecību līmenis:

- Piesaistošais, sasaistošais un savienojošais sociālais kapitāls;
- Sadarbības normas un sankcijas.

3. Kognitīvais līmenis:

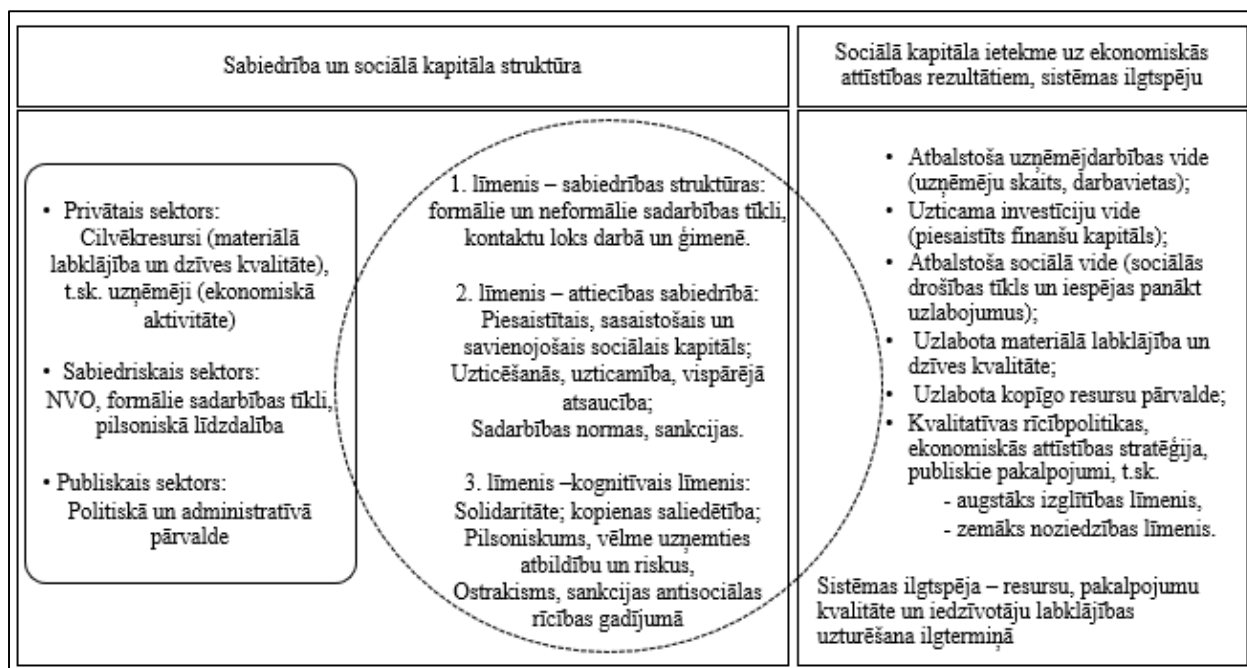
- Solidaritāte, vai kopienas saliedētība, uzticēšanās, tolerance, vispārējā atsaucība.

Atbilstoši labklājības novērtēšanas teorētiskajam ietvaram (OECD, 2013), 1.10. attēls, un Ostromas (2011) kritēriji gadījumu analīzes veidošanā pētījuma konceptuālajā ietvarā identificēti: resursu sistēmas uzbūve, resursu sistēmas lietotāju pazīmes, teorētiskajā literatūrā un pētījumos identificētie ieguvumi, uzlabojumi un rezultāti, ko rada un pozitīva sistēmas dalībnieku uzvedība un sociālais kapitāls. Autore paredz, ka Latvijas gadījumā sociālā kapitāla veidošanos un īpatnības ietekmē vēsture un kultūra, tādēļ šis aspekts tiek iekļauts pētījuma teorētiskajā ietvarā, sk. 1.11. attēls, kaut gan pētījuma ietvarā nav iekļauta šī parametra pārbaude.

1.11. attēls. Teorētiskais ietvars empīriskajam pētījumam, (autores veidots, balstoties uz Jackson, 2010, Moxham, 2014, OECD, 2013, Baumane-Vītoliņa, 2010, Krishna, Shradler, 2002, Tsai, Ghoshal, 1998, Ostrom, 2011)

Balstoties uz teorētisko ietvaru, izveidots pētījuma konceptuālais modelis, kur ietvertas teorētisku atziņu idejiskās sakarības starp ekonomiskajiem un sociālajiem aģentiem, sociālā kapitāla struktūra un potenciālā pozitīvā ietekme uz sociāliem un ekonomiskiem procesiem sabiedrībā, līdz ar to norādot sociālā kapitāla elementu pozitīvās ietekmes potenciālu uz novada ekonomisko attīstību (un tautsaimniecības kā sistēmas darbības rezultātiem), 1.12.attēls.

1.12. attēls. Konceptuālais modelis “Sociālā kapitāla ietekmes uz novada ekonomisko attīstību”, (autore veidots, balstoties uz Jackson, 2010, Moxham, 2014, OECD, 2013, Krishna, Shrader, 2002, Tsai, Ghoshal, 1998, Ostrom, 2011)

Novadu ekonomiskās attīstības līmeņa raksturošanai autore plāno izmantot publiski pieejamu informāciju un datus, iegūt papildus informāciju daļēji strukturētās intervijās un informatīvo izdevumu analīzē. Sociālā kapitāla elementu analīzei plānots izmantot publiski pieejamu informāciju un datus, Lursoft sniegto informāciju par nevalstiskajām organizācijām un veikt aptauju.

2. LATVIJAS EKONOMISKO ATTĪSTĪBU UN SOCIĀLO KAPITĀLU RAKSTUROJOŠI INDIKATORI

Latvijas tautsaimniecības kā ekonomiskās sistēmas attīstība, tāpat kā kaimiņvalstīs – Lietuvā un Igaunijā, ir notikusi noteiktu vēsturisku pārmaiņu kontekstā. Šajā nodaļā ar atsevišķu starptautiski atzītu rādītāju palīdzību, tiek sniegts ieskats par Latvijas progresu Baltijas valstu kontekstā, kā arī raksturota sociāli ekonomiskā situācija reģionos. Latvijas situācijā iespējams, atšķiras sabiedrības sadarbības normu īpatnības, kas saskaņā ar iepriekšējā nodaļā aplūkotajiem teorētiskajiem pieņēmumiem, var atstāt iespaidu uz ekonomiskās attīstības procesu un rezultātiem nākotnē. Sociālo procesu, sabiedrībā valdošu uzskatu un vērtību analīze ir lietderīga arī ekonomiskās drošības kontekstā.

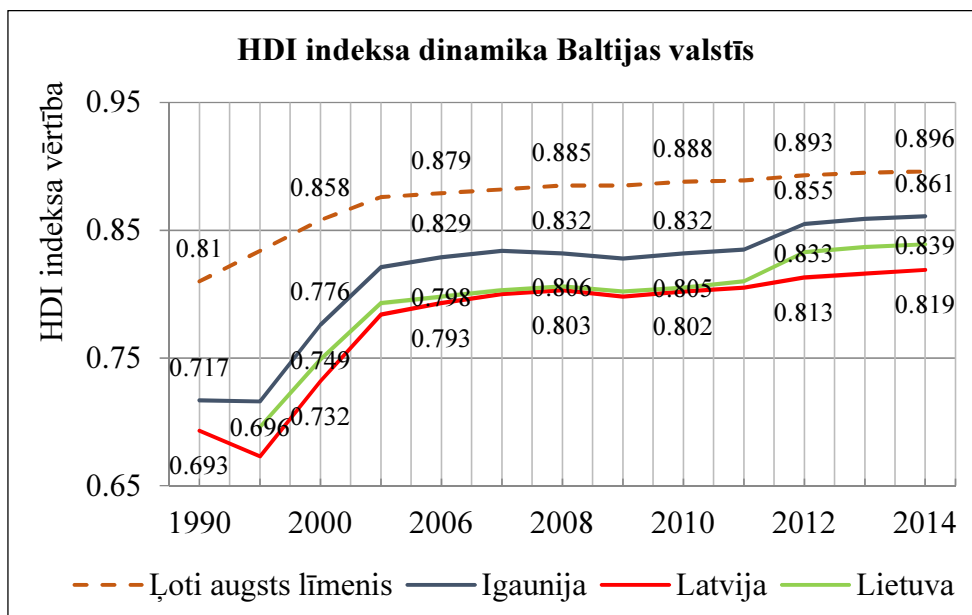
Lai gūtu priekšstatu par Latvijas ekonomisko attīstību, turpmākajā nodaļā tiek sniegts salīdzinošs ieskats starptautiski atzītu indeksu dinamikā par trim Baltijas valstīm, tad detalizētāk raksturoti Latvijas institucionālais ietvars un reģionu sociāli ekonomiskie indikatori. Reģionālās situācijas raksturojums, nepieciešams, lai varētu veikt promocijas darbā ietvertā pētījuma novadu izvēli un izprastu pētījumā iegūto datu interpretācijas iespējas.

2.1. Latvijas ekonomiskās attīstības līmeņa raksturojums Baltijas valstu kontekstā

Lai pamatotu sociālā kapitāla, kā ekonomisko attīstību ietekmējoša faktora nozīmīgumu, autore raksturo Latviju uz kaimiņvalstu fona, izmantojot starptautiski atzītus saliktos rādītājus, t.sk. tautas attīstības indeksu, globālās konkurētspējas indeksu un valsts pārvaldes kvalitāti raksturojošu rādītāju.

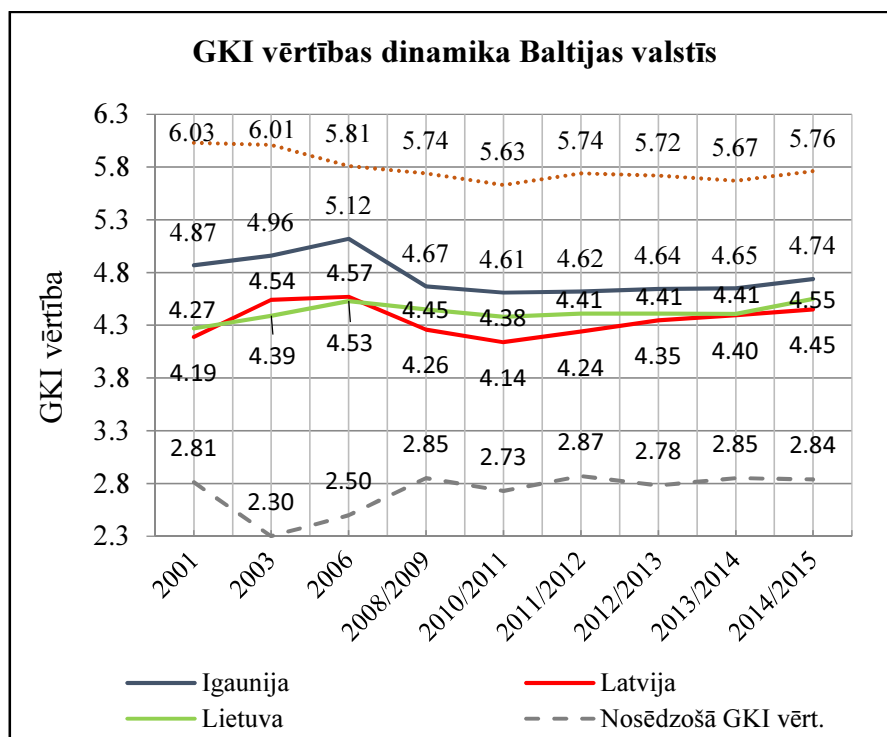
Viens no starptautiski atzītiem saliktiem rādītājiem ir tautas attīstības indekss (*Human Development Index*). 1990. gadā darbu pie tautas attīstības līmeņa ziņojuma izstrādes aizsāka Mahbubs ul Hāgs (*Mahbub ul Haq*) sadarbībā ar ekonomiskās attīstības ideju pamatlicēju Hārvardas Universitātes profesoru Amartiju Senu (*Amartya Sen*).

Baltijas valstis pēc tautas attīstības indeksa atrodas augsti attīstīto valstu grupā. 2014. gadā saskaņā ar tautas attīstības indeksa vērtējumu 156 valstu starpā Igaunija ieņem 30.vietu, Lietuva 37.vietu, bet Latvija 46. vietu (United Nations, Human Development Reports, skatīts 01.03.2016). Tautas attīstības indeksa dinamika kopš 1990.gada, 2.1. attēlā, parāda, ka Igaunijā ir augstāks attīstības līmenis. Latvijai un Lietuvai kopš 1995.gada līdz 2011.gadam bijušas līdzīgas pozīcijas, tomēr kopš 2012.gadā Lietuvas progresē sekmīgāk (ibid.).

2.1. attēls. Tautas attīstības indeksa dinamika Baltijas valstīs, 1990-2014., (autores veidots, balstoties uz Human Development Report Office datiem, skatīts 01.03.2016.)

Valstu ekonomiku konkurētspējas salīdzinājumu raksturo starptautiski atzīts, saliktais globālās konkurētspējas indekss (*Global Competitiveness Index*). Saskaņā ar globālās konkurētspējas indeksa vērtējumu 2015./2016. gadā 144 valstu starpā pēc GKI vērtības Igaunija ierindojas 34. vietā, Lietuva 44. vietā, bet Latvija tikai 64. vietā. Lai gan indeksa komponentes un aprēķināšanas metodika laika gaitā ir pilnveidota un paplašināta, mainījies ir arī vērtējumā iekļauto valstu skaits, tomēr 2.2. attēls parāda Baltijas valstu konkurētspējas dinamikas tendenci.

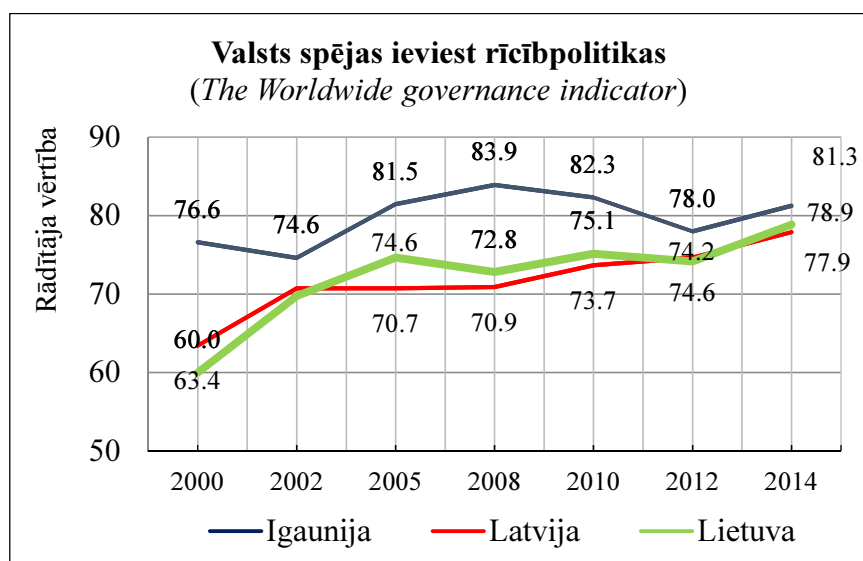

2.2. attēls. Globālās konkurētspējas indekss, Baltijas valstis, 2001-2015, (autores veidots, balstoties uz World Economic Forum datiem, 2011, skatīts 01.03.2016.)

Lai gan Igaunija Baltijas valstu starpā ir labākajās pozīcijās, tomēr absolūtā indeksa vērtība (4.74) 2014.-2015. gadā (kopš 2008.-2009. gada) ir zemāka nekā 2001. gadā (4.87). Latvija un Lietuva līdzīgi kā tas ir citos vērtējumos attīstās ļoti līdzīgi, tomēr kopš 2008.-2009. gada Lietuvas GKI vērtējums ir nedaudz augstāks.

2011. gada globālās konkurētspējas ziņojumā ir norāde, ka Igaunijas konkurētspējas priekšrocības balstās arī uz labām pārvaldes iestādēm: “Igaunija un Čehijas Republika Austrumeiropas valstu ietvaros saglabā labākās pozīcijas [..], valstu konkurētspēja balstīta uz vairākām kopīgām pazīmēm. Tās balstās uz izcilu izglītību un augsti attīstītām precēm, darbaspēku un finanšu tirgiem, kā arī uztur spēcīgu orientāciju uz augsti attīstītu tehnoloģisko sagatavotību, jo sevišķi Igaunija. Igaunijas 33. pozīcija atspoguļo labas pārvaldes iestādes un labi pārvaldītu publisko finansējumu” (WEF, 2011, p.4).

Priekšstatu par pārvaldes iestāžu darbības kvalitāti un publiskā finansējuma pārvaldības kvalitāti iespējams gūt aplūkojot saliktā Globālā pārvaldības kvalitātes rādītāja (*The Worldwide Governance Indicator*) dinamiku. Pārvaldības kvalitātes indikatora dinamikā, 2.3. attēlā, līdzīgi kā iepriekš aplūkotojamos starptautiskajos vērtējumu indeksos, redzams, ka Igaunija ir labāk novērtēta, bet Latvijas un Lietuvas pozīcijas ir līdzīgas, lai gan Lietuvas novērtējums nedaudz pārsniedz Latvijas novērtējumu.

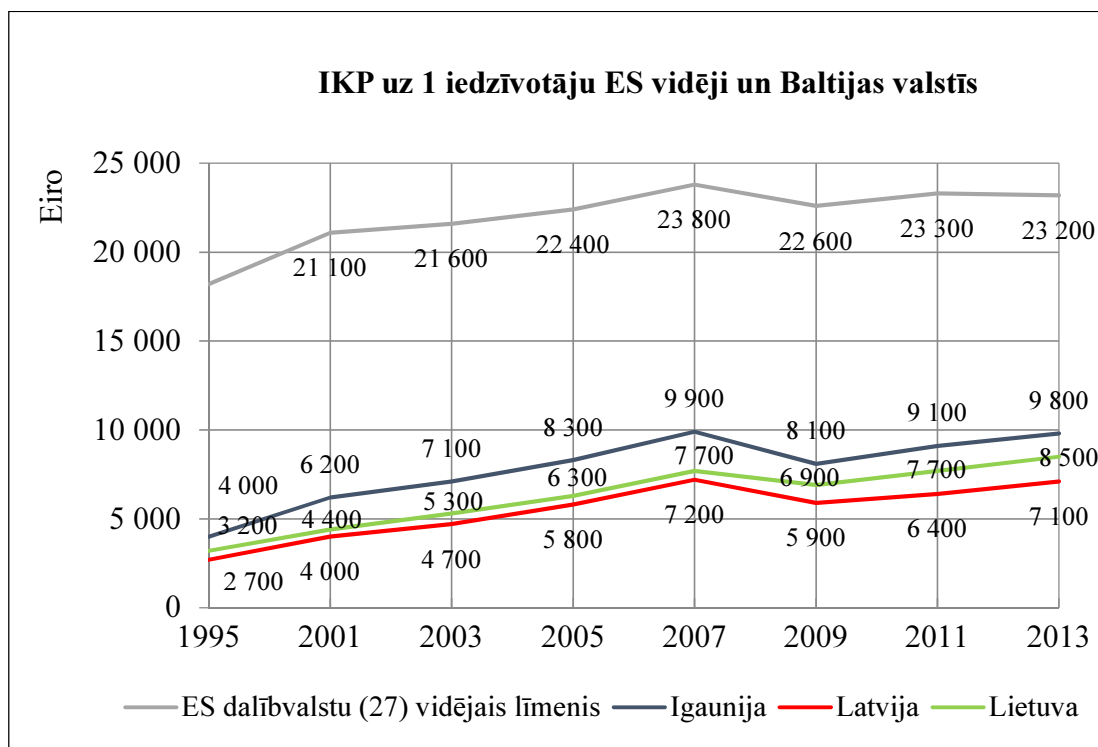

2.3. attēls. Globālais pārvaldības rādītājs, Baltijas valstis, 2000 - 2014, (autores veidots, balstoties uz *The Worldwide Governance Indicator* project datiem, atjaunots 01.03.2016)

Aplūkoto indeksu dinamikā novērojams, ka Igaunija Baltijas valstu starpā novērtējumos ir labākās pozīcijās. Kā viens no iemesliem salīdzinoši labākām HDI un GKI pozīcijām Igaunijas gadījumā ir iespējams tas, ka Igaunija ir sekmīgāka valsts īstenoto rīcībpolitiku īstenošanā. Savukārt rīcībpolitiku kvalitāte ir saistāma ar sociālā kapitāla ietekmi.

Lai raksturotu ekonomiskās labklājības atšķirības Eiropas Savienības un Baltijas valstu kontekstā 2.4. attēlā atspoguļots ES un Baltijas valstu vidējais IKP uz 1 iedzīvotāju. 2013.gadā Igaunijā un Lietuvā

IKP uz 1 iedzīvotāju ir uz pusi mazāks kā ES vidējais rādītājs, bet Latvijā tas ir par 1/3 mazāks kā ES vidējais rādītājs. Abās kaimiņvalstīs IKP uz 1 iedzīvotāju ir augstāks jau kopš 1995. gada, kaut gan Lietuvas un Latvijas ekonomiskās labklājības līmenis saskaņā ar šo rādītāju ir līdزیgs.

2.4. attēls. IKP uz vienu iedzīvotāju, Baltijas valstīs, 1995 - 2013, (autores veidots, balstoties uz Eurostat datiem, atjaunots 01.03.2016.)

Aplūkojot Baltijas valstu sociāli ekonomisko rādītāju dinamiku un to ietekmi uz Baltijas valstu ekonomisko attīstību (Zvirbule, Vilka, 2012), var secināt, ka Igaunijas sasniegumi izskaidrojami ar valsts īstenotām nozaru rīcībpolitikām, kas orientētas uz sociālo attīstību tādās jomās kā izglītība un veselība.

Baltijas valstīs kopš Padomju Savienības sabrukuma notikusi pāreja no vienas saimniekošanas sistēmas uz citu, kas pēcpadomju telpā raksturojama saistībā ar privatizācijas procesu. Tomēr, salīdzinot ar Eiropas valstīm, Baltija vēl aizvien atšķiras ar lielāku publiskā īpašuma īpatsvaru.

Pāreja no vienas saimniekošanas sistēmas uz citu ietvēra institucionālās reformas, t.sk. jaunu likumdošanu un valsts pārvaldes iestāžu pārveidošanu. Pārejas pieredze no vienas saimniekošanas sistēmu uz citu ir unikāla, jo šāda precedenta iepriekš ekonomikas vēsturē nav bijis. No komandekonomikas strauji pārejot uz brīvā tirgus principiem, tirgus funkcionēšanā radās nepilnības/trūkumi sociālu problēmu risināšanā. Atbilstoši tirgus ekonomikas teorijās norādītiem aspektiem, iespējams, Baltijas valstīs vēl aizvien ir aktuālas šādas ekonomiskās sistēmas nepilnību izpausmes: nav orientācijas uz sociālu problēmu risināšanu, pieprasījums, neatsaucas uz vajadzību apmierināšanas nepieciešamību, nevienmērīga attīstība, ko sekmē impulsīvu, īstermiņa lēmumu pieņemšana. Saskaņā ar teorētiskās literatūras atziņām publiskā sektora darbības kvalitāte (salīdzinošās

attīstības teorijās ilgtermiņa attīstības cēloņi (Todaro, Smith, 2009, ch.1-2) ir jāanalizē vēsturiskas iesakņotības kontekstā, kas Baltijas valstu gadījumā ir īpaši aktuāli.

Latvija ir maza, atvērta ekonomika, tādēļ jūtīgāka pret ārējie apstākļiem. Pēc ekonomiskās lejupslīdes Latvija ir veidojusi politiku, kas balstās uz restriktīvu fiskālo politiku, strukturālu izmaiņu ieviešanu tautsaimniecības līdzšinējā struktūrā, lai panāktu makroekonomisku līdzsvaru, eksporta veicināšanu un ārvalstu investīciju piesaisti¹¹. Attīstības process un rezultāti Baltijas valstīs ir interesanti, jo īpaši, tādēļ, ka pastāv salīdzināšanas iespējas starp kaimiņvalstīm.

Iepriekš aplūkotajos starptautiskajos vērtējumos Igaunija Baltijas valstu starpā uzrāda labāko sniegumu. Autore uzskata, ka šis pārākums ir skaidrojams ar to, ka paralēli makropolitikai, kas orientēta uz ekonomisku augsmi, Igaunijā tiek efektīvāk organizētas rīcībpolitikas, kas sekmē iedzīvotāju sociāli ekonomisko labklājību vai ekonomiskās attīstības līmeni.

Salīdzinošās ekonomiskās attīstības teorijā ir identificētas vairākas problēmjas, tādas kā:

- Dzīves līmenis un produktivitāte;
- Cilvēkkapitāla līmenis;
- Nevienlīdzības un absolūtās nabadzības sliekšnis;
- Demogrāfiskā pieauguma rādītāji;
- Sabiedrības sociālās noslāņošanās struktūra;
- Iekšējā migrācija no laukiem uz pilsētām;
- Industrializācijas līmenis un saražotās produkcijas eksports;
- Neizdevīga ģeogrāfiska atrašanās vieta;
- Finanšu un citu tirgu infrastruktūras attīstība;
- Zema publiskās pārvaldes iestāžu kvalitāte (Todaro, Smith, 2009, ch.1-2).

Ekonomikas attīstības teorētiķi norāda, ka dzīves līmeņa atšķirības, nevienlīdzība, sabiedrības noslāņošanās, iekšēja migrācija no laukiem uz pilsētām var būt par iemeslu lēnākam ekonomiskās attīstības procesam. Ņemot vērā, ka sociālā kapitāla ietekme zinātniskajā literatūrā tiek saistīta ar norādītajiem aspektiem, autore raksturo Latvijas reģionālos ekonomiskās attīstības indikatorus, lai noskaidrotu, vai pastāv atšķirības sociāli ekonomiskās attīstības rādītājiem starp galvaspilsētu un tai

---

¹¹ Skatoties no resursu piesaistes viedokļa, par šādu kapitāla piesaisti zinātniskajos rakstos ir atrodama kritika. Pozitīvais ārvalstu investīciju zināšanu un tehnoloģisko jauninājumu pārņemšanas (*technological spillovers*) efekts ir iespējams, ja valsts investīciju politika vienlaikus paredz apstākļus, kas sekmē privāto investīciju ieguldīšanu ekonomikā (pašmāju un ārvalstu), lai uzņēmēji ir ieinteresēti investēt darbības paplašināšanā un līdzekļus pārņemt labāku vadības pieredzi un jaunākas tehnoloģijas, kas rezultātā paaugstinātu ražošanas efektivitāti. Ārvalstu tiešās investīcijas ne vienmēr ir sekmējušas ekonomisko attīstību, kā izņēmums tiek norādītas valstis, kas ir Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā (OECD). Ja investors uzsāk darbību ārvalstīs, lai samazinātu ražošanas izmaksas, piemēram, darbaspēka, situācijā, kad ekonomiskā situācija uzlabojas un izmaksas palielinās, investors var pieņemt lēmumu pārcelt darbību uz citu valsti, lai izmaksas atkal samazinātu. Liels ārvalstu investors ar zemākām apjoma ražošanas izmaksām var viegli izkonkurēt vietējos, ne tik efektīvus nozares uzņēmumus. Situācijā, kad ārvalstu investors pieņem lēmumu pārcelt ražošanu uz citu valsti, lai atkal nodrošinātu sev zemākas ražošanas izmaksas, nozarē var nebūt citu ražotāju.

piegulošo areālu un pārējiem reģioniem, un, cik lielā mērā interpretējami ir promocijas darbā iegūtie pētījuma dati.

2.2. Latvijas institucionālais ietvars un ekonomiskās attīstības indikatori reģionālā griezumā

Paiks et al. analizē institucionālo struktūras izmaiņas ekonomiskās attīstības kontekstā, norādot (Pike et al., 2015, p.186), ka “vietējās ekonomiskās attīstības procesos formālās institūcijas nozīmē valdības un pārvaldes sistēmu konkrētajā valstī”. Autoru veiktā situācijas analīze aktualizē vairākus jautājumus – rīcībpolitiku koordinēšanu un rīcībpolitiku mērķus, daudzinstiūciju (*multi-agent*) un vairāk līmeņu (*multi-scalar*) institucionālo komunikāciju un starpniecības līdzekļus, pieejas un pamatojumu instiūciju finansēšanai. Ekonomiskās attīstības procesu un rezultātu novērtēšana ir saistīta ar dažādiem rīcībpolitiku izstrādes un īstenošanas līmeņiem, tādēļ jāņem vērā formālo instiūciju struktūra vai pārvaldes līmeņi konkrētajā valstī.

Lai analizētu Latvijas situāciju, nepieciešams raksturot institucionālo kontekstu un iesaistītos dalībniekus. Vanags un Vilka publiskā sektora organizācijā (2 līmeņu pašvaldības sistēmā) izšķir trīs līmeņus: valsts līmeni, reģionālo līmeni un vietējo līmeni (Vanags, Vilka, 2005, p.134). Katrā līmenī atbilstoši tiek izšķirtas valsts (parlaments, valdība, ministrijas, reģionālas valsts organizācijas, valsts vietējās organizācijas), reģionālās (reģionālā pašvaldību asociācija, reģionālās pašvaldības, reģionālās pašvaldības instiūcijas pašvaldību līmenī) un vietējās (vietējo pašvaldību asociācija, vietējo pašvaldību teritoriālas savienības, vietējās pašvaldības) instiūcijas. 2.1. tabulā ietverti institucionālie aģenti un rīcībpolitiku veidi, kam ir vislielākā ietekme uz ekonomiskās attīstības rezultātiem makro un mezo līmenī, un, kur vienlaikus identificējami formālo noteikumu analīzes (valsts, reģionālais un vietējais) līmeņi, to mijiedarbība, kā arī ietekme formālu un neformālu nosacījumu kontekstā, kas ietekmē praktiskās sadarbības normas vietējā līmenī (Ostrom, 2011, p.53).

2.1. tabula. Institucionālā struktūra, rīcībpolitikas, to ietekmes līmeņi, (autores veidota)

Līmenis	Instiūcijas, kas nosaka noteikumus un regulējumu	Rīcībpolitikas
Makro	ES instiūcijas	Rīcībpolitikas dažādās jomās, lauksaimniecība, transporta infrastruktūras attīstība utj. (Eiropas Komisija, skatīts 01.03.2016)
	Valsts pārvaldes iestādes	Latvijas Ilgtspējīgas Attīstības stratēģija 2030, Nacionālais Attīstības Plāns 2014–2020, nozaru attīstības rīcībpolitikas (reģionālā attīstība, izglītība, labklājība, veselības aizsardzība utj.).
Mezo, reģionālais	Plānošanas reģioni	Plānošanas reģionu attīstības programmas un plāni.
Mikro, vietējais	Pašvaldības	Attīstības stratēģijas, plāni un programmas.

Latvijas administratīvi teritoriālais dalījums ir noteikts 18.12.2008. Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā un 19.03.2013. Ministru kabineta noteikumos Nr.154 “Noteikumi par republikas

pilsētu un novadu administratīvo teritoriju robežu aprakstu apstiprināšanu”. Latvijas likumdošanā paredz attīstības plānošanu trīs institucionālos līmeņos: nacionālā, reģionālā (plānošanas reģionu) un vietējā (pašvaldības). Teritoriālās attīstības plānošanas dokumentu hierarhiju nosaka Reģionālās Attīstības likums, kas ietver pašvaldību un plānošanas reģionu attīstības programmas un teritoriju plānojumu (VRAA, Reģionālās politikas pamatnostādņu 2011.-2017. gadam projekts).

Latvijā ir 119 pašvaldības, tai skaitā 9 republikas pilsētas un 110 novadi. Reģionālo teritoriju attīstības plānošanai ir izveidoti 5 plānošanas reģioni: Rīgas, Vidzemes, Zemgales, Latgales, Kurzemes.

Rīcībpolitiku institucionālais ietvars un izstrādes un īstenošanas process (t.sk. jāņem vērā rīcībpolitiku skaitliskais daudzums) ir sarežģīts, kas apgrūtina iespējas izsekot pieņemto rīcībpolitiku lēmumu izpildei no nacionālā līmeņa dokumentiem līdz pašvaldību līmenim. Ilgtermiņa attīstības stratēģijas tiek izstrādātas gan nacionālā līmenī, gan pieciem plānošanas reģioniem, gan katrā no 119 pašvaldībām. Šajos dokumentus tiek norādītas atsauces uz atbilstību nacionālajiem ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentiem un attīstības virzieniem. Iepazīstoties ar reģionālajām ilgtermiņa attīstības stratēģijām¹², tikai divos gadījumos norādīta konkrēta sasaiste ar nacionālām plānošanas prioritātēm – Zemgales plānošanas reģionam (20., 21. lpp.)¹³ un Vidzemes plānošanas reģionam (6., 7., 35., 81., 82. lpp.)¹⁴, tomēr neviens no dokumentiem nenorāda stratēģijas īstenošanas progresa indikatorus, vai, kādā veidā būtu iespējams novērtēt katra reģiona attīstības ietekmi nacionālā mērogā.

Iepazīstoties ar rīcībpolitiku dokumentiem nav iespējams izsekot ne attīstības rezultatīvo rādītāju kopsakarībām, ne kopējam rīcībpolitiku īstenošanai izlietotajam finansējumam, sākot no vietējā, reģionālā un nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem, vai otrādā secībā. Ņemot vērā, ka nav pieejama informācija par finansējumu rīcībpolitiku ieviešanai, nepastāv arī iespēja izanalizēt publiskās pārvaldes iestāžu efektivitāti un to līdzdalības ietekmi rīcībpolitikas izstrādē, ieviešanā un novērtēšanā. Pie šāda secinājuma nonākusi arī Valsts kontrole, ka “nevar pilnībā izsekot budžeta programmu (apakšprogrammu) noteikto mērķu un rezultatīvo rādītāju sasaistei ar stratēģiskajiem plānošanas dokumentiem.”¹⁵

Reģionālās politikas mērķteritorijas aptver gan teritorijas ar augstāku izaugsmes līmeni un izteiktu izaugsmes potenciālu (attīstības centri), gan arī vājāk attīstītās teritorijas ar zemāku resursu kapacitāti izaugsmei (īpaši atbalstāmās teritorijas) un minēto reģionālās politikas mērķteritoriju

---

¹² Plānošanas reģionu attīstības stratēģijas, pieejamas internetā:

http://www.rpr.gov.lv/uploads/filedir/RPR%20strat/RPR_Att_strategija_2000_2020.pdf;

http://www.vidzeme.lv/upload/VPR_IAS_27062015.pdf;

<http://www.kurzemesregions.lv/userfiles/files/Kurzeme%202030.pdf>; <http://www.latgale.lv/lv/padome/planosana>;

http://www.zemgale.lv/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=99&Itemid=100089.

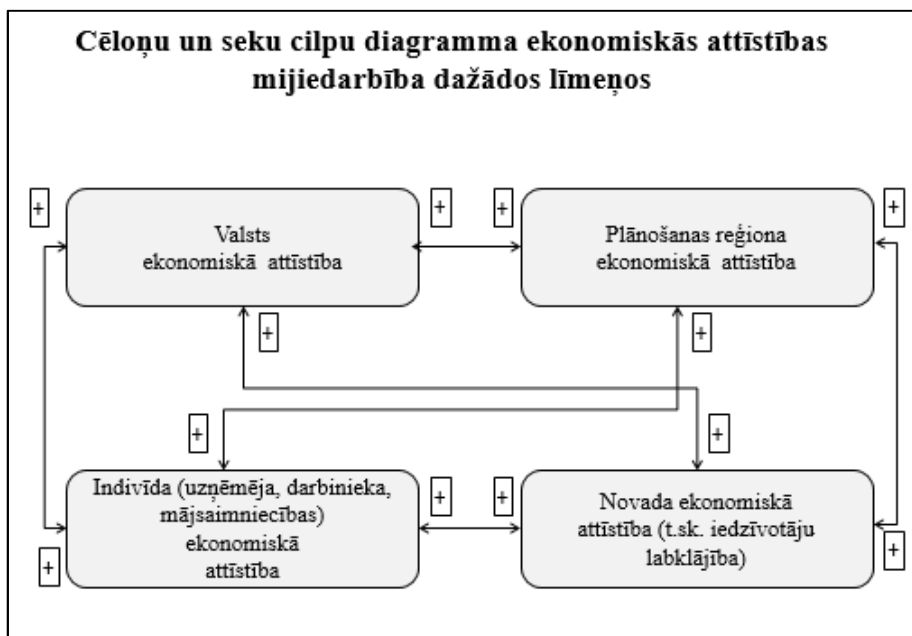
¹³ Zemgales plānošanas reģiona attīstības stratēģija, pieejama:

http://www.zemgale.lv/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=99&Itemid=100089

¹⁴ Vidzemes plānošanas reģiona attīstības stratēģija, pieejama: http://www.vidzeme.lv/upload/VPR_IAS_27062015.pdf

¹⁵ Revīzijas ziņojums “Par Latvijas Republikas 2014.gada pārskatu, Par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem”, 2015, LR Valsts Kontrole, 42.lpp, pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2014/2.4-1-39_2014/sgp_zinojums_01102015.pdf

atbalstam tiek pielietoti gan finansiālie (atbalsta programmas), gan fiskālie (nodokļu atvieglojumi) atbalsta pasākumi (VRAA, npublicēts materiāls, Reģionālās politikas pamatnostādņu 2011.-2017. gadam projekts). Ekonomiskās attīstības rezultāti var būt atkarīgi no valdības ieviestajiem rīcībpolitiku pasākumiem, tomēr būtu jāņem vērā savstarpējā mijiedarbība starp dažādiem pārvaldes līmeņiem. Pielietojot sistēmdinamikas principus 2.5. attēlā raksturota ekonomiskās attīstības procesu mijiedarbība starp dažādiem pārvaldes līmeņiem.

2.5. attēls. Cēloņu seku cilpu diagramma ekonomiskās attīstības procesu mijiedarbībai, (autores veidots)

Kopš 2003. gada VRAA ik gadu izdod pārskatu „Reģionu attīstība Latvijā”, kur analizēta sociālekonomiskā attīstība valstī kopumā, plānošanas reģionos un novados (VRAA, 2013, p.4). Reģionālās attīstības vai sociāli ekonomiskās situācijas izmaiņu novērtēšanai VRAA administratīvi teritoriālajām vienībām aprēķina teritorijas attīstības līmeņa indeksus (TAI), kas raksturo:

- attīstības līmeni attiecīgajā gadā, parādot teritoriju augstāku vai zemāku attīstību salīdzinājumā ar vidējo attīstības līmeni valstī;
- teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksu, kas raksturo attīstības līmeņa izmaiņas pret iepriekšējo gadu, parādot teritoriju atpaliekošu vai apsteidzošu attīstību salīdzinājumā ar vidējo attīstības līmeni iepriekšējā gadā.

Saskaņā ar MK 01.07.2014. noteikumu Nr.367 “Reģionālās attīstības un uzraudzības kārtība” 1. pielikumā noteikto tika mainīta TAI aprēķināšanas metodoloģija, konkrēti - matemātiskā aprēķināšanas metodika, un, līdzšinējo 4 attīstības pamatrādītāju vietā tiek lietoti 8 attīstības pamatrādītāji. Līdz 2011. gadam TAI tika aprēķināts pēc iepriekšējās metodikas, līdz ar to TAI vērtības pirms un pēc indeksa aprēķināšana metodikas izmaiņām nav iespējams salīdzināt. Sakarā ar metodoloģijas un apstiprināšanas

kārtības maiņu TAI vērtības 2012. gadam nav aprēķinātas. VRAA ekonomiskās attīstības raksturošanai plānošanas reģionos izmanto rādītājus, kas ietverti 2.2. tabulā.

2.2. tabula. Rādītāji ekonomiskās attīstības raksturošanai plānošanas reģionos, (autores veidota, balstoties uz VRAA pētījuma noslēguma ziņojumu, 2013, p.111, skatīts 12.08.2014)

Nr.	Rādītājs	Datu pieejamība attīstības plānošanas institucionālajos līmeņos	Datu avots
1.	Iekšzemes kopprodukts	Nacionālais, Reģionālais	CSP dati
2.	Nefinanšu investīcijas	Nacionālais, Reģionālais	CSP dati
3.	Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības (ekonomiski aktīvie komersanti un komercsabiedrības)	Nacionālais, reģionālais, vietējais	CSP dati
4.	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis pašvaldību budžetos	Nacionālais, reģionālais, vietējais	Valsts kases dati
5.	Bezdarbnieku skaits	Nacionālais, reģionālais, vietējais	NVA dati

Darba teorētiskajā daļā norādīts, ka ekonomiskā attīstība ietver plašāku rādītāju saturu kā ekonomiskā augšme, t.sk. kvalitatīvas izmaiņas sabiedrības labklājībā. Teorijā tiek uzsvērta pilsoniskā iesaiste, kas pilnvaro valdību nodrošināt sabiedriskos pakalpojumus (piemēram, izglītības vai veselības jomā) un likumdošanas normu ievērošanu (piemēram, īpašumtiesības un runas brīvību). Sabiedrības normas un attiecības (sociālā kapitāla elementi) ir nozīmīgas gan indivīda, gan plašākas sabiedrības daļas labklājības līmeņa uztverē (Scrivens, Smith, 2013). Pētnieki atzīst, ka sociālais kapitāls ir daudzdimensionāls, un, ka “vienoties par vienu “patieso” sociālā kapitāla rādītāju varbūt nav iespējams” (Woolcock, Narayan, 2000). Tiek norādīti argumenti pret sociālā kapitāla operacionalizēšanu plašākā sociālā līmenī (Woolcock, Narayan, 2000), jo sociālo grupu ietekme makro līmenī mazinās, t.sk. uz publiskajiem pakalpojumiem. Tāpat pastāv argumenti, ka kopienas sadarbības tīkli un pilsoniskā sabiedrība ir rezultāts, ko veido politiskā, juridiskā un institucionālās vide. Tomēr teorētiskajā literatūrā, vispārīgi raksturojot sociālā kapitāla līmeni sabiedrībā ir pieņemts izmantot tādas sociālā kapitāla rādītājus kā iedzīvotāju līdzdalība formālās un neformālās asociācijās un sadarbības tīklos, un uzticēšanās (Woolcock, Narayan, 2000). Atbilstoši teorētiskajā daļā aplūkotajām atziņām, autore identificē rādītājus un publiski pieejamus (vai pieejamus pēc pieprasījuma) statistikas datus, kas var raksturot Latvijas ekonomiskās attīstības un sociālā kapitāla līmeni (sk. 2.3. tabulu).

2.3. tabula. Statistikas datu pieejamība par ekonomisko attīstību un sociālo kapitālu mezo līmenī, (autores veidota)

Ekonomiskās attīstības un sociālā kapitāla indikatori	Rādītāji	Datu pieejamība mezo līmenī
Ienākumi un labklājība	Mājsaimniecību ienākumi	Pieejami
Ekonomiskā aktivitāte	Uzņēmumu skaits un lielums	Pieejami
	Ražošana, pievienotā vērtība	Nav pieejami

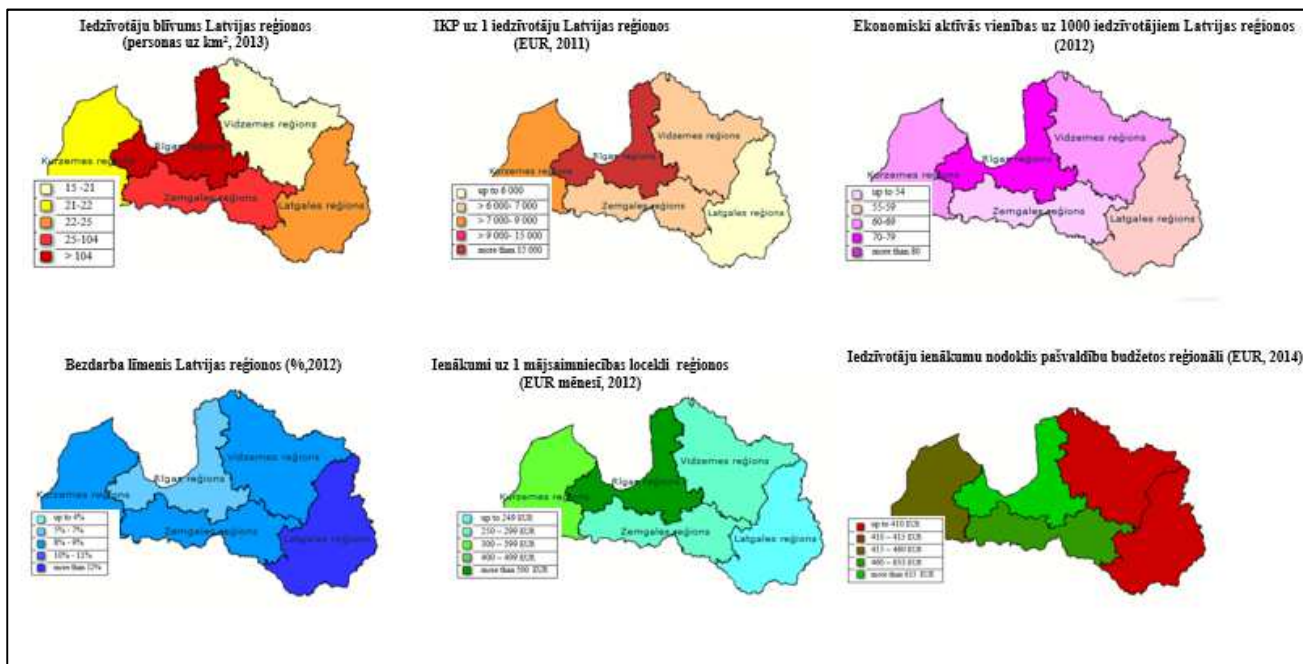
2.3. tabulas turpinājums

Inovāciju rādītāji	Patentu dati	Nav pieejami
Nodarbinātība un ienākumi	Bezdarba rādītāji	Pieejami
Demogrāfiskie rādītāji (ekonomiskā situācija)	Ekonomiski aktīvo un iedzīvotāju virs darbības vecuma īpatsvars	Pieejami
Demogrāfiskie rādītāji (sociālā kapitāla līmenis)	Iedzīvotāju etniskā struktūra un ģimeņu struktūra (viena vecāka māsaimniecība)	Pieejami
Izglītība	Iedzīvotāju ar augstāko izglītību īpatsvars	Pieejami
Veselības stāvoklis	Valdības izdevumi veselības jomā	Nav pieejami
Pārvaldes kvalitāte	The Worldwide governance indicator	Nav pieejami
Strukturālais sociālais kapitāls (asociācijas, pilsoniskā iesaiste)	NVO skaits	Pieejami
	Līdzdalības līmenis NVO	Nav pieejami
	Dati par līdzdalību vēlēšanās	Pieejami
Attiecību sociālais kapitāls (vispārējā un blīvā uzticēšanās, uzticamība)	World Value Survey; European Values Survey; European Social Survey	Nav pieejami
Kognitīvais sociālais kapitāls (kopīga izpratne, nozīmju sistēmas, vērtības gaidas)	Aptaujas, kas ietver subjektīvās labklājības ovērtējumu; asinsdonoru skaits; ziedojumi labdarībai	Nav pieejami

2.2.1. Reģionālas atšķirības sociāli ekonomiskajos rādītājos

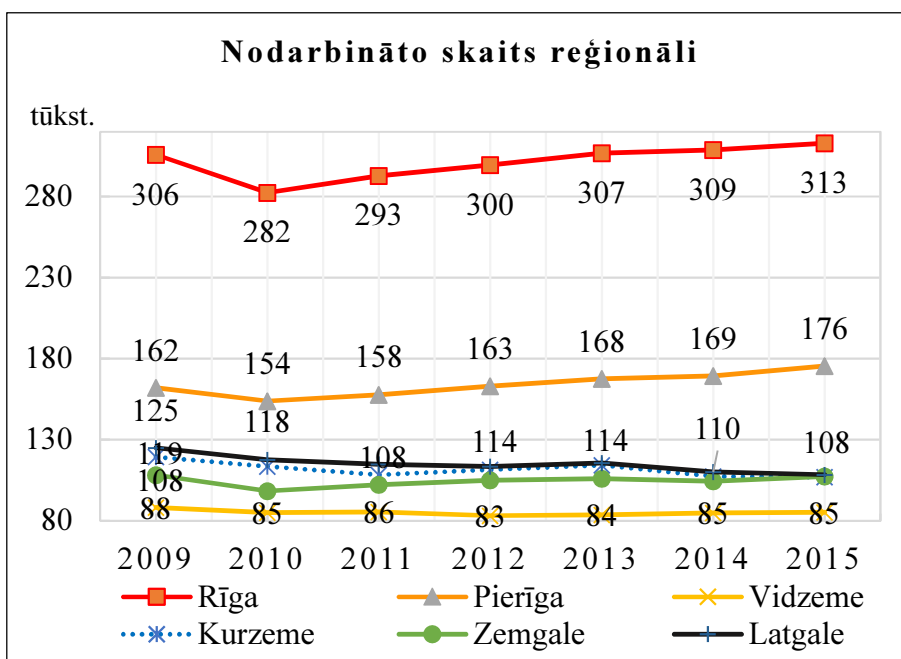
Latvijas gadījumā ir novērojams aglomerācijas process ap galvaspilsētu Rīgu. Saskaņā ar teoriju (Tomaney, 2013, p.132): “reģionālās atšķirības atspoguļo ekonomikā iesaistīto personu racionālo reakciju uz tirgus signāliem, kas norāda uz teritorijām ar augstāku peļņu no kapitāla un iespējām nopelnīt atbilstoši prasmēm.”

Rīgas plānošanas reģionā, salīdzinot ar pārējo Latvijas teritoriju, ekonomiskie signāli nenoliedzami ir pozitīvāki, - ir augstākais iedzīvotāju blīvums, ienākumu līmenis, augstāka ekonomiskā aktivitāte (IKP uz 1 iedzīvotāju, uzņēmumu skaits), zemāks bezdarbs, 2.6. attēls. Arī pašvaldību autonomo funkciju īstenošanas iespējas Rīgas reģionā atšķiras – augstāki pašvaldību budžeta ienākumi (~80% pašvaldību budžetu veido iedzīvotāju ienākumu nodoklis), tomēr, ņemot vērā iedzīvotāju skaitu, atbilstoši ir augstāks pieprasījums sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanu. Saskaņā ar CSP datiem 2015.gadā puse (51% vai 748,4 tūkst.) no valsts iedzīvotājiem koncentrējas Rīgā, no kuriem 32% galvaspilsētā un 18% Rīgas reģionā, bet reģionos (reģionos kopā - 49% vai 724,6 tūkst.) iedzīvotāju sadalījums procentuāli ir līdzīgs – Latgalē - 15% (210 tūkst.), Kurzemē 13% (188 tūkst.), Zemgalē 12% (179 tūkst.), Vidzemē 10% (147 tūkst.) (CSP, NBG351, skatīts. 01.03.2016).

2.6. attēls. Latvijas reģionu atšķirības, (autores veidots, dati un grafika RAIM, VRAA, 2015)

Par ekonomisko aktivitāšu polarizāciju ap galvaspilsētu liecina gan ekonomiskās aktivitātes rādītāji, piemēram, tirgus sektoru ekonomiski aktīvo vienību skaits uz 1 000 iedzīvotājiem, nodarbinātības rādītāji un iespējas atrast darbu, atšķirības iedzīvotāju ienākumu līmenī un atbilstoši pašvaldību (novadu administratīvās pārvaldes) budžeta un privātā sektora iespējās nodrošināt iedzīvotājiem pakalpojumus (ietekmē dzīves kvalitāti), kā rezultātā veidojas pastiprinoša cēloņsakarību ietekme pieaugošai ekonomisko aktivitāšu polarizācijai. Iedzīvotāju koncentrēšanās galvaspilsētā un Rīgas reģionā atspoguļojas nodarbinātības rādītājos, tāpat kā mazāks nodarbināto skaits Vidzemes reģionā, 2.7. attēlā.

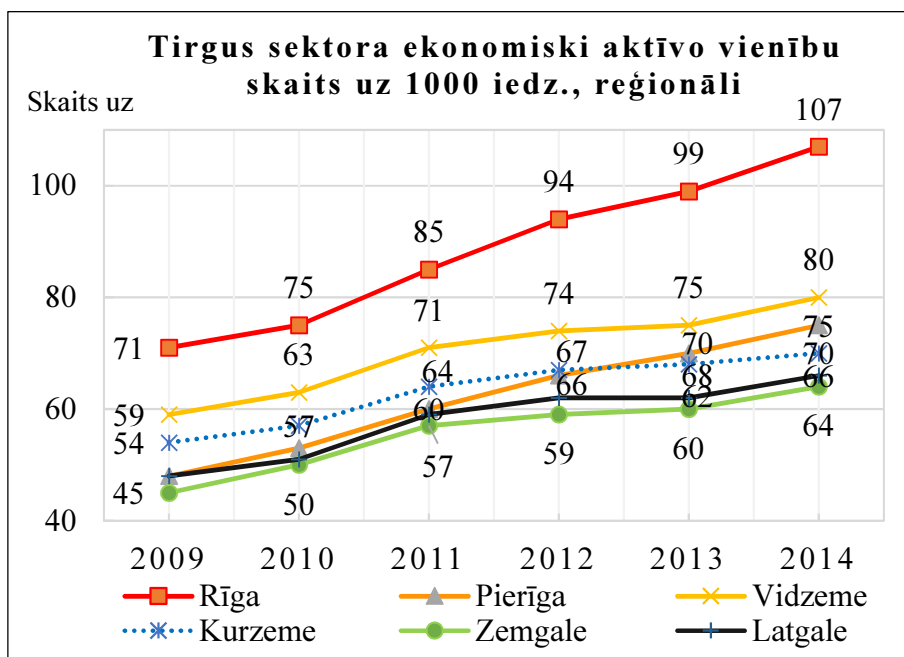
2.7. attēls. Nodarbinātība reģionāli,

(autores veidots, CSP dati, NBG351, skatīts 01.03.2016.)

Saskaņā ar CSP datiem par nodarbinātību, vislielākais nodarbināto īpatsvars ir galvaspilsētā (34%), kam seko Rīgas reģions (20%) un atlikusī, mazāk kā puse nodarbināto (46%), ir reģionos (Latgales, Kurzemes, Zemgales, katrā - 12%, bet Vidzemes 10%), (ibid.).

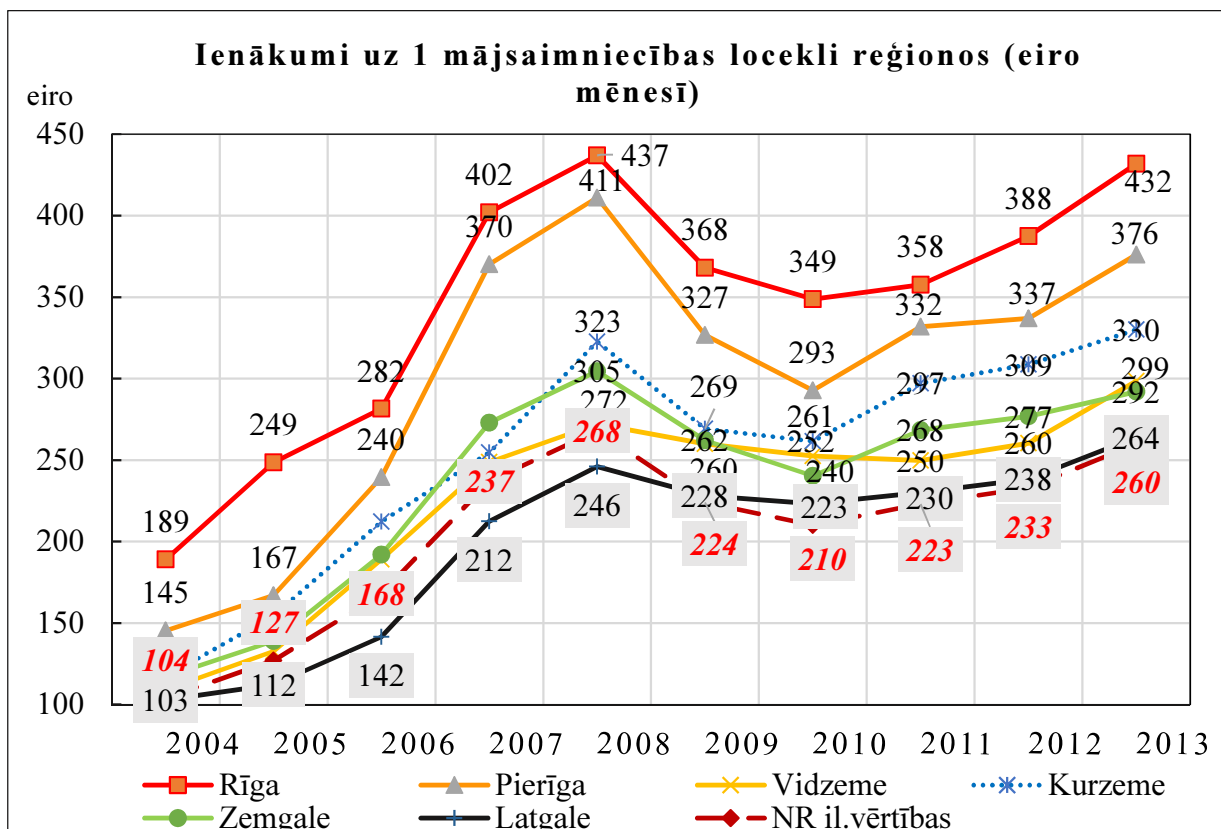
Viens no sociālā kapitāla pozitīvās ietekmes ieguvumiem ir iespējas atrast darbu un drošība ekonomiskās krīzes situācijā, ko sniedz ģimenes saiknes. Latvijā pēc ekonomiskās krīzes reģionālajā griezumā bija novērojamas atšķirības: vidējais bezdarbs 2011. gadā bija 11.0% in 2011, Rīgas reģionā - 8.7%. Pārējos reģionos augstāks nekā vidēji Latvijā: Kurzeme – 11.7 %, Vidzeme – 11.6 %, Zemgale – 11.9%, Latgale - 16.9 %.

Ekonomisko aktivitāšu koncentrēšanos galvaspilsētā apliecina arī tirgus sektora ekonomiski aktīvo vienību blīvums, kas ir visaugstākais Rīgā, 2.8. attēls. Tomēr, ja salīdzina uzņēmumu blīvumu 1990. pret 2014.gada datiem, tad visstraujākā dinamika raksturīga Rīgas reģionam. Aplūkojot datus par pārējiem reģioniem var secināt, ka blīvuma ziņā priekšgalā ierindojas Vidzeme (80 uz 1000 iedz.) un Kurzeme (70 uz tūkst. iedz.), tomēr laika periodā 1990. pret 2014.gadu uzņēmumu blīvums kopumā straujāk ir palielinājies Zemgalē un Latgalē.

2.8. attēls. Ekonomiski aktīvo vienību skaits reģionāli, (autores veidots, balstoties uz CSP datiem, SRG051, skatīts 01.03.2016.)

Kvalitatīvai ekonomiskās aktivitātes analīzei būtu nepieciešama padziļināta izpēte, analizējot uzņēmumu lielumu, radīto darba vietu skaitu, filiāļu tīklu, jāņem vērā dati par faktisko uzņēmējdarbības veikšanas vietu, nozaru konjunktūru, radīto pievienoto vērtību, kas nav šī darba mērķis.

2.9. attēls. Atšķirības iedzīvotāju ienākumos reģionāli, 2004-20113, (autores veidots, balstoties uz CSP datiem, skatīts 01.03.2016.)

Ekonomisko polarizāciju raksturo arī iedzīvotāju ienākumi, 2.9. attēls. Iedzīvotāju teritoriālās (reģionālās) ienākumu nevienlīdzības pastiprinoša cēloņsakarības ietekme ir aizvien pieaugoša ekonomisko aktivitāšu polarizācija ap galvaspilsētu. Visaugstākie ienākumi raksturīgi Rīgai un Rīgas reģionam, pārējos reģionos ienākumi ir zemāki (Kurzeme, Zemgale and Vidzeme), bet viszemākie ienākumi ir Latgales reģionā, turklāt Latgales iedzīvotāju ienākumi ir tuvu nabadzības riska sliekšņa ilustratīvajām vērtībām, līdz 2008.gadam pat zemāki.

Reģionu sociāli ekonomiskie indikatori parāda, ka attīstības resursu potenciāls un finansējums attīstības mērķu sasniegšanai un pārvaldes institūciju finansējums rīcībpolitiku īstenošanai dažādās administratīvi teritoriālās vietās atšķiras (2.6., 2.7., 2.8., 2.9. attēli).

Ienākumu nevienlīdzībai starp galvaspilsētu un tai piegulošo reģionu ir ietekme uz sabiedrības dzīves kvalitāti, konkrētāk – publisko pakalpojumu apjomu, pieejamību un kvalitāti. Mazāks iedzīvotāju skaits un zemāks samaksātā iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjoms ietekmē teritorijas administratīvās pārvaldes vai pašvaldības iespējas pildīt tai likumā noteiktās autonomās funkcijas (kas visām pašvaldībām ir vienādas, ietverot ļoti plašu sabiedrībai nepieciešamu vajadzību nodrošināšanu).

Likumdošana visām pašvaldībām piešķir apjomīgu kompetenci un pilnvaras dažādu pakalpojumu nodrošināšanā iedzīvotājiem, gan izglītībā, gan sociālā aizsardzībā, gan citās jomās (likums “Par pašvaldībām” nosaka divdesmit divas dažāda satura un ietilpības autonomās funkcijas). Šobrīd nav iespējams novērtēt, cik efektīva ir pašvaldību darbība un iedzīvotājiem nodrošinātie

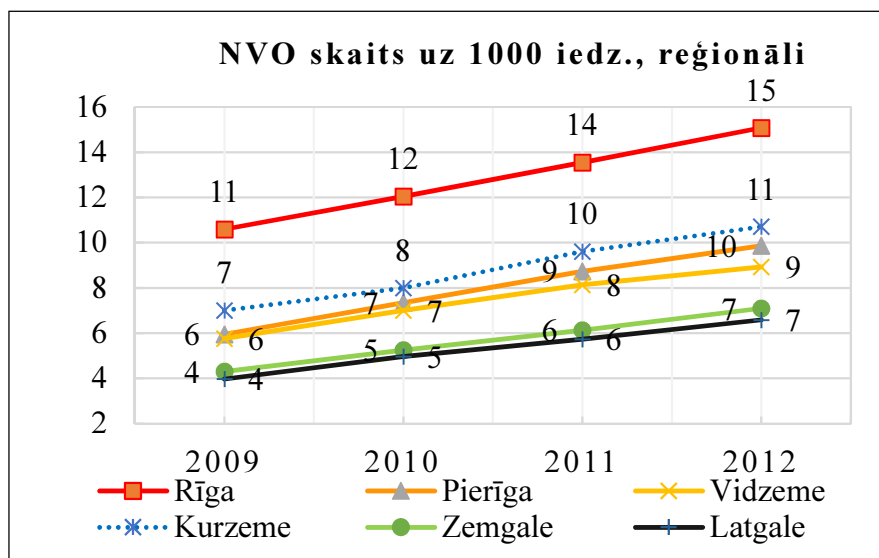
pakalpojumi attiecībā pret izlietoto pašvaldību budžeta finansējumu, kaut gan ~80% no pašvaldību budžetiem veido iekasētais iedzīvotāju ienākumu nodoklis. Privātajā sektorā uzņēmēja saražoto pakalpojumu vai preču cenas un kvalitātes attiecību nosaka piedāvājums (konkurence) un pieprasījums. Pašvaldību gadījumā šie cenu un kvalitāti regulējošie mehānismi nedarbojas. Netiek vērtēts, cik lielā mērā pašvaldību un/vai reģionu atbilstošajos rīcībpolitiku īstenošanas līmeņos izlietotais finansējums ietekmē nacionālajā līmenī izvirzīto mērķu sasniegšanu.

Teorētiskā literatūra (Tomaney, 2013, p.133) norāda šādus iespējamus reģionālo atšķirību iemeslus: “papildus “vietas” ietekmei un “cilvēku” ietekmei reģionālās nevienlīdzības rašanos var izraisīt “valdības” ietekme”. Respektīvi, tirgus dalībnieku racionālu reakciju var izraisīt ne tikai ekonomiskie signāli, bet arī valdības rīcībpolitikās paredzētie pasākumi, un, cik veiksmīgi tie tiek komunicēti publiskajā telpā: “efektīvas iestādes var būtiski ietekmēt reģionālo izaugsmi, izstrādājot un koordinējot investīciju un uzņēmējdarbības atbalsta pasākumus, līdz ar to tām var būt vadoša loma plašāka ekonomiskā attīstības konteksta interpretācijā un mediācijā.” Jānorāda, ka atbilstoši teorijai iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzība, ilgtermiņā var radīt nevēlamas sekas un nelabvēlīgu ietekmi uz sabiedrības noslāņošanu.

2.2.2. Sociālo kapitālu raksturojošie rādītāji

Reģionos ir zemāka ekonomiskā aktivitāte, zemāki ienākumi un augstāks bezdarbs, tādējādi atbilstoši teorētiskajam ietvaram sociālajam kapitālam var būt nozīme iedzīvotāju un sabiedrības labklājībā.

NVO skaits var daļēji raksturot pilsonisko iesaisti un sadarbības tīklu blīvumu (strukturālo sociālo kapitālu), tādēļ autore sniedz ieskatu pieejamajos Lursoft un pētījumu datos, kas teorijā tiek attiecināti uz kādu no sociālā kapitāla formām.

2.10. attēls. NVO skaits reģionāli, 2009-2012, (autores veidots, balstoties Lursoft datiem)

Dati par NVO parāda pozitīvu saikni starp strukturālo sociālo kapitālu un labklājību. Ekonomiskā aglomerācija ap Rīgu atbilst augstākam NVO blīvumam. 61% no NVO ir reģistrētas Rīgā un Rīgas reģionā (sk. 2.10. att.). Kurzemes reģionā ir augstāks NVO skaits (13%) kā citos reģionos (8%-9%). Kā iepriekš redzams Kurzemes reģionā ir augstāks ienākumu līmenis un augstāka nodarbinātība salīdzinot ar Vidzemes, Zemgales un Latgales reģioniem. Autore norāda uz pozitīvu saikni starp pilsonisko iesaisti un sociāli ekonomisko labklājību.

Attiecību dimensija tiek saistīta ar starppersonu uzticēšanos un saskaņā ar Patnamu (Putnam, 1993) tā tiek pārnesta arī uz institūcijām. Seimuškāne un Voroslava (2013) norāda ka pilsoņu uzticība gan nacionālajai valdībai, gan pašvaldībām ir samazinājusies. Neuzticēšanās un aizdomu pieredze sociālisma institucionālajām konstrukcijām padara sociālo kapitālu “par nesavienojamu ar uzticēšanos formālām institūcijām” (Aberg, 2002). Tādējādi būtu nepieciešams padziļināts pētījums starppersonu attiecībās, lai noskaidrotu vai tās var transformēties kā neuzticēšanās (Aberg, 2002; Rose, 1999) formālajām valdības institūcijām Latvijā.

Daži pētījumi liecina par attiecību un kognitīvā kapitāla dimensiju duālu dabu. Pastāv noteiktas atšķirības, ko cilvēki uzskata par labu pilsoni un viņu faktisko rīcību. Pētījums “*Inequality, integration and sustainable territorial development 2013*”, kas tika veikts nacionālās pētniecības programmā “Nacionāla identitāte” parāda, ka 76.7 % no respondentiem ir norādījuši, ka labs pilsonis piedalās vēlēšanās (58,8% - “ļoti svarīgi”; 17,9% - “svarīgi”), tomēr līdzdalība pēdējās Saeimas vēlēšanās (2011.gads) bija 59.4%, vēl mazāka pašvaldību vēlēšanās (2013. gads) - 46.0% (Seimuškāne, Voroslava, 2013). Pretrunas augstākam pilsoniskās aktivitātes novērtējumam un faktiskajai zemākai iesaistei vēlēšanās var tikt izskaidrotas caur kognitīvo un attiecību dimensiju īpatnībām. Ja cilvēki uzskata, ka labs pilsonis piedalās vēlēšanās un tajās nepiedalās, iespējams kopīgas gaidas par vēlēšanu ietekmi uz viņu dzīvi izskaidro demotivāciju piedalīties (Nahapiet, Gloschal, 1998).

DnB NOR Latvijai barometrs (2014) norāda, ka tikai 20% no respondentiem uzskata, ka ir apmierināti ar valdības darbu. Ap 70% respondentu ir kritiski par valdības darbību (20% - pilnīgi neapmierina; 50% drīzāk neapmierina). SKDS dati arī norāda uzticēšanās līmeni formālām institūcijām. Lielākā respondentu daļa– 72.6% nepiekrīt apgalvojumam „Pašreizējā nodokļu sistēma ir taisnīga pret mani un manu ģimeni” (pilnīgi nepiekrīt - 38.2%; nepiekrīt 38.4%). Tikai 15.4% piekrīt apgalvojumam. Līdzīgi, 77% respondentu nepiekrīt apgalvojumam "Kopumā nodokļi tiek pareizi izlietoti" (37% -pilnīgi nepiekrīt; 40% - drīzāk nepiekrīt).

Iepriekš norādītie jautājumi parāda attieksmi un vērtējumus, kas var sakāpināt sajūtu par to, ka nav iespējas ietekmēt formālās institūcijas. Iedzīvotāju uztveri un spējas ietekmēt notikumus parādās kādā citā SKDS aptaujā. 87.7% respondentu jūt mazu personisko spēju ietekmēt pašvaldību rīcībpolitikas un lēmumus (29.6% - diezgan maz; 58.1% - ļoti maz).

Augstāk norādītā pretruna starp to, kā rīkojas labs pilsonis un faktisko situāciju, atspoguļo Patnama “kļūmīgos” lokus (*vicious circles*) (Putnam, 1993), kad zems sociālā kapitāla līmenis un uzticēšanās atspoguļojas zemākā uzticēšanās līmenī demokrātiskas pārvaldes formālām institūcijām. Šāda situācija saskaņā ar teoriju noved pie sociālām un ekonomiskām problēmām (lēna ekonomiskā attīstība vai stagnācija), kas, savukārt, noved pie zemāka sociālā kapitāla līmeņa un uzticēšanās valsts pārvaldes iestādēm un traucē uzticamības veidošanai demokrātiskai pārvaldei (Putnam, 1993). 2.4. tabulā atspoguļoti vēlētāju aktivitāte reģionālā griezumā.

2.4. tabula. Pilsoniskā līdzdalība pašvaldību vēlēšanās, uzticības līmenis Saeimai un pašvaldībām,
(*autores veidota, balstoties uz CVK datiem, 2013, Seimuškānes, Vorslavas pētījuma rezultātiem, SKDS, 2012*)

Teritorija	Līdzdalība pašvaldību vēlēšanās ^a	Uzticības līmenis pašvaldībām ^b	Uzticības līmenis Saeimai ^b
Rīga	56%	44%	20%
Vidzemes reģions	45%	56%	24%
Latgales reģions	42%	41%	17%
Kurzemes reģions	41%	57%	25%
Zemgales reģions	39%	51%	25%

^a Datu avots: CVK, 2013

^b Seimuškāne L., Vorslava M., pētījuma rezultāti, SKDS, 2012

Kurzemes reģions parāda relatīvi augstāku līdzdalību vēlēšanās. Iedzīvotāji ir apmierināti ar pašvaldību darbu un reģionā ir augstākais uzticēšanās līmenis Saeimai. Pastāv pozitīva saikne starp strukturālo, attiecību sociālo kapitālu (NVO skaits, 2.10. attēls, un līdzdalības līmeni vēlēšanās un vispārējo uzticēšanos valdības darbam) un ekonomisko labklājību Kurzemes reģionā (vidējie ienākumi uz mājsaimniecību, 2.9. attēls).

Viszemākā uzticēšanās pašvaldībām un valdībai (attiecību sociālais kapitāls) ir Latgales reģionā, kur ir vismazākais NVO skaits (indikatīvs strukturālā sociālā kapitāla rādītājs), kas sakrīt ar zemāku ienākumu līmeni, 2.9. attēls. Latgales reģionā ir zemāks ienākumu līmenis, augstāks bezdarba līmenis un zemāka apmierinātība ar valdības darbību, reģiona iedzīvotāji uzrāda vismazāko aktivitāti vēlēšanās, kas var liecināt par postpadomju sabiedrības īpatnībām vai “paternālistisku viedokli par valsti” (Gaidytė, 2012).

Kā negatīvs strukturālā sociālā kapitāla rezultāts tiek norādīts – izslēgšana (Portes, 1998). Ja sadarbības tīkla saiknes ir izslēdzošas, tie, kuri ir ārpus konkrētā sadarbības tīkla, ir nelabvēlīgā pozīcijā. Šādu negatīvu ietekmi teorijā saista ar nelegālu nodarbinātību un zemu tieksmi maksāt nodokļus. Reģionāli dati par neformālās ekonomikas apjomu nav pieejami. Putniņš un Sauka (2013) norāda, ka neformālās ekonomikas apjoms Latvijā ir 21,1% no IKP, bet Lietuvā 18,2% no IKP un Igaunijā 19,2% no IKP. Eksistē pētījuma dati (Zepa et al., 2006) par daļēji neformālo sektoru vai nelegālo nodarbinātību Latvijā (situācija, kad darbiniekiem ir darba līgums, tomēr ne visa alga tiek tajā norādīta, bet darba devējs

atlikušo daļu izmaksā skaidrā naudā, lai nemaksātu nodokļus). Saskaņā ar pētījumu “Nelegālās nodarbinātības novērtējums”, eksperti lēš, ka 70-75% no visiem uzņēmumiem ir pazīstami ar šādu praksi (LU, 2007). Situācijā, kad vairākums uzņēmumu iesaistās nelegālās darbībās, pārējie, kas to nedara (uzņēmumi, kas maksā visus nodokļus un sociālās iemaksas par darbiniekiem) ir nelabvēlīgās tirgus pozīcijās. Šādā gadījumā negatīvais strukturālā kapitāla rezultāts ir negodīga konkurence. SKDS aptauja apliecina iedzīvotāju attieksmi saistībā ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas, kas atspoguļo sociālā kapitāla kognitīvo dimensiju. Apmērām puse no respondentiem uz apgalvojumu “daļēja izvairīšanās no nodokļu nomaksas pašreizējā situācijā ir attaisnojama” – reaģē piekritoši 51.3% (2011); 48.2% (2012); 46.9% (SKDS, 2013).

Attieksme, kas akceptē izvairīšanos no nodokļu nomaksas pēdējo gadu laikā samazinās, kas liecina par pozitīvu ekonomiskās izaugsmes ietekmi uz sociālo kapitālu.

Sociālā kapitāla indikatori un sociāli ekonomiskie rādītāji reģionālā līmenī indikatīvi norāda uz strukturālā, attiecību un kognitīvā sociālā kapitāla savstarpēju mijiedarbību. Autore norāda, ka saskaņā ar teoriju atsevišķas sociālā kapitāla izpausmes var pastiprināt gan pozitīvu, gan negatīvu ietekmi uz sociāli ekonomisku rādītāju izmaiņām.

Pieejamie dati, iespējams, liecina par zemu Latvijas iedzīvotāju uzticēšanās līmeni formālām institūcijām un kopēja sabiedrības vērtību izpratne samazina negatīvu sociāli ekonomisku seku nopietnības izpratni, t.sk. izvairīšanos no nodokļu nomaksas kā vispārpieņemtas normas eksistenci.

Pastāv zināmas likumsakarības starp sociālā kapitāla līmeni un sociāli ekonomisko kontekstu reģionāli. Kurzemes reģionā ir pozitīva saistība starp sociālā kapitāla līmeni un sociāli ekonomiskās attīstības līmeni, Latgales reģionā ir novērojams pretējs efekts. Latgales reģiona situācija identificē riskus, kas tiek saistīti ar strukturālo, attiecību un kognitīvo sociālo kapitālu, vērtību gaidas un zemas personiskās iespējas rada demotivāciju un zemākas iespējas. “Kļūmīgais loks” (*vicious circle*) ir ar pastiprinošu ietekmi – zems sociālā kapitāla līmenis noved pie zema uzticēšanās līmeņa valdības institūcijām, kas rada negatīvu sociāli ekonomisku ietekmi, kas, savukārt, savukārt noved pie zemāka sociālā kapitāla līmeņa un zemākas uzticēšanās formālajām institūcijām. Autore norāda, ka riskus iespējams mazināt izstrādājot un īstenojot atbilstošas rīcībpolitikas (t.sk. papildinoša sadarbība, līdzdalība, sadarbības attīstība) kā tas norādīts Sinerģijas pieejā (Woolcock, Narayan, 2000).

Latvijas situācija kaimiņvalstu kontekstā, kā arī problēmas reģionālā un formālo institūciju līmenī, apliecina lietderību veikt padziļinātus pētījumus par sociālā kapitāla īpatnībām un iespējamo ietekmi uz ekonomisko attīstību. Autore norāda, ka vienīgā iespējamā izvēle padziļinātam pētījumam par sociālo kapitālu Latvijā, kurā iespējams iegūt un analizēt datus par sadarbības tīklu struktūru un ietekmi, ir novadu līmenis viena reģiona ietvaros.

2.3. Rīgas reģiona novadu novērtējums un pētāmo novadu izvēle

Lai darba ietvaros veiktu pētījumu par sociālā kapitāla struktūru un analizētu sociālā kapitāla lomu un saistību ar novada ekonomiskās attīstības līmeni, ir nepieciešams izvēlēties novadus, kas ir līdzīgi pēc sociāliem, ģeogrāfiskiem un politiskiem nosacījumiem.

Ņemot vērā iepriekšējā nodaļā aplūkotos rādītājus, un, lai pētījumā ietvertu novadu sociāli ekonomiskie indikatori un sociālā kapitāla mērījumi būtu salīdzināmi, tad pētījumā ir jāietver pēc teritorijas, atrašanās vietas, sociāli ekonomiskiem indikatoriem un pārvaldes lieluma pēc iespējas līdzīgāki novadi viena reģiona ietvaros. Tehnisku un finansiālu ierobežojumu dēļ nav iespējams veikt pētījumu novados pārāk lielā attālumā no galvaspilsētas, līdz ar to vispiemērotākā izvēle ir Rīgas reģions. Tā kā “attīstības rādītājos Rīgas reģions ir izteikts līderis” (VARAM, 2012, p.145), tad pētījumam abi novadi jāizvēlas Rīgas reģiona ietvaros, rezultātu salīdzināšanas nolūkos – teritoriāli un pēc sociāli ekonomiskiem rādītājiem līdzīgi novadi, kuros galvaspilsētas Rīgas tuvuma ietekme ir līdzvērtīga.

Rīgas reģiona 28 administratīvi teritoriālo vienību (nav ietvertas pilsētas – Rīga un Jūrmala) - novadu ekonomiskās attīstības līmenis analizēts, balstoties uz publiski pieejamiem statistikas datiem, kas raksturo novadu ekonomiskās attīstības līmeni. Kopumā galveno komponentu analīzē tika ietverti 12 sociāli ekonomiski indikatori, kas raksturo novadu sociālo un ekonomisko vidi, novada iedzīvotāju iespējas un pakļautību riskiem:

- iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldības budžetā uz vienu iedzīvotāju, kas netieši liecina par iedzīvotāju pastāvīgo ienākumu apjomu (ekonomiskās labklājības līmeni) un veido būtiskāko pašvaldību budžeta ienākumu daļu (rīcībpolitiku īstenošanas iespējas, institucionālā kapacitāte); raksturo novadu sociālo un ekonomisko vidi;
- iedzīvotāju, kuru ienākumu līmenis pēc funkcionālā sadalījuma Rīgas reģionā ir 5.kvintiļu grupā, īpatsvars, raksturo iedzīvotāju ekonomiskās labklājības līmeni; raksturo novadu sociālo un ekonomisko vidi;
- iedzīvotāju ar augstāko izglītību īpatsvars, kas raksturo cilvēkkapitāla līmeni novadā, līdzsvarotas ekonomiskās augsmes potenciālu, novada intelektuālo un labklājības potenciālu; raksturo novadu sociālo un ekonomisko vidi;
- iedzīvotāju ar pamatizglītību vai zemāku izglītības līmeni īpatsvars, kas raksturo cilvēkkapitāla saturu un kvalitāti novadā, iedzīvotāju ekonomisko labklājību un pakļautību sociāliem riskiem; raksturo novadu sociālo un ekonomisko vidi;
- šķirtu ģimeņu īpatsvars; raksturo novadu sociālo un ekonomisko vidi;
- iedzīvotāju vīrs darbības vecuma īpatsvars, iedzīvotāju daļu, kas vairs nav aktīva darbaspēka tirgū; raksturo novadu sociālo un ekonomisko vidi;
- iedzīvotāju, kuru ienākumi ir zem nabadzības riska sliekšņa, īpatsvars, kas raksturo novadu sociālo un ekonomisko vidi;

- ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem, kas raksturo ekonomisko aktivitāti un ekonomisko vidi novados;
- bezdarba līmenis, raksturo novadu sociālo un ekonomisko vidi;
- dažādu tautību īpatsvars, raksturo novadu iedzīvotāju sociālo struktūru un sociālo vidi.

Izmantojot galveno komponentu analīzes (*principal components analysis*) metodi, iepriekš norādītie indikatori, kas raksturo analizēto 28 teritoriālo vienību (nav ietvertas pilsētas – Rīga un Jūrmala) – Rīgas reģiona novadu ekonomiskās attīstības līmeni, tika sagrupēti kompleksajos faktoros.

Ar datorprogrammu SPSS 17.0. Rīgas reģiona novadu grupas (n= 28) atbilstību faktoru analīzei apstiprina iegūtā KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) kritērija statistika (0.817) un Bartleta kritērija nozīmīguma līmenis pie izvēlēta 5% ticamības līmeņa ($p \rightarrow 0 < 0.05$).

2.5. tabula. Izlases atbilstība faktoru analīzei saskaņā ar KMO un Bartleta testiem, (autores veidota)

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,817
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	305,824
	Df	45
	Sig.	,000

Īpašvērtība (*eigenvalue*) ir parasti visbiežāk faktoru analīzē izmantotais kritērijs, kas nosaka, cik lielā mērā iegūtais faktoru risinājums (faktoru skaits un tajā apvienotie mainīgie) izskaidro oriģinālajos mainīgajos ietvertās informācijas dispersiju, pieņemot, ka viens faktors kopumā izskaidro visu oriģinālajos mainīgajos ietverto informācijas izkliedi.

2.6. tabula. Rādītāju vērtības saliktajos faktoros, (autores veidota)

Rotated Component Matrix^a

	Component	
	1	2
iedz.i.en.nod uz 1 iedz.	,956	,219
Bezdarba līmenis	-,754	-,079
uzņēmumu skaits uz 1000 iedz.	,904	-,033
% ar augst.izgl&dokt.	,978	,067
% ar pamatizgl. un mazak	-,868	-,382
% skirtas Gim no visam Gim	-,522	,640
% iedz virs darb. vecuma	-,720	,051
% personas ienak zem 246 eur	-,089	-,670
PersSk5kvint	,962	,179
EtnIpSv	,318	,648

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 3 iterations.

Iegūtā faktoru matrica, parāda korelācijas starp mainīgajiem un faktoriem. Pirmā faktora īpašvērtība izskaidro 59,5 % no oriģinālajos mainīgajos ietvertās informācijas, otrā faktora – 14,1%.

Pamatojoties uz galveno komponentu analīzes rezultātiem, ekonomiskās attīstības līmeni Rīgas reģiona 28 novados raksturo divi saliktie faktori – sociāli ekonomiskā labklājība un sabiedrības riska grupas.

1. faktors. Sociāli ekonomiskā labklājība:

pozitīvi korelē:

- iedzīvotāju ar augstāko izglītību īpatsvars (.978);
- iedzīvotāju, kuru ienākumu līmenis pēc funkcionālā sadalījuma Rīgas reģionā ir 5.kvintiļu grupā, īpatsvars (.962);
- iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldības budžetā uz vienu iedzīvotāju (.956);
- ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem (.904);

negatīvi korelē:

- iedzīvotāju ar pamatizglītību vai zemāku izglītības līmeni īpatsvars (-.868);
- bezdarba līmenis (-.754);
- iedzīvotāju vīrs darbības vecuma īpatsvars (-.720);
- šķirtu ģimeņu īpatsvars (-.522).

2. faktors. Sabiedrības riska grupas:

pozitīvi korelē:

- dažādu tautību īpatsvars (.648);
- šķirtu ģimeņu īpatsvars (.640);

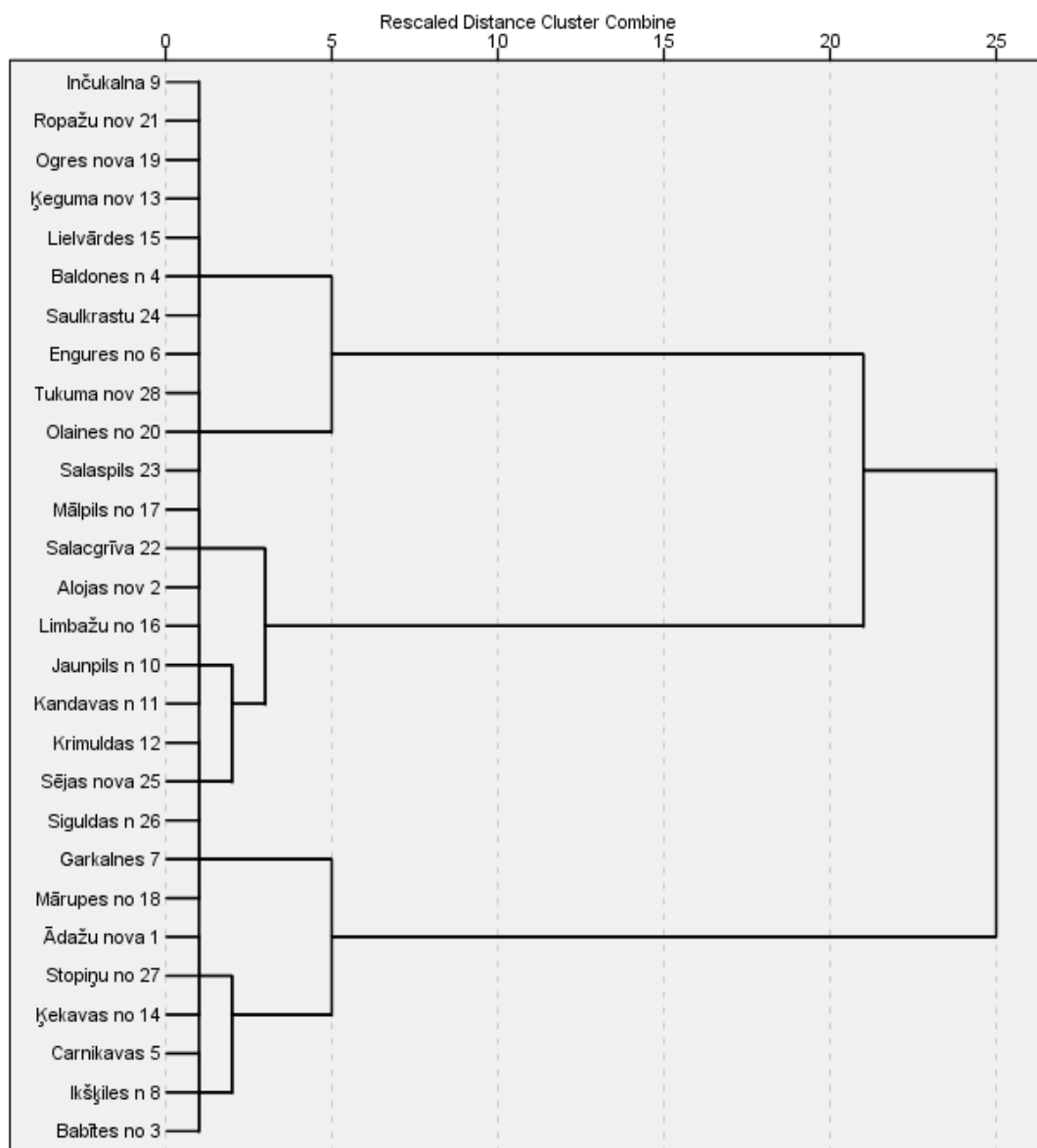
negatīvi korelē:

- iedzīvotāju, kuru ienākumi ir zem nabadzības riska sliekšņa, īpatsvars (-.670).

Lai noteiktu novadu dabiskās grupas, kas balstītos uz diviem saliktajiem faktoriem – “Sociāli ekonomiskā labklājība” un “Sabiedrības riska grupas”, tiek izmantota klasteru analīze.

Grupēšana notiek izmantojot Varda metodi (*Ward's method*), lai identificētu pēc iespējas homogēnākās klasteru grupas. 3.1. attēlā dendrogammā ir redzamas novadu klasteru grupas, no kurām turpmākajā analīzē tiek izvēlēta klasteru grupa {27;14;5;8}, kas apvieno Stopiņu, Ķekavas, Carnikavas un Ikšķiles novadus.

Dendrogram using Average Linkage (Between Groups)

2.11. attēls. Rīgas reģiona novadu klasteru grupu dendrogramma, (autores veidots)

Lai no identificētās klasteru grupas, kurā ir četri novadi, padziļinātam pētījumam izvēlētos divus novadus un pamatotu šo izvēli, 3.3. tabulā apkopoti konkrētās klasteru grupas novadus raksturojoši sociāli ekonomiskie rādītāji.

2.7. tabula. Klasteru grupā ietvertu novadu sociāli ekonomiskie rādītāji, (autores veidota, ** CSP dati, 2011. gads)

Rādītāja nosaukums	Stopiņu novads	Ķekavas novads	Ikšķiles novads	Carnikavas novads
Teritorijas platība, km ²	53	281	131	81
Iedzīvotāju skaits 2013.g. sākumā, tūkst.	10,4	22,4	9,1	6,8
Iedzīvotāju skaita izmaiņas no 2008.g. sākuma līdz 2013.g. sākumam, %	13,5	13,5	11,4	13,2

2.7. tabulas turpinājums

Demogrāfiskā slodze 2013.g. sākumā	508,4	534,2	568,2	554,4
Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldības budžetā uz 1 iedz. 2012.g., eiro ¹⁶	615,2	666,2	685,7	614,8
Bezdarba līmenis 2013.g. sākumā, %	4,1	3,4	3,3	3,5
Komersabiedrību skaits 2011.g.	463	901	298	211
Ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību skaits uz 1000 iedz., 2011.g.	62,4	61,5	67,8	54,4
Iedzīvotāju ar augstāko izglītību īpatsvars, %**	29	32	35	34
Iedzīvotāju ar pamatizglītību vai zemāku izglītības līmeni īpatsvars, %**	18	18	16	13
Citu tautību īpatsvars iedzīvotāju sastāvā, %**	44,1	26,7	14,6	34,3
Šķirtu ģimeņu īpatsvars**	28,5	28,6	25,6	28,1

Ķekavas novadu kā pētījuma objektu nav lietderīgi izvēlēties, jo šis novads būtiski atšķiras teritorijas platības un iedzīvotāju skaita ziņā.

Ikšķiles novads konkrētā pētījuma kontekstā ir interesants sociālo un ekonomiskās labklājības rādītāju ziņā. Visaugstākā ekonomiskā aktivitāte pēc ekonomiski aktīvo vienību skaita uz 1000 iedzīvotājiem ir Ikšķiles novadā (67,8). Ikšķiles novadā ir visaugstākais indikatīvais labklājības līmeņa rādītājs (iekasētā IIN nodokļa apjoms uz 1 iedzīvotāju – 685,7 eiro). Tāpat klasteru grupas ietvaros Ikšķiles novads visvairāk atšķiras ar sociālo struktūru – viszemākais citu tautību īpatsvars, un citiem sociāliem rādītājiem viszemākais šķirtu ģimeņu īpatsvars, viszemākais bezdarbs.

Kā pretmetu Ikšķiles novadam no diviem atlikušajiem pie līdzīga cilvēku blīvuma, pētījumam ir lietderīgi izvēlēties Carnikavas novadu, ar viszemāko ekonomiskās aktivitātes rādītāju (54,4) un indikatīvās labklājības līmeņa rādītāju (iekasētā IIN nodokļa apjoms uz 1 iedzīvotāju - 614,8 eiro).

Carnikavas un Ikšķiles novadā cilvēkkapitāla ziņā ir visaugstākais iedzīvotāju īpatsvars ar augstāko izglītību un vismazākais iedzīvotāju īpatsvars, kam ir pamatizglītība vai zemāks izglītības līmenis. Abos novados ir līdzīgs komercsabiedrību skaits. Klasteru grupas ietvaros mazākais iedzīvotāju skaits ir Carnikavas un Ikšķiles novados, Ķekavas un Stopiņu novados iedzīvotāju skaits ir lielāks.

Abi novadi vēsturiski veidojušies kā cilvēku dzīvesvieta līdzās upei (Ikšķiles novads pie Daugavas un Carnikavas novads pie Gaujas), abu novadu teritorijas šķērso dzelzceļa līnijas un abu novadu centri ir līdzīgā attālumā no galvaspilsētas Rīgas.

Līdz ar to turpmākajam pētījumam no klasteru grupas tiek izvēlēti Carnikavas un Ikšķiles novadi, jo abiem ir līdzīgs ekonomiskās attīstības potenciāls, bet visatšķirīgākie ekonomiskās aktivitātes un labklājības rādītāji.

¹⁶ dati pārrēķināti izmantojot Eiropas Savienības Padomes oficiāli noteikto valūtas kursu: 1 EUR = Ls 0,702804

2.4. Carnikavas un Ikšķiles novadu raksturojums

2.4.1. Reģionālais konteksts

Iedzīvotāju koncentrēšanās

Ir būtiski norādīt, ka Rīgas ietekmes areālu kopumā raksturo augsts iedzīvotāju blīvums visā ietekmes areāla teritorijā, t.sk. pētījumā izvēlētajos novados (VRAA, 2013, Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze, p.61). Iedzīvotāju skaits un iedzīvotāju blīvums ir izšķiroši rādītāji jebkuras teritorijas attīstības iespējām un attīstības plānošanai (ibid., p.13).

Visā valsts teritorijā (izņemot atsevišķas teritorijas Pierīgā) iedzīvotāju skaits un blīvums ik gadu samazinās. Vērtējot iedzīvotāju skaita (un attiecīgi arī blīvuma) izmaiņas pēdējo piecu gadu laika periodā, ir pamats uzskatīt, ka tikai Rīgas reģionā palielinās iedzīvotāju skaits. Ja Rīgā norādītajā laika periodā iedzīvotāju skaits sarucis kopumā par 22 995 cilvēkiem jeb 3,2%, tad vairākos Rīgas novados tas ievērojami palielinājies (Mārupes novadā par 31,4%, Garkalnes - 23,6%, Ādažu - 16,2%, Babītes - 15,2% u.c.) (ibid., p.14).

Jānorāda, ka abu analizēto novadu gadījumā, no ekonomiskās attīstības viedokļa ir jāņem vērā, ka daļai no novada iedzīvotājiem darba vieta atrodas galvaspilsētā un ekonomiskais ieguvums novadu ekonomiskajai attīstībai ir iespējams caur iedzīvotāju ienākuma un nekustamā īpašuma nodokļu maksājumiem pašvaldības budžetā un preču, pakalpojumu iegādes patēriņa ieradumiem.

Iekšzemes kopprodukts un nefinanšu investīcijas

Iekšzemes kopprodukta apjoma rādītājs reģionu salīdzinājumā ataino Latvijas darbaspēka un ekonomiskās darbības izvietojumu. IKP apjoma sadalījumā iezīmējas Rīgas pilsētas ekonomiskā ietekme uz reģionu. Pēc IKP uz vienu iedzīvotāju dinamikas Rīgas reģions apsteidz pārējos reģionus jau kopš 2004. gada (VRAA, 2012, Reģionu attīstība Latvijā 2011, p.25). Piemēram, 2010. gadā Rīgas plānošanas reģionā bija lielākais IKP uz 1 iedzīvotāju (11 715 eiro¹⁷), kas ir 1,4 reizes lielāks nekā vidējais rādītājs valstī (8 674 eiro¹⁸). Rīgas plānošanas reģiona īpatsvars kopējā IKP ir 66,9 %. Piecu gadu laikā (no 2006. līdz 2010. gadam) Rīgas plānošanas reģiona īpatsvars kopējā IKP ir samazinājies par 2,8 procentpunktiem. 2010. gadā Rīgā saražotais IKP veidoja vairāk nekā pusi no IKP kopapjoma valstī (53,2 %) un 79,4 % no IKP apjoma Rīgas plānošanas reģionā. Piecu gadu laikā Rīgas nozīme valsts IKP veidošanā ir samazinājusies par 4,2 procentpunktiem, bet Rīgas plānošanas reģionā par 3,0 procentpunktiem (VRAA, 2013, Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas

---

¹⁷, ¹⁸ dati pārreķināti izmantojot Eiropas Savienības Padomes oficiāli noteikto valūtas kursu: 1 EUR = Ls 0,702804

reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums, pp. 113.-114, skatīts 13.08.2014.).

Rīgas reģionā tiek veiktas lielākas nefinanšu investīcijas. Saskaņā ar CSP datiem nefinanšu investīciju apjoms Latvijā 2012. gadā salīdzināmajās cenās bija 4770,9 milj. eiro. 2012. gadā Rīgas plānošanas reģionā tika veiktas 45.95% no nefinanšu investīciju apjoma valstī – 2192,4 milj. eiro. (CSP dati, VRAA pētījums, 2013, pp.116.-117, skatīts 13.08.2014).

Abu analizēto novadu kontekstā nav iespējams iegūt datus par IKP uz vienu iedzīvotāju vai nefinanšu investīcijām. Reģionālā kontekstā tas raksturo, ka analizētajos novados ir augstāks ekonomiskās attīstības līmenis attiecībā pret citiem novadiem pārējos Latvijas reģionos.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa plūsmas

VRAA pētījumā analizētie dati par iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārskaitījumiem liecina, ka Rīga ir izteikts darbaspēka piesaistīšanas centrs - vairākumam Latvijas pagastu un pilsētu galvaspilsēta ir būtiska deklarēto iedzīvotāju darba vieta (VRAA, 2013, Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums, pp. 22.-23).

Rīga ir attīstības centrs ar izteikti visbūtiskāko ietekmi visā valsts teritorijā, proti - Rīga ir būtiskākais nodarbinātības, pakalpojumu un aktivitāšu centrs lielākajai daļai Latvijas novadu iedzīvotāju (vērtējot nacionālo attīstības centru kontekstā).

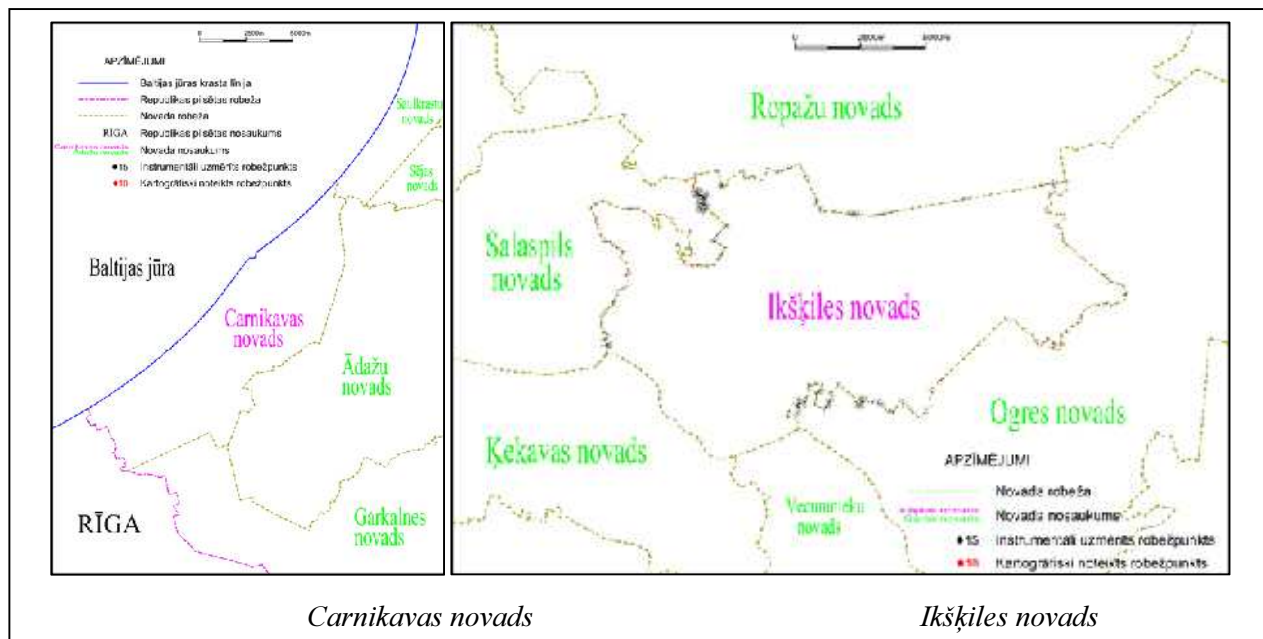
Rīgas attīstības centra ietekmes areāls iekļauj gan Carnikavas, gan Ikšķiles novadus. Abiem novadiem būtiskākais nacionālās nozīmes svārstmigrācijas attīstības centrs ir Rīga, tāpat arī pakalpojumu nodrošināšanā, sadarbībā un IIN pārskaitījumos. Rīgai tuvākajās teritorijās Rīgas kā attīstības centra ietekme ir absolūta, tai skaitā tas attiecas uz Carnikavas novadu. Savukārt, ja Rīgas ietekme tiek izslēgta, saskaņā ar VRAA pētījumu Ikšķiles novada teritorijā pēc darba un pakalpojumu svārstmigrācijas ir novērojama Ogres kā attīstības centra ietekme (ibid., p.46.lpp).

Gan Carnikavas, gan Ikšķiles novadiem Rīga ir būtiskākais attīstības centrs iedzīvotāju svārstmigrācijas, sociālo un izglītības pakalpojumu nodrošināšanas un iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārskaitījumu aspektā. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri izmanto pakalpojumus ārpus savas faktiskās dzīvesvietas Carnikavas novadā - 100 %, bet Ikšķiles novadā 99,4% (ibid., pp. 28, 30-32).

2.4.2. Teritorija

Abi promocijas darba ietvaros analizētie novadi – Carnikava un Ikšķile, ietilpst Rīgas ietekmes areālā. Carnikavas novada administratīvā centra attālums līdz Rīgai ir 29 km, bet Ikšķiles novada

attālums – 25 km. Ikšķiles novada teritoriālās platība ir 130, 6 km², bet Carnikavas novada platība ir 80.7 km².

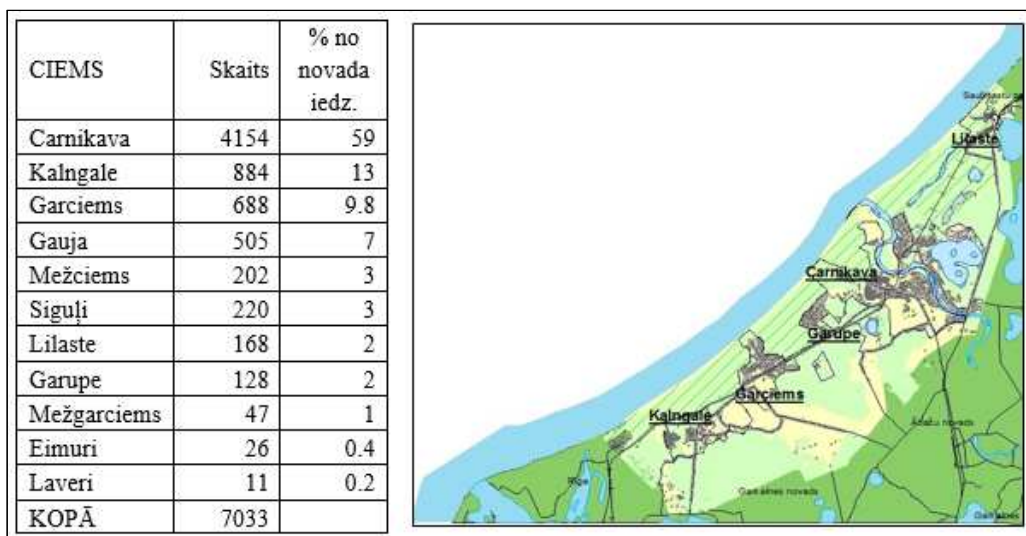

2.12. attēls. Carnikavas un Ikšķiles novadu administratīvo teritoriju robežu kartes (MK

19.03.2013. noteikumi Nr. 154 “Noteikumi par republikas pilsētu un novadu administratīvo teritoriju robežu aprakstu apstiprināšanu”, skatīts 14.08.2014)

Carnikavas novads

Carnikavas novads atrodas Latvijas centrālajā daļā, Rīgas aglomerācijā, uz ziemeļiem no Rīgas pilsētas. Administratīvais centrs – Carnikava (attālums līdz galvaspilsētai – 29 km). Carnikavas novads robežojas ar galvaspilsētu Rīgu un trim Rīgas plānošanas reģiona novadiem – Saulkrastu, Ādažu un Garkalnes, 3.2. attēls. Carnikavas novadā ir 11 ciemi - Carnikava, Eimuri, Garciems, Garupe, Gauja, Kalngale, Laveri, Lilaste, Mežciems, Mežgarciems, Siguļi.

2.13. attēls. Iedzīvotāju skaita sadalījums teritoriāli Carnikavas novadā, (Carnikavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030. gadam, p.11, skatīts 15.06.2014)

55,06% no Carnikavas novada teritorijas aizņem mežsaimniecības un īpaši aizsargājamās teritorijas. Carnikavas novada teritorijā dabas parks „Piejūra” aizņem 2386.23 ha. Dabas parkam “Piejūra” piešķirts Natura-2000 teritorijas statuss. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes aizņem 20,73%, ūdens objektu zeme aizņem 6,67% Carnikavas novada teritorijas. Dažādu objektu apbūve aizņem 15,6% no novada teritorijas (Carnikavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030. gadam, pp.7.-9, skatīts 15.06.2014).

Ikšķiles novads

Ikšķiles novads ar pašvaldības lēmumu izveidots teritoriālās reformas laikā 2004. gadā. Ikšķilei 1992. gadā tika piešķirtas pilsētas tiesības, bet 1997. gadā Ikšķiles pilsēta apvienota ar Tīnūžu pagastu, iegūstot nosaukumu Ikšķiles pilsēta ar lauku teritoriju (Ikšķiles pašvaldības mājaslapa, skatīts 15.06.2014). Ikšķiles novads robežojas ar pieciem Rīgas plānošanas reģiona novadiem – Salaspils, Ropažu, Ogres, Vecumnieku un Ķekavas novadiem, 3.2. attēls. (ibid., skatīts 15.06.2014).

Ikšķiles novads atrodas Latvijas centrālajā daļā, Rīgas aglomerācijā. Ikšķiles pilsēta atrodas Daugavas upes labajā krastā, 25 km no Rīgas, 7 km attālumā no Ogres. Pilsētu šķērso divas svarīgas transporta maģistrāles: Rīgas - Daugavpils šoseja, Rīgas- Maskavas dzelzceļa līnija. Pagasta centrs ir Tīnūži, kas atrodas 6 km attālumā no Ikšķiles. Meži aizņem 44,7% no novada teritorijas, daļa no mežiem Zilo kalnu apvidū veido Ogres pilsētas zaļo zonu un ir iekļauta dabas parkā „Ogres zilie kalni”. Ikšķiles novadā atrodas Eiropas nozīmes aizsargājamas dabas teritorijas, kas iekļautas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju Natura 2000 tīklā – dabas parks „Ogres zilie kalni”. Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statuss Ogres zilajiem kalniem piešķirts 2004. gadā. Parka platība ir 312 ha. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes aizņem 33,8 % (Ikšķiles novada attīstības programma 2011.-2017. gadam, pp.7, 25, skatīts 17.08.2014.), karjeru zeme aizņem 18 % Ikšķiles novada teritorijas. Apbūves zeme aizņem 9% no novada teritorijas. 45% aizņem zeme satiksmes infrastruktūrai (ceļi, ielas) (Ikšķiles novada pašvaldības 2013. gada publiskais pārskats, p.9, skatīts 17.08.2014.).

2.4.3. Demogrāfiskā situācija novados

Statistikas dati par iedzīvotāju skaitu Latvijas administratīvajās teritorijās ir pieejami PLMP, CSP, kā arī apkopotā veidā VRAA ikgadējos ziņojumos. Gatavojot informāciju par iedzīvotāju skaitu, konstatēts, ka iestāžu gatavotie statistikas dati atšķiras, 2.8., 2.9., 2.10. tabulas.

2.8. tabula. Iedzīvotāju skaits un dinamika, 2010-2014, (VRAA dati)

Iedzīvotāju skaits gada sākumā	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Iedzīvotāju skaita izmaiņas 2010./2014.
Latvija	2254653	2236910	2217053	2201196	2180293	-3.4%
Rīgas plānošanas reģions	1099907	1089767	1091638	1090303	1 092 442	-0.7%
Carnikavas novads	6473	6616	6775	6838	6874	5.8%
Ikšķiles novads	8345	8781	8943	9088	9231	9.6%

Saskaņā ar VRAA pētījuma datiem 2014. gada sākumā Rīgas plānošanas reģionā iedzīvotāju skaits bija 1 092 442 (VRAA, 2013). Abu analizēto novadu iedzīvotāju īpatsvars plānošanas reģiona iedzīvotāju kopskaitā 2014. gada sākumā sastāda 1,5%.

Iedzīvotāju skaits no 2009. gada sākuma līdz 2014.gada sākumam Latvijas teritorijā ir samazinājies par 3,9%. Savukārt Carnikavas novadā pieaudzis par 9,9%, bet Ikšķiles novadā par 10,6% (VRAA, 2013, Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze, pielikums).

2.9. tabula. Iedzīvotāju skaits un dinamika, 2010-2014, (PLMP dati)

Iedzīvotāju skaits gada sākumā	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Iedzīvotāju skaita izmaiņas 2010./2014.
Latvija	2254653	2236910	2217053	2 201 196	2180293	-3.4%
Carnikavas novads	6473	6616	6775	6838	6874	5.8%
Ikšķiles novads	8660	8781	8943	9088	9231	6.2%

VRAA un PLMP datus atšķiras Ikšķiles novada iedzīvotāju skaits, 2.8., 2.9. tabulas, bet CSP dati pilnībā atšķiras no abiem iepriekšējiem datu avotiem, 2.10. tabula.

2.10. tabula. Iedzīvotāju skaits un dinamika, 2010-2014.gads, (CSP dati)

Iedzīvotāju skaits	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Iedzīvotāju skaita izmaiņas 2010./2014.
Latvija	2120504	2074605	2044813	2023825	2001468	-6%
Carnikavas novads	6570	6723	6775	6780	6788	3%
Ikšķiles novads	8605	8808	8870	8974	9174	6%

Visi pieejamie statistikas dati par iedzīvotāju skaita izmaiņām, 2.8., 2.9., 2.10. tabulas, abos analizētajos novados liecina par iedzīvotāju skaita pieaugumu, kas Ikšķiles novadā ir lielāks nekā Carnikavas novadā.

Carnikavas novadā iedzīvotāju blīvums 2014. gada sākumā ir augstāks kā Ikšķiles novadā, Carnikavas novadā - 85.2 cilv./km², bet Ikšķiles novadā - 70,7 cilv./km².

2.11. tabula. Iedzīvotāju blīvums un izmaiņas, 2010-2014, (VRAA ziņojumi, 2009 - 2013)

Iedzīvotāju skaits gada sākumā (cilv./km ²)	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Izmaiņas 2010./2014.
Latvija	34.9	34.5	34.3	34.1	33.8	-3%
Carnikavas novads	80.6	82.4	84	84.7	85.2	5%
Ikšķiles novads	66.3	67.2	68.5	69.6	70.7	6%

Iedzīvotāju blīvums Carnikavas novadā ir bijis augstāks pēdējo piecu gadu periodā, tomēr iedzīvotāju blīvums straujāk pieaug Ikšķiles novadā, 2.11. tabula.

2.12. tabula. Iedzīvotāju dzimumstruktūra, 2010-2014, (CSP dati)

Iedzīvotāju dzimumstruktūra, %	2010		2011		2012		2013		2014	
	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes
Latvija	45.8	54.2	45.7	54.3	45.7	54.3	45.8	54.2	45.8	54.2
Rīgas reģions	44.1	55.9	44.0	56.0	44.1	55.9	44.2	55.8	44.1	55.9
Carnikavas novads	47.5	52.5	47.5	52.5	47.8	52.2	47.7	52.3	48.0	52.0
Ikšķiles novads	47.4	52.6	47.4	52.6	47.5	52.5	47.8	52.2	48.0	52.0

Iedzīvotāju dzimumstruktūra Latvijā piecu gadu periodā liecina par sieviešu pārsvaru. Latvijā un Rīgas plānošanas reģionā sieviešu pārsvars ir nedaudz lielāks nekā Carnikavas un Ikšķiles novados, kur saskaņā ar CSP datiem 2014. gadā abos novados 48% no iedzīvotājiem bija vīrieši un 52% sievietes, 2.12. tabula.

Demogrāfiskā slodze un iedzīvotāju vecumsastāvs

Demogrāfiskā slodze ir darbības vecumu nesasniegušo un pārsniegušo personu skaita attiecība pret personu skaitu darbības vecumā. Demogrāfiskās slodzes līmenis tiek lietots, analizējot proporcionālo sadalījumu starp tiem, kas ir darbības vecumā (ir vai varētu būt ekonomiski aktīvi), un pārējo sabiedrības daļu (bērniem un pensionāriem), kurus uztur iedzīvotāji darbības vecumā.

2.13. tabula. Demogrāfiskā slodze, (VRAA ziņojumi, 2009 - 2013)

Demogrāfiskā slodze, gada sākumā	2010	2011	2012	2013	2014
Latvija	513.8	519.5	529.9	539.8	539.4
Rīgas plānošanas reģions	512.9	523.0	536.6	549.1	547.2
Carnikavas novads	511.3	527.2	541.9	554.4	560.5
Ikšķiles novads	540.7	544.0	561.6	568.2	575

Carnikavas un Ikšķiles novados uz darbības jēgo iedzīvotāju grupu ir lielāka demogrāfiskā slodze nekā Rīgas plānošanas reģionā un valstī. Ilgtspējas perspektīvā ir jāskatās sadalījums pa vecuma grupām – attiecīgi iedzīvotāju skaits līdz darbības un virs darbības vecuma. Ikšķiles novadā situācija ir pozitīvāka - iedzīvotāju daļa virs darbības vecuma ir mazāka nekā Carnikavas novadā, Rīgas plānošanas reģionā un valstī. Tāpat Ikšķiles novadā, atšķirībā no Carnikavas novada, Rīgas plānošanas reģiona un valsts, iedzīvotāju skaits līdz darbības vecumam pārsniedz iedzīvotāju skaitu pēc darbības vecuma, 2.13. tabula.

2.14. tabula. Iedzīvotāji pa vecuma grupām, 2011/2014, (VRAA ziņojumi, 2009 - 2013, RAIM dati)

Iedzīvotāju sadalījums pa vecuma grupām, gada sākums, %	2011			2014		
	līdz darbības vecumam	darbības vecumā	virš darbības vecuma	līdz darbības vecumam	darbības vecumā	virš darbības vecuma
Latvija	13.7	65.8	20.5	14.2	65.0	20.8
Rīgas plānošanas reģions	13.7	65.6	20.7	14.6	64.6	20.8
Carnikavas novads	13.4	65.5	21.1	14.3	64.1	21.6
Ikšķiles novads	17.9	64.8	17.3	19.3	63.5	17.2

Rīgas plānošanas reģionā, salīdzinot 2011. un 2014. gadu datus, kopējā iedzīvotāju skaitā visstraujāk ir samazinājies darbspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars (par 1,0 procentpunktu), pārējās vecuma grupās iedzīvotāju skaits ir palielinājies (VRAA, 2013, Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums, pp.108, 109).

Abos novados darbspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars norādītajā laika periodā arī ir samazinājies: Carnikavas novadā par 1,4 procentpunktiem, bet Ikšķiles novadā par 1,3 procentpunktiem. Ikšķiles novadā 2014. gada sākumā atšķirībā no pārējām teritorijām ir nedaudz, bet samazinājies iedzīvotāju skaits virs darbspējas vecuma. Tāpat vērojama pozitīva pieauguma tendence iedzīvotāju īpatsvaram līdz darbspējas vecumam (par 1,4 procentpunktu), 2.14.tabula.

2.15. tabula. Dzimstības un mirstības rādītāji, 2011-2012, (RAIM dati)

Dzimušo, mirušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	2011		2012	
	Dzimušo skaits	Mirušo skaits	Dzimušo skaits	Mirušo skaits
Carnikavas novads	9.07	9.98	10.92	10.18
Ikšķiles novads	14.35	8.66	13.75	9.62

Saskaņā ar statistikas datiem, kas ir pieejami uz informācijas gatavošanas brīdi, Ikšķiles novadā ir labvēlīgāka situācija gan dzimstības, gan mirstības rādītāju ziņā, 2.15. tabula.

Iegūtie statistikas dati liecina par labvēlīgāku demogrāfisko situāciju Ikšķiles novadā. Viens no faktoriem, kas, iespējams ietekmē pozitīvus rādītājus ir arī ar teritorijas administratīvās pārvaldes (*pašvaldības*) rīcībpolitikas pasākumi un iedzīvotājiem nodrošinātā infrastruktūra (ekspertu intervija, 2014.gada 15.augustā). Fragments ar citātiem no ekspertu intervijas ar Ikšķiles novada divām vadošām pašvaldības politiskajām amatpersonām:

Amatpersona 1:

“Pierīgā problēmas ir savādākas nekā valstī, bērni dzimst, iedzīvotāju vecums ir darbspējīgie, kam ir labi darbi un kas maksā nodokļus, tas uzliek pašvaldībai daudz pienākumus. Cilvēki grib kaut ko pretī saņemt – skaistu pilsētu, trotuārus, infrastruktūru, pakalpojumus, iespēju sportot, dziedāt dejot.”

“Ikšķile ir strauji attīstījusies no 2000-šo gadu sākuma, pieaudzis iedzīvotāju skaits. Tādas valsts ēkas no padomju laikiem nebija. Esmu šeit dzīvojis, zinu. Nebija ēkas, kuras varētu privatizēt. Mēģinām atrast telpas – domei, mūzikas un mākslas skolai, doktorātam..”

“Skola ir augoša – piecas pirmās klases 125 bērni Ikšķilē un 27 Tīnūžu pamatskolā. Vidusskola [...] ir prioritāte. Šobrīd vidusskolā ir 780 skolēni, bet pēc trijiem gadiem būs tūkstotis. Mums ir jauns vidusskolas direktors. Cerīgi skatāmies[.]. [...] audzēkņu skaits pieaug ne tikai dēļ dzimstības, bet lielākā daļa tie, kas uzbūvē mājas un atnāk ar visu ģimeni. Arī Tīnūžos ļoti pozitīvi. 3 gadus atpakaļ atvērām bērnu dārza filiāli. Rekonstruējam valsts nozīmes kultūras pieminekli. Ja agrāk Tīnūžu skolā puse bija Ogres bērni, tad tagad pēdējos divos gados pirmā klase ir tie bērni, kuri beiguši šo bērnu dārzu. Cilvēki novērtē vietu un Tīnūžu administratīvais centrs veidojas. Agrāk veda bērniņu uz Ikšķili bērnu dārzā un tad tālāk arī uz Ikšķiles skolu.”

“Tāpat ir problēma ar sabiedrisko transportu. Iet divi autobusi, lai varētu skolēnus izvadāt, caur Ogrī pa lauku teritoriju ..”

Amatpersona 2: Principā visi bērni laukos tiek pie katras sētas paņemti, vienīgi nevaram individuāli katru bērniņu no MMS paņemt.

Amatpersona 1: “Pārceļot domi, atradām telpas mūzikas un mākslas skolai. Ir liels ieprasījums – 100 bērni profesionālā un 100 ir interešu izglītība (kur daļa ir sagatavošana). Tagad ir telpas arī ārsta praksei, bibliotēkai.”

Amatpersona 2: Likuma robs – ārstu praksēm pašvaldībai nav pamata dot telpas velti. Tai pat laikā Veselības ministrija raksta vēstules pašvaldībai, kā pašvaldība nodrošina iedzīvotājiem veselības pakalpojumu pieejamību, kādas ir telpas, vai ir pielāgotas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, bet tai pašā laikā mēs nedrīkstam to darīt, jo ārstu prakses ir privātais sektors. Ārsti, savukārt, norāda, ka viņiem ir līgums ar valsti. Vienīgais risinājums, [..], ir pazemināta nomas maksa un pašvaldība nodrošina vides pieejamību.

Amatpersona 1: “pašreiz mums veidojas izglītības centrs, kur ir tautas nams, estrāde, vidusskola, mūzikas un mākslas skola, stadions.

Bezdarba līmenis

Saskaņā ar NVA datiem laika periodā no 2010. līdz 2014. gadam viszemākais bezdarba līmenis starp plānošanas reģioniem ir bijis Rīgas plānošanas reģionā. 2014. gada sākumā bezdarba līmenis Latvijā ir 7,6 %, bet bezdarba līmenis Rīgas plānošanas reģionā – 4,9 %. 2014. gada sākumā no visiem bezdarbniekiem Latvijā 54,6 % ir sievietes. Augstākais sieviešu bezdarbnieču īpatsvars ir Rīgas plānošanas reģionā (57,9 %).

Gan Carnikavas, gan Ikšķiles novados bezdarba līmenis bijis zemāks kā Rīgas plānošanas reģionā kopumā, tomēr kopumā Carnikavas novadā 2010., 2011. un 2013. gados bezdarba līmenis ir bija nedaudz zemāks kā Ikšķiles novadā, tomēr 2012. un 2014. gados Ikšķiles novadā bezdarba līmenis ir samazinājies un situācija ir uzlabojusies, apsteidzot Carnikavas novadu, 2.16. tabula.

2.16. tabula. Bezdarba līmenis, 2010- 2014, (NVA, CSP dati par 2010-2014)

Bezdarbnieku skaits un bezdarba līmenis (dati uz 31.janvāri)	2010		2011		2012		2013		2014	
	Skaits	(%)	Skaits	(%)	Skaits	(%)	Skaits	(%)	Skaits	(%)
Latvija	186295	10.1	164551	11.1	132575	9.0	107488	8.3	96762	7.6
Rīgas plānošanas reģions	730390	10.6	62945	8.7	47982	6.7	35686	5.5	31247	4.9
Carnikavas novads	396	9.5	289	6.8	219	5.2	146	3.4	150	3.6
Ikšķiles novads	547	10.1	398	7.1	288	5.1	200	3.6	193	3.4

Saskaņā ar NVA datiem Carnikavas novadā no visiem bezdarbniekiem 55% ir sievietes, bet Ikšķiles novadā 53%. Carnikavas novadā, salīdzinot ar Ikšķiles novadu, ir lielāks ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars (Carnikavas novadā 15% un Ikšķiles novadā 9%), augstāks bezdarba līmenis jauniešu vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem (Carnikavas novadā 11% un Ikšķiles novadā 9%) un pirmspensijas vecuma grupā (Carnikavas novadā sievietes 11%, vīrieši 7%, bet un Ikšķiles novadā attiecīgi – 6% un 5%).

Etniskā struktūra

Ikšķiles novadā iedzīvotāju etniskā struktūra ir homogēnāka, 2014. gadā 86% no iedzīvotājiem ir latvieši un 14% citu tautību. Carnikavas novadā 2014. gadā 66 % ir latvieši un 34% citu tautību iedzīvotāji, 2.17.tabula.

2.17. tabula. Iedzīvotāju etniskā struktūra, 2011, 2014, (CSP dati)

Iedzīvotāju etniskais sastāvs, gada sākumā	Carnikavas novads		Ikšķiles novads		Carnikavas novads		Ikšķiles novads	
	2011		2014		2011		2014	
	Skaits	(%)	Skaits	(%)	Skaits	(%)	Skaits	(%)
Latvieši	4416	65,7	7517	85,4	4539	65,7	7895	86
Citu tautību iedzīvotāji, no tiem:		34,3		14,6		33		14
Krievi	1494	22,2	768	8,7	1436	21,1	747	8,1
Baltkrievi	235	3,5	161	1,8	228	3,3	144	1,6
Ukraiņi	178	2,6	72	0,8	167	2,5	72	0,8
Poļi	105	1,6	102	1,2	100	1,5	101	1,1
Lietuvieši	61	0,9	74	0,8	59	0,9	71	0,8
Citas tautības	234	3,5	114	1,3	259	3,8	144	1,6

Saskaņā ar sociālā kapitāla teoriju sociālo grupu homogenitāte vai heterogenitāte var izvērsties par nozīmīgu faktoru atkarībā no sabiedrībā pastāvošiem uzskatiem, tolerances līmeni pret atšķirīgo. Oniskas un Balena pētījumā faktoru analīze uzrāda “toleranci pret atšķirīgo” kā vienu no sociālā kapitāla faktoriem (Onyx, Bullen, 2000). Svarīgi, ka teorijā sabiedrībā pastāvošiem uzskatiem grupu un sadarbības normām saistībā ar sabiedrības grupu sastāva homogēnu vai heterogēnu sastāvu pastāv polāri pretējas ietekmes uz ekonomiskās attīstības līmeni (Woodhouse, 2004, pp.36-42). Ja sabiedrība ir noliedzoša pret atšķirīgo un grupas ir slēgtas, orientētas uz konfliktu, tas kopumā sabiedrības sadarbību kolektīvo lēmumu pieņemšanā, informācijas izplatīšanā ietekmē negatīvi, vai pretējā gadījumā – pozitīvi. Neiecietība sabiedrībā ir iespējama pret dažādām atšķirīgām pazīmēm, - vecumu, dzimumu, reliģisko piederību, tautību utj. Vudhauss atsaucas uz Vulkoka konceptuālo ietvaru sabiedrībā pastāvošo saikņu polaritātēm, kur vienā gadījumā (*amoral familism*) pastāvot ļoti ciešām interešu grupu vai radniecības saiknēm veido uzticēšanos šo grupu ietvaros, bet neattiecas uz uzticēšanos plašākai sabiedrībai. Atbilstoši Kneka un Kīfera pieņēmumiem (Knack, Keefer, 1997) šādā situācijā sociālā kapitāla ietekme uz ekonomisko augsmi ir negatīva, jo, pastāvot ļoti ciešām saiknēm, grupas pat var kļūt par pašlabumu nodrošinošām (*rent-seeking organisations*) (Woodhouse, 2004, p.38). Uz Kneka un Kīfera identificēto problemātiku un tās risināšanu norāda arī Vulkoks un Narajāna (Woolcock, Narayan, 2000), lai to risinātu tiek ieteikta sinerģijas pieeja, kuras ietvaros nepieciešama teorētisku, pētnieku un politikas veidotāju sadarbība, lai identificētu un izpētītu formālu institūciju un sabiedrības sadarbību un mijiedarbību, izstrādāt institucionālas stratēģijas, kas ietver sasaistošā un savienojošā sociālā kapitāla īpatnības un transformē to darbību, panākot pozitīvu un papildinošu efektu uz ekonomiskās attīstības rezultātiem.

Saskaņā ar ekspertu interviju 2014.gada 21.augustā, Latvijas situācijā pastāv risks, ka sabiedrībā dominē noslēgtas grupas, kurās pastāv ciešas saiknes. Fragments ar citātiem no ekspertu intervijas ar Latvijā dzīvojošu un cilvēktiesību aktīvistu, aktīvu NVO sektora pārstāvi, ASV pilsoni, afroamerikāni:

Autore: “Kā ir atbraucot, iejusties Latvijā? Mēs esam noslēgta sabiedrība, slēgti pulciņi?”

Eksperts: “Latvijā ir grūti ienākt savādākam cilvēkam.”

Duāli. ASV ir sarežģītāka situācija, ja ir nauda, laba izglītība un sakari, tad nav problēmas. Latvijā, - ja Tev ir sakari Latvijā, tad tu vari darīt gandrīz visu, ko Tu gribi, protams nauda spēlē lielu lomu jebkurā vietā, bet Latvijā sakari ir ļoti svarīgi”

“(mūsu) biedrībā bija 30 dalībnieki, šobrīd 3.. Cilvēkiem bija grūti atrast darbu.. Latvijā vēl joprojām ir grūti ienākt atšķirīgam cilvēkam. Tādā līmenī, ka cilvēks atbrauktu un justos kā mājās – tā nav. Ārējais izskats daudz nozīmē. Ja Tu iekļūsti, iedzīvojies latviešu sabiedrībā, tad cilvēki ir sirsnīgi, bet ir ļoti grūti “ieiet, tikt iekšā”.

“Cilvēkiem ir bailes. Es saprotu iemeslu, bet tas iemesls nav attaisnojams, - bailes no svešā. Ir teiciens “If I have to make a choice between two evils, I choose the evil I know” un latvieši ir tādi cilvēki, viņi labprātāk pieņem to, ko viņi jau zina. ASV cilvēki labprātāk pamēģinās kaut ko jaunu, lai uzzinātu.”

“Kāpēc? Mentalitāte šeit ir tāda, tev ir sava problēma, un man ir sava problēma, un es nepalīdzēšu.”

Ņemot vērā eksperta teikto, kā arī Vulkoka un Narajānas (2000) izstrādāto sinerģijas pieeju, ir pamats pētījumu veikšanai par sociālā kapitāla struktūru un īpatnībām Latvijā.

Izglītības līmenis

Pēc iedzīvotāju izglītības līmeņa abos novados nav būtisku atšķirību, izņemot iedzīvotāju daļu, kuriem ir pamatizglītība, kur Ikšķiles novadā ir lielāka iedzīvotāju daļa ar pamatizglītību vai nepabeigtu pamatizglītību, 2.18. tabula.

2.18. tabula. Iedzīvotāju izglītības līmenis, 2011, (CSP dati)

Iedzīvotāju izglītības līmenis, 2011.gads	Carnikavas novads		Ikšķiles novads	
	Skaitis	(%)	Skaitis	(%)
Doktora grāds	49	34%	38	35%
Augstākā izglītība	1935		2493	
Profesionālā vidējā izglītība vai arodizglītība	1771	31%	2038	28%
Vispārējā vidējā izglītība	1250	22%	1441	20%
Pamatizglītība	635	13%	998	17%
Zemāka par pamatizglītību	123		186	
Neprot ne lasīt, ne rakstīt	2		1	

Ekonomiskā aktivitāte, nozaru raksturojums

Ekonomisko aktivitāti raksturo ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistisko vienību skaits un to izmaiņas laika gaitā. Pēc CSP datiem 2012. gadā valstī darbojās 151,8 tūkst. ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ekonomiski aktīvo statistikas vienību skaits valstī palielinājās par 9 994 vienībām, Rīgas plānošanas reģionā – par 7 703 vienībām. Vairāk

nekā puse (56 %) no ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību kopējā skaita darbojas Rīgas plānošanas reģionā, 2.19.tabula.

2.19. tabula. Ekonomiskā aktivitāte, nozaru raksturojums, 2009-2012, (CSP dati)

Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības	2009	2010	2011	2012
Latvija	128609	135967	141778	151772
Rīgas plānošanas reģions	69346	73139	77662	85365
Carnikavas novads	293	324	364	406
Ikšķiles novads	438	528	601	696

Ikšķiles novadā jau 2009. gadā ir vairāk ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību (par 33%). laika periodā no 2009. gada līdz 2012. gadam abos novados ekonomiski aktīvo vienību skaits ir pieaudzis, Carnikavas novadā nedaudz lēnāk par 28%, bet Ikšķiles novadā straujāk par 37%.

Rīgas reģiona teritorijā, ārpus galvaspilsētas uz 1000 iedzīvotājiem ir 66 tirgus sektora ekonomiski aktīvās tirgus sektora vienības, kas ir nedaudz mazāk nekā valstī vidēji (75 tirgus sektora ekonomiski aktīvās vienības uz 1000 iedzīvotājiem), 2.20. tabula.

2.20. tabula. Tirgus sektora ekonomiski aktīvo vienību blīvums, 2009-2012, (CSP dati)

Tirgus sektora ekonomiski aktīvās vienības uz 1000 iedzīvotājiem	2009	2010	2011	2012
Latvija	57	61	69	75
Rīgas reģions	71	75	85	94
Rīgas reģions	48	53	60	66
Carnikavas novads	46	50	54	60
Ikšķiles novads	52	61	68	78

Aplūkotajā laika periodā no 2009. gada līdz 2012. gadam Ikšķiles novadam raksturīgs lielāks skaits tirgus sektora ekonomiski aktīvo vienību uz 1000 iedzīvotājiem. 2012. gadā uz 1000 iedzīvotājiem Ikšķiles novadā ir par 18 vienībām vai 23% vairāk ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību, 2.20. tabula.

2.21. tabula. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību struktūra, 2012, (CSP dati)

Ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību struktūra, 2012.gads	Pašnodarbinātās personas,%	Individuālie komersanti,%	Komerc-sabiedrības,%	Zemnieku un zvejnieku saimniecības,%
Latvija	34	5	52.7	8.3
Carnikavas novads	34.2	5.9	59.4	0.5
Ikšķiles novads	42.1	4.2	49.4	4.3

Carnikavas novadā ekonomiski aktīvo vienību struktūrā izteikti dominē komercsabiedrību skaits (59.4%). Lai gan Ikšķiles novadā komercsabiedrības kopējās ekonomiski aktīvo vienību struktūrā veido gandrīz pusi, salīdzinot ar Carnikavas novadu, Ikšķiles novadā ir vairāk pašnodarbinātu personu, kā arī zvejnieku un zemnieku saimniecību, 2.21. tabula.

2.22. tabula. Ekonomiski aktīvo tīrgus sektora vienību struktūra pēc lieluma, 2012, (CSP dati)

Tīrgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības pa lieluma grupām, 2012.gads	Pavisam	Mikro	Mazās	Vidējās	Lielās
Carnikavas novads	406	390	15	1	0
Ikšķiles novads	696	668	27	1	0

CSP dati liecina, ka Ikšķiles novadā 2012. gadā bija par 42% vairāk ekonomiski aktīvo tīrgus sektora vienību. Abu novadu ekonomiski aktīvo tīrgus sektora vienību struktūrā dominē mikrouzņēmumi (96%), kam seko mazie uzņēmumi, katrā novadā ir viens vidēja lieluma uzņēmums un nav lielu uzņēmumu, 2.22. tabula.

2.4.4. Nozaru raksturojums

Aplūkojot uzņēmējdarbības aktivitāšu klasifikāciju pa nozarēm (dati pieejami sadalījumā pēc NACE 2.red.klasifikācijas), 2012.gadā Carnikavas novada uzņēmējdarbības struktūrā skaita ziņā dominē uzņēmumi, kas darbību reģistrējuši šādās jomās - Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (19%), Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts (15%), Citi pakalpojumi (9,4%), Apstrādes rūpniecība (7,6%) un Operācijas ar nekustamo īpašumu (7,6%), 2.23. tabula.

Ikšķiles novadā - Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (17%), Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts (11%), Citi pakalpojumi (9,1%), Operācijas ar nekustamo īpašumu (8,0%), Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (7,5%), Būvniecība (7,3%). Ikšķiles novadā 3 uzņēmumi ir reģistrēti tādās nozarēs, kurās nav reģistrēts neviens uzņēmums Carnikavas novadā - Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde un Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana, 2.23. tabula.

2.23. tabula. Tīrgus sektora ekonomiski aktīvās vienības pēc darbības veida (NACE 2.red.), 2012, (CSP dati)

Tīrgus sektora ekonomiski aktīvās vienības pēc darbības veida (NACE 2.red.), 2012.gads	Carnikavas novads	Ikšķiles novads
(A) Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	15	52
(B) Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	0	3
(C) Apstrādes rūpniecība	31	36
(D) Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	0	3
(E) Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	0	0
(F) Būvniecība	24	51
(G) Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	61	81
(H) Transports un uzglabāšana	13	17
(I) Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	11	18
(J) Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	17	30

2.23. tabulas turpinājums

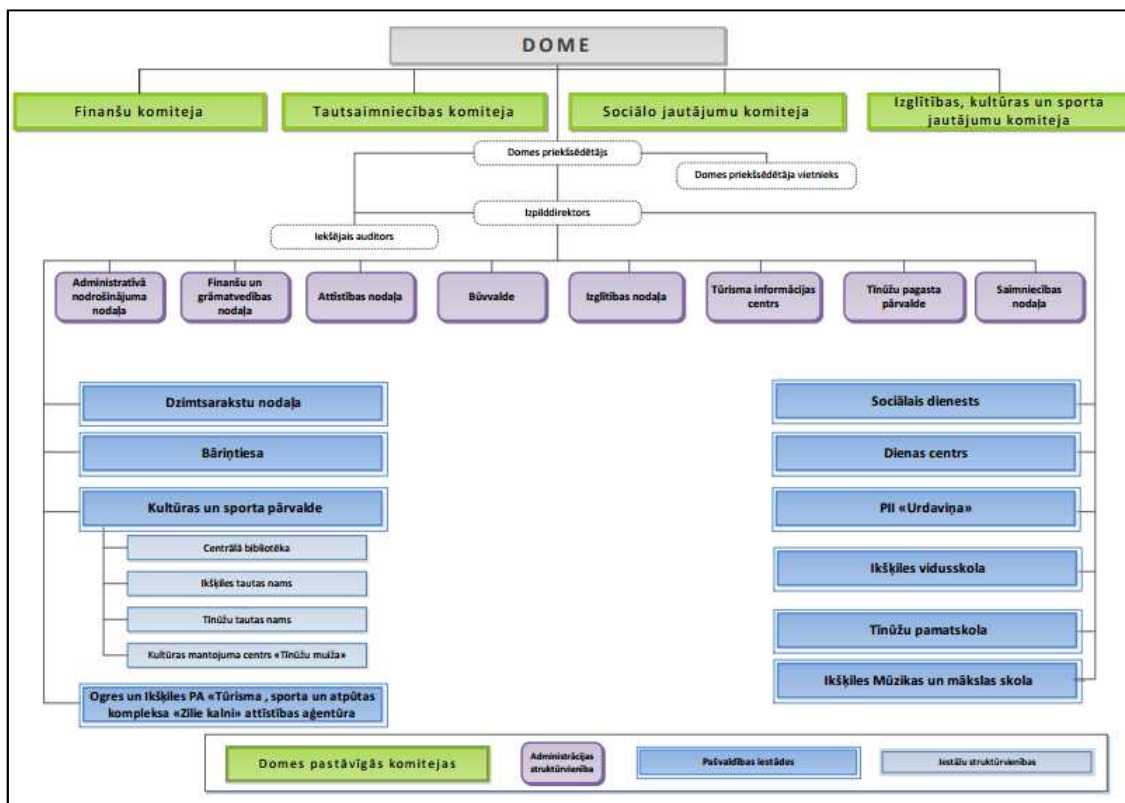
(K) Finanšu un apdrošināšanas darbības	4	10
(L) Operācijas ar nekustamo īpašumu	31	56
(M) Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	77	120
(N) Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	29	35
(O) Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	0	0
(P) Izglītība	6	26
(Q) Veselība un sociālā aprūpe	16	29
(R) Māksla, izklaide un atpūta	16	27
(S) Citi pakalpojumi	38	63
(T) Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās	0	0
(U) Ārpusteritoriālo organizāciju un institūciju darbība	0	0
Nav noteikts	17	39

Carnikavas novada ilgspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030. gadam kā galvenās nozares vietējā ekonomikā norāda zivsaimniecību, tūrismu, tirdzniecību un pakalpojumu sniegšanu (Carnikavas novada ilgspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030. gadam, 9.lpp).

2.4.5. Formālās institūcijas vai pārvaldes struktūra

Gan Carnikavas, gan Ikšķiles novada politisko pārstāvniecību veido 15 deputāti, kas ievēlēti uz 4 gadiem. Pēdējās pašvaldību vēlēšanas notika 2013. gada 1. jūnijā.

Ikšķiles novada pārvalde

2.14. attēls. Ikšķiles novada pašvaldības struktūra, (Ikšķiles novada mājaslapa, skatīts 18.07.2014.)

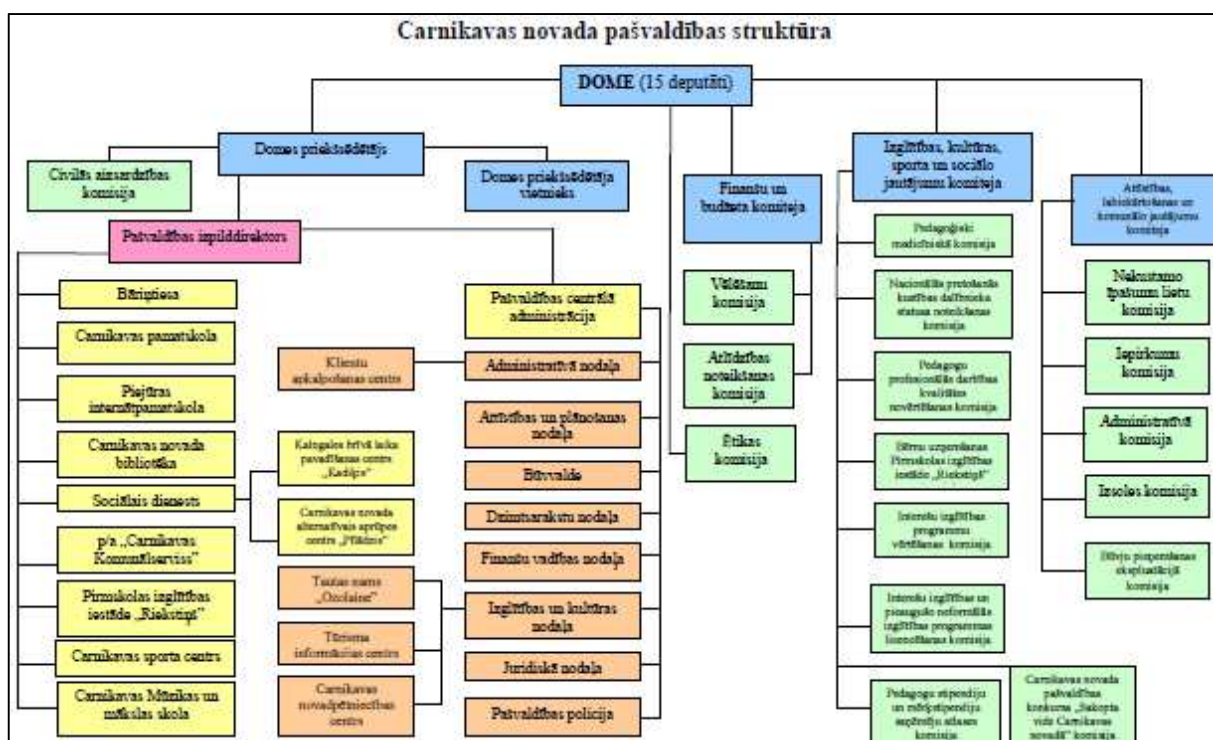
Ikšķiles novada domē ir ievēlēti deputāti no četrām politiskajām partijām, vairākums - astoņi pārstāvji ievēlēti no partijas “Vienotība”, no Zaļo un Zemnieku savienības trīs pārstāvji, no nacionālās apvienības "Visu Latvijai!"-"Tēvzemei un Brīvībai/LNNK" un “Apvienības iedzīvotāji” ievēlēti divi pārstāvji no katras (CVK, skatīts 15.06.2014.).

Domes darbs ir organizēts četrās komitejās: Finanšu, tautsaimniecības, sociālo jautājumu un izglītības, kultūras un sporta jautājumu. Izpilddirektors vada domes administrācijas astoņas struktūrvienības un ir atbildīgs par desmit pašvaldības iestāžu darbu, 2.14. attēls.

Carnikavas novada pārvalde

Carnikavas novada domē ir ievēlēti deputāti no piecām politiskajām partijām, vairākums - astoņi pārstāvji ievēlēti no no Zaļo un Zemnieku savienības, četri pārstāvji no politiskās partijas “Reģionu Alianse”, divi pārstāvji no politisko partiju apvienības “Saskaņas centrs” un viens pārstāvis no nacionālās apvienības "Visu Latvijai!"-"Tēvzemei un Brīvībai/LNNK" (skatīts 15.06.2014.).

Domes darbs ir organizēts trīs komitejās: Finanšu un budžeta, izglītības, kultūras, sporta un sociālo jautājumu, kā arī attīstības, labiekārtošanas un komunālo jautājumu. Izpilddirektors ir atbildīgs par desmit pašvaldības iestāžu darbu. Domes administrācija ir izveidota kā atsevišķa iestāde ar savu vadītāju astoņām struktūrvienībām, 2.15. attēls.

2.15. attēls. Carnikavas novada pašvaldības struktūra, (autores darba dokumenti)

Kā redzams abu novadu struktūrhēmās, gan politiskās pārstāvniecības darbs, gan domes iestādēm nodotās funkcijas katrā novadā tiek organizētas atšķirīgi. Piemēram, tautas nama vadība

Ikšķiles novadā ir pakļauta iestādei “Kultūras un sporta pārvalde”, savukārt, Carnikavas novadā iestādes Pašvaldības centrālā administrācijas struktūrvienībai Izglītības un kultūras nodaļa.

Lai gūtu ieskatu par institucionālās pārvaldes un iedzīvotāju kopienas sabiedriskās sadarbības normu ietekmi uz kopīgiem pašvaldības mērķiem, iespējams iepazīties ar pašvaldības attīstības dokumentu saturu.

2.24. tabulā ir ietverti abu novadu pašvaldību attīstības dokumentos definētie mērķi. Ikšķiles novads attīstības vīzija kā vienu no mērķiem uzsver iedzīvotāju kopienas saliedēšanu un iesaistošu sadarbību kopīgu lēmumu pieņemšanā, kas ļauj pieņemt, ka no institucionālās puses novada pašvaldība apzinās sociālā kapitāla iespējamo pozitīvo ietekmi.

2.24. tabula. Novadu attīstības plānošanas dokumentos definētās attīstības vīzijas, (novadu mājaslapas, skatītas 18.07.2014.)

<p>“Carnikavas novads ir vieta, kur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rūpējoties par ikviena iedzīvotāja un viesu labsajūtu, ir izveidota kvalitatīva dzīves un rekreācijas telpa; - dzīvo aktīvi iedzīvotāji, un ikvienam ir nodrošināta iespēja īstenot savu radošo un profesionālo izaugsmi, kā arī pilsonisko aktivitāti - tiek cienītas dabas vērtības un ir izveidota vides aizsardzības un ilgtspējīga resursu izmantošanas infrastruktūra” <p>(Carnikavas novada domes mājas lapa, skatīts 18.07.2014.)</p>	<p>“Ikšķiles novads 2030: novada attīstības vīzija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Saliedēta iedzīvotāju kopiena, kas atbildīgi piedalās lēmumu pieņemšanā</u> par publiskās ārtelpas un kultūrvides veidošanu, veido kopējas tradīcijas un videi draudzīgā veidā apsaimnieko savu īpašumu, tādējādi nodrošinot esošām un nākamām paaudzēm augstu vides kvalitāti. - Ikšķiles novads ir kļuvis par ekskluzīvu vietu dzīvei netālu no galvaspilsētas Rīgas un piedāvā aktīvās atpūtas iespējas iedzīvotājiem un novada viesiem. - Rūpējoties par dzīves vides kvalitāti, pašvaldība uztur un pilnveido esošo publisko infrastruktūru visā novadā, kā arī nodrošina pašvaldības pakalpojumu kvalitāti un plašāku pieejamību.” <p>(Ikšķiles novada domes mājas lapā, skatīts 18.07.2014.)</p>
--	--

Abu novadu attīstības vīzijas formulējuma būtiskā atšķirība, ka Carnikavas institucionālā pārvalde un iedzīvotāji tiek nodalīti, iedzīvotāji nav iesaistīti lēmumu pieņemšanas procesā, bet gan – “tiek nodrošināta iespēja īstenot pilsonisko aktivitāti”.

2.4.6. Novadu pašvaldību budžeta ieņēmumi un izdevumi

Par abu novadu ekonomisko situāciju ieskatu sniedz arī pašvaldības saistību apmērs. Saskaņā ar Finanšu ministrijas publicētajiem datiem abiem novadiem ir parādsaistības, tomēr Carnikavas novadā parādsaistības ir lielākas, 2.25. tabula.

2.25. tabula. Pašvaldību saistību apmērs, (FM dati, skatīts 07.2014)

Pašvaldība	Plānotie pamatbudžeta ieņēmumi, eiro	Saistības (uz 31.07.2014., eiro)	Saistību apmērs %
Carnikavas novads	6 998 047	417 941	5.97
Ikšķiles novads	8 372 499	303 824	3.63

2.26. tabulā redzams, ka Carnikavas novada budžeta kopējie izdevumi trīs gadu periodā pārsniedz kopējos budžeta ienākumus 2011. gadā par 11%, 2012. gadā par 14% un 2013. gadā par 19%.

2.26. tabula. Pašvaldību budžeti, 2011 - 2013, (RAIM dati, skatīts 07.2014)

	Budžeta kopējie ieņēmumi EUR, VK)			Budžeta kopējie izdevumi (EUR, VK)			Iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā (EUR, VK)		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Carnikavas novads	6997948	7526067	9662961	7905867	8714639	11975500	641195	714371	772571
Ikšķiles novads	9701167	8577282	9996451	11516541	8520081	9379180	606915	747372	778443

Lai gan Ikšķiles novadā 2011. gadā izdevumi pārsniedz ieņēmumus par 16%, turpmākajos gados kopējie izdevumi ir mazāki par ieņēmumiem (2012. gadā par ir par 1% un 2013. gadā par 7%). Trīs gadu periodā Ikšķiles novada budžeta izdevumu pārsvars pār ieņēmumiem ir 4%, bet Carnikavas novadā 15%. Abu novadu iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā trīs gadu periodā nav būtiski atšķirīgas. Trīs gadu periodā Carnikavas novada iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā, salīdzinot ar Ikšķiles novadu, ir lielākas par 4 593 eiro (FM dati, skatīts 07.2014.).

2013. gadā Carnikavas pašvaldības budžeta nodokļu ieņēmumu struktūrā 4% veido nekustamā īpašuma nodoklis, bet 82% iedzīvotāju ienākuma nodoklis (Carnikavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija, 2014.-2030. gadam, p.9., skatīts 07.2014.).

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos uz vienu iedzīvotāju Rīgas plānošanas reģionā laika periodā no 2008. gada līdz 2013. gadam ir augstākie gan starp Latvijas reģioniem, gan virs vidējā Latvijas rādītāja.

2.27. tabula. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos uz 1 iedzīvotāju 2008-2013, (VRAA pārskatu dati)

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos uz 1 iedz., eiro ¹⁹	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Latvija	522.7	378.4	405.7	416.8	450.7	489.4
Rīgas plānošanas reģions	657.4	481.7	501.7	515.8	554.3	589.7
Carnikavas novads	696.3	478.5	516.8	566.5	614.8	697.9
Ikšķiles novads	712.5	525.3	597.0	614.9	685.7	756.5

Aplūkotajā laika periodā no 2008. gada līdz 2013. gadam Ikšķiles novada pašvaldības budžetā IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju ir augstāki nekā Carnikavas novadā.

¹⁹ dati pārreķināti izmantojot Eiropas Savienības Padomes oficiāli noteikto valūtas kursu: 1 EUR = Ls 0,702804

2.28. tabula. Atšķirības IIN Carnikavas un Ikšķiles novadu budžeta ieņēmumos uz 1 iedz., %, 2008-2013, (autores aprēķins, VRAA pārskatu dati)

Atšķirības IIN Carnikavas un Ikšķiles novadu budžeta ieņēmumos uz 1 iedz.	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	2%	9%	13%	8%	10%	8%

Salīdzinot IIN ieņēmumu izmaiņas pašvaldību budžetos, tad 2009. gadā pret iepriekšējo gadu ir novērojams kritums pašvaldību budžeta ieņēmumos. Latvijā par 38%, Rīgas plānošanas reģionā nedaudz mazāk – par 36%. Savukārt Ikšķiles novadā IIN ieņēmumu samazinājums pašvaldības budžetā ir mazāks nekā valstī un plānošanas reģionā, bet Carnikavas novadā IIN ieņēmumu samazinājums ir par 45,5%, - vairāk nekā valstī un plānošanas reģionā. Kopumā novērtējot IIN ieņēmumu izmaiņas pašvaldību budžetos, vidējais rādītājs Latvijā un Rīgas plānošanas reģionā 2013. gadā nav sasniedzis 2008. gada ieņēmumu līmeni.

2.29. tabula. IIN ieņēmumu pašvaldību budžetā uz 1 iedzīvotāju izmaiņas, (VRAA pārskatu dati)

IIN ieņēmumu pašvaldību budžetā uz 1 iedzīvotāju izmaiņas	2009.g. pret 2008.g., (%)	2010.g. pret 2009.g., (%)	2011.g. pret 2010.g., (%)	2012.g. pret 2011.g., (%)	2013.g. pret 2012.g., (%)	2013.g. pret 2008.g., (%)
Latvija	-38.1	6.7	2.7	7.5	7.9	-6.8
Rīgas plānošanas reģions	-36.5	4.0	2.7	6.9	6.0	-11.5
Carnikavas novads	-45.5	7.4	8.8	7.9	11.9	0.2
Ikšķiles novads	-35.6	12.0	2.9	10.3	9.4	5.8

Analizētajos novados situācija ir labāka un 2013. gadā pašvaldības ieņēmumi no IIN uz 1 iedzīvotāju pārsniedz 2008. gada līmeni. Carnikavas novadā minimāli – par 0.2%, bet Ikšķiles novadā IIN ieņēmumu pieaugums ir bijis lielāks – par 5.8%.

Ikšķiles novada panākumus, iespējams izskaidro formālo institucionālo struktūru un sabiedrības mijiedarbība. Fragments ar citātiem no ekspertu intervijas ar Ikšķiles novada divām vadošām pašvaldības politiskajām amatpersonām (ekspertu intervija, 2014.gada 15.augustā):

Amatpersona 1:

“Iepriekšējais periods mums tāds bēdīgs Ikšķilē, - saistībā ar ES struktūrfondu piesaisti, gan vispār ar attīstības lietām. Pirms 2009. gada. Esam ļoti daudz zaudējuši 2005., 2006., 2007.un 2008. gads, kur neizmantojām iespēju strādāt ar ES struktūrfondu.”

Amatpersona 2:

“2009.gads bija lūzuma punkts, kad mainījās vadība un kardināli mainījās saimniekošanas veids un arī, kad sākti uzklaut sabiedrības viedokļi, biedrības veidojās. Jo iepriekš vairāk atrakstīšanās, neatbildēšana uz iesniegumiem [...]”

Amatpersona 1:

“[...] darbspējīgie iedzīvotāji, kam ir labi darbi un kas maksā nodokļus, uzliek pašvaldībai daudz pienākumus. Cilvēki grib kaut ko pretī saņemt – skaistu pilsētu, trotuārus, infrastruktūru, pakalpojumus, iespēju sportot, dziedāt dejot.”

Autore norāda, ka iekasētais IIN apjoms lielā mērā saistīts ar novada iedzīvotāju ienākumu līmeni un novadā dzīvesvietu deklarējušo iedzīvotāju skaitu. Tomēr iedzīvotāju vēlēšanās deklarēt dzīvesvietu novadā un maksāt nodokļus, iespējams, ir saistīta arī ar teritorijas administratīvās pārvaldes piedāvāto publisko pakalpojumu kvalitāti un apjomu iedzīvotājiem.

2.4.7. Pašvaldību infrastruktūra, sniegtie un pieejamie pakalpojumi

Ceļu tīkls nodrošina attīstības centru sasniedzamību noteiktā apkārtējo teritoriju areālā, savukārt publisko pakalpojumu infrastruktūra (izvietojums) lielā mērā determinē iedzīvotāju ikdienas mobilitātes plūsmas (VRAA, 2013, Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums, pp.16, 99).

Carnikavas novada teritorijas austrumu pusē piekļaujas autoceļš Via Baltica (E67). Carnikavas novadu šķērso 1. šķiras ceļš Rīga (Jaunciems) – Carnikava – Ādaži (P1). Kopējais pašvaldības autoceļu un ielu garums novadā (31.12.2013.) ir 138,1 km – no tiem ar asfalta segumu 58,4 km, jeb 42,3%; ar grants segumu 71,3 km, jeb 51,6%; bez seguma 8,3 km, jeb 6%. Carnikavas novadā ir 4 tilti.

Carnikavas novada teritorijai cauri stiepjas elektrificēta dzelzceļa līnija Rīga – Skulte. Teritorijā pavisam ir divas dzelzceļa stacijas – Carnikava un Lilaste, kā arī četras pieturas vietas Kalngale, Garciems, Garupe, Gauja. Elektrovilciens ir nozīmīgākais pieejamais sabiedriskā transporta veids novadā. Pieejams arī autobusa savienojums ar Rīgu, Ādažiem un Zvejniekiem. Novadā nav organizēts vietējais sabiedriskais transports, kas nodrošinātu pasažieru pārvadāšanas iespējas starp novada ciemiem (Carnikavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030. gadam, pp. 9-10, skatīts 13.06.2014.).

Ikšķiles novads. Transporta infrastruktūra rada iespējas attīstīt uzņēmējdarbību novada teritorijā un radīt jaunas darba vietas. Ievērojama loma novada attīstībā ir Rīgas tuvumam, kā arī satiksmes infrastruktūras pieejamībai, kas nodrošina iedzīvotāju mobilitāti un kravu plūsmu. Tie ir autoceļi - valsts galvenais autoceļš Rīga – Daugavpils un dzelzceļa līnija, kā arī Ogres – Ulbrokas ceļš ar atzarojumu uz Ikšķili un Ropažiem. Rīgas apvedceļa tuvums nodrošina labus sasniedzamības rādītājus arī virzienos, kurus nodrošina Via Baltica autoceļa koridors. Ikšķiles novada teritorijā atrodas mazās aviācijas lidlauks. Savukārt Rīgas starptautiskā lidosta ir ērti sasniedzama pa Rīgas apvedceļu (Ikšķiles novada ilgtermiņa attīstības stratēģija 2011-2030, pp.5-6, skatīts 13.06.2014.).

VRAA pētījumā (2013) identificēti būtiskākie iedzīvotāju piesaistes faktori (vai attīstības centru apmeklēšanas mērķi) attīstības centriem, t.sk.: darba vieta; mācības/ studijas; apģērba/ apavu iegāde; pārtikas iegāde; kultūras, izklaides un sporta pasākumi; ģimenes ārsts; ārsts - speciālists.

Ieskatu par pašvaldības pakalpojumiem var gūt no pašvaldību budžetu izdevumiem pēc to klasifikācijas, tomēr, tas nesniedz priekšstatu par to, cik efektīvs ir funkcijas īstenošanai izlietotais finansējums.

2.4.8. Pilsoniskā sabiedrība, NVO raksturojums Carnikavas un Ikšķiles novados

Kā viens no pieejamiem rādītājiem, kas raksturo kādas teritorijas iedzīvotāju iesaistīšanos un ieinteresētību sabiedriskos jautājumos, t.sk. iesaistoties kopīgo lēmumu pieņemšanas procesos, ir dati par iedzīvotāju līdzdalību vēlēšanās un referendumos. 2.30. tabulā redzams, ka abos novados iedzīvotāju līdzdalība Eiropas parlamenta vēlēšanās ir vienāda un tā ir zemāka nekā līdzdalība pašvaldību vēlēšanās. Iedzīvotāju aktivitātes līmenis pašvaldību vēlēšanās ir vienāds.

2.30. tabula. Iedzīvotāju līdzdalība vēlēšanās, (CVK dati)

Iedzīvotāju aktivitāte vēlēšanās	Carnikavas novads		Ikšķiles novads	
	Vēlētāju skaits	Aktivitāte	Vēlētāju skaits	Aktivitāte
Eiropas Parlamenta vēlēšanas (24.05.2014.)	1948	41%	2803	41%
Pašvaldību vēlēšanas (01.06.2013.)	2474	51,8%	3487	51,54%

Cits pilsonisko sabiedrību raksturojošs rādītājs, kas tiek izmantots pētījumos, kas raksturo kādas teritorijas iedzīvotāju prasmi sadarboties, veidot un ietekmēt sabiedriskos jautājumos, t.sk. iesaistoties kopīgo lēmumu pieņemšanas procesos, ir dati par NVO skaitu. Ikšķiles novadam ir raksturīgs lielāks NVO skaits, kas varētu liecināt par aktīvākiem novada iedzīvotājiem un labākām prasmēm sadarboties sabiedrisku jautājumu risināšanā.

2.31. tabula. Biedrību un nodibinājumu skaita dinamika, 2010 - 2013, (autores veidots, balstoties uz Lursoft, nepublicēti dati)

Biedrību un nodibinājumu skaits	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Latvija	9707	11284	13027	14675	16110	17538
Rīgas plānošanas reģions	5975	6961	7964	8962	9808	10661
Carnikavas novads	21	26	32	35	51	65
Ikšķiles novads	32	42	50	62	73	78

2.32. un 2.33. tabulās veikta novados reģistrēto biedrību tematiska grupēšana pēc Lursoft norādītā darbības mērķa.

2.32. tabula. Carnikavas novadā reģistrēto biedrību un nodibinājumu tematiskas grupas, (autores veidots, balstoties uz Lursoft, nepublicēti dati)

Nr.	Tematiskā grupa	Skaits
1	Sporta veidu atbalsts un popularizēšana	16
2	Namīpašumu apsaimniekošana un pārvaldīšana	12
3	Visa veida izglītības un personības attīstības, kultūras un mākslas biedrības	11
4	Sociālo grupu interešu pārstāvība, sociālās iniciatīvas (seniori, invalīdi, jaunieši u.c.)	8
5	Uzņēmēju sadarbības, nozaru un profesionālās apvienības	7
6	Novada attīstība un iedzīvotāju sadarbība	4
7	Mednieku klubi	4
8	Dzīvnieku un vides aizsardzība	2

Saskaņā ar Lursoft datiem 2014. gada augustā Carnikavas novadā reģistrētas 65 biedrības un nodibinājumi. Vislielākais biedrību skaits ir saistīts ar dažādu sporta veidu atbalstu un popularizēšanu.

Liela daļa biedrību ir dibināta ar mērķi apsaimniekot namīpašumus. Nākamā lielākā biedrību grupa ir saistīta ar visa veida izglītības popularizēšanu, kā arī kultūras mantojuma saglabāšanu un mākslas popularizēšanu. Carnikavas novadā ir divas uzņēmēju sadarbības organizācijas, organizācija investīciju piesaistei, mārketinga un jurisprudences profesionālās biedrības, privāto mežsaimniecību un sēņu audzētāju biedrības. Četrus biedrību darbības mērķis saistīts ar novada teritorijas attīstību un iedzīvotāju sadarbības veicināšanu, divas no tām fokusējas uz visu novada teritoriju un divas no tām dibinātas ar mērķi pārstāvēt Kalngales un Gaujas ciemus.

Saskaņā ar Lursoft datiem 2014. gada augustā Ikšķiles novadā reģistrētas 85 biedrības un nodibinājumi. Tabulā 2.33. veikta biedrību tematiska grupēšana pēc Lursoft norādītā darbības mērķa. Arī Ikšķiles novadā vislielākais biedrību skaits ir saistīts ar dažādiem sporta veidiem, to popularizēšanu. Nākamā lielākā biedrību grupa ir saistīta ar visa veida izglītību, personības attīstības, kā arī kultūras mantojuma saglabāšanu, rakstniecības popularizēšanu. Sociālo grupu pārstāvības spektru veido senioru un invalīdu biedrības, diezgan daudz organizācijas dibinātas ar mērķi īstenot sociālas iniciatīvas - labdarības aktivitātes, sociālās integrācija, brīvprātīgo darbu. Novadā ir diezgan maz uzņēmēju sadarbības organizāciju, tomēr jāņem vērā, ka Ikšķiles novada dome ir izveidojusi Uzņēmējdarbības veicināšanas komisija, kas, iespējams, pilda uzņēmēju sadarbības platformas funkciju. Ikšķiles novadā ir divas specifisku interešu apvienības - ģeotelpisko inovāciju un permakultūras, kā arī biedrība, kas saistīta ar bērzu sulu ieguves tehnoloģijām un produktiem. Divas profesionālo interešu organizācijas ir saistītas ar suņu audzēšanu un apmācību. Triju biedrību darbības mērķi ir saistīti ar novada teritorijas attīstību un vispārēju iedzīvotāju sadarbības veicināšanu. Novadā ir tikai trīs namīpašumus apsaimniekošanas biedrības.

2.33. tabula. Ikšķiles novadā reģistrēto biedrību un nodibinājumu tematiskas grupas,
(autores veidots, balstoties uz Lursoft, nepublicēti dati)

Nr.	Tematiskā grupa	Skaits
1	Sporta veidu atbalsts un popularizēšana	29
2	Visa veida izglītības un personības attīstības, kultūras un mākslas biedrības	26
3	Sociālo grupu interešu pārstāvība, sociālās iniciatīvas (seniori, invalīdi, jaunieši u.c.)	11
4	Uzņēmēju sadarbības, nozaru un profesionālo interešu apvienības	5
5	Mednieku klubi	4
6	Novada attīstība un iedzīvotāju sadarbība	3
7	Dzīvnieku un vides aizsardzība	3
8	Namīpašumu apsaimniekošana un pārvaldīšana	3

Puse no visām novada biedrībām ir reģistrētas Ikšķilē, Daugavmalā (3), Jaunikšķilē (1), otra puse Tīnūžos (20), Tīnūžu pagastā (9), Ādamlaukā (5), Aizupēs (3), Ceplīšos (1), Turkalnē (1).

Jautājums par novadu iedzīvotāju iesaisti dažādās sabiedriskās organizācijās un interešu grupās tiek ietverts arī aptaujā un papildu informāciju par iedzīvotāju iesaisti sniedz pētījuma rezultāti.

2.4.9. Carnikavas un Ikšķiles novadu sociāli ekonomisko indikatoru kopsavilkums

Nodaļas noslēgumā 2.34. tabulā izveidots iepriekš aplūkoto sociāli ekonomisko rādītāju kopsavilkums, kas liecina, ka Ikšķiles novada sociāli ekonomiskie rādītāji ir nedaudz labāki nekā Carnikavas novadam.

2.34. tabula. Carnikavas un Ikšķiles novadu sociāli ekonomisko indikatoru kopsavilkums,
(*autores veidots, balstoties uz publiski pieejamiem statistikas datiem, kas analizēti 2.4. nodaļā*)

Rādītājs	Carnikavas novadā	Ikšķiles novadā
Iedzīvotāju skaita pieaugums	9,9%	10,6%
Iedzīvotāju blīvuma izmaiņas 2010./2014.gads	5%	6%
Iedzīvotāju sadalījums pa vecuma grupām 2014.g. sākumā, %		
Līdz darbības vecumam	14.3%	19.3%
Darbības vecumā	64.1%	63.5%
Virs darbības vecuma	21.6%	17.2%
Dzimumstības un mirstības rādītāji		
Dzimušo skaits uz 1000 iedz., 2012.gads	10.92	13.75
Mirušo skaits uz 1000 iedz., 2012.gads	10.18	9.62
Bezdarba līmenis 31.01.2014.	3.6%	3.4%
Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības, 2012.gads	406	696
Tirgus sektora ekonomiski aktīvās vienības uz 1000 iedz., 2012.gads	60	78
IIN ieņēmumi pašvaldību budžetos uz 1 iedz.	697.9	756.5
Biedrību un nodibinājumu skaits	65	78

Kā būtiskākā atšķirība jānorāda ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību skaits un dinamika (2009. gadā Carnikavas novadā ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību skaits pieauga par 28%, bet Ikšķiles novadā straujāk par 37%). Otrkārt, Ikšķiles novadā ir lielāks NVO skaits – 78, bet Carnikavas novadā ir 65. Papildus kopsavilkumam, par teritorijas attīstības līmeņa indikatoru uzskatāms VRAA aprēķinātais TAI un atbilstoši rangi, kas ietverti 2.35. tabulā.

2.35. tabula. Carnikavas un Ikšķiles novadu teritorijas attīstības indeksa vērtība un rangi,
(*VRAA, RAIM dati*)

Novads	2008		2009		2010		2013
	Vērtība	Rangs	Vērtība	Rangs	Vērtība	Rangs	RAIM
Carnikavas novads	1,555	7	1,390	8	1,280	8	1,200
Ikšķiles novads	1,382	8	1,399	7	1,447	7	1,805

VRAA teritorijas attīstības indeksa vērtības un rangi kopš 2009. gada nemainīgi uzrāda augstāku attīstības līmeņa novērtējumu Ikšķiles novadā.

Ņemot vērā, ka pētījumam izvēlētie novadi ir līdzīgi pēc resursu sistēmas un infrastruktūras, pēc formālās administratīvās teritorijas pārvaldes struktūras, ar līdzīgu galvaspilsētas ietekmi, var secināt ka tie ir salīdzināmi. Saskaņā ar Ostromu (2011) pastāv iespēja aplūkot rīcībpolitiku un institūciju problemātiku, un to, kā institūcijas ietekmē uzvedību (*behaviors*) un rezultātu rādītājus (*outcomes*). Lai

varētu veikt turmāku analīzi, nepieciešama papildus informācija un dati par lietotāju (*appropriators*) pazīmēm un uzvedību, noteikumiem (*rules*), ko piemēro lietotāji.

Nākamā nodaļa aptver empīrisku pētījuma par sociālā kapitāla struktūru un elementiem raksturojumu, norisi un rezultātus.

3. PĒTĪJUMS PAR SOCIĀLO KAPITĀLU NOVADU EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS KONTEKSTĀ

3.1. Pētījuma metodoloģija

Sociālā kapitāla mērīšanai pašreiz nav nostiprināta viena metodoloģiska pieeja. Promocijas darba pirmā nodaļā atspoguļo zinātnisko diskusiju materiālu par teorētiskajām pieejām, sociālā kapitāla definīcijām (definēšanas līmeņiem), kā arī pielietotajām zinātniskajām metodēm sociālā kapitāla mērīšanai.

Tisenkopfs et al. (2008) norāda, ka teorētiskā pieeja pētījuma metodoloģijai tiek izvēlēta saistībā ar zinātnes nozari. Kā iepriekš teorētisko pieeju kontekstā aplūkots, pētījumiem ekonomikas nozarē ir raksturīgs metodoloģiskais individuālisms, bet socioloģijā - metodoloģiskais holisms. Pētījumā “*Smiltene Municipality: The Construction of Social Capital*” analizēts, vai sociālais kapitāls stiprina vietējās kopienas apziņu un caur to aktivizē vietējo ekonomiku (Tisenkopfs, Lace, 2008, p.129). Pētījumā ietvertas šādas Smiltenes novada kapitāla dimensijas: sociālā, ekonomiskā, cilvēkkapitāla, institucionālā, vides un kultūras. Sociālais kapitāls tiek aplūkots kā endogēns fenomens, kas veidojas no vietējām līdzdalības tradīcijām iniciējot sadarbības tīklu dinamiku, kas savukārt var veicināt kolektīvu rīcību institucionālā līmenī (Tisenkopfs, Lace, 2008, p.131). Smiltenes gadījumā sadarbības tīklu ietekme tiek analizēta sešās jomās: endogenitāte (*endogeneity*); jauninājumi ražošanā (*novelty production*), ilgtspēja (*sustainability*), sociālais/ cilvēkkapitāls (*social/human capital*); institucionālā kārtība (*institutional arrangements*); tirgus mehānismu pārvaldība (*governance of markets*) (ibid., p.133). Atbilstoši katrā no jomām tiek novērtēta vietējo sadarbības tīklu aktivitāte (ibid., p.144).

Autori secina, “ka piesaistošais un savienojošais sociālais kapitāls un spēja rīkoties kolektīvi, veicina ne tikai individuālu uzņēmēju un iestāžu konkurētspēju, bet arī kopējo teritorijas konkurētspējas līmeni” (ibid., p.146). “Sadarbības tīkli, izprotot tos kā spēcīgu sociālo kapitālu un pievilcīgu institucionālo kārtību, apvieno teritorijas attīstības spēkus: dabas resursus, cilvēkfaktoru, uzņēmējspējas, sociālu solidaritāti un kopienas apziņu. Netiešā veidā šīs sadarbības tīklu attiecības ietekmē vietējās ekonomikas stāvokli un konkurētspēju” (ibid., p.147).

Baumane-Vītoliņa promocijas darbā analizē pētījumus par sociālo kapitālu kā vienu no nozīmīgākajiem konkurētspējas resursiem uzņēmumu izaugsmē. Šajā promocijas darbā ir pieejamas atsauces uz autoriem, kuri Latvijā ir skaidrojuši sociālā kapitāla jēdzienu G.Ķēniņu- Kingu, Zīverti, Austeru, Zilinsku (Baumane-Vītoliņa, 2000, p.65), kā arī sociālā kapitāla skaidrojumu Latvijas politikas plānošanas dokumentos (Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas politikas pamatnostādnes 2005.–2014.gadam).

2013. gadā publicētais pārskats par tautas attīstību 2012/2013 “Ilgtspējīga nācija” (Tisenkopfs, Lace, 2013) ietver sociālā kapitāla elementu analīzi un pārskata noslēdzošajā daļā tiek aplūkota teritoriju līdzsvarota attīstība un sociālais kapitāls (ibid., p.12). Pārskatā ietverta informācija par Latvijas

sabiedrības pilsonisko līdzdalību – līdzdalību politiskās aktivitātēs, līdzdalību nevalstiskās organizācijās un brīvprātīgo darbu (ibid., pp.68,69).

Analizējot starptautisku organizāciju iestrādes sociālā kapitāla pētīšanā, secināts, ka vislielākā praktisko pētījumu pieredze ir Pasaules Bankai. Kas balstīta uz tās izstrādāto Sociālā Kapitāla Novērtēšanas Instrumentu (*Social Capital Assessment Tool*). Šis instruments ietver situācijas vai gadījumu analīzes (*case study*) metodi, kas paredz noteiktu pētījuma uzbūves loģiku, ietverot gan kvalitatīvas, gan kvantitatīvas pētnieciskās metodes. Sociālā Kapitāla Novērtēšanas Instruments aptver vairākas pētnieciskās metodes informācijas un datu iegūšanai trīs analīzes līmeņos, tostarp mājsaimniecība, kopiena un organizācijas. Informācijas ievākšanai tiek izmantots darbs ar fokusa grupām, strukturētas intervijas, kopienu organizāciju analīzi un novērtēšanu, mājsaimniecību aptauju (Grootaert, 2002, p.42). Kopienas profila izveide tiek uzsākta ar fokusa grupu intervijām, kā rezultātā tiek iegūti sākotnējie dati pārējo metožu pielietošanai. Fokusa grupu interviju mērķis ir iegūt informācija par šādiem pētījuma segmentiem (Krishna, Shrader, 2002, p.27):

- kopienas ģeogrāfiskās robežas un svarīgākie resursi;
- kolektīvas rīcības situācijas piemērs gadījuma analīzei;
- kopienas pārvalde un lēmumu pieņemšanas process;
- vietējās organizācijas (gan formālas, gan neformālas);
- attiecību novērtējums starp vietējām organizācijām un kopienu (izmantojot Venna diagrammu, tiek novērtēta organizāciju pieejamība un to darbība kopienas mērķu kontekstā);
- institucionālo sadarbības tīklu kartēšana (tiek ietvertas visu veidu sabiedriskas struktūras – ieskaitot pārvaldes formālās struktūras, NVO, kopienā izveidojušās interešu grupas u.c. pilsoniskās sabiedrības aģenti).

Mājsaimniecību aptauja ietver piecas sadaļas, t.sk. jautājumi par sociālā kapitāla strukturālo un kognitīvo dimensiju. Saskaņā ar metodiku noslēgumā tiek sniegts vietējo organizāciju profila raksturojums, organizācijas un to skaits tiek izvēlētas atkarībā no kopienas profila (Krishna, Shrader, 2002, pp.23-37).

Jānorāda, ka Pasaules Bankas izstrādāto metodoloģiju vai atsevišķas no metodēm pēc to satura nav iespējams piemērot Latvijas situācijā, ņemot vērā, ka Latvijā, salīdzinot ar Pasaules bankas pētījumā ietvertajām “kopienām”, ir augstāks sociāli ekonomiskās attīstības līmenis, līdz ar to Pasaules bankas pētījumos ietvertie sociālā kapitāla u.c. mainīgie nav relevanti.

Autore uzskata par lietderīgu pētījuma uzbūvei un vadlīnijām daļēji ņemt vērā un izmantot gan Pasaules Bankas kopienas profila izstrādes metodi, kas saskan ar Ostromas (2011) gadījumu analīzes uzbūves metodi. Līdz ar to pētījumā, lai raksturotu novadu ekonomiskās attīstības situāciju vispirmis tika veikta novadu raksturojuma (profilu) izveide.

OECD ir izveidojusi globālu datu bāzi, no 50 dažādām aptaujām un aptauju moduļiem apkopojot vairāk kā 1200 jautājumus, kas attiecas uz sociālā kapitāla mainīgajiem (Scrivens, Smith, 2013, p.42). Jautājumi tiek klasificēti atbilstoši četrām dimensijām: Personiskās attiecības (291 jautājums); ar sociālo tīklu starpniecību iegūts/ sniegts atbalsts (107 jautājumi); uzticēšanās un sadarbības normas (357 jautājumi); pilsoniskā iesaiste (484 jautājumi). Atlasot un apvienojot datu bāzē ietvertos jautājumus pēc to satura (apvienojot līdzīgos jautājumus, jautājumu skaitu var samazināt līdz 325), autore secina, ka ir iespējams visus datu bāzē ietvertos aptauju jautājumus klasificēt arī atbilstoši iepriekš norādītajām Napijeta un Gošala trim sociālā kapitāla formām: strukturālo (59 jautājumi), attiecību (163 jautājumi) un kognitīvo (103 jautājumi) (Nahapiet, Ghoshal, 1998, p.242-266).

Veicot sociālā kapitāla teorētiskās literatūras analīzi un caurskatot OECD datu bāzē ietvertos jautājumus, darba autore izveidoja pirmo pētījuma anketas projektu. Sākotnēji izveidotais aptaujas anketas projekts tika atmests kā nelietderīgs, identificējot iecerētajai pētījuma uzbūvei atbilstošāku mājsaimniecību aptaujas anketas moduļa paraugu (Woodhouse, 2004), ko autore adaptē Latvijas situācijai un papildina atbilstoši šajā pētījumā izvirzītajām hipotēzēm.

Vudhausa (Woodhouse, 2004) un Oniksas un Balena (Onyx, Bullen, 2000) pētījumos sociālā kapitāla elementu identificēšanai un novērtēšanai, aptaujā iegūto kvantitatīvo datu analīzei tiek izmantota faktoru analīzes metode. Dati sociālā kapitāla elementu identificēšanai, līdzīgi kā citos pētījumos, tiek iegūti ar kvantitatīvām aptaujām. Definētie analīzes līmeņi: Vudhausa pētījumā (Woodhouse, 2004) - divas pašvaldības (administratīvi teritoriālais iedalījums), Oniksas un Balena (Onyx, Bullen, 2000) - piecas lauku un piepilsētu kopienas Jaundienvīdelsā (administratīvi teritoriālais iedalījums).

Vudhausa pētījumā (Woodhouse, 2004, p.189, 199) modelī ir ietverti trīs sociālā kapitāla konceptuālie līmeņi: sabiedrības struktūra, uzvedības normas un iepriekš norādīto jaukta forma. Anketā ietverti 38 mainīgie, kas samazināti līdz 23 mainīgajiem, un ar faktoru analīzes metodi identificēti seši faktori. Pētījums atbilst gadījumu analīzes metodei, papildus jau norādītajām kvantitatīvajām datu analīzes metodēm, tiek izmantotas kvalitatīvas metodes. Vudhauss norāda, ka faktoru analīzes būtiska priekšrocība ir iespēja iekļaut dažādas sociālā kapitāla elementu izpausmes, kas ir svarīgi atšķirīgos, kultūrspecifiskas apstākļos.

Ostroma (Ostrom, 2011), uzsākot pētniecisko darbu par kopīgu resursu pārvaldes problēmām, norāda, ka zinātniskajā literatūrā ir dokumentētas gadījumu analīzes dažādu nozaru pētījumos (lauku socioloģija, antropoloģija, vēsture, ekonomika, politoloģija u.c.), kas veido pietiekamu empīrisku bāzi, lai pētītu, kā institūcijas ietekmē uzvedību un rezultātus dažādās "lauka situācijās". Zinātniece savā darbā veic kopīgo resursu pārvaldes gadījumu analīzi vienā valstī, kur iesaistīto indivīdu skaits ir no 50 līdz 15 000 personām, kuru ekonomiskie ienākumi ir ļoti atkarīgi no kopīgajiem resursiem (dabas resursu kopīgu pārvaldību kā apūdeņošanas sistēmas, ganāmās platības, meži u.c.). Maza mēroga

situāciju analīzē, neskatoties uz to sarežģītību, ir iespējams identificēt līdzības un procesus (Ostrom, 2011, p.26). Ostromas pētnieciskā darba par kopīgo resursu pašpārvaldi pamatā ir institucionāla pieeja, tiek identificēta kopīgo resursu pārvaldes sistēma, iesaistītie resursu lietotāji, uzraudzības un sankciju mehānismi, kā veidojas un darbojas kopīgas uzvedības nosacījumi (Ostrom, 2011, pp.29-51).

Oniksas un Ballena, kā arī Vudhausa teritoriālo kopienu pētījumos sociālā kapitāla operacionalizēšanai un novērtēšanai lietotie mainīgie (*proxies*) noteiktām sociālā kapitāla sastāvdaļām (*building blocks*) ir visaptverošākie. Citos pētījumos, kas saistīti ar sociālā kapitāla un ekonomiskās attīstības teorētisko un empīrisko saikņu novērtēšanu, tiek izmantoti pēc pētījuma autora izvēles noteikti sociālā kapitāla elementi un/vai atsevišķi, pieejamie sociāli ekonomiskie rādītāji, līdz ar to pētījumi tiek kritizēti. Ņemot vērā sociālā kapitāla aktualitāti dažādās zinātņu nozarēs un tā elementu daudzveidību, lai analizētu un novērtētu to, kā sabiedrību raksturojošu parādību, nav īsti korekti izmantot tikai vienu vai divus rādītājus.

Šajā pētījumā tiek ņemti vērā un izmantoti ieteikumi, balstoties uz vairāku autoru teorētiskām atziņām (Ostrom, 2011; Scrivens, Smith, 2013) un empīriskos pētījumos gūtām atziņām (Grootaert, van Bastelaer, 2002; Woodhouse, 2004; Onyx, Bullen, 2000).

Autore triangulācijas nolūkos pētījumā izmantoto gan kvantitatīvas, gan kvalitatīvas metodes. Empīriskā pētījuma soļi:

- *Novadu novērtējums (ņemot vērā darba ierobežojumus) un divu pētāmo novadu izvēle (2.3. nodaļa);*
- *Izvēlēto novadu profilu izveidošana un iegūtās informācijas analīze (reģionālais konteksts, teritorija, demogrāfiskā situācija, uzņēmējdarbības nozaru raksturojums, institucionālā pārvalde, pašvaldību budžeti, pilsoniskās sabiedrības raksturojums) (2.4. nodaļa);*
- *Daļēji strukturētas intervijas ar indivīdiem, kuri iesaistīti novada dzīvē,*
- *pašvaldību informatīvo izdevumu analīze, lai nodrošinātu kvantitatīvo rezultātu kvalitatīvu kontekstu;*
- *Mājsaimniecību aptauja kvantitatīvai sociālā kapitāla elementu novērtēšanai kopumā un katrā novadā, iegūto datu analīze.*

3.2. Pētījums par sociālā kapitāla lomu Carnikavas un Ikšķiles novadu ekonomiskās attīstības kontekstā

3.2.1. Aptauja par sociālo kapitālu, anketas adaptēšana, izstrāde un testēšana

Veicot sociālā kapitāla teorētiskās literatūras analīzi, Pasaules bankas sociālā kapitāla novērtēšanas instrumenta kopienas un mājsaimniecību anketas (Grootaert, van Bastelaer, 2002, pp.158-206), analizējot, grupējot OECD datu bāzē ietvertos jautājumus (OECD), darba autore izveidoja pirmo pētījuma anketas projektu. Sākotnēji izveidotais aptaujas anketas projekts tika atmests kā nelietderīgs, identificējot iecerētajai pētījuma uzbūvei atbilstošāku mājsaimniecību aptaujas anketas moduļa paraugu (Woodhouse, 2004). Mājsaimniecību aptaujas anketas moduļa paraugu (Woodhouse, 2004) veido seši jautājumu bloki: par attiecībām ar draugiem un kaimiņiem; par uzticēšanās, tolerances līmeni; par attiecībām ar ģimeni; par attiecībām ar darba kolēģiem; par iesaisti organizācijās un interešu grupās; vispārīgi par respondentu.

Mājsaimniecību aptaujas anketas moduļa paraugu adaptēts atbilstoši Latvijas situācijai un papildināts atbilstoši iecerētajam pētījumam un tajā izvirzītajām hipotēzēm. Aptaujas anketa tika papildināta ar septiņiem jautājumiem (Nr. 45, 46, 47, 48, 49, 50, 65), lai identificētu sasaistošā sociālā kapitāla saiknes un indivīdu novērtējumu piesaistošā, savienojošā sociālā kapitāla vērtībai un novērtējumu par personisko ietekmi uz novada politisko un sabiedrisko dzīvi. Tulkoto aptaujas jautājumu formulējums izdiskutēts ar diviem ekspertiem: ar psihologu Ansi Jurgi Stabingi un SKDS pētnieci Zandu Rutkovsku. Veikti precizējumi jautājumu formulējumā.

Anketai veiktas divas testēšanas. 13.05.2014. iesaistīti Ekonomikas un vadības fakultātes 3.kursa komercdiplomātijas studenti – saņemti un veikti divi precizējumi jautājumu formulējumā un identificēts anketas aizpildīšanas laiks 8 – 15 min. 20.05.2014. iesaistīti biedrības “Nākotnes iela” biedri - saņemti vairāki ieteikumi, veikts viens precizējums.

3.2.2. Pētījuma norise un izlases raksturojums

Aptaujas norise un respondentu izlase

Aptauja norisinājās laika periodā no 2014. gada jūnija līdz 2014. gada septembrim. Aptaujas procesā kopā ar autori piedalījās Carnikavas un Ikšķiles novada jaunieši. Pirms iesaistes pētījumā jaunieši piedalījās apmācībās par pētījuma metodoloģiju, ko vadīja SKDS pētniece Zanda Rutkovska. Pētījuma ietvaros tika veiktas tiešās intervijas respondentu dzīvesvietās.

Respondentu izvēle notika pēc nejaušās stratificētās izlases un nejaušā maršruta metodes. Nesekmīgie un sekmīgie apmeklējumi tika fiksēti intervētāju atskaites veidlapās (3.pielikums). Visbiežāk iemesli nesekmīgiem apmeklējumiem, - norādītajā adresē neviens nedzīvo, nav mājās, vai īpašuma teritorijā ir suns, kā arī saņemti atteikumi: nevēlēšanās sniegt interviju vai aizņemtība.

Pētījuma izlase ir klasificējama kā nejaušā stratificētā izlase. Intervijas tika veiktas tikai privātpersonu mājsaimniecībās, katrā mājsaimniecībā intervēts viens respondents pēc tuvākās dzimšanas dienas principa (vecāks par 18 gadiem). No sākuma tika izvēlētas konkrētas starta adreses novada teritorijā, no kuras saskaņā ar maršruta metodi, tika izvēlētas nākamās respondentu adreses.

Informācija par Carnikavas un Ikšķiles novadu iedzīvotāju skaitu un struktūru ir iegūta PMLP, 3.1. un 3.3. tabulas. Carnikavas novadā pēc PLMP datiem reģistrēti 5 698 iedzīvotāji, no tiem 48.5% vīrieši un 51.5% sievietes. Pētījuma ietvaros Carnikavas novadā sākotnēji sasniegtā izlase - 163 respondenti, no kuriem 63 respondenti (38.7%) ir vīrieši un 98 respondenti (60.1%) ir sievietes. Carnikavas novadā apmeklētas 345 adreses; 182 gadījumos (53%) anketas nav iegūtas (iespējams lielāks skaits, bet ne visi atteikumi intervētāju apgaitas lapās fiksēti). Datu masīvs sākotnēji ievadīts datorprogrammas SPSS 17.0 versijā.

Lai uzlabotu pētījuma ietvaros iegūto respondentu atbilžu atbilstību novadu iedzīvotāju demogrāfisko grupu proporcijām, tika pieņemts lēmums koriģēt pētījumā izmantojamo datu izlasi un atbilstoši samazināt anketu skaitu atsevišķās demogrāfiskās grupās.

Salīdzinot pētījuma ietvaros sākotnēji sasniegtās izlases datus un statistikas datus par iedzīvotāju skaitu dažādās vecuma grupās, apdzīvotās vietās un sieviešu / vīriešu proporciju, tika aprēķināts, cik no katra novada attiecīgā dzimuma, vecuma, apdzīvotās vietas respondentiem netiks iekļauti analīzē (t.i., ja attiecīgā grupa izlasē bija pārstāvēta vairāk, nekā nepieciešams, no šīs grupas pēc nejaušības principa tika izvēlēts noteikts skaits anketu, kuras turpmākajā analīzē netiks iekļautas). Rezultātā turpmākajā analīzē ietvertas un izmantotas 145 Carnikavas novada respondentu un 180 Ikšķiles novada respondentu anketas. 3.1., 3.2., 3.3. tabulās redzama Carnikavas un Ikšķiles novadu respondentu sākotnējās un precizētās izlases atbilstība PLMP datiem un Carnikavas novada domes teritoriālā apdzīvojamā datiem.

3.1. tabula. Carnikavas novada iedzīvotāju skaits un struktūra, (PMLP dati, 02.2014, pētījuma sākotnējās izlases dati, 09.2014, koriģētās izlases dati, 02.2015)

Carnikavas novada iedzīvotāju struktūra pēc dzimuma, vecuma grupām	PMLP dati, 07.02.2014		Sākotnēji aptaujā sasniegtā izlase (163 respondenti), 09.2014.		Koriģētā izlase (145 respondenti), 02.2015.	
	Skaitis	(%)	Skaitis	(%)	Skaitis	(%)
Vīrieši	2763	48.5	63	38.7	63	43
Sievietes	2935	51.5	96	58.9	82	57
18 – 24	541	9.5	12	7.4	12	8
25 – 34	980	17.2	31	19.0	26	18
35 – 44	996	17.5	27	16.6	26	18
45 – 54	1035	18.2	24	14.7	24	17
55 – 64	875	15.4	29	17.8	24	17
65 un vairāk	1271	22.3	39	23.9	33	23
<i>Nav atbildes</i>			1	0.6		
Kopā	5698	100	163	100	145	100

Carnikavas novada respondentu izlase teritoriālā griezumā veidota, balstoties uz pašvaldības 2013.gada statistikas datiem (atšķiras no PLMP statistikas datiem, skat.3.1. un 3.2. tabulas), jo citi statistikas datu avoti nesniedz informāciju par novada apdzīvojumu ciemu līmenī.

3.2. tabula. Carnikavas novada iedzīvotāju skaits un struktūra, (Carnikavas novada pašvaldības dati, 2013, pētījuma sākotnējās izlases dati, 09.2014, koriģētās izlases dati, 02.2015)

Carnikavas novada iedzīvotāju teritoriālā apdzīvojuma struktūra	Pašvaldības dati, 2013		Sākotnēji aptaujā sasniegtā izlase (163 respondenti), 09.2014.		Koriģētā izlase (145 respondenti), 02.2015.	
	Skaitis	(%)	Skaitis	(%)	Skaitis	(%)
Carnikava	4154	59.1	110	67.5	95	66
Kalngale	884	12.6	27	16.6	24	17
Garciems	688	9.8	15	9.2	15	10
Gauja	505	7.2	6	3.7	6	4
Cits (kopā)	802	11.4	5	3.1	5	3
KOPĀ	7033	100.0	163	100	145	100

Ikšķiles novadā pēc PLMP datiem reģistrēti 7 215 iedzīvotāji, no kuriem 47.9% vīrieši un 52.1% sievietes, 3.3. tabula. Par Ikšķiles novada iedzīvotājiem PLMP statistikas dati pieejami šādā teritoriālā griezumā – Ikšķīle un Ikšķiles lauku teritorija (skat.3.3. tabula), kam atbilstoši koriģētajā izlasē samazināts anketu skaits. Ikšķiles novadā sākotnēji sasniegtā izlase 266 respondenti, no kuriem 75 respondenti (28.2%) ir vīrieši un 191 respondents (71.8%) ir sievietes. Ikšķiles novadā apmeklētas 542 adreses; 275 gadījumos (51%) anketas nav iegūtas. Ikšķiles novadā sākotnēji sasniegtā izlase (266 respondenti) tika precizēta, samazinot ietverto respondentu aptaujas anketu skaitu līdz 180 Ikšķīles.

3.3. tabula. Ikšķiles novada iedzīvotāju skaits un struktūra, (PMLP dati, 02.2014, pētījuma sākotnējās izlases dati, 09.2014, koriģētās izlases dati, 02.2015)

Carnikavas novada iedzīvotāju struktūra pēc dzimuma, vecuma grupām un teritoriālā apdzīvojuma	PMLP dati, 07.02.2014		Sākotnēji aptaujā sasniegtā izlase (266 respondenti), 09.2014.		Koriģētā izlase (180 respondenti), 02.2015.	
	Skaitis	(%)	Skaitis	(%)	Skaitis	(%)
Vīrieši	3459	47.9	75	28.2	75	42
Sievietes	3756	52.1	191	71.8	105	58
18 – 24	807	11.2	27	10.2	19	11
25 – 34	1453	20.1	49	18.4	36	20
35 – 44	1493	20.7	63	23.7	38	21
45 – 54	1157	16.0	40	15.0	29	16
55 – 64	925	12.8	36	13.5	23	13
65 un vairāk	1380	19.1	50	18.8	35	19
Nav atbildes			1	0.4		
Ikšķīle	5283	73.2	209	78.6	131	73%
Lauku teritorija	1932	26.8	57	21.4	49	27%
Kopā	7215	100	266	100	180	100

Pēc izlases korekcijām datu masīvs pārcelts uz datorprogrammas STATA 13.0 versiju, kurā veikta koriģēto datu analīze un faktoru analīze.

Koriģētais datu masīvs sagatavots datu analīzei: atbilstoši pārkodējot (koriģētā datu masīva mainīgo apzīmējumi, 4.pielikums) mainīgos, konvertējot trūkstošās vērtības, veicot pārkodēšanu un atbilstoši saglabājot atbilžu vērtības jautājumiem, kas tika uzdoti ar pretēju nozīmi (uz 7., 17. un 25. jautājumu formulējums ir mainīts, lai Likerta skalas vērtējumi atbilstu atbilžu nozīmei).

3.2.3 Trūkstošo vērtību analīze

Trūkstošo vērtību kopsavilkuma tabula par analīzē ietverto datu masīvu pievienota 5.pielikuma 1.tabulā. Aptaujas process apliecina, ka respondenti ne vienmēr vēlas sniegt personiska rakstura informāciju. Dati par aptaujas trūkstošajām vērtībām liecina, ka daļa respondentu nevēlas sniegt atbildes reliģisko piederību (J54) vai īpaši izteikti - par ienākumiem (J61).

Faktoru analīzē tiek ietverti jautājumi par sociālā kapitāla elementiem no 1. līdz 33. jautājumam, 5.pielikuma 1.tabula (J01 līdz J33). Jautājumi par dažādiem sociālā kapitāla aspektiem ir labi atbildēti, t.i. trūkstošo atbilžu skaits ir neliels. Vairāk kā 1% vai 4 un vairāk respondenti nav atbildējuši tikai uz 5 jautājumiem:

- J03 Labas attiecības ar kaimiņiem, kur trūkst 5 vai 1.54% atbilžu
- J21 Uzskata, ka multikulturālisms Latvijai nāk par labu, kur trūkst 11 vai 3.38% atbilžu
- J22 Ziņotu par nejauši sabojātu automašīnu, kur trūkst 4 vai 1.23% atbilžu
- J23 Vairumam Latvijas iedzīvotāju var uzticēties, kur trūkst 6 vai 1.85% atbilžu
- J26 Uzticas, ka draugi rīkojas labākajās interesēs, kur trūkst 4 vai 1.23% atbilžu

Vislielākais trūkstošo atbilžu skaits ir uz 21.jautājumu, kas vērsts uz respondentu viedokļa noskaidrošanu par toleranci pret atšķirīgo, kur trūkst 11 vai 3.4% atbilžu, 3.1. attēls.

. tab j21, m				. list novads j51 j52 j60 if j21==., label			
Es uzskatu, ka multikulturālisms Latvijai nāk par labu	Freq.	Percent	Cum.	novads	j51	j52	j60
Pilnībā piekrītu	51	15.69	15.69	85.	Carnikavas	53	Sieviete Nav izglīt
Drīzāk piekrītu	79	24.31	40.00	140.	Carnikavas	77	Sieviete Profesionā
Ne piekrītu, ne nepiekrītu	108	33.23	73.23	160.	Ikšķiles n	23	Sieviete Profesionā
Drīzāk nepiekrītu	45	13.85	87.08	228.	Ikšķiles n	42	Sieviete Vidējā vis
Pilnībā nepiekrītu	31	9.54	96.62	251.	Ikšķiles n	48	Sieviete Vidējā vis
.	11	3.38	100.00	271.	Ikšķiles n	56	Sieviete Augstākā i
				277.	Ikšķiles n	57	Sieviete Vidējā vis
				295.	Ikšķiles n	68	Sieviete Vidējā vis
				308.	Ikšķiles n	74	Sieviete Profesionā
				309.	Ikšķiles n	74	Sieviete Pamatizglī
				313.	Ikšķiles n	77	Sieviete Pamatizglī
Total	325	100.00					

3.1. attēls. Respondentu atbildes par jēdzienu “multikulturālisms”, (autores pētījuma dati, 2014)

3.1. attēlā (tabulā pa kreisi) redzams, ka 33.23% no respondentiem ir atbildējuši, ka apgalvojumam par multikulturālisma ietekmi ne piekrīt, ne nepiekrīt. Viens no ticamiem trūkstošo

atbilžu iemesliem ir respondentu neizpratne par jēdziena “multikulturālisms” saturu. Par šāda pieņēmuma iespējamību norāda neatbildējušo respondentu vecuma grupa virs 50 gadiem, 3.1. attēlā (tabulā pa labi).

Kā 5.pielikuma 1.tabulā redzams, jautājumi par darba vietu (J36-J40) attiecas uz 211 respondentiem vai 64.92% no visas izlases. Lai gan uz visiem jautājumiem par darba vietu atbilžu faktiski netrūkst vai trūkstošo atbilžu skaits ir niecīgs 1 vai 0.31% (J36 un J39), darba autore nolemj faktori analīzē neietvert jautājumus no Nr. 36 līdz Nr.40 par attiecībām darba vietā, jo trūkstošo atbilžu skaits, kas saistāms ar 35.08% no izlases respondentiem, kuri nav nodarbināti var radīt risku, ka faktori analīzes rezultāti nebūs objektīvi.

Daži jautājumi (J41-J44) anketā tika ietverti ar mērķi iegūt informāciju par respondentu līdzdalību organizācijās un interešu grupās, to hierarhisko uzbūvi, daudzveidību, dažādību. Iegūtie dati liecina, ka mazāk kā puse no visas pētījuma izlases respondentiem (iesaistīto respondentu skaits ir n=81) ir iesaistījušies kādā organizācijā.

Atsevišķi jautājumi (J45-J48) anketā tika ietverti ar mērķi noskaidrot sociālā kapitāla aspektu vērtību attiecībā uz mājsaimniecībām, vai arī kopienas lēmumu pieņemšanas efektivitāti (J49-J50). 4 respondenti vai 1.23% no pētījuma izlases nav atbildējuši uz 47. un 48. jautājumiem par iespējam aizņemties, kas raksturo nevēlēšanos atbildēt uz personiskiem jautājumiem, it īpaši par finansēm:

- J47 No ģimenes, tuvākajiem draugiem saņemts aizdevums, kur trūkst 4 vai 1.23% atbilžu;
- J48 No paziņām, lietišķiem kontaktiem saņemts aizdevums, kur trūkst 4 vai 1.23% atbilžu;
- J49 Respondenta aktivitāšu rezultātā mainīts domes lēmums, kur trūkst 10 vai 3.08% atbilžu;
- J50 Respondenta aktivitāšu rezultātā novadā ir notikušas pārmaiņas, kur trūkst 10 vai 3.08% atbilžu.

Līdzīgi, augsts trūkstošu atbilžu skaits ir jautājumā (44.12.), kurā lūgts subjektīvi novērtēt sava laika, ko respondents velta sabiedriskajām organizācijām vai grupām - vienas stundas vērtību eiro. No 81 respondentiem tikai 27 vai 8.31% respondentu, kas ir iesaistījušies sabiedriskās organizācijās vai interešu grupās, ir snieguši atbildi, t.i. 54 respondenti vai 66.67%, uz kuriem attiecas jautājumi par sabiedriskajām aktivitātēm, nav atbildējuši.

No visiem aptaujā ietvertiem jautājumiem visvairāk atbilžu trūkst uz J61, kur respondentiem tika lūgts norādīt mājsaimniecības ienākumus. 82 respondenti vai 25.23% no visas izlases nav snieguši atbildi.

Trūkstošo vērtību kopsavilkumā, 5.pielikums 2. tabula, ietverti jautājumi par sociālo kapitālu. Ailītē “=” norādīts trūkstošo atbilžu skaits un ailītē Obs.<. redzams kopējais novērojumu skaits. Trūkstošo vērtību sistēmiskās tipveida tendences, 5.pielikums 3. tabula, parāda, ka 86%.no izlases par sociālā kapitāla mainīgajiem ir sniegtas atbildes.

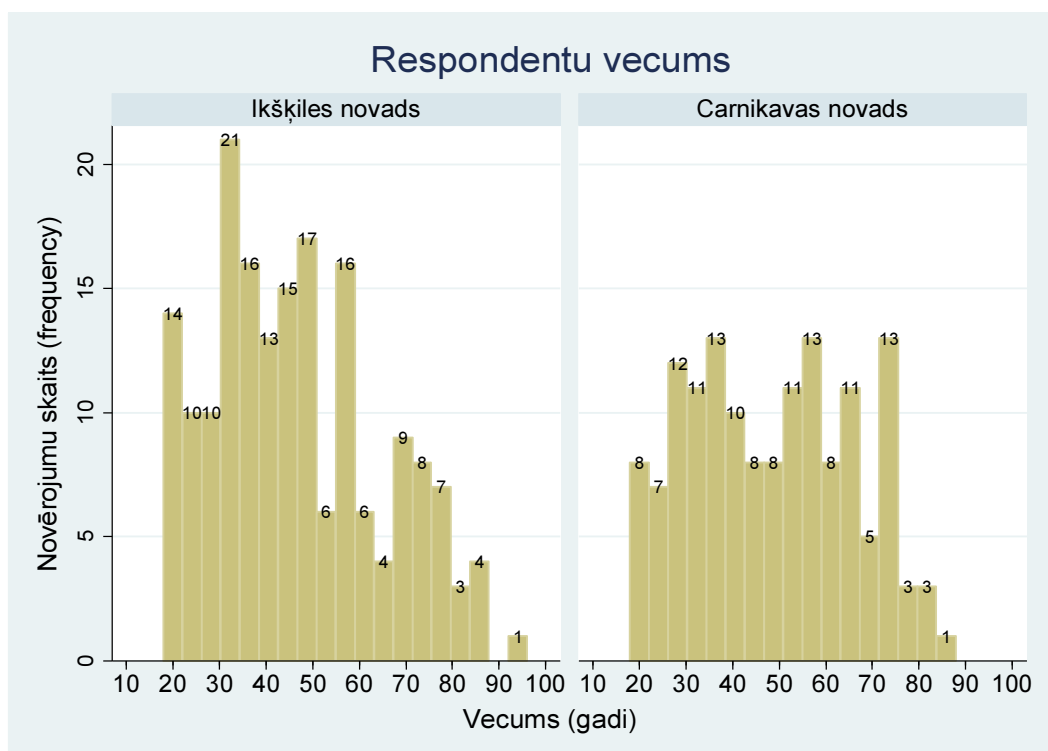
Lai atrisinātu trūkstošo vērtību problēmu pastāv vairākas alternatīvas, piemēram ar programmas Stata 13.0 trūkstošo vērtību gadījumos var ģenerēt statistiskas mainīgo vērtības. Tomēr, ņemot vērā turpmākajā analizē ietvertie jautājumi (no 1. līdz 33.) ir labi atbildēti, tad Stata 13.0 faktoru analizē neietvers konkrētos novērojumus, kur iztrūkst atbildes vērtība.

Novērojumi ar galējām vērtībām (*outlier cases*); Df beta novērojumu vērtību identificēšana. $|Dfb|=2/\sqrt{n}$, vai šajā pētījumā $|Dfb|=2/\sqrt{293}=2/17.11724=0.116841$

3.2.4. Koriģētās izlases aprakstošās statistikas dati, respondentu raksturojums

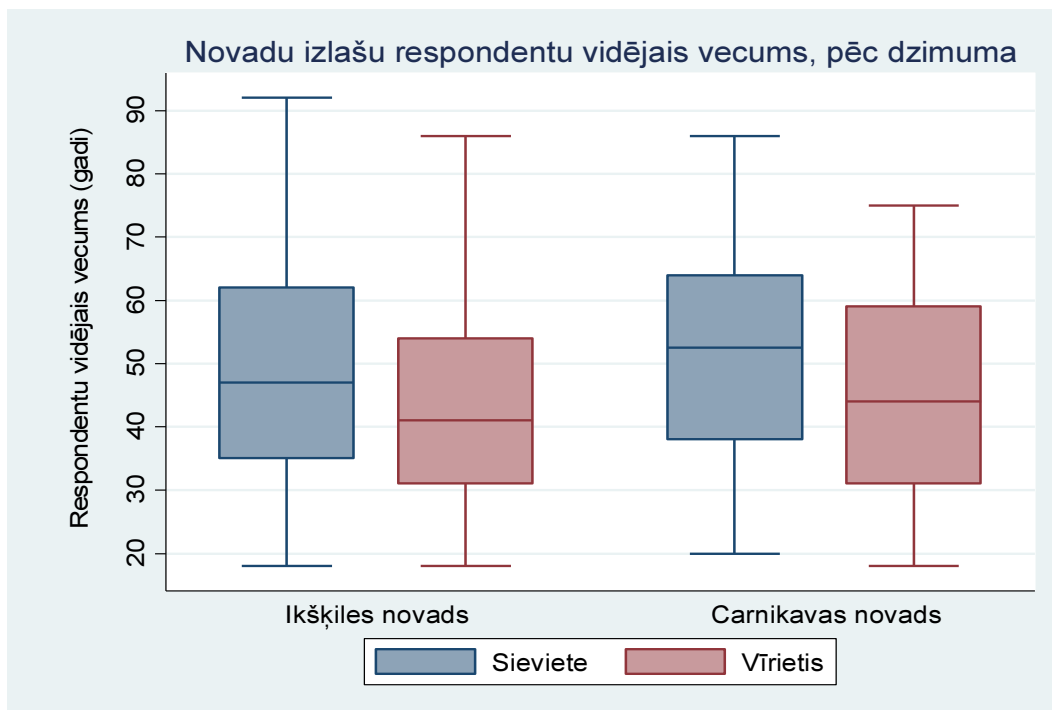
Respondentu vecums, dzimums, izglītība

Kā iepriekš norādīts, turpmākajai analīzei izveidotajā izlasē iekļauti 325 respondenti, t.sk. 180 Ikšķiles novada iedzīvotāji un 145 Carnikavas novada iedzīvotāji. Koriģētās izlases respondentu vecuma, dzimuma un teritoriālās dzīvesvietas struktūra ir tuvināta un vairāk atbilstoša pieejamiem statistikas datiem (sk. iepriekš 3.1., 3.3. tabulas).

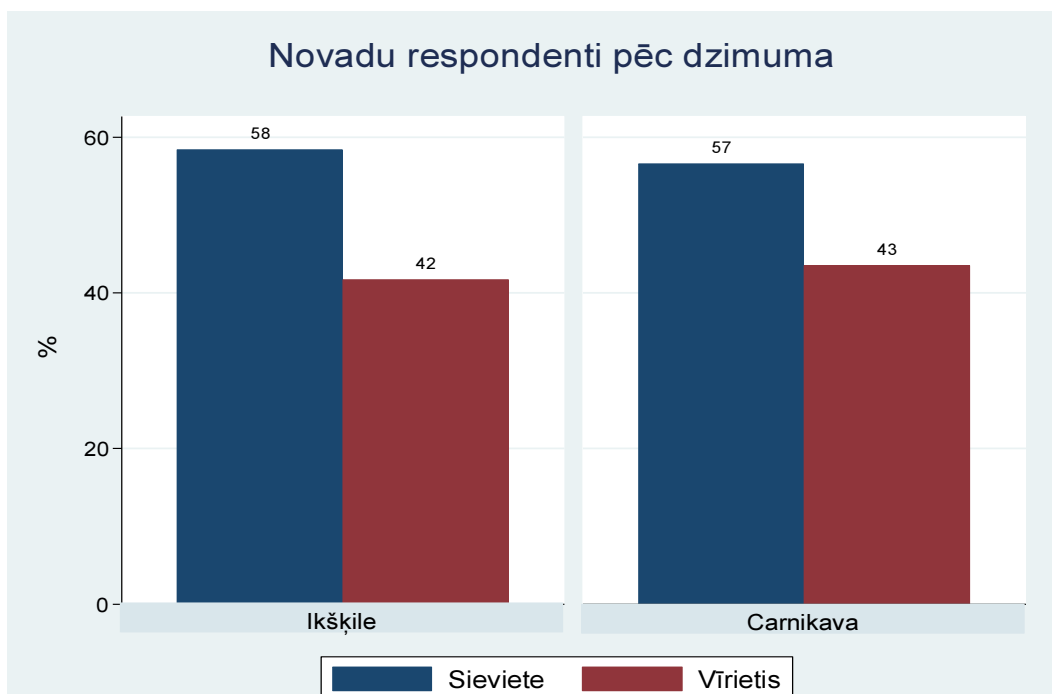
3.2. attēls. Novadu koriģēto respondentu izlašu vecums, (autores pētījuma dati, 2014)

Izlases respondentu vecuma robežas sēriju izlasē “Ikšķiles novada iedzīvotāji” ir no 18 līdz 92 gadiem, bet “Carnikavas novada iedzīvotāji” līdz 86 gadiem, 3.2. attēls. Pētījuma izlases respondentu vidējais vecums ir 47 gadi, bet sēriju izlasēs “Ikšķiles novada iedzīvotāji” vidējais vecums ir 47 gadi, bet “Carnikavas novada iedzīvotāji” 49 gadi. Puse no izlasē ietvertajiem respondentiem ir vecumā no 18 līdz 47 gadiem (sk. 6.pielikums).

3.3. attēls. Novadu koriģēto respondentu izlašu vidējais vecums pēc dzimuma,
(autores pētījuma dati, 2014)

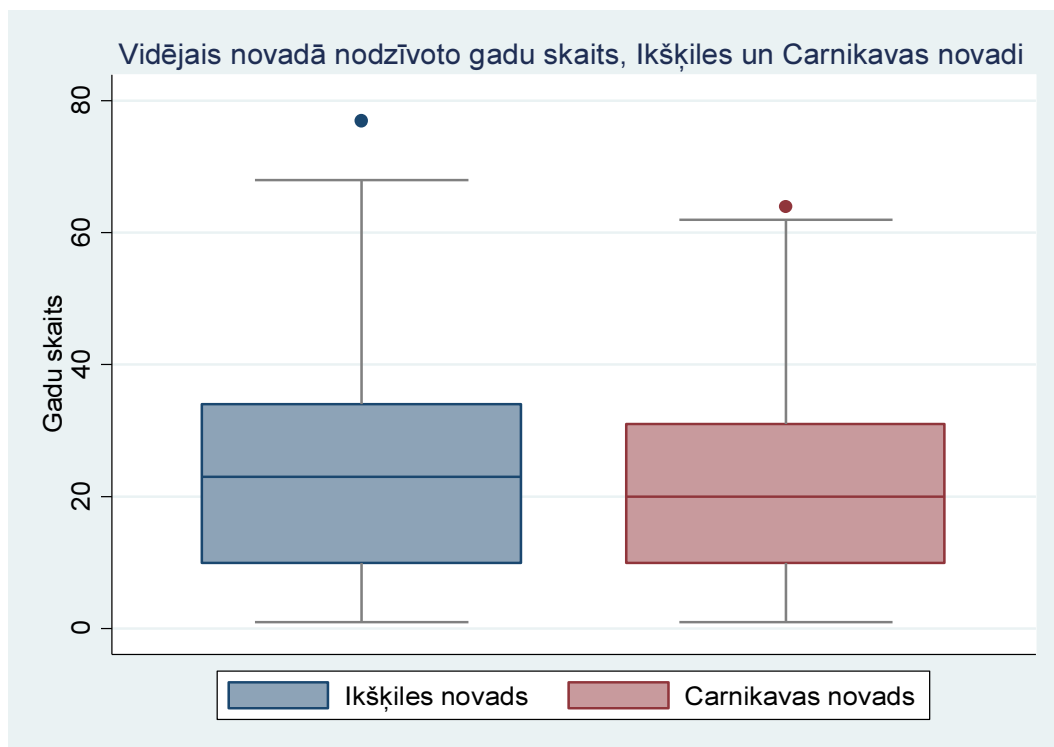
Pētījuma izlases sēriju izlasēs “Ikšķiles novada iedzīvotāji” sieviešu vidējais vecums ir 49 gadi un vīriešu 43 gadi, bet “Carnikavas novada iedzīvotāji” sieviešu vidējais vecums 51 gads, bet vīriešu 45 gadi, 3.3. attēls.

3.4. attēls. Novadu koriģēto respondentu izlašu struktūra pēc dzimuma,
(autores pētījuma dati, 2014)

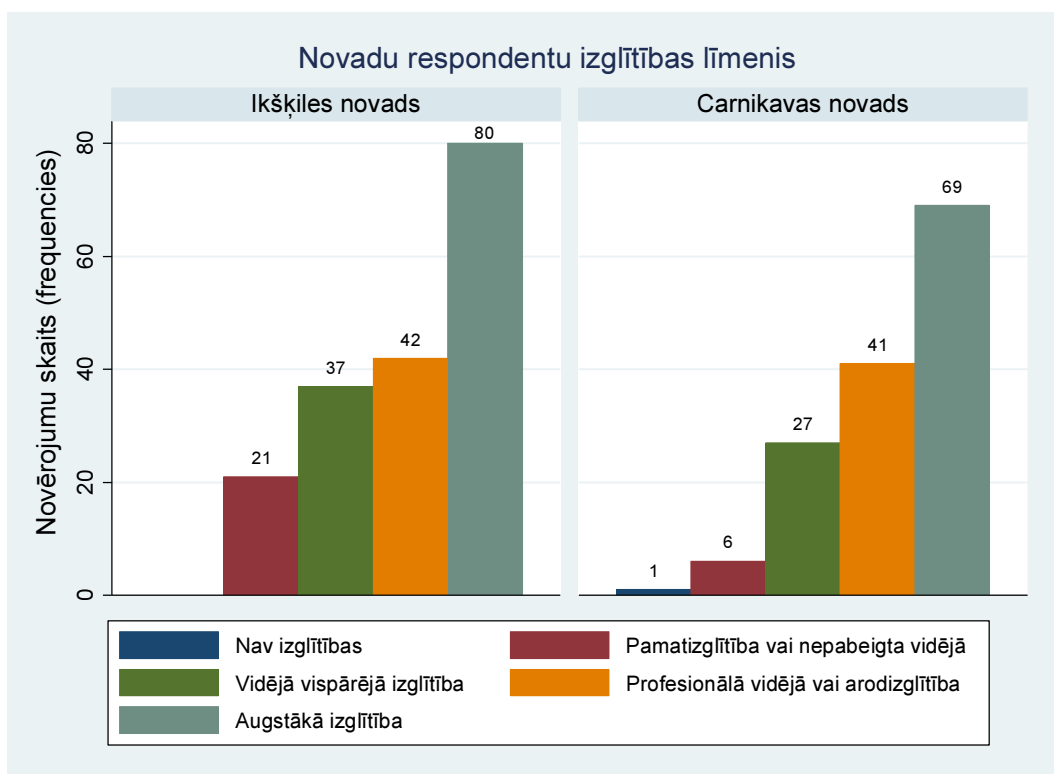
Koriģētajā izlasē ietverti 138 vīrieši (43% no izlases respondentiem) un 187 sievietes (58% no izlases respondentiem). 3.4. attēlā sēriju izlase “Carnikavas novada iedzīvotāji” ietver 63 vīriešus

(43% no sērijas izlases respondentiem) un 82 sievietes (57% no sērijas izlases respondentiem). Sēriju izlase “Ikšķiles novada iedzīvotāji” ietver 75 vīriešus (42% no sērijas izlases respondentiem) un 105 sievietes (58% no sērijas izlases respondentiem) (6.pielikums, 3.tabulas).

3.5. attēls. Vidēji novadā nodzīvotie gadi, (autores pētījuma dati, 2014)

3.5. attēlā redzama vidējais novadā nodzīvotais laiks. Sēriju izlase “Carnikavas novada iedzīvotāji” tie ir 22 gadi, bet sēriju izlasē “Ikšķiles novada iedzīvotāji” 24 gadi (6.pielikums, 4.tabula).

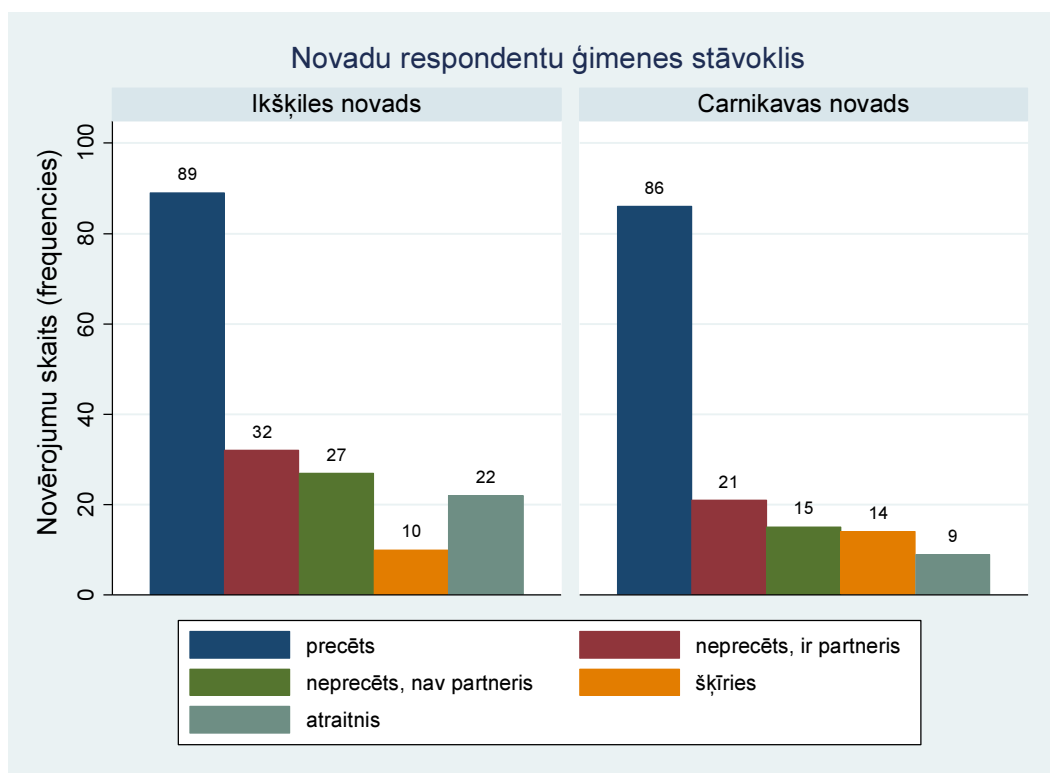

3.6. attēls. Respondentu izglītības līmenis, (autores pētījuma dati, 2014)

Izlasses respondentus kopumā raksturo augsts izglītības līmenis, 3.6. attēls. Koriģētajā izlasē 46% respondentu norāda, ka ieguvuši augstāko izglītību (atbilstoši *sēriju izlasēs*: Carnikavas iedzīvotāji 48%; Ikšķiles iedzīvotāji 44%), vidējo vispārējo izglītību ieguvuši 20% (atbilstoši *sēriju izlasēs*: Carnikavas iedzīvotāji 19%; Ikšķiles iedzīvotāji 21%), profesionālo vai arodizglītību 26% (atbilstoši *sēriju izlasēs*: Carnikavas iedzīvotāji 29%; Ikšķiles iedzīvotāji 23%), bet pamatizglītība vai vai nepabeigta vidējā izglītība 8% (atbilstoši *sēriju izlasēs*: Carnikavas iedzīvotāji 4%; Ikšķiles iedzīvotāji 12%). Viens respondents norādījis, ka nav izglītības, bet viens nav sniedzis atbildi. (sk.6.pielikums, 6.tabulas). Salīdzinot *sēriju izlasses*, Carnikavas novada iedzīvotājiem raksturīgs augstāks izglītības līmenis.

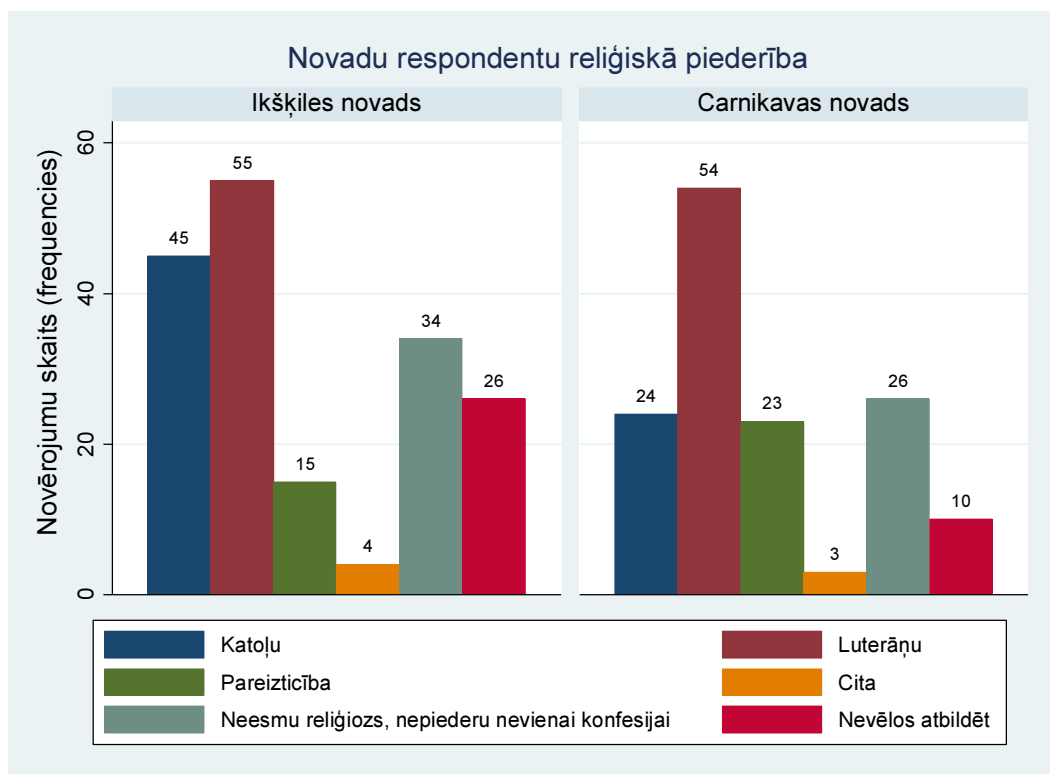
Respondentu ģimenes stāvoklis un reliģiskā piederība

Aptaujas anketas 53.jautājumā respondentiem tika lūgts norādīt ģimenes stāvokli. Visi izlasses respondenti ir snieguši atbildi, 3.7. attēls. Pētījuma izlasses lielākā daļa ~54% ir precējušies, ~16% neprecējušies, bet dzīvo kopā ar pastāvīgu dzīvesbiedru, ~13% nav precējušies un nav arī pastāvīga dzīvesbiedra, ~10% atraitņi un ~7% šķīrušies. Salīdzinot *sēriju izlasses*, Ikšķiles novadam raksturīga zemāka precēto repondentu proporcija (Ikšķīle ~49%, Carnikava ~59%), augstāka neprecētu, bet patstāvīgās attiecībās esošu respondentu daļa (Ikšķīle ~ 18%, Carnikava ~15%), lielāka neprecēto repondentu proporcija (Ikšķīle ~15%, Carnikava ~10%), lielāka šķīrušos repondentu proporcija (Ikšķīle ~ 6%, Carnikava ~10%) un lielāka atraitņu proporcija (Ikšķīle ~ 12%, Carnikava ~6%) (6.pielikums 7.tabulas). Respondenta ģimenes stāvoklim ir nozīme gan analizējot mājsaimniecības ienākumu līmeni, gan respondenta sabiedriskās komunikācijas ieradumus.

3.7. attēls. Respondentu ģimenes stāvoklis, (autores pētījuma dati, 2014)

54.jautājumā respondentiem tika lūgts norādīt reliģisko piederību, respondentu redzamas atbildes 3.8.attēlā. Šis ir viens no aptaujas sensitīvajiem jautājumiem. No 325 respondentiem, 36 (26 Ikšķiles novadā, 10 Carnikavas novadā) vai 12% no respondentiem norāda, ka nevēlas uz jautājumu atbildēt.

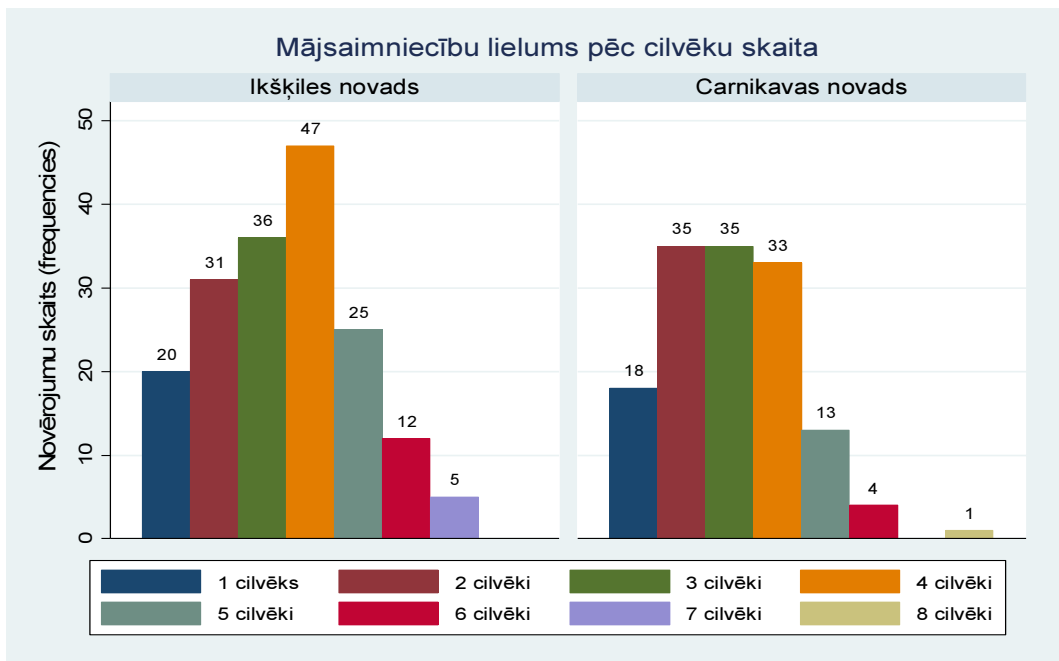

3.8. attēls. Respondentu reliģiskā piederība, (autores pētījuma dati, 2014)

Pētījuma izlases lielākā daļa ~34% ir piederīgi luterāņu konfesijai, ~18% ir piederīgi katoļu konfesijai, ~12% pareizticīgo konfesijai, 2% norāda, ka pieder citai reliģiskai konfesijai. ~19% no izlases respondentiem nav reliģiozi. Salīdzinot sēriju izlases, Carnikavas novadā ir vairāk luterticīgo (Carnikava ~38%, Ikšķile ~ 31%) un pareizticīgo (Carnikava ~16%, Ikšķile ~ 8%), bet Ikšķilē ir vairāk respondenti ir piederīgi katoļticībai (Ikšķile ~25%, Carnikava ~17%). Nereliģiozo respondentu proporcija abās sēriju izlasēs atbilst kopējai izlasei (6.pielikums 8.tabulas).

Mājsaimniecību raksturojums

Aptaujas anketas 58. jautājumā respondentiem tika lūgts sniegt informāciju par mājsaimniecībā dzīvojošo personu skaitu. 10 respondenti nav snieguši atbildes uz 58.jautājumu. Pētījuma izlases ietvaros 38 mājsaimniecībās dzīvo 1 cilvēks, savukārt lielākā mājsaimniecība (8 cilvēki) ir Carnikavas novadā, savukārt Ikšķiles novadā ir 5 mājsaimniecības, kurās dzīvo 7 cilvēki, 3.9. attēls. Pētījumā ietverto mājsaimniecību vidējais lielums ir 3,3 cilvēki. Salīdzinot sēriju izlases, Ikšķiles novadam ir raksturīgas nedaudz lielākas (vidēji 3,5 cilvēki) vidējās mājsaimniecības nekā Carnikavas novadā (vidēji 3,0 cilvēki), 3.9. attēls un 6.pielikuma 9.tabulas.

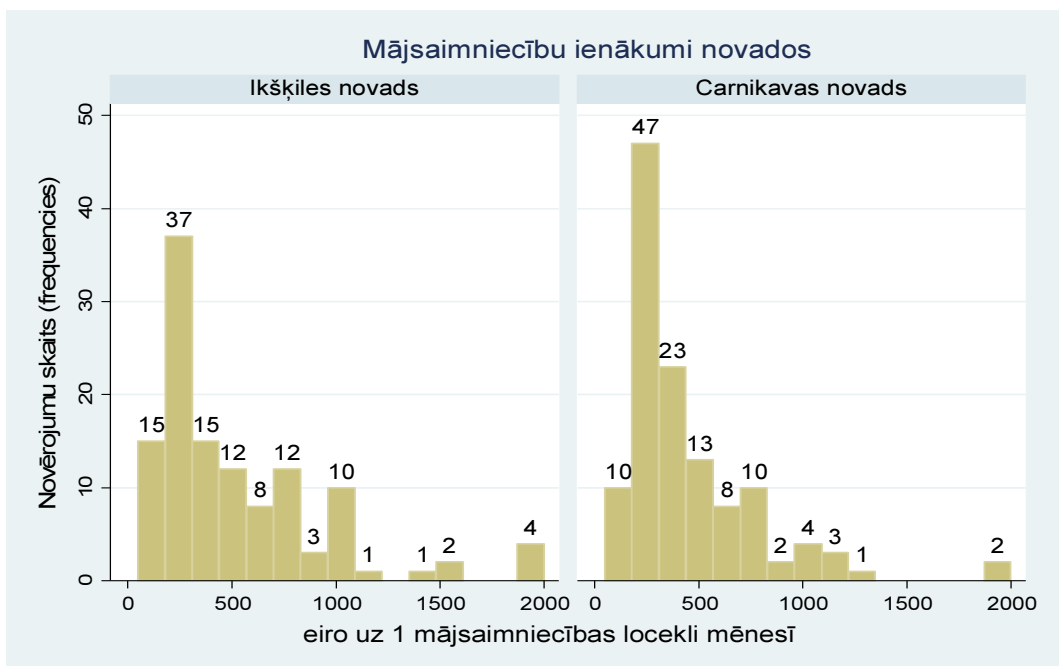

3.9. attēls. Mājsaimniecību lielums, (autores pētījuma dati, 2014)

Sēriju izlasēs mājsaimniecības ar 1-2 cilvēkiem Ikšķiles novadā veido 29%, Carnikavas novadā - 37%, mājsaimniecības ar 3 cilvēkiem Ikšķiles novadā veido 20%, Carnikavas novadā - 24%, mājsaimniecības ar 4 cilvēkiem Ikšķiles novadā veido 26%, Carnikavas novadā - 23%, mājsaimniecības ar 5 cilvēkiem Ikšķiles novadā veido 14%, Carnikavas novadā - 4%. Mājsaimniecību, kurās dzīvo 6-8 cilvēki Ikšķiles novadā veido 10%, Carnikavas novadā - 4%, 6.pielikuma 9.tabulas.

Ienākumi, nodarbošanās, darba vietas atrašanās

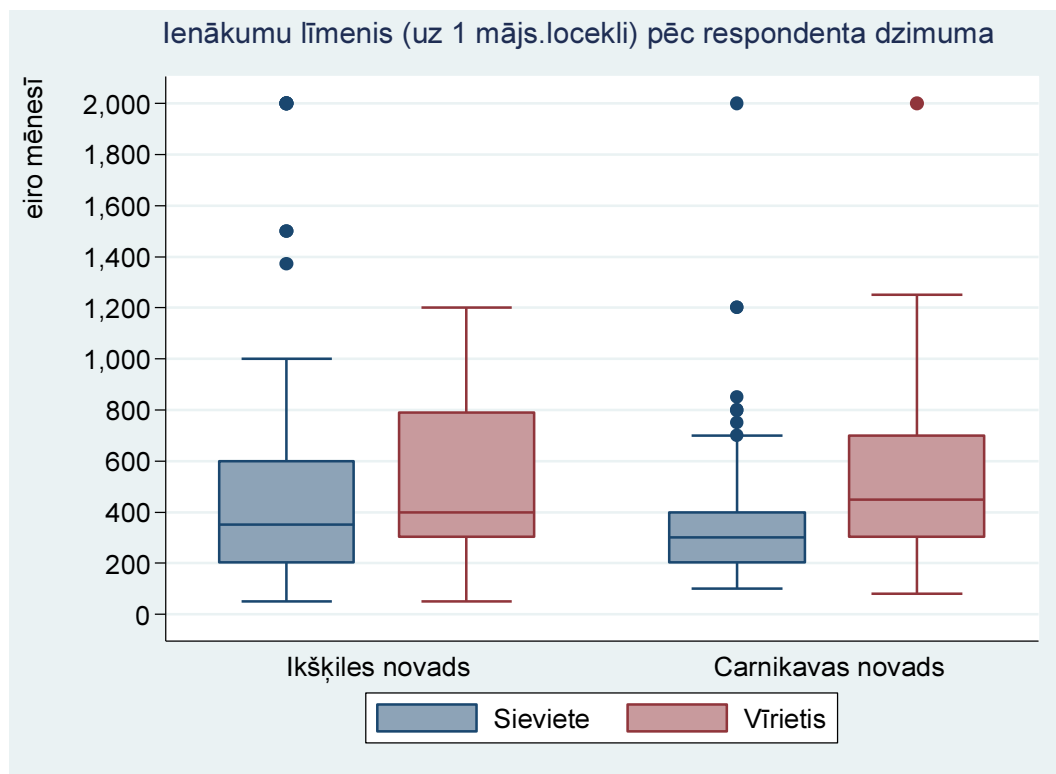
Aptaujas anketas 61.jautājumā respondentiem tika lūgts sniegt informāciju par ienākumiem, respondentu atbildes 3.10. attēlā.

3.10. attēls. Mājsaimniecību ienākumi, (autores pētījuma dati, 2014)

25% vai 82 no 325 respondentiem, nav vēlējušies sniegt datus par ienākumiem. Jānorāda, ka šis jautājums ir viens no sensitīvākajiem jautājumiem, uz kuru respondenti nav vēlējušies sniegt atbildes.

Aptaujas laikā saņemtas 243 (120 – Ikšķiles novadā; 123 – Carnikavas novadā) respondentu atbildes, ar ienākumu variāciju no 50 līdz 2000 eiro mēnesī uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī.

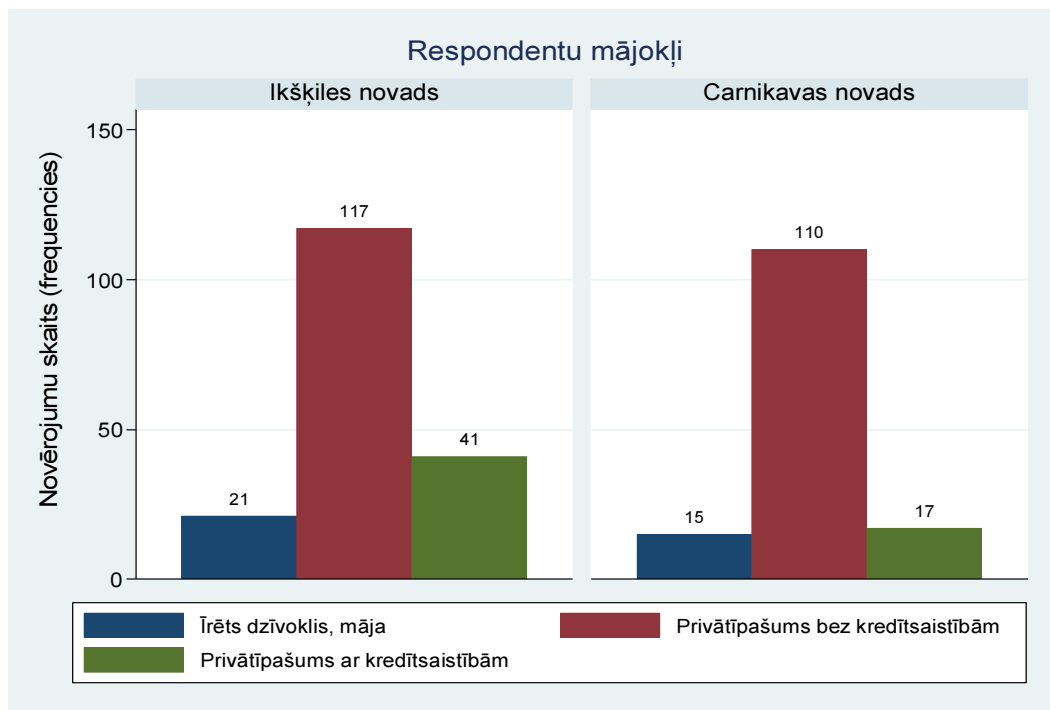
3.11. attēls. Mājsaimniecību ienākumi pēc repondenta dzimuma, (autores pētījuma dati, 2014)

Balstoties uz saņemtajām atbildēm, vidējie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli, pētījuma izlasē analizētajām mājsaimniecībām ir 483 eiro mēnesī. Salīdzinot sēriju izlases, Ikšķiles novadam raksturīgi augstāki vidējie mājsaimniecību ienākumi - 521 eiro mēnesī uz vienu mājsaimniecības locekli, bet Carnikavas novadā zemāki - 445 eiro mēnesī uz vienu mājsaimniecības locekli, 6.pielikuma 10.tabulas. Norādītajos novados atšķirības ienākumos identificējamas arī pēc respondenta dzimuma, 3.11. attēls. Ikšķiles novadā sievietes vidēji mēnesī norādījusās ienākumus 518 eiro uz vienu mājsaimniecības locekli, Carnikavas novadā 375 eiro uz vienu mājsaimniecības locekli. Ikšķiles novada respondentu, vīriešu mēnesī norādītie ienākumi vidēji 524 eiro uz vienu mājsaimniecības locekli, Carnikavas novadā 541 eiro uz vienu mājsaimniecības locekli, 6.pielikuma 10.tabulas.

Ikšķiles novadā sievietes vidēji mēnesī norādījušas augstākus ienākumus (Ikšķile 518 eiro, bet Carnikava 375 uz vienu locekli mēnesī), bet respondentu vīriešu starpā augstāk ienākumi ir Carnikavas novadā (Carnikava 541 eiro, bet Ikšķile 524 eiro uz vienu mājsaimniecības locekli).

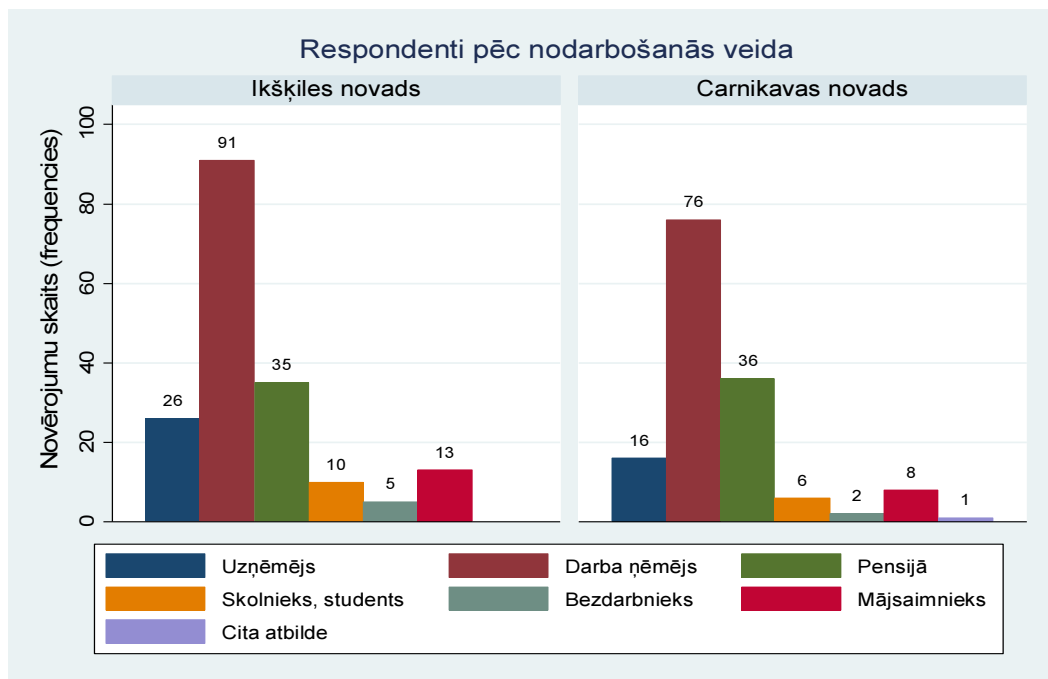
Aptaujas anketas 62.jautājumā respondentiem tika lūgts sniegt informāciju par mājokļa veidu un finansiālām saistībām, respondentu atbildes 3.12. attēlā. Lielākā daļa respondentu vai ~ 71% dzīvo privātpašumā bez kredītsaistībām, 18% respondentu dzīvo privātpašumā ar kredītsaistībām un tikai

11% irē mājokli, 6.pielikuma 11.tabulas. Sēriju izlasēs atšķirība parādās respondentu grupās, kuriem par mājokli ir vai nav kredīstaistību. Carnikavas novadā ~78% respondentu nav kredīstaistības par mājokli, Ikšķiles novadā ~ 65% no respondentiem. Savukārt, kredīstaistības Ikšķiles novadā ir ~23% respondentu, bet Carnikavas novadā ~ 12%. Īrētos mājokļos abos novados dzīvo līdzīga respondentu daļa, kas atbilst izlases vidējiem rādītājiem, 6.pielikuma 11.tabulas.

3.12. attēls. Mājoklis un finansiālas saistības, (autores pētījuma dati, 2014)

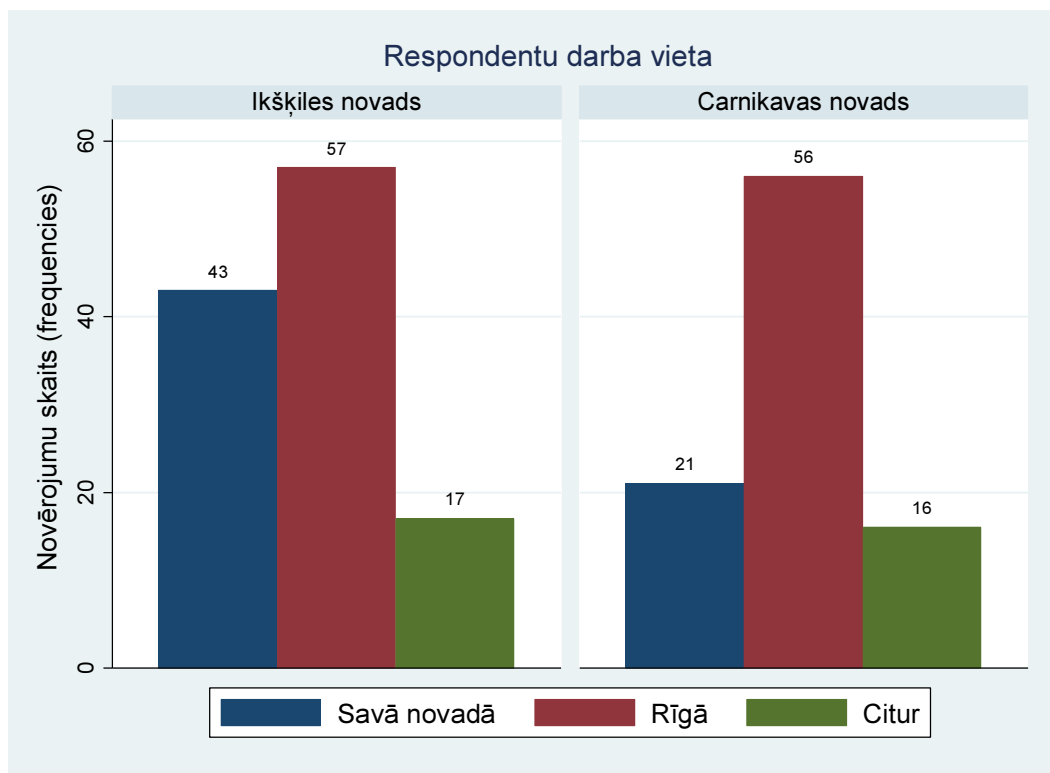
Aptaujas anketas 35.jautājumā respondentiem tika lūgts sniegt informāciju par nodarbošanos, respondentu atbildes 3.13. attēlā. Atbilstoši vecuma struktūrai, puse vai 51,4% aptaujāto respondentu pēc nodarbošanās veida ir darba ņēmēji, 12,9% uzņēmēji un pašnodarbinātie, 21,9% ir pensijā, 6,5% respondenti raksturojuši savu nodarbošanos kā mājsaimnieki, 4,9% ir studenti vai skolnieki un 2,2% uz aptaujas brīdi ir bijuši bez darba, 6.pielikuma 12.tabulas.

3.13. attēls. Repondentu nodarbošanās, (autores pētījuma dati, 2014)

Abos novados aptaujāto respondentu struktūra pēc nodarbošanās veida proporcionāli ir ļoti līdzīga, kas ļauj pieņemt, ka novados aptaujāto iedzīvotāju izlases ir salīdzināmas. Atšķirības ir pamanāmas starp divām izlases respondentu kategorijām pēc nodarbošanās veida: “uzņēmēji vai pašnodarbinātie” un “bezdarbnieki”, kuru ir Ikšķiles novadā ir nedaudz vairāk. Savukārt, Carnikavas novadā ir nedaudz vairāk darba ņēmēju un pensijas vecuma respondentu, 3.13.attēls un 6.pielikuma 12. tabulas.

Svarīgs aspekts saistībā ar pētījuma priekšmetu ir nodarbināto respondentu darba vietas atrašanās, jo lielā mērā atspoguļo gan abu novadu atrašanos Rīgas aglomerācijas teritorijā, gan arī raksturo savienojošā sociālā kapitāla potenciālu. Kā tas bija paredzams saskaņā ar veikto novadu sociāli ekonomisko novērtējumu, ~54% no nodarbinātajiem respondentiem darba vieta atrodas galvaspilsētā (aptaujas 36.jautājums). Salīdzinot Ikšķiles un Carnikavas novadu respondentu atbildes, var secināt, ka Ikšķiles novada iedzīvotāju nodarbinātība vairāk saistīta ar novadu, mazāk ar Rīgu. ~37% Ikšķiles novada iedzīvotāju darba vieta atrodas savā novadā, bet Rīgā darba vieta atrodas ~49% respondentu. Savukārt, ~23% no Carnikavas novada respondentiem darba vieta atrodas savā novadā, bet ~60% ir nodarbināti Rīgā, 3.14.attēls un 6.pielikuma 13. tabulas.

3.14. attēls. Repondentu darba vieta, (autores pētījuma dati, 2014)

Aplūkojot norādītos “citur” atbilžu variantus, abu novadu respondentu nodarbinātība ir saistīta ar līdzās esošiem novadiem. Gandrīz 8% no nodarbinātajiem ikšķīliešiem darba vieta ir Ogres novadā. Vēl kā darba vietu “citur” ikšķīlieši norāda Salaspils (2 respondenti), Stopiņu (1 respondents) un Ķekavas novadus (1 respondents), bet viens respondents norāda darba vietu ārpus Latvijas (Berlīne).

5% no nodarbinātajiem carnikaviešiem kā darba vietu norāda Ādažu novadu. Vēl kā darba vietas atrašanos “citur” carnikavieši norādījuši līdzās vai netālu esošos Saulkrastu (1 respondents), Inčukalna (1 respondents) un), Stopiņu novadu (1 respondents). Samērā liels skaits carnikaviešu (7 respondenti) pret nodarbināto novada respondentu skaitu (7.5%) nav vēlējušies precizēt, kur tieši atrodas viņu darba vieta.

Respondentu iesaiste organizācijās, interešu grupās

Aptaujā tika uzdoti vairāki jautājumi par iedzīvotāju iesaisti sadarbības tīklos (sabiedriskās organizācijās, grupās), lai izzinātu, kādās organizācijās vai interešu grupās respondenti ir iesaistījušies (3.4. un 3.5.tabulas).

3.4. tabula. Respondentu iesaiste organizācijās, interešu grupās, (autores pētījuma dati, 2014)

41.jautājums Vai pašlaik esat iesaistīts kādā organizācijā un/ vai interešu grupā?	Ikšķiles novads		Carnikavas novads		Pētījuma izlase	
	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%
Viena NVO vai interešu grupa	31	17.3	20	13.8	51	15.56
Vairākas NVO	17	9.5	12	8.3	29	8.89
Neviena	131	73.2	113	77.9	244	75.56
Kopā	179	100.0	145	100.0	324	100.0

Aptaujas rezultāti norāda, ka lielākā daļa respondentu nav iesaistīti nevienā sabiedriskā organizācijā vai interešu grupā ~76% no aptaujas izlases respondentiem; Ikšķiles novadā ~73% no respondentiem, Carnikavas novadā ~78% no respondentiem. Salīdzinot aptaujas respondentu izlases datus pa novadiem var secināt, ka Ikšķiles novada iedzīvotāji ir sabiedriski aktīvāki nekā Carnikavas novada iedzīvotāji, par to liecina gan respondentu proporcija, kas nav iesaistīta nevienā sabiedriskā organizācijā, interešu grupā, gan līdzdalības rādītāji: Ikšķiles novadā ~28% no novada respondentiem, Carnikavas novadā ~22% no novada respondentiem. Tāpat aptaujas rezultāti identificē tendenci, ka noteikta iedzīvotāju daļa iesaistās pat vairāku sabiedrisku organizāciju darbībā: 9% no aptaujas izlases respondentiem; Ikšķiles novads ~10% no respondentiem, Carnikavas novads ~9% no respondentiem, 3.4. tabula. 3.5. tabulā norādītas respondentu atbildes par viņu iesaisti nevalstiskās organizācijās vai interešu grupās.

3.5. tabula. Respondentu iesaiste organizācijās, interešu grupās pēc to veida, (autores pētījuma dati, 2014)

42.jautājums Kā sauc organizāciju un/ vai interešu grupu, kurā esat iesaistīts?	Ikšķiles novads		Carnikavas novads		Pētījuma izlase	
	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%
Novada NVO	6	7.5	8	15.7	14	10.7
Sporta organizācijā	10	12.5	11	21.6	21	16.0
Reliģiskā organizācijā	7	8.8	2	3.9	9	6.9
Arodbiedrībā	10	12.5	4	7.8	14	10.7
Politiskā partijā	3	3.8	1	2.0	4	3.1
Vides aizsardzības organizācijā	1	1.3	2	3.9	3	2.3
Profesionāla organizācija	4	5.0	2	3.9	6	4.6
Nozares organizācija	3	3.8	2	3.9	5	3.8
Labdarības organizācija	5	6.3	3	5.9	8	6.1
Cilvēktiesību aizsardzības organizācija	0	0	0	0	0	0.0
Pašdarbnieku kolektīvi	17	21.3	7	13.7	24	18.3
Pašpalīdzības vai atbalsta grupa	3	3.8	0	0	3	2.3
Jauniešu organizācija	4	5.0	1	2.0	5	3.8
Izglītojoša vai izglītību atbalstoša organizācija	3	3.8	5	9.8	8	6.1
Makšķerņu, mednieku klubs	2	2.5	1	2.0	3	2.3
Cita veida organizācija	2	2.5	2	3.9	4	3.1
Kopā	80		51		131	

Kā 3.4. tabulā redzams, tad tikai ~24% no visiem respondentiem ir iesaistījušies kādā sabiedriskā organizācijā vai interešu grupā. Pētījuma dati liecina, ka no 24% respondentu visaugstāko iesaisti respondenti uzrāda interešu grupās vai organizācijās, kas saistītas ar vaļaspriekiem. 3.5. tabulā redzams, ka vislielākā respondentu līdzdalība identificējama pašdarbnieku kolektīvos ~18% un sporta organizācijās ~16%. Otrā vietā ierindojas organizācijas, kas saistītas ar iedzīvotāju interešu pārstāvību – novada NVO un arodbiedrības ~11%. Trešā vietā ierindojas piederība reliģiskām organizācijām ~7%, kā arī izglītojošām (~6%) un labdarības (~6%) organizācijām.

No samērā nelielā respondentu skaita nelielas atšķirības starp novadu respondentu iesaistē augstāka Carnikavas novada respondentu proporciju parādās novada NVO (Carnikava ~16%; Ikšķile ~8%) un sporta organizācijās (Carnikava ~22%; Ikšķile ~13%), bet augstāka Ikšķiles novadu respondentu līdzdalība parādās pašdarbības kolektīvos (Ikšķile ~21%, Carnikava ~14%), arodbiedrībā (Ikšķile ~13%, Carnikava ~8%), un reliģiskās organizācijās (Ikšķile ~9%, Carnikava ~4%), abos novados parādas līdzīgs iesaistes līmenis ~6% labdarības organizācijās.

Ikšķiles novada respondentu piederība organizācijām interešu grupām

Ikšķiles novadā 21 respondents norāda iesaisti tautas mākslas kolektīviem, 14 respondenti norāda piederību sporta organizācijām. 14 Ikšķiles novada respondenti ir norādījuši piederību profesionālai vai nozares organizācijai, 12 respondentu ir norādījuši piederību reliģiskai konfesijai, t.sk. Ikšķiles evaņģēliski luteriskai draudzei, Ogres Sv.Meinarda katoļu baznīcai, Ogres Trīsvienības baptistu draudzei. Neliels respondentu skaits (14 respondenti) ir norādījis piederību arodbiedrībai. Tikai četri respondenti ir norādījuši piederību kādai no Latvijas politiskajām partijām. 3.6. tabulā norādīti Ikšķiles respondentu aptaujā uzrādītie interešu grupu vai organizāciju nosaukumi.

3.6. tabula. Ikšķiles novada respondentu norādītās sporta organizācijas un pāsdarbnieku interešu grupas, (autores pētījuma dati, 2014)

Mākslas, mūzikas, teātra interešu grupa (t.sk. kori, deju kolektīvi, amatierteātri)	Sporta organizācijas
Biedrība "Teātris un izglītība"	Aikido federācija
Biedrība "Mūzikas balsis"	Antras stallis
Deju grupa "Upe"	Bērnu un skolēnu sporta centrs "Ikšķile" (vecāku padome)
Deju kolektīvs Salaspilī, kultūras namā "Enerģētīķis"	Biedrība Gaisa baloni
Improvizācijas teātris (KIT)	Futbola klubs Ikšķile
Jauktais koris "Ikšķile"	Joga Tīnūžos
Jauniešu koris "Soare"	KS Sporta klubs biedrība
Jauniešu teātris Āķis	LOK
Vokālais ansamblis NONA	OK Ogre
Kult. mant. Centrs	Sporta organizācija (neprecizēta)
TDA "Ogre"	Sporta padome
Pokaiņu akadēmija	veselības grupu vingrošana
Rīgas pašvaldības vid. paaudzes deju kolektīvs "Daiļrade"	
Tautas deju kolektīvs "Spole"	
VPDK Pavards	

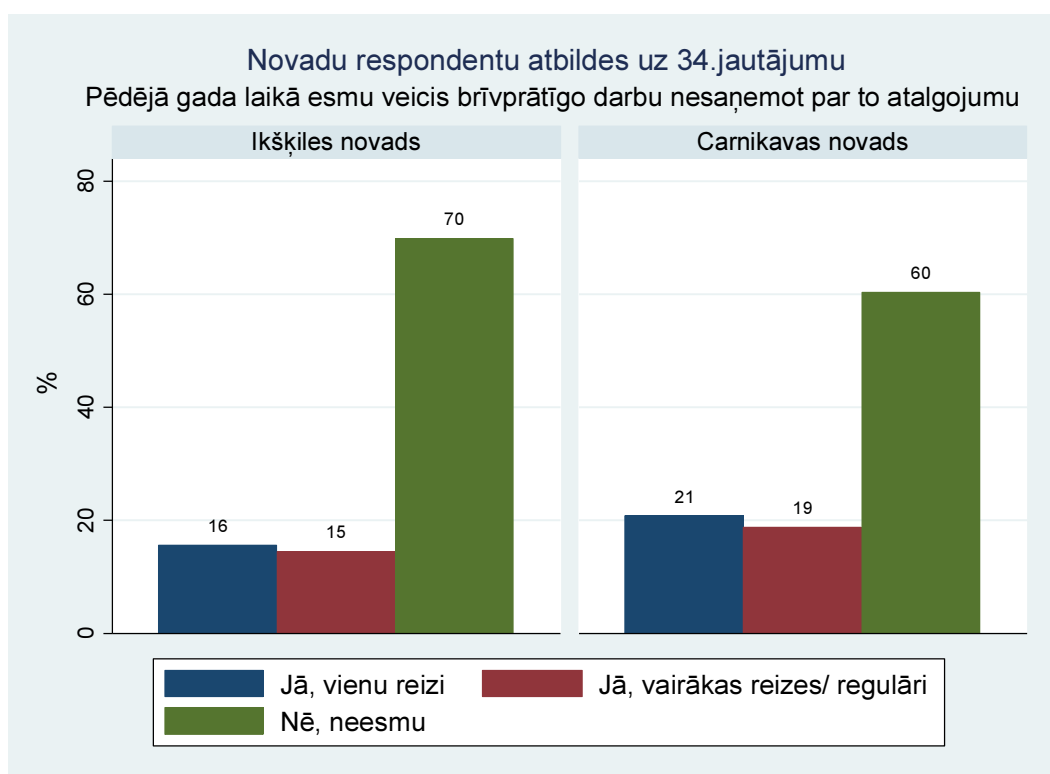
Carnikavas novada respondentu piederība organizācijām interešu grupām

Carnikavas novadā 8 respondenti norāda piederību tautas mākslas kolektīviem, 11 respondenti norāda piederību sporta organizācijām, 5 respondenti norāda iesaisti profesionālā vai nozares organizācijā, 3 respondenti ir norādījuši piederību reliģiskai konfesijai, 5 respondenti iesaisti arodbiedrībā un tikai 1 respondents ir norādījis piederību politiskajai partijai. 3.7. tabulā norādīti Carnikavas novada respondentu aptaujā norādītie interešu grupu vai organizāciju nosaukumi.

3.7. tabula. Carnikavas novada respondentu norādītās sporta organizācijas un pāsdarbnieku interešu grupas, (autores pētījuma dati, 2014)

Mākslas, mūzikas, teātra interešu grupa (t.sk. kori, deju kolektīvi, amatierteātri)	Sporta organizācijas
JDK Abi divi	Carnikavas sporta centrs
Arnika	FK Carnikava
koris "Vēja Balss"	LU Florbols
	OK Kāpa
	SSK Bebra

Aptaujas rezultāti norāda, ka lielākā daļa respondentu nav iesaistījušies novada aktivitātēs ~66% no aptaujas izlases respondentiem pēdējā gada laikā ~35% ir iesaistījušies brīvprātīgā darba aktivitātēs. Ikšķiles novadā ~70% respondentu nav iesaistījušies novada aktivitātēs, Carnikavas novadā ~60% no respondentiem. Salīdzinot aptaujas respondentu izlases datus pa novadiem var secināt, ka Ikšķiles novada iedzīvotāji ir mazāk iesaistījušies brīvprātīga darba veikšanā nekā Carnikavas novada respondenti, 3.15.attēls.

3.15. attēls. Repondentu atbildes uz 34.jautājumu par iesaisti brīvprātīgajā darbā, (autores pētījuma dati, 2014)

Aptaujas ietvaros ietverti divi jautājumi, kas respondentus lūdz sniegt pašnovērtējumu par iesaisti organizācijās laika (stundu) un naudas (eiro) izteiksmē. Lai gan novērtējumu sabiedriskajām organizācijām veltītajam laikam sniedz 65 respondenti (Ikšķiles novads - 39 respondenti, Carnikavas novads – 27 respondenti), bet šī laika vērtībai 27 respondenti (Ikšķiles novads - 16 respondenti, Carnikavas novads – 11 respondenti), tas rada indikatīvu priekšstatu par potenciālu ieguvumu no iedzīvotāju līdzdalības sabiedriskās organizācijās, grupās. Lai gan jānorāda, ka potenciāli ieguvumi no

līdzdalības sabiedriskās organizācijās var rasties arī indivīdiem, kā piemēram jaunu zināšanu, iemaņu veidā vai ar sabiedrisku kontaktu starpniecību (aptaujas anketas 44.10, 46.48. jautājumi).

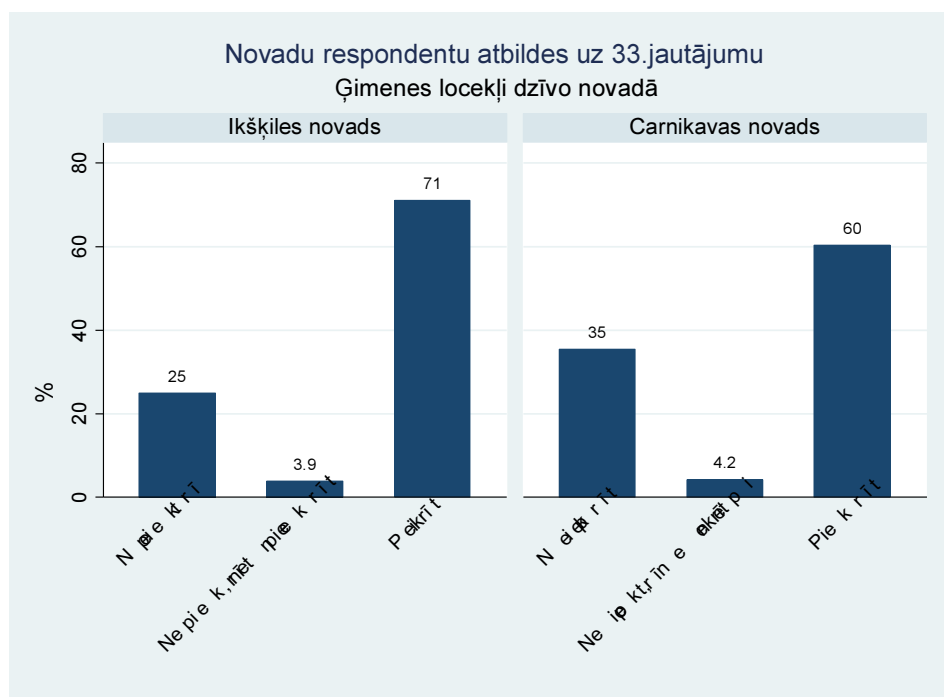
Ikšķiles novada respondenti dalībai organizācijā vai interešu grupā vidēji mēnesī velta 14.7 stundas, bet Carnikavas novada respondenti dalībai organizācijā vai interešu grupā vidēji mēnesī velta mazāk - 9,2 stundas. Izlases respondentu vidējie rādītāji pašnovērtējumam līdzdalībai organizācijās vai interešu grupās laika izteiksmē ir 12,6 stundas mēnesī un respondentu laika vērtības vidējais novērtējums vienai stundai ir 12,5 eiro, kas abu novadu respondentu vidējā novērtējuma griezumā atšķiras 10 eiro centu robežās, 6.pielikuma 14. un 15. tabulas.

Pētījuma rezultāti norāda uz zemu novada iedzīvotāju iesaisti sabiedriskās aktivitātēs. Lielākā daļa respondentu nav iesaistīti nevienā sabiedriskā organizācijā vai interešu grupā (~76% no aptaujas izlases respondentiem; Ikšķiles novadā ~73% no respondentiem, Carnikavas novadā ~78% no respondentiem). Lielākā daļa nav iesaistījies arī brīvprātīgā darba aktivitātēs (~66% no aptaujas izlases respondentiem; Carnikavas novadā ~60% no respondentiem Ikšķiles novadā ~70% no respondentiem).

3.2.5. Vispārējie pētījuma rezultāti un to interpretācija

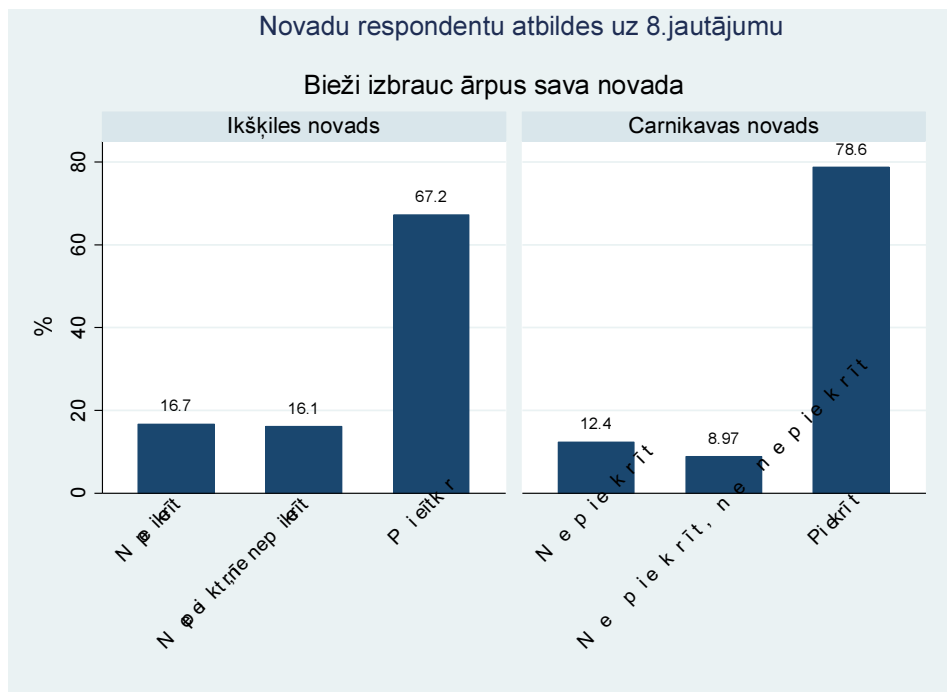
Lai vispārīgi raksturotu iegūtos rezultātus, darba autore veica aptaujā iegūto atbilžu statistikas kalkulācijas. Tas tika veikts ar datorprogrammas STATA 13.0 versiju, izmantojot aprakstošās statistikas rīkus. 3.37. tabulā sniegts ieskats par respondentu atbilžu “1” vai “2” (Pilnībā piekrītu / Drīzāk piekrītu) īpatsvars katrā novadā. Piezīme: uz 7., 17. un 25. jautājumu formulējums ir mainīts, lai Likerta skalas vērtējumi atbilstu atbildēm.

Aptaujas 33.jautājumā respondentiem tika lūgts norādīt ģimenes (ciešo saikņu) saikņu esamību novadā. Abos novados ir uzrādīts diezgan augsts ciešo saikņu līmenis. Ikšķiles novadā ~71%, Carnikavas novadā ~60%, 3.16.attēls.

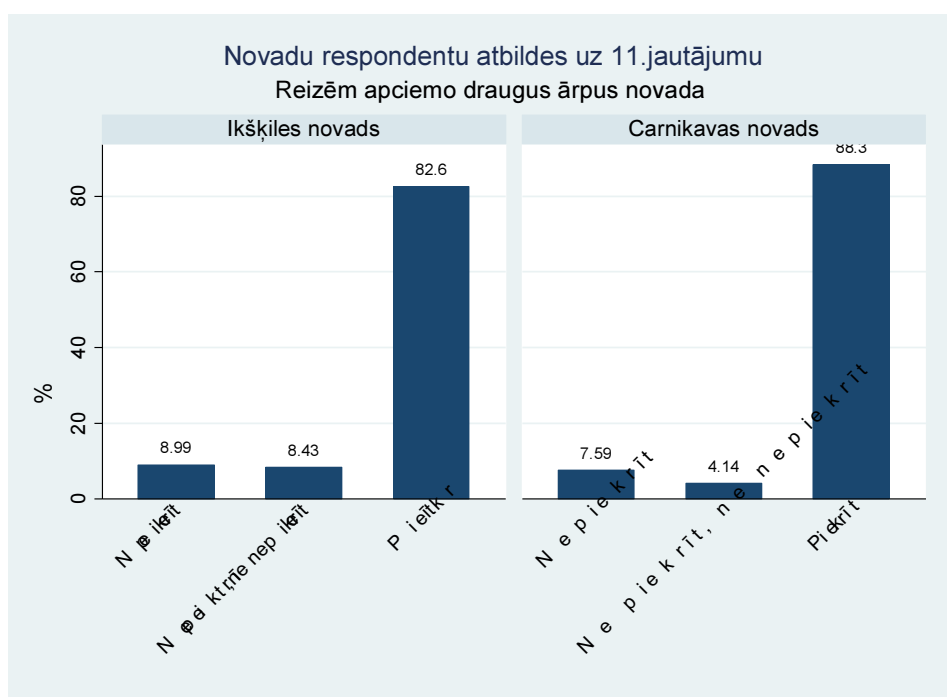

3.16. attēls. Respondentu atbildes uz 33.jautājumu par piesaistošo (*bonding*) sociālo kapitālu, (autores pētījuma dati, 2014)

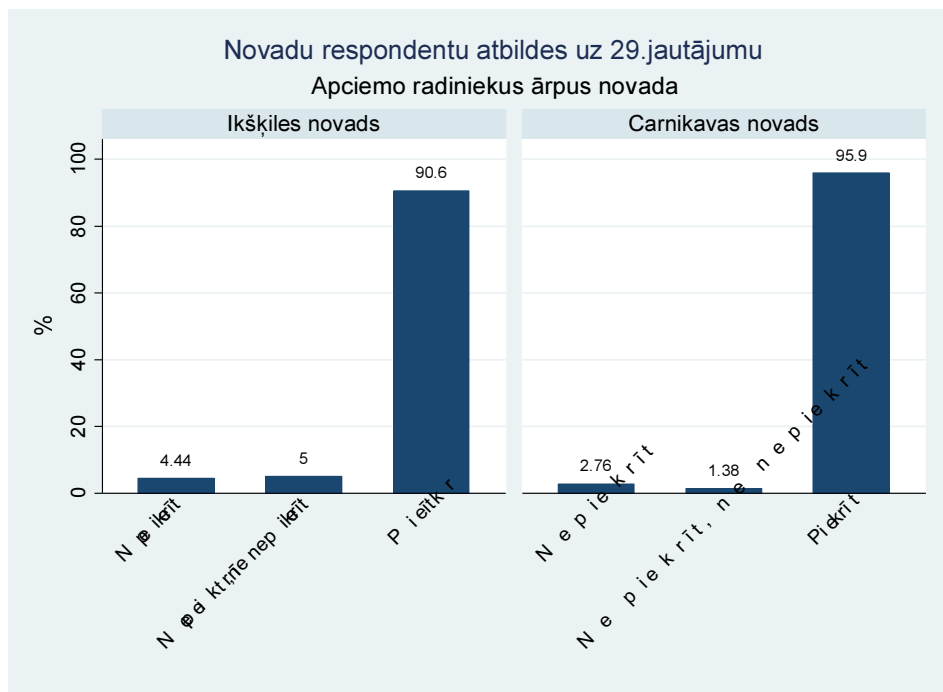
8., 11. un 29. jautājumi liecina, ka Carnikavas novada iedzīvotājiem ir raksturīgs augstāks savienojošā (*bridging*) sociālā kapitāla līmenis un biežāka saikne ar kontaktu loku, kas ir ārpus novada, 3.17., 3.18. un 3.19. attēli. Šajos jautājumos pastāv atšķirības starp Latvijas un Austrālijas pētījuma respondentu atbildēm (Woodhouse, 2004), kas iespējams ir saistīts ar vietējām teritorijas īpatnībām, bet tam būtu nepieciešama papildus analīze, kas nav šī darba uzdevums.

3.17. attēls. Respondentu atbildes uz 8.jautājumu par savienojošo (*bridging*) sociālo kapitālu, (autores pētījuma dati, 2014)

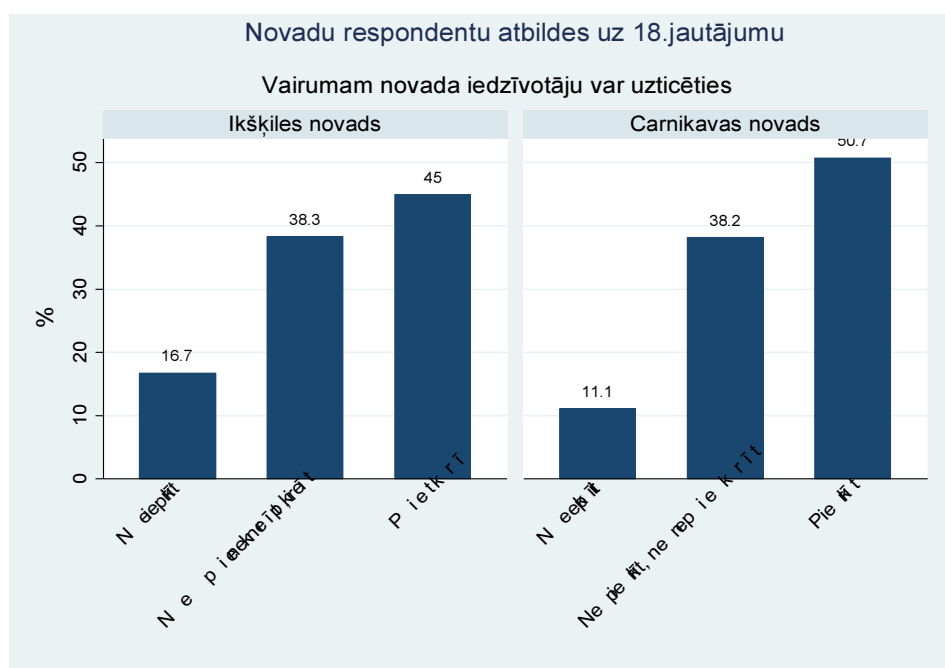

3.18. attēls. Respondentu atbildes uz 11.jautājumu par savienojošo (*bridging*) sociālo kapitālu, (autores pētījuma dati, 2014)

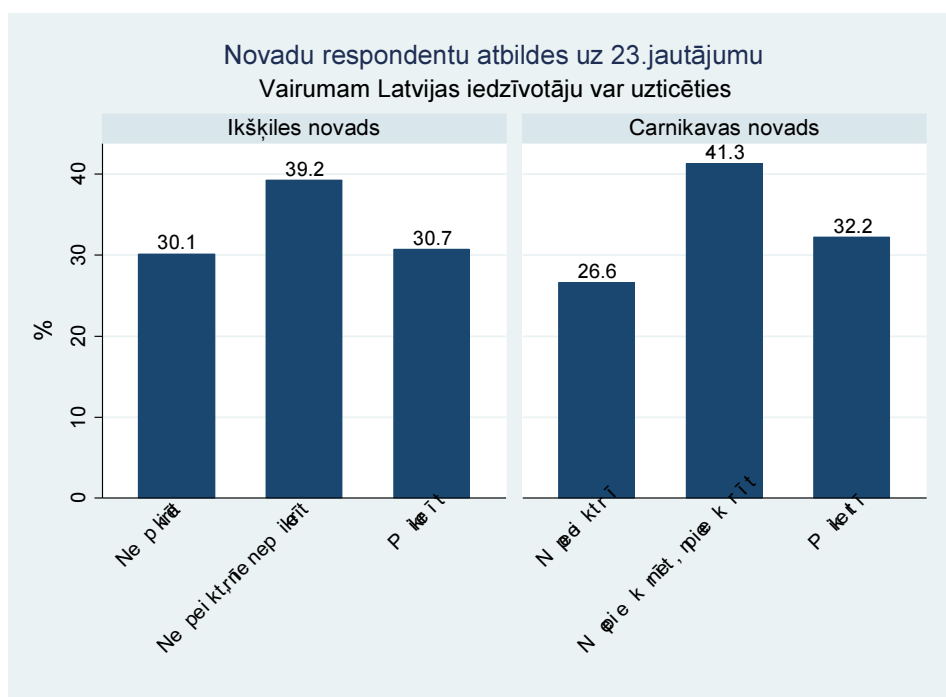

3.19. attēls. Respondentu atbildes uz 29.jautājumu par savienojošo (*bridging*) sociālo kapitālu, (autores pētījuma dati, 2014)

Mazāk krasas atšķirības, bet tomēr ir vispārējās uzticēšanās (*thin trust*) līmenī. Jo vispārīgāks līmenis, jo mazāka uzticība. 47.5% no Latvijas respondentiem (18. un 23.jautājums) uzskata, ka vairumam novada iedzīvotājiem var uzticēties, bet tikai 31.4% uzskata, ka vairumam Latvijas iedzīvotāju var uzticēties, 3.20. un 3.21. attēli. 61.3% no Austrālijas pētījuma respondentiem (Woodhouse, 2004) uzskata, ka var uzticēties kopienas iedzīvotājiem, bet 37.9% uzskata, ka var uzticēties vairumam valsts iedzīvotāju.

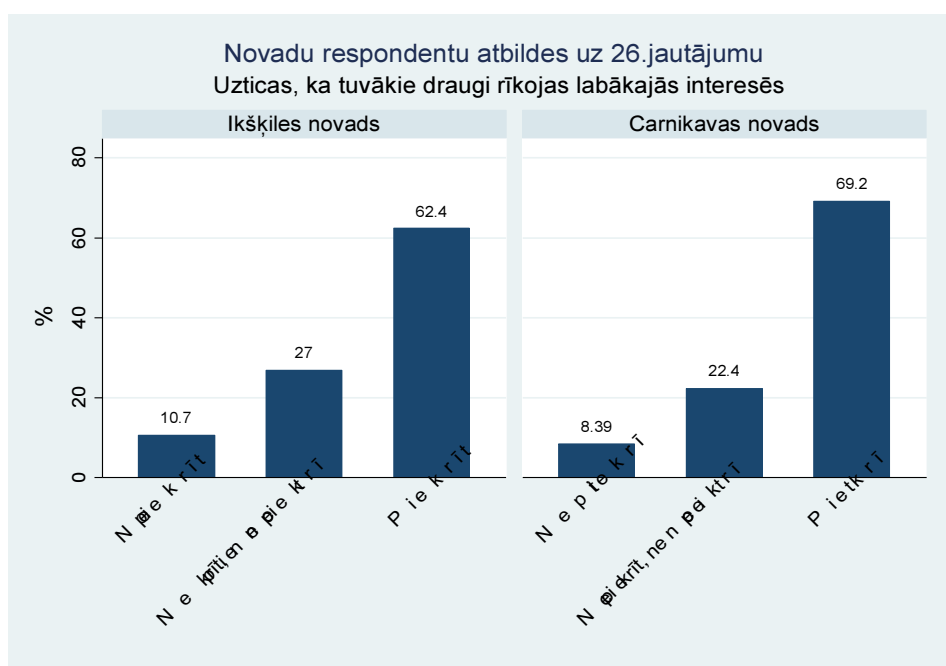

3.20. attēls. Respondentu atbildes uz 18.jautājumu par vispārējās uzticēšanās (*thin trust*) līmeni, (autores pētījuma dati, 2014)

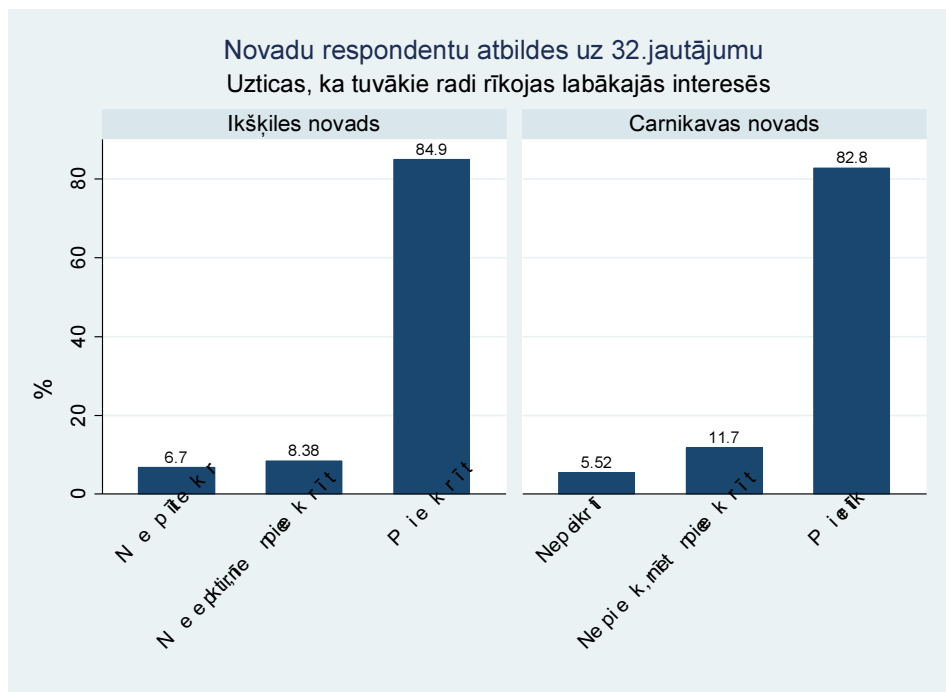

3.21. attēls. Respondentu atbildes uz 23.jautājumu par vispārējās uzticēšanās (*thin trust*) līmeni, (autores pētījuma dati, 2014)

Tomēr 16. jautājums liecina, ka Latvijas respondenti, salīdzinot ar Vudhauša pētījuma (2004) datiem, tomēr atsaucīgāk palīdzētu svešiniekiem. Blīvās uzticēšanās (*thick trust*) ir respondentu vērtējumā ir augstāka (26. un 32.jautājums) - draugiem uzticas 65.4% (91.4% Austrālijas pētījuma respondenti), bet tuvākajiem radiem 84.0% Latvijas respondentu (90.5% Austrālijas pētījuma respondenti), 3.22. un 3.23.attēli.

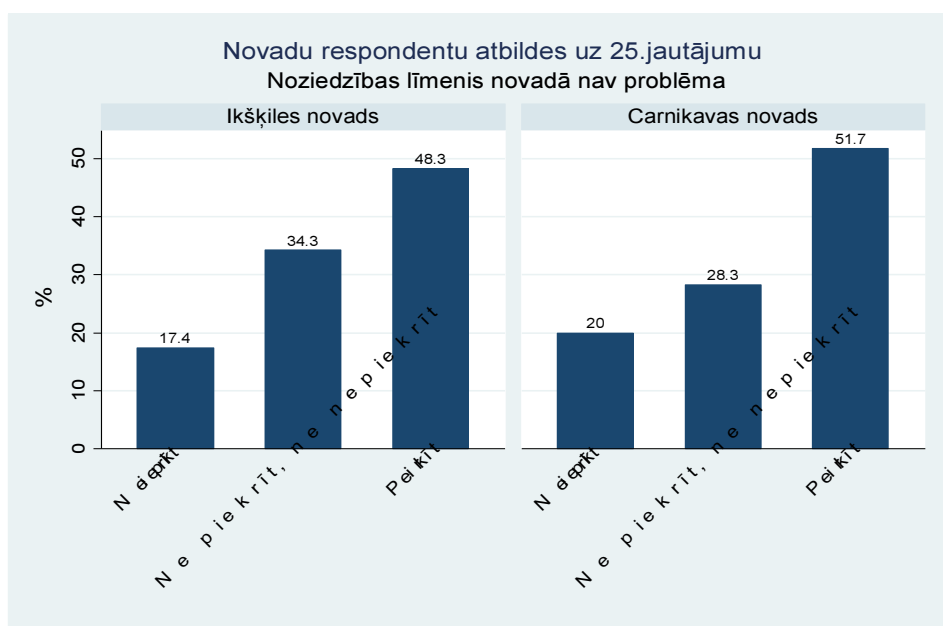

3.22. attēls. Respondentu atbildes uz 26.jautājumu par blīvās uzticēšanās (*thin trust*) līmeni, (autores pētījuma dati, 2014)

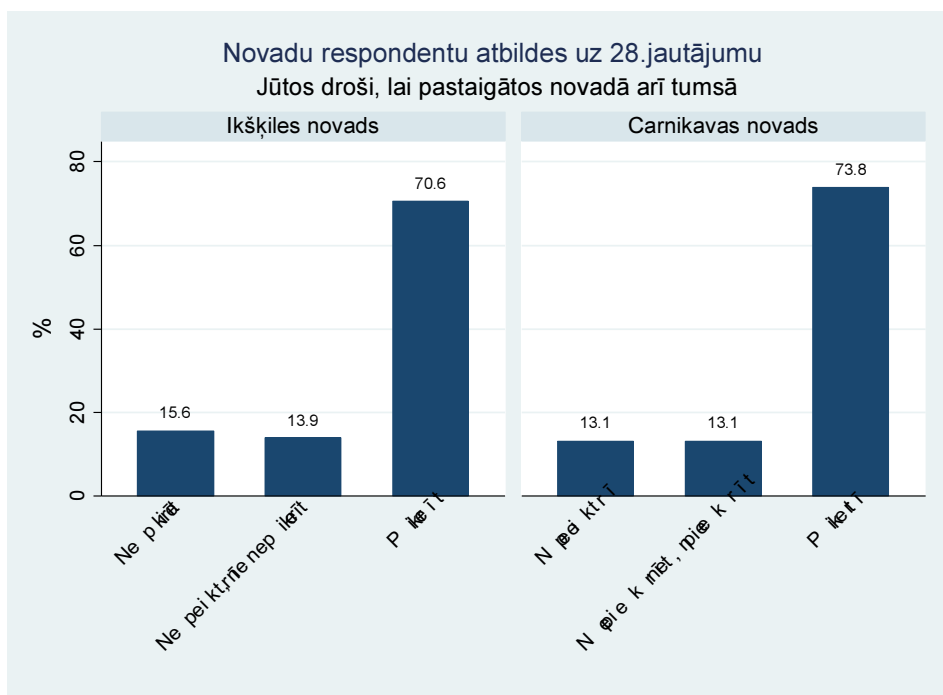

3.23. attēls. Respondentu atbildes uz 32.jautājumu par blīvās uzticēšanās (*thin trust*) līmeni, (autores pētījuma dati, 2014)

Pētījumā ietvertie jautājumi 25. un 28. jautājumi uzrāda interesantu situāciju, kas neatbilst līdzšinējiem pētījumiem, kuros tiek analizēts ekonomiskās izaugsmes un noziedzības līmeņa savstarpējās saikne. Neskatoties uz ekonomiskās labklājības rādītājiem Latvijā, būtiski lielāka respondentu daļa – 49,9% uzskata, ka noziedzības līmenis nav problēma (Austrālijas pētījuma respondenti – 28,4%) un 72,0% jūtas pietiekami droši, lai pastaigātos novadā arī tumsā (Austrālijas respondenti - 55,1%), 3.24. un 3.25.attēli.

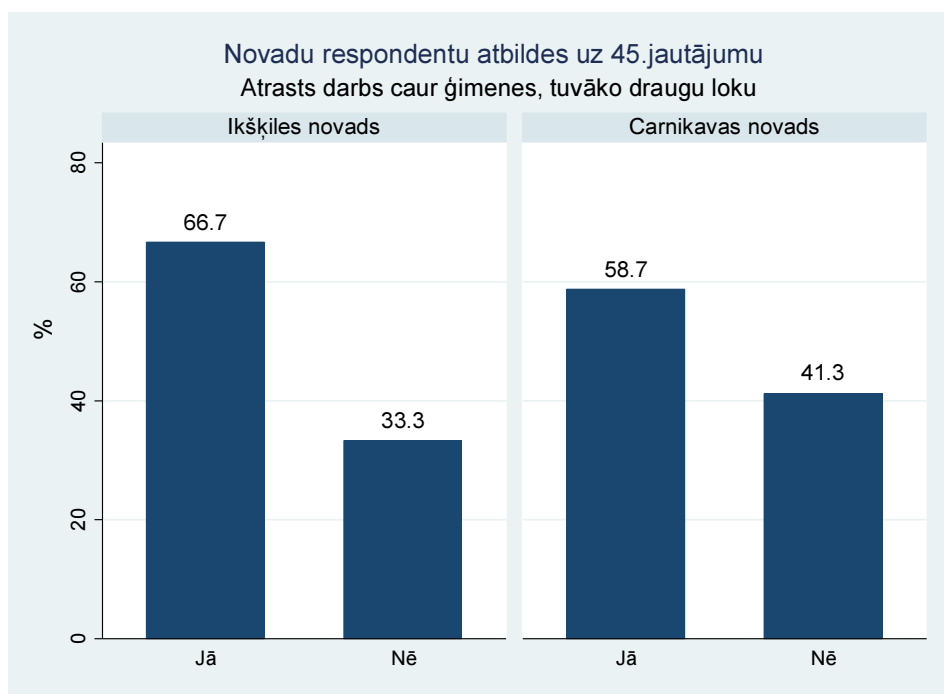

3.24. attēls. Respondentu atbildes uz 25.jautājumu par subjektīvo noziedzības līmeni novadā, (autores pētījuma dati, 2014)

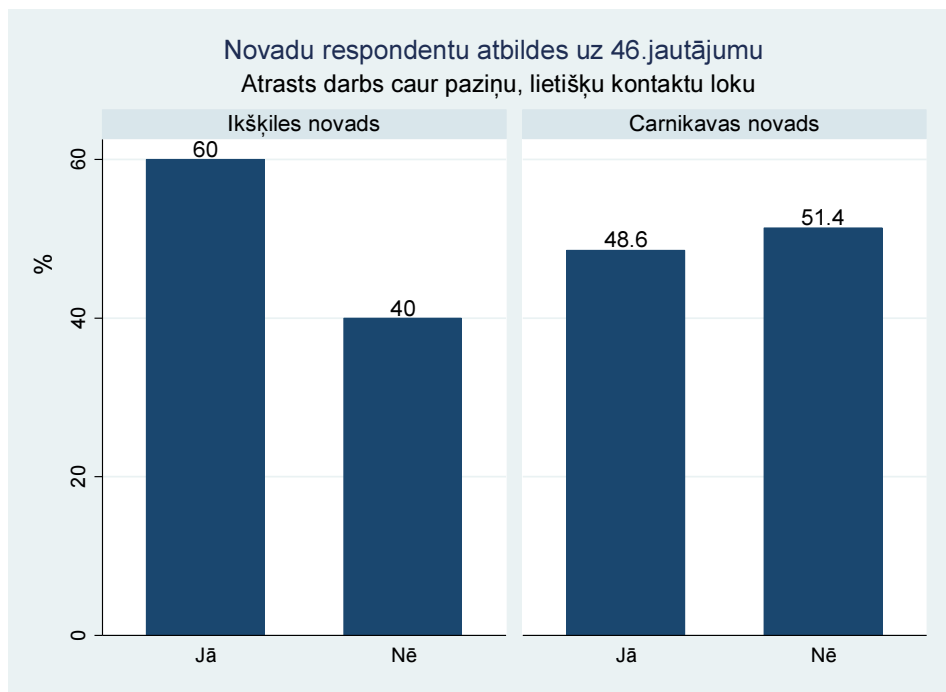

3.25. attēls. Respondentu atbildes uz 28.jautājumu par subjektīvo noziedzības līmeni novadā,
(autores pētījuma dati, 2014)

Atbildes uz 45.- 48.jautājumiem norāda, ka liela daļa Latvijas respondentu ir saņēmuši atbalstu tuvāko kontaktu lokā. 62.1% ir atraduši darbu ar ģimenes vai draugu palīdzību, 48,6% ir atraduši darbu ar paziņu vai lietišķu kontaktu starpniecību, 3.26. un 3.27.attēli.

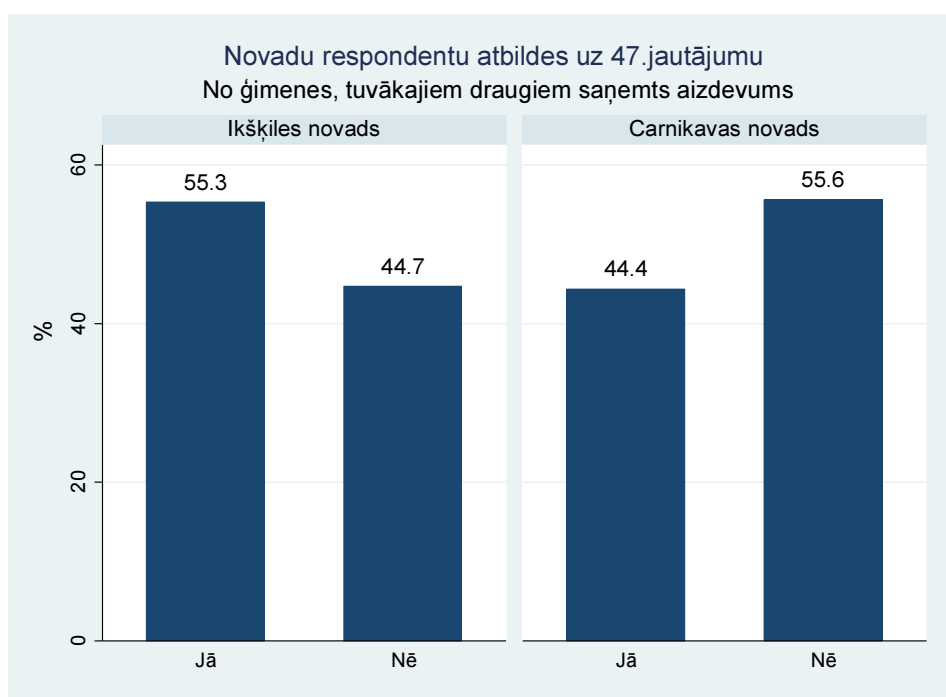

3.26. attēls. Respondentu atbildes uz 45.jautājumu par sociālās drošības tīklu (safety net);
“atrasts darbs” caur ciešajām saiknēm (bonding ties), (autores pētījuma dati, 2014)

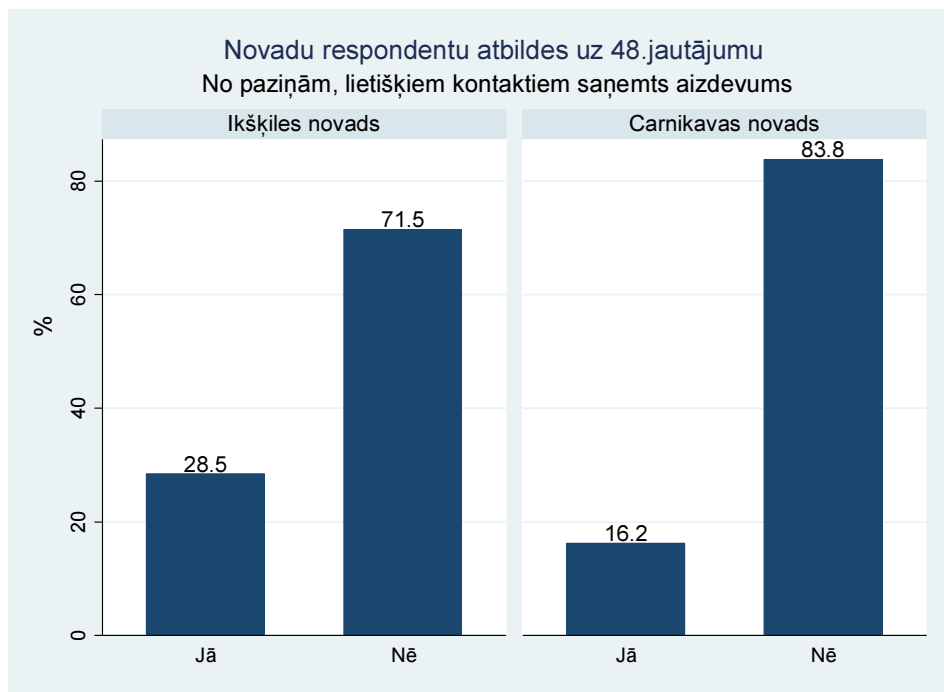

3.27. attēls. Respondentu atbildes uz 46.jautājumu par sociālās drošības tīklu (*safety net*); “atrasts darbs” caur ciešajām saiknēm (*bonding ties*), (autores pētījuma dati, 2014)

Finansiālu atbalstu no ģimenes, tuvākajiem draugiem ir saņēmuši 48,6% respondentu, bet 21,8% no respondentiem ir saņēmuši finansiālu atbalstu paziņu un lietišķu kontaktu lokā, 3.28. un 3.29.attēli.

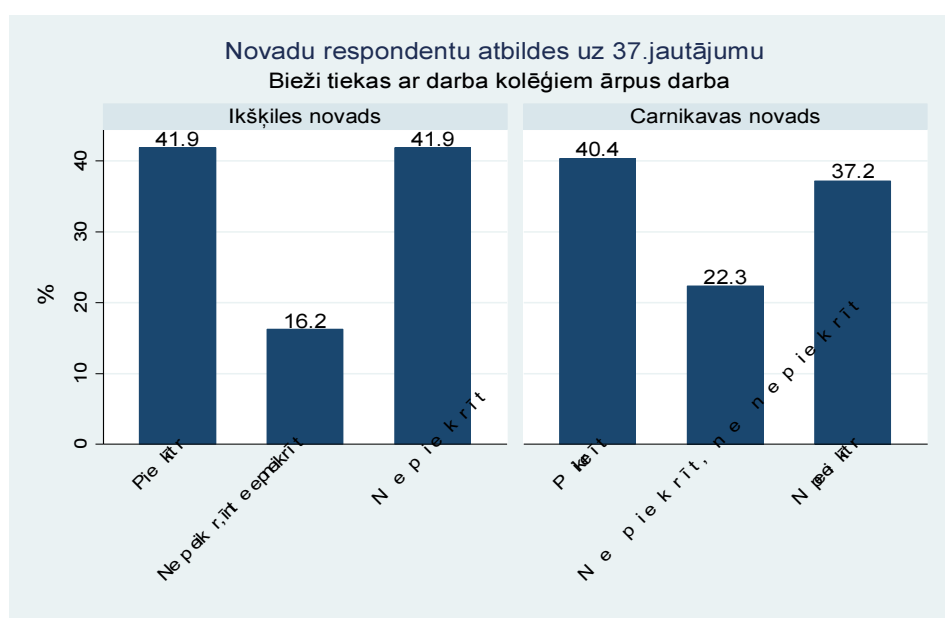
3.28. attēls. Respondentu atbildes uz 47.jautājumu par sociālās drošības tīklu (*safety net*); “saņemts aizdevums” caur ciešajām saiknēm (*bonding ties*), (autores pētījuma dati, 2014)

3.29. attēls. Respondentu atbildes uz 48.jautājumu par sociālās drošības tīklu (*safety net*); “saņemts aizdevums” caur ciešajām saiknēm (*bonding ties*), (autores pētījuma dati, 2014)

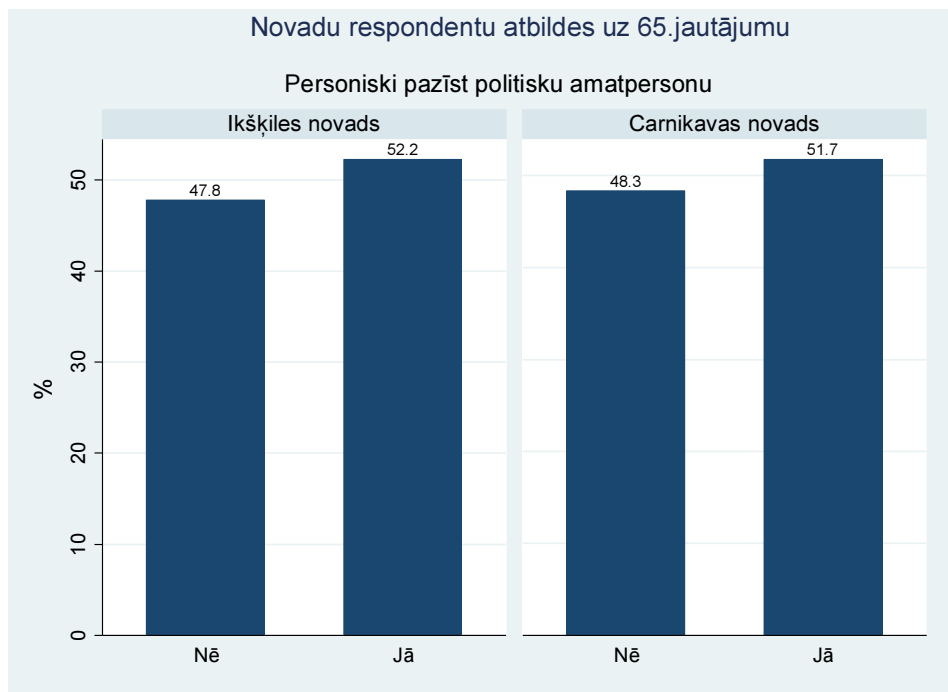
39.8% no Latvijas respondentiem ir ierasts bieži satīties ar darba kolēģiem ārpus darba,

3.30.attēls. Austrālijas pētījuma respondenti (Woodhouse, 2004) uzrāda augstāku socializēšanās pakāpi ar darba kolēģiem ārpus darba laika– 50.4%.

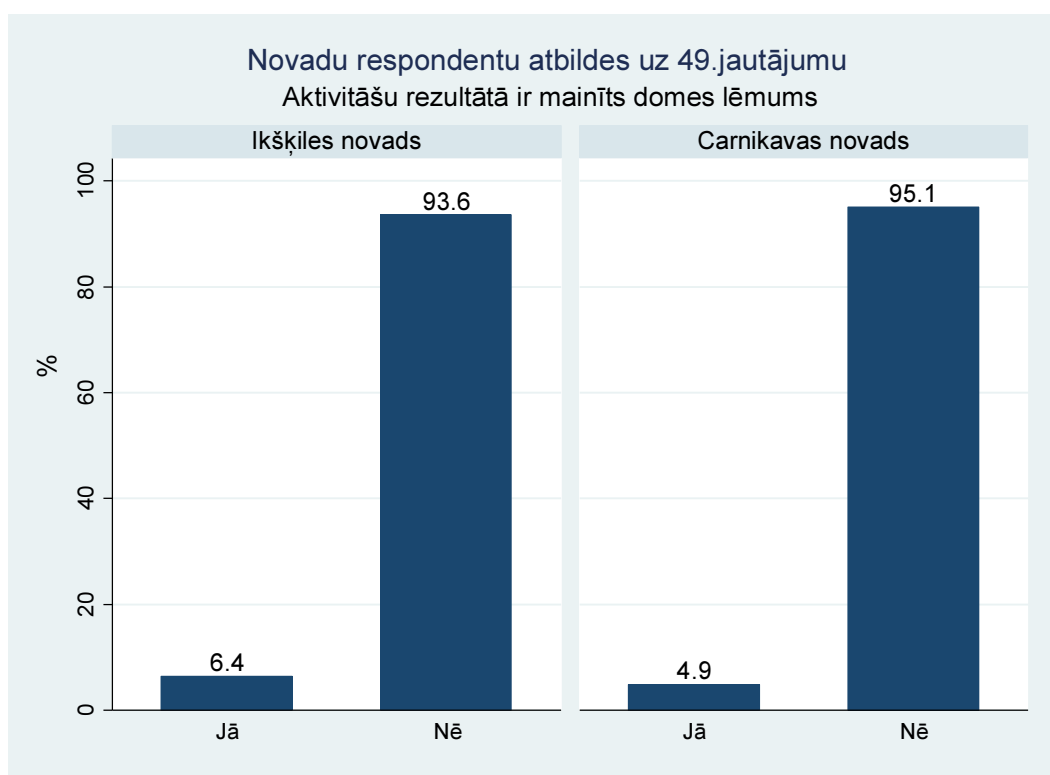

3.30. attēls. Respondentu atbildes uz 37.jautājumu par komunikāciju ar kolēģiem ārpus darba laika, (autores pētījuma dati, 2014)

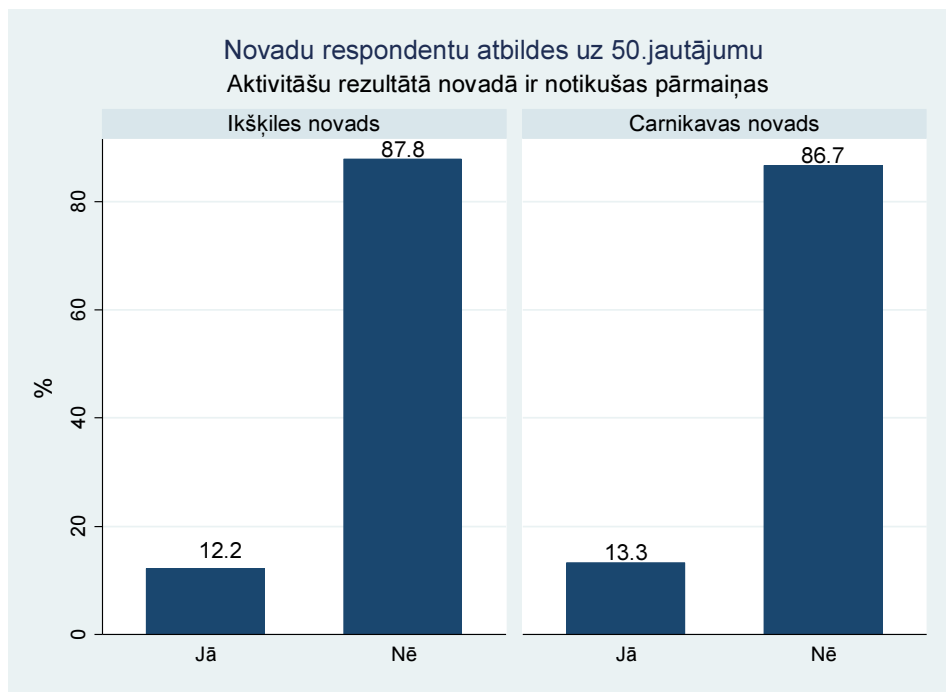
Lai gan Latvijas respondenti uzrāda diezgan augstu sasaistošā (*linking*) sociālā kapitāla līmeni (65.jautājums, 3.31.attēls) – 59.1%, tikai ļoti neliela respondentu daļa ir panākusi izmaiņas vietējos politiskos lēmumos – 5.7% (49.jautājums, 3.32.attēls) un norisēs – 12.7% (50.jautājums, 3.33. attēls).

3.31. attēls. Respondentu atbildes uz 65.jautājumu par sasaistošo (*linking*) sociālo kapitālu,
(autores pētījuma dati, 2014)

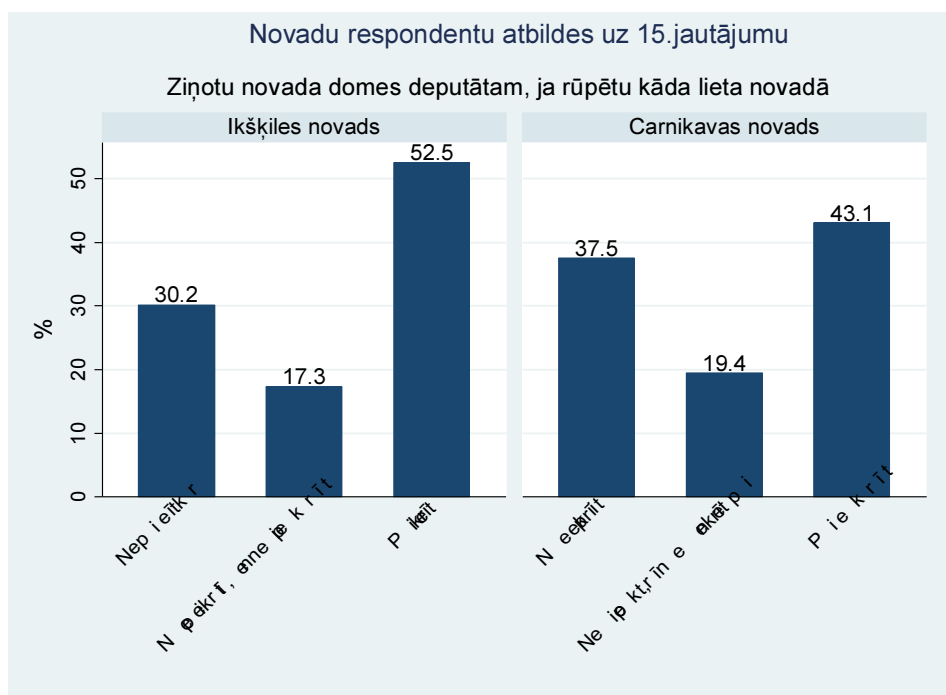

3.32. attēls. Respondentu atbildes uz 49.jautājumu par iesaisti un līdzdalību sabiedriski kolektīvo lēmumu pieņemšanā, (autores pētījuma dati, 2014)

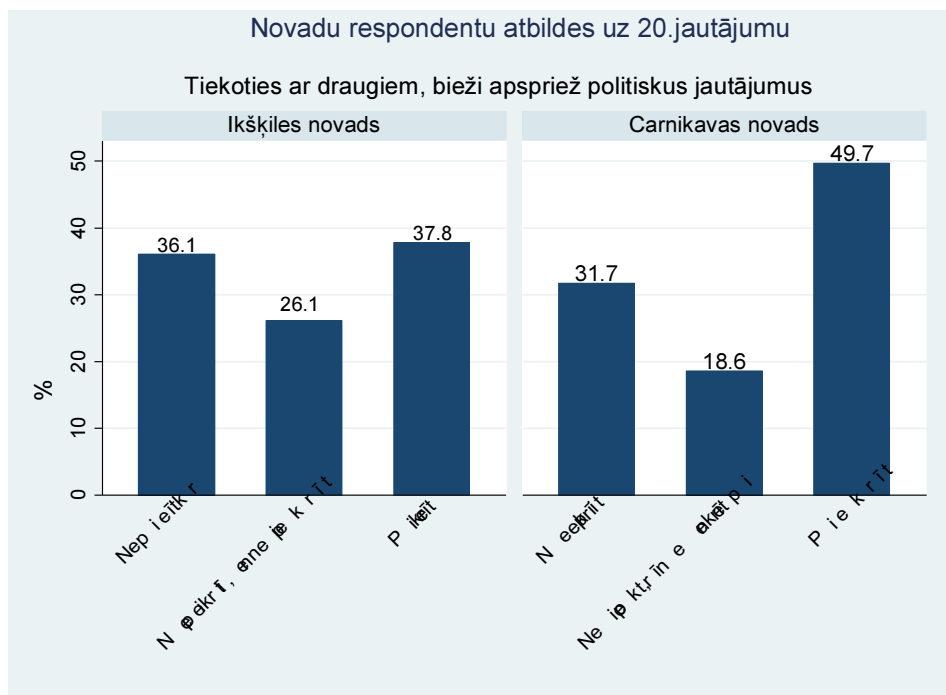
3.33. attēls. Respondentu atbildes uz 50.jautājumu par iesaisti un līdzdalību sabiedriski kolektīvās aktivitātēs, (autores pētījuma dati, 2014)

15. jautājums liecina, ka Ikšķiles novada iedzīvotāji ir daudz aktīvāki saziņā ar ievēlētajām novada amatpersonām, 3.34. attēls. Atbildes uz 15. jautājumu, 3.34. attēlā, norāda, ka 47.6% no Latvijas respondentiem iesaistītos vietējas problēmas risināšanā (salīdzinoši 63.4% Austrālijas pētījuma respondentu, Woodhouse, 2004).

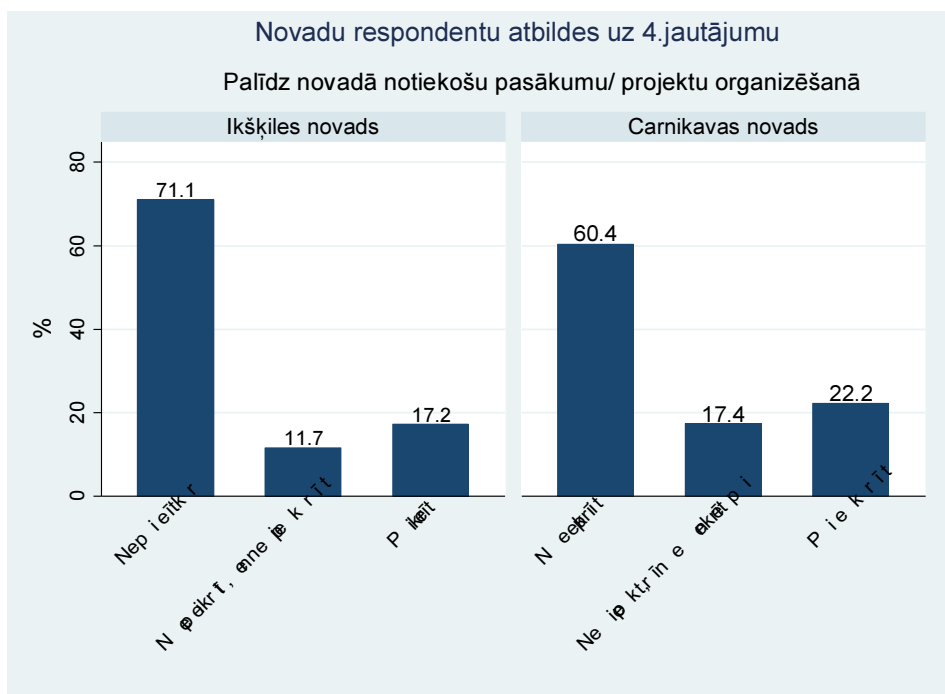

3.34. attēls. Respondentu atbildes uz 15.jautājumu par līdzdalību un pilsoniskumu, (autores pētījuma dati, 2014)

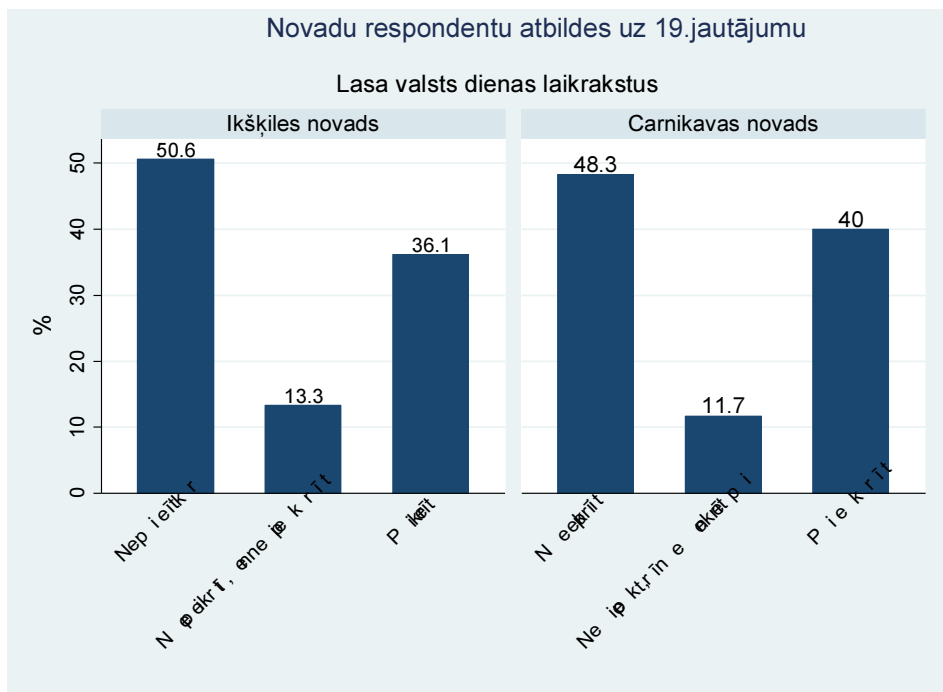
Interesanta atšķirība starp abu pētījumu respondentiem veidojas 20.jautājumā, Latvijas respondenti tuvo kontaktu lokā (ar draugiem) daudz risina sarunas par politiskiem jautājumiem, turklāt, politiski jautājumi vairāk tiek apspriesti Carnikavas respondentu starpā (Carnikavā ~50%, bet Ikšķilē ~38%), 3.35. attēls.

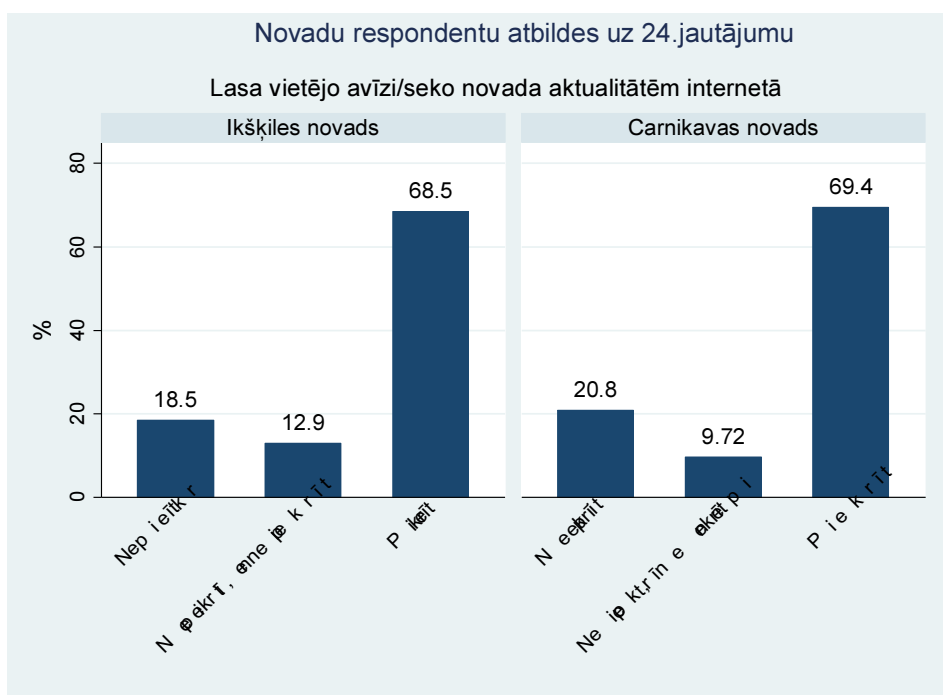
3.35. attēls. Respondentu atbildes uz 20.jautājumu par politisku jautājumu pārrunāšanu ar draugiem, (autores pētījuma dati, 2014)

3.36. attēls. Respondentu atbildes uz 4.jautājumu par iesaisti un atbalstu novada pasākumu organizēšanā, (autores pētījuma dati, 2014)

3.37. attēls. Respondentu atbildes uz 19.jautājumu par informētību par notikumiem valsts sabiedriskajā telpā, (autores pētījuma dati, 2014)

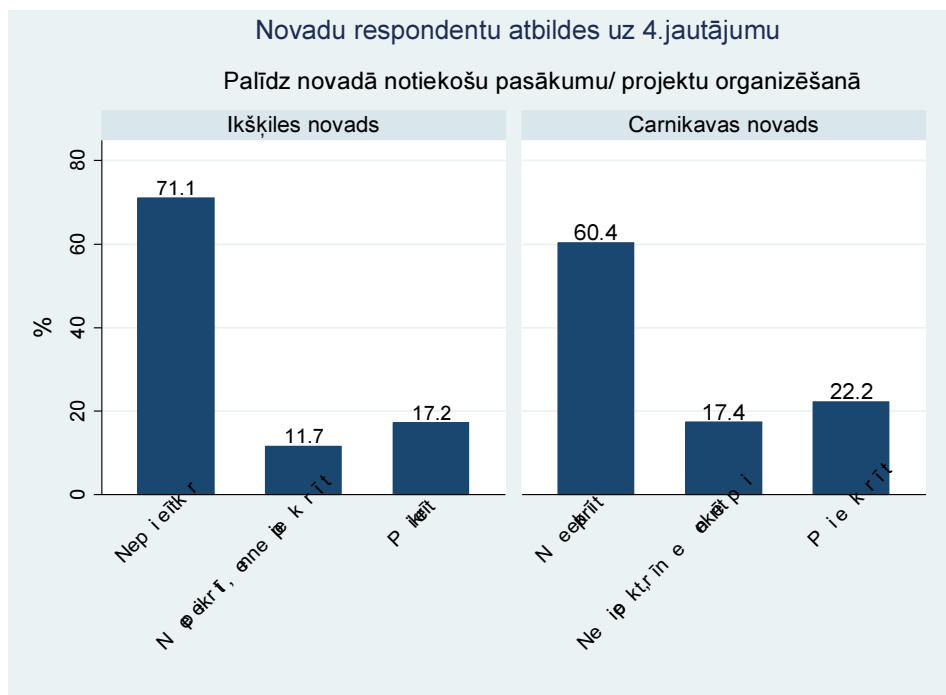

3.38. attēls. Respondentu atbildes uz 24.jautājumu par informētību par notikumiem novada sabiedriskajā telpā, (autores pētījuma dati, 2014)

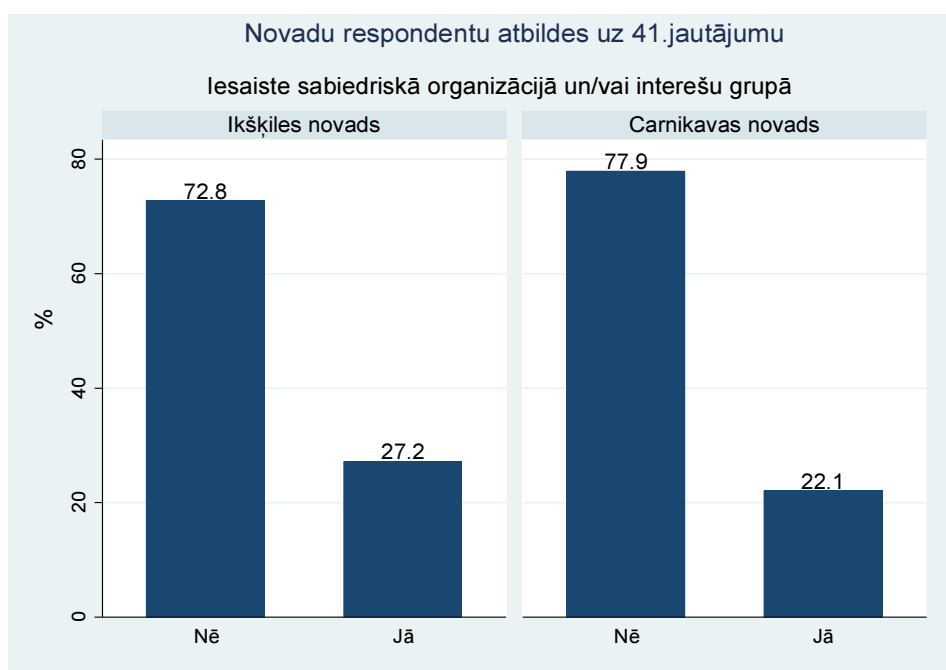
Respondentu atbildes uz 19. un 24. jautājumiem, 3.37. un 3.38 attēli, liecina, ka respondenti vairāk seko norisēm valsts sabiedriskajā telpā (Carnikavā ~40%, bet Ikšķilē ~36%), tomēr abos novados diezgan liela daļa respondentu seko norisēm novadā (~69%). Austrālijas pētījuma respondenti

(Woodhouse, 2004) vēl vairāk seko informācijai masu medijos, (~54% valsts, ~94% interesējas par vietējām ziņām). Abos pētījumos respondentu interese ir augstāka par vietējām sabiedriskām norisēm.

Respondentu atbildes uz 4. jautājumu, 3.39 attēls, liecina, ka diezgan neliela daļa no Latvijas respondentiem daļa brīvajā laikā iesaistās novada pasākumu, projektu organizēšanā ~ 19% (salīdzinoši ~38% no Austrālijas pētījuma respondentiem (Woodhouse, 2004) iesaistās vietēju pasākumu, projektu organizēšanā).

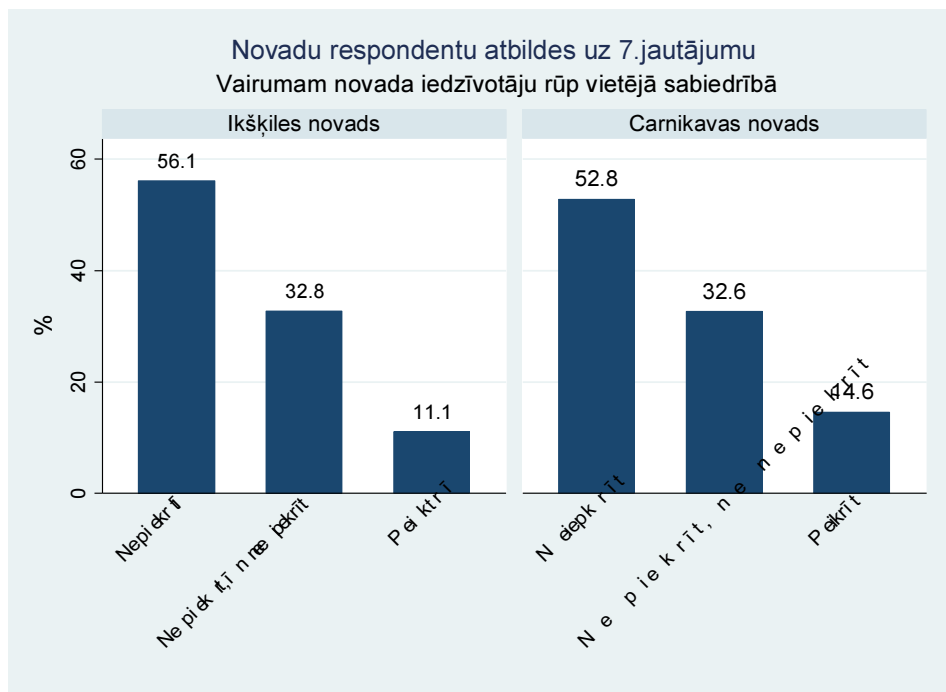

3.39. attēls. Respondentu atbildes uz 4.jautājumu par iesaisti un atbalstu novada pasākumu organizēšanā, (autores pētījuma dati, 2014)

3.40. attēls. Respondentu atbildes uz 41.jautājumu par iesaisti NVO vai interešu grupās, (autores pētījuma dati, 2014)

Salīdzinot autores pētījuma respondentu atbildes ar Vudhausa (2004) pētījuma datiem, vislielākā atšķirība veidojas cilvēku iesaistei kādā no sabiedriskām organizācijām vai interešu grupām (respondentu atbildes uz 41. jautājumu). Tikai ~25% no aptaujātajiem Latvijas respondentiem ir iesaistījušies kādā no organizācijām vai grupām, 3.40. attēls (salīdzinoši ~68% Austrālijas pētījuma respondenti).

3.41. attēls. Respondentu atbildes uz 7.jautājumu, viedoklis par sabiedrības saliedētību un atsaucību, (autores pētījuma dati, 2014)

Daļēju skaidrojumu sniedz respondentu atbildes uz 7.jautājumu, 3.41. attēls, kas parāda, ka tikai ~13% no Latvijas respondentiem uzskata, ka vairumam novada iedzīvotāju rūp vietējā sabiedrība (salīdzinoši ~51% Austrālijas pētījuma respondenti uzskata, ka iedzīvotājiem rūp vietējā sabiedrība).

3.2.6. Faktoru analīzes rezultāti

Faktoru analīzes metode radusies 1904.gadā balstoties uz Spīrmena (Spearman, 1904) darbu. Šo metodi izmanto daudzdimensionālu konceptu, kāds ir arī sociālā kapitāla koncepts, analīzei un novērtēšanai. Vudhauss pētījumā par sociālo kapitālu un ekonomisko attīstību ar faktoru analīzes metodes palīdzību (Woodhouse, 2004, p.201) pārbauda sociālā kapitāla elementu struktūru un to izvietojumu sociālā kapitāla konceptuālajā ietvarā (vai līmeņos).

Lai noskaidrotu, kādi sociālā kapitāla faktori veido sociālā kapitāla konceptu Latvijas apstākļos, tika izmantota faktoru analīzes metode, kuras aprēķinu posmi tika izpildīti, izmantojot statistisko programmas STATA 13.0 versiju.

Faktoru analīzes soļi: 1. faktoru analīzes metodes izvēle; 2. faktoru analīze; 3. rotāciju piemērošana (*varimax* vai *promax*), 4. faktoru identificēšana (īpašvērtības un *screeplot*); 5. identificēt, kādas ir mainīgo vērtības katrā faktorā; 6 faktoru pārbaude ar Kronbaha alfas (*Cronbach's alpha*) testu; 6. faktoru vērtību ģenerēšana.

Kopējais novērojumu skaits, kas ir iegūts pētījuma gaitā par sociālā kapitāla elementiem no anketas 1. līdz 33.jautājumam (analizējot aptaujas datu rezultātus tika nolemts faktoru analīzē neietvert jautājumus, kas attiecas uz respondentu darba vietu), apmierina faktoru analīzes veikšanas priekšnoteikumus. Faktoru analīzē tiek iekļauti tikai sociālā kapitāla mainīgie no J01 līdz J33, t.i. 33 mainīgie vai jautājumi, kas teorijā tiek saistīti ar sociālā kapitāla elementiem, 9.pielikuma 1.tabula. Izlase atbilst faktoru analīzes veikšanai, kur minimālajam novērojumu skaitam jābūt vismaz 50, bet konkrētajā pētījumā pie mainīgo skaita 33 lielākam par 165. Faktoru analīzē iekļauto 33 mainīgo vai jautājumu atbildes ir sniegtas pēc Likerta skalas un līdz ar to vidējās vērtības atrodas amplitūdā no 1 līdz 5 un nav krasi atšķirīgas, 9.pielikuma 2.tabula.

Izmantojot statistikas datorprogrammu STATA 13.0, tika veikti analīzes datu atbilstības kritēriju testi (KMO kritērijam kritērijs (*Kaiser – Meyer – Olkin Measure of Sampling Adequacy* > 0.739), Bartleta kritērijs (*Bartlett's Tests of Sphericity*), Hī-kvadrāta tests (*Chi-Square Test*) un Kronbaha alfa tests (*Cronbach's alpha* $= .797$)), kuru rezultāti ir pieņemami, padarot analīzes datus izmantojamus faktoru analīzes procesā, 9.pielikuma 1.attēls.

Veicot faktoru analīzi datorprogrammā STATA ir iespējamas četras metodes. Pētnieciskā faktoru analīze (angliski- *exploratory factor analysis*; apzīmējums - *pf*), kur faktoru vērtībām vai struktūrai (angliski - *loadings* vai *pattern*) vienotu pazīmju aprēķināšanai tiek izmantotas daudzkārtēju korelāciju kāpināšana kvadrātā. Šo metodi STATA piedāvā pēc noklusējuma. Otra izplatītākā metode – galveno komponentu analīze (angliski- *principal-component factor*; apzīmējums - *pcf*), kas tiek pielietota datu samazināšanai. Vēl pieejamas - iterāciju faktoru analīze angliski- *iterated – principal factor*; apzīmējums – *ipf*), kas precīzē pētnieciskās komponentu analīzes veikšanu iterācijās un maksimālās varbūtības faktoru analīze (angliski – *maximum likelihood*; apzīmējums *ml*).

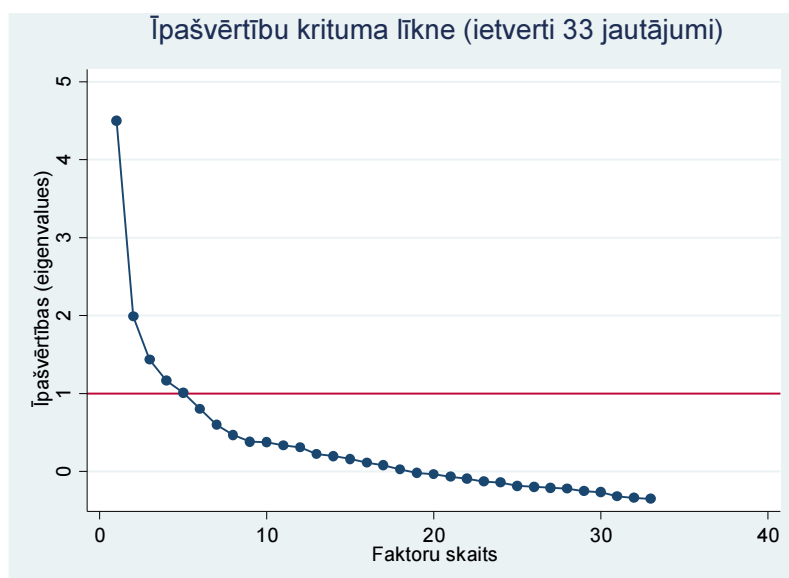
Autore izvēlas pielietot pētniecisko faktoru analīzes metodi (angliski- *exploratory factor analysis*; apzīmējums - *pf*), jo tā ir vispiemērotākā, lai identificētu mainīgos, kas izskaidro kāda teorētiska koncepta dimensiju interpretāciju (Acock, 2014, p.381). Iespējami divi rotāciju veidi – ortogonālais un netiešais (angliski – *orthogonal* un *oblique*). Netiešā rotācija pieļauj, ka faktoru starpā pastāv korelācijas. Ar rotāciju palīdzību no faktoru analīzes tika izslēgti jautājumi, kuri neatbilst nevienam no faktoriem vai uzrāda neizskaidrojamu atbilstību vairākiem faktoriem.

Pētījuma izlases datu masīvā respondentu atbildes uz jautājumiem tika ievadītas pēc Likerta skalas. Pārceļot datu failu no programmas SPSS uz programmu STATA tiek veikta respondentu atbilžu pārkodēšana (3.8.tabula), izņemot jautājumus Nr.7, 17, 25, kur jautājumu konstrukcija tika veidota ar pretēju nozīmi.

3.8. tabula. Pārkodēto atbilžu plāns, (autores pētījuma dati, 2014)

Atbilde	Vecā vērtība	Jaunā vērtība
Pilnībā piekrītu	1	5
Drīzāk piekrītu	2	4
Ne piekrītu, ne nepiekrītu	3	3
Drīzāk nepiekrītu	4	2
Pilnībā nepiekrītu	5	1

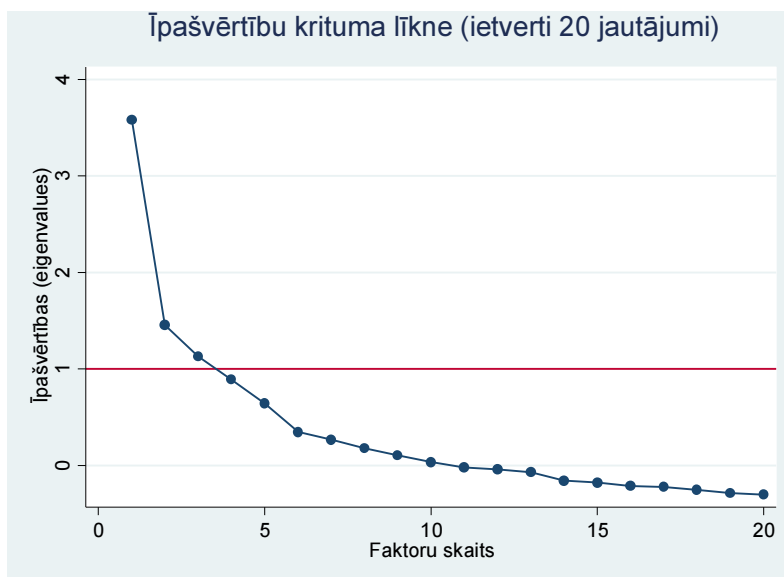
3.42. attēlā redzams iegūtās sākotnējās faktoru analīzes kalkulācijas piecu faktoru īpašvērtību kritums, kur pie piecu faktoru (pazīmes vai dimensijas) aprēķinātās sākotnējās īpašvērtības (*Total Initial Eigenvalues*) > 1.0 (Acock, 2014, p.385) piecu faktoru izskaidrotā kumulatīvā dispersija (ailīte - *Cumulative*) ir 89%. Attēlā arī redzams, ka vislielāko daļu vai 40% izskaidro pirmais faktors, bet piektais faktors vismazāko -9 %, 9.pielikuma 3.tabula.

3.42. attēls. Faktoru īpašvērtību krituma līkne sākotnējam faktoru risinājumam, (autores pētījuma dati, 2014)

Varimax rotācijā tiek ietverti 5 faktori, un, analizējot jautājumu slodzes vērtības (*factor loadings*), no turpmākā faktoru analīzes aprēķina tiek izņemti 13 jautājumi, kas neuzrāda slodzes vērtību

> 0.40 (Acock, 2014, p.387): J01, J02, J04, J07, J12, J15, J16, J17, J19, J20, J21, J27, J33. Turpmākajā faktoru analīzē tiek ietverti 20 jautājumi, kuru slodzes vērtība > 0.40, 9.pielikuma 4.tabula. Pēc jautājumu izslēgšanas faktoru analīzes kalkulācijā 3 faktoru īpašvērtības (*eigenvalues*) > 1.0 izskaidro kumulatīvo dispersiju 90%, 3.43 attēls. Uz pirmā faktora dominējošo ietekmi sociālā kapitāla struktūrā norāda īpašvērtība 3.6 un kopējās dispersijas izskaidrotā dispersija 52%, otrā faktora izskaidrotā dispersija 21%, bet trešā faktora 16%, 9.pielikuma 5.tabula.

3.43. attēls. Faktoru īpašvērtību krituma līkne faktoru risinājumam ar mainīgajiem, kuru slodzes vērtības >0.4, (autores pētījuma dati, 2014)

Saskaņā ar KMO testu visu faktoranalīzē ietverto mainīgo vērtības > 0.5, kas nozīmē, ka datu masīvs ir atbilstošs faktoru analīzei, 9.pielikuma 2.attēls. Kronbaha alfas testa rezultāti apstiprina adekvātu ticamību iegūtajiem faktoriem. Pirmā un otrā faktora (*scale reliability coefficient*) $\alpha > 0.7$ (Acock, 2014, p.368), trešā faktora $\alpha > 0.5$, 9.pielikuma 3., 4., 5. attēli.

Faktoru analīzes rezultātā iegūts triju faktoru risinājums, kurā 20 jautājumi uzrāda slodzes vērtības > 0.40, 9.pielikuma 6.tabula. Faktoru analīzes rezultāti parāda, ka pētījumā iekļauto novadu sociālā kapitāla struktūru var izskaidrot ar 3 faktoriem, 3.9. tabula.

3.9. tabula. Pētījumā iegūtā novadu sociālā kapitāla struktūra, (autores pētījuma dati, 2014)

I.FAKTORS	Uzticēšanās (un paša godīgums), ciešās saiknes (ģimene, radi, draugi), interese par notikumiem novadā	Slodzes vērtības
J32	Uzticas, ka tuvākie radi rīkojas labākajās interesēs	0.6773
J31	Var rēķināties ar ģimenes palīdzību	0.6029
J18	Vairumam novada iedzīvotāju var uzticēties	0.5608
J30	Labas attiecības ar radniekiem	0.4767
J22	Ziņotu par nejauši sabojātu automašīnu	0.4579
J23	Vairumam Latvijas iedzīvotāju var uzticēties	0.4539

3.9. tabulas turpinājums

J26	Uzticas, ka draugi rīkojas labākajās interesēs	0.4343
J24	Lasa vietējo avīzi/seko novada aktualitātēm internetā	0.4011
2.FAKTORS	Ciešās saiknes, attiecības ar kaimiņiem, draugiem	
J05	Kaimiņi zin vārdu	0.6415
J09	Bieži izklaidējas ar kaimiņiem	0.6231
J10	Uzticētu kaimiņam pieskatīt bērnu	0.6146
J13	Patīk palīdzēt draugiem un kaimiņiem	0.5599
J03	Labas attiecības ar kaimiņiem	0.5120
J06	Draugu palīdzība	0.4981
3.FAKTORS	Savienošais (<i>bridging</i>) sociālais kapitāls un ciešās saiknes (draugi un radi)	
J08	Bieži izbrauc ārpus novada	0.5691
J11	Izbrauc ārpus novada, lai apciemotu draugus	0.5362
J29	Dodas apciemot radniekus ārpus šī novada	0.4642

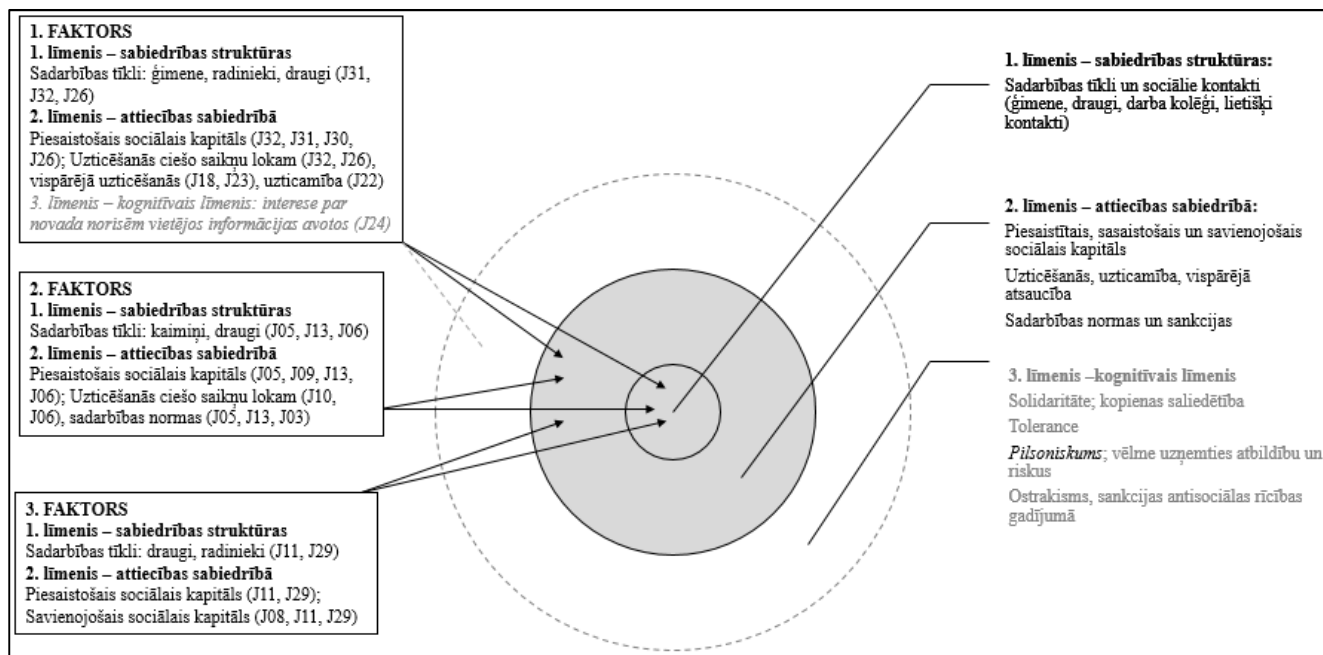
Sākotnējā pētījuma teorētiskajā modelī var veikt precizējumus saskaņā ar faktoru analīzes rezultātiem, precizējot novadā aptaujāto indivīdu subjektīvo sociālā kapitāla elementu svarīguma uztveri, 3.44.attēls.

Faktoru analīzes rezultāti norāda, ka pētītajos novados dominējošais un sociālo kapitālu izskaidrojošais pamatfaktors ir uzticēšanās un ciešās saiknes (attiecības ar ģimeni un radniekiem) vai piesaistošais (*bonding*) sociālais kapitāls. Kā atsevišķi faktori, kas izskaidro sociālā kapitāla struktūru pētītajos novados, norādāmi 2.faktors - attiecības ar kaimiņiem un draugiem un piesaistošo (*bonding*) sociālo kapitālu, un 3.faktors: sadarbības saiknes ārpus novada (savienošais kapitāls).

Sociālā kapitāla struktūru Latvijas novados saskaņā ar iegūtajiem faktoriem nav iespējams viennozīmīgi nodalīt trīs sociālā kapitāla līmeņos – strukturālo, attiecību un kognitīvo. Saskaņā ar iegūtajiem faktoriem pētījumā ietverto respondentu subjektīvajā novērtējumā dažādi sociālā kapitāla līmeņu elementi mijiedarbojas viena faktora ietvaros. Pirmais faktors ietver gan strukturālo dimensiju – sabiedrības struktūras (ģimeni (31.jautājums), radniekus (32.jautājums) un draugus (26.jautājums)), gan attiecību dimensijas elementus - ciešās saites vai piesaistošo (*bonding*) sociālo kapitālu (26., 30., 31., 32.jautājumi), uzticamību (22.jautājums) un uzticēšanos (*thick trust*) ciešo saikņu lokā (32. un 26.jautājumi), gan plašāku, vispārēju uzticēšanos (*thin trust*) sabiedrībai (18. un 23.jautājums). Pirmajā faktorā, gan ar vismazāko slodzes vērtību (0.4011), parādās arī 24.jautājums, kas liecina par respondentu interesi būt informētiem par novada sabiedriskajām norisēm, kas vismazākajā mērā, bet tomēr vērtējams kā kognitīvās dimensijas pazīme.

Otrais faktors tāpat ietver strukturālo dimensiju – sabiedrības struktūras (kaimiņus (5., 9., 13. jautājumi) un draugus (6. un 13.jautājums), kas pieskaitāmas pie attiecību dimensijas ciešākajām saitēm (piesaistošo sociālo kapitālu), sadarbības normām (3., 5., 13. jautājumi), uzticēšanās ciešo saikņu lokā (6. un 10.jautājums).

Trešais faktors ietver strukturālo dimensiju (11. un 29.jautājums), kas atbilst attiecību dimensijas piesaistošajam sociālajam kapitālam, un savienojošo (*bridging*) sociālo kapitālu (8., 11., 29. jautājumi).

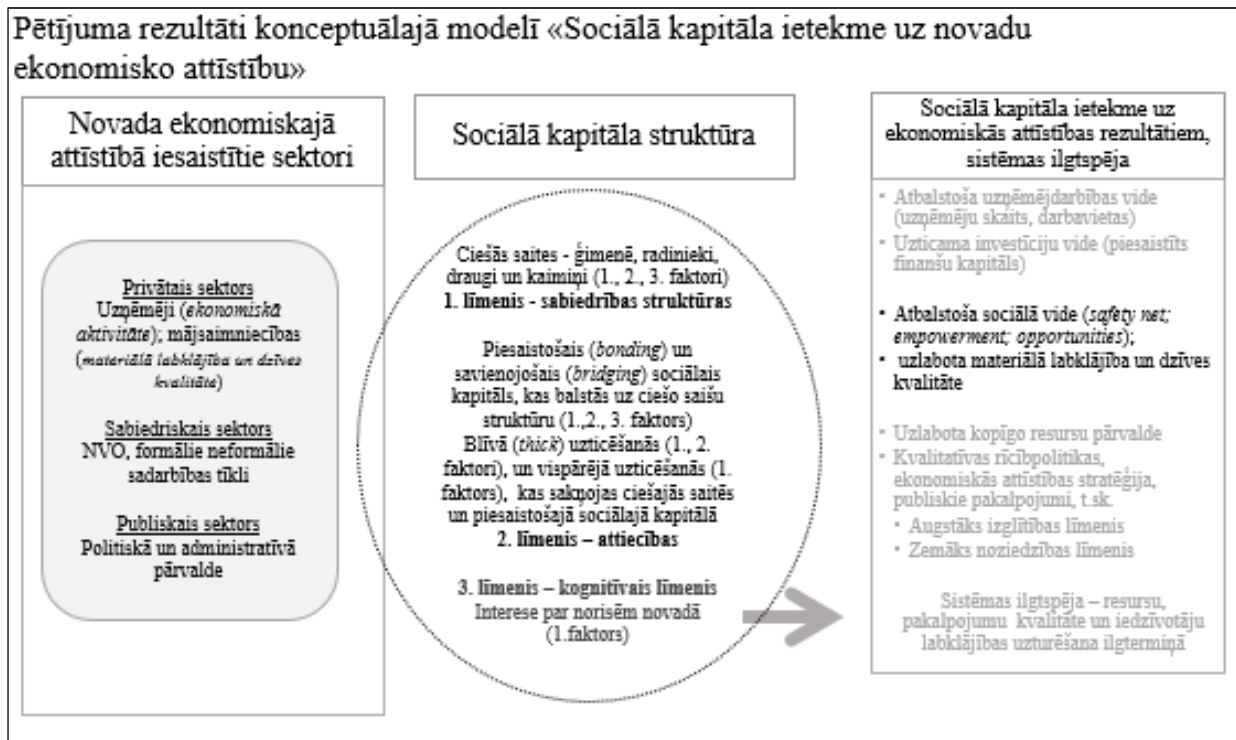

3.44. Faktoru analīzes rezultātā iegūtā sociālā kapitāla struktūra Latvijas novados (atbilstoši 1.4. attēlam “Sociālā kapitāla struktūra”, (autores veidots, balstoties uz Baumanī- Vītoliņu, 2010, pp.67-71, Nahapiet, Ghoshal, 1998, Woodhouse, 2004)

Pētījuma rezultāti apliecina, ka pētītajos novados sociālā kapitāla struktūrā ir strukturālās dimensijas ciešo saikņu un attiecību dimensijas piesaistošā sociālā kapitāla elementi un uzticēšanās, kas ļauj pieņemt, ka sociālā kapitāla elementi var pozitīvi ietekmēt mājāsaimniecības, veidojot atbalstošu sociālo vidi (t.sk. sociālās drošības tīklu) un uzlabojot materiālās labklājības un dzīves kvalitātes līmeni.

Aptaujā iegūtie dati liecina, ka attiecību sociālā kapitāla elements kā sasaistošais (*linking*) sociālais kapitāls, un kognitīvā līmeņa elementi (solidaritāte, kopienas saliedētība, tolerance, pilsoniskums, vēlme uzņemties atbildību un riskus, iesaistīšanās novada sabiedriskajās aktivitātēs vai kolektīvu lēmumu pieņemšanā), kas ietekmētu kolektīvas rīcības efektivitāti, neparādās Latvijas novadu faktoru analīzes rezultātos.

Pētījuma rezultāti ļauj pieņemt, ka pētītajos novados sociālā kapitāla ietekme caur kognitīvā līmenī atpazītām vienotām sabiedrības vērtībām vai aktivitātēm uz kolektīvās rīcības efektivitāti iespējama samērā neliela. Attiecību dimensiju elementi kā blīvā un vispārējā uzticēšanās korelē ar ciešajām saitēm, kas sabiedrisko aktivitāšu līmenī izpaužas tikai informācijas iegūšanā par novada aktualitātēm pašvaldības informatīvajos izdevumos un mājas lapās.

3.45. attēls. Pētījuma rezultāti konceptuālajā modelī, (autores veidots, balstoties uz Jackson, 2010, Moxham, 2014, OECD, 2013, Krishna, Shrader, 2002, Tsai, Ghoshal, 1998, Ostrom, 2011, Baumani-Vitoliņu, 2010, pp.67-71, Nahapiet, Ghoshal, 1998, Woodhouse, 2004 un pētījuma datiem, 2014)

Faktoranalīzē iegūtais pirmais faktors izskaidro 52% no datu masīva un tika pārveidots par Sociālā kapitāla pamatelementu indeksu. Šis indekss sniedz priekšstatu par novadu respondentu vidējo sociālā kapitāla līmeni (pēc faktorā ietvertajiem mainīgajiem) pēc dažādām pazīmēm. Sociālā kapitāla pamatelementu indeksa vērtības izmaiņas pie astoņiem, dažādiem respondentu sociāli ekonomiskajiem parametriem (ienākumus, dzimumu, vecuma grupu, cilvēku skaitu mājsaimniecībā, izglītības līmeni, attiecību statusu, reliģisko piederību, nodarbošanās un dzīvesvietas veidu), apstiprina pieņēmumu, ka mājsaimniecībām raksturīgais sociālā kapitāla līmenis mainās atkarībā no respondenta sociāli ekonomiskajām pazīmēm.

Pētījuma rezultāti norāda uz šādām Sociālā kapitāla pamatelementu indeksa (SKI) vidējās vērtības izmaiņām, mainoties mājsaimniecību sociāli ekonomiskajiem parametriem:

- 1) SKI vidējā vērtība palielinās pieaugot mājsaimniecības ienākumiem;
- 2) SKI vidējā vērtība sievietēm ir augstāka (101 punkts) nekā vīriešiem (99 punkti);
- 3) visaugstākā SKI vidējā vērtība (102 punkti) ir vecuma grupā virs 65 gadiem, kam seko vecuma grupa 35- 44 gadi (101 punkti), viszemākā SKI vērtība ir vecuma grupai no 18- 24 gadiem;
- 4) SKI vidējās vērtības izmaiņām nav izteiktas tendences saistībā ar mājsaimniecības lielumu;
- 5) SKI vidējā vērtība palielinās pie augstāka izglītības līmeņa. Viszemākā SKI vidējā vērtība (97 punkti) ir respondentu grupai ar pamatzglītību, visaugstākā (101 punkts) respondentu grupai ar augstāko izglītību;

- 6) Aplūkojot SKI vidējās vērtības izmaiņas pēc respondentu attiecību statusa, pieņemams, ka lielāka ietekme uz indeksa izmaiņām ir citiem sociāli ekonomiskajiem parametriem, kā ienākumi un vecuma grupa;
- 7) Aplūkojot SKI vidējās vērtības izmaiņas pēc respondentu nodarbošanās veida, augstāka SKI vidējā vērtība raksturīga respondentiem pensijā (102 punkti), kam seko darba ņēmēji (101 punkts);
- 8) Aplūkojot SKI vidējās vērtības izmaiņas pēc respondentu dzīvesvietas veida, augstāka SKI vidējā vērtība raksturīga respondentiem, kuri mitinās daudzdzīvokļu mājās (102 punkti), bet zemāka privātmājās (99 punkti) un rindu mājās (98 punkti).

3.2.7. Pētījuma galvenie rezultāti

3.10. tabula. Pētījuma hipotēžu un aizstāvēšanai izvirzīto tēžu rezultāti, (autores veidota tabula balstoties uz pētījuma datiem, 2014)

Nr.	Pētījuma hipotēzes:	Rezultāti
H1.	Pastāv kauzāla ietekme starp sociālā kapitāla struktūras īpatnībām un sekmīgākiem vai sliktākiem novada ekonomiskās attīstības rezultātiem.	Nav apstiprinājusies
H2.	Sociālā kapitāla elementiem ir pozitīva ietekme uz mājsaimniecību labklājības līmeni.	Ir apstiprinājusies
H3.	Mājsaimniecībām piemītošais sociālais kapitāls ir atkarīgs no mājsaimniecību sociāli ekonomiskiem parametriem.	Ir apstiprinājusies
	Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes:	
T1.	Sociālā kapitāla struktūrā Latvijas novadu līmenī iztrūkst elementi, kas sekmē efektīvu kolektīvo rīcību un sabiedrisko kontroli, kā rezultātā netiek samazinātas darījumu izmaksas un sekmēta efektīva kopīgo resursu pārvaldība.	Daļēji apstiprinājusies
T2.	Zems vispārējās uzticēšanās (<i>thin trust</i>) līmenis ir viens no politisko un administratīvo institūciju neefektīvas darbības cēloņiem.	Nav apstiprinājusies
T3.	Piesaistošajam sociālajam kapitālam Latvijas novados ir raksturīgs sociālās drošības tīkla (<i>safety net</i>) efekts, kas mazina negatīvās sociālās sekas ekonomiskās krīzes situācijā.	Daļēji apstiprinājusies
T4.	Sociālajam kapitālam ir sociāli ekonomiska vērtība, gan kā attīstības resursam, gan lai uzlabotu novadu attīstības rīcībpolitiku izstrādes procesu un kvalitāti.	Ir apstiprinājusies

Pētījuma hipotēzes:

Pētījuma rezultāti **neapstiprina H1**: Pastāv kauzāla ietekme starp sociālā kapitāla struktūras īpatnībām un sekmīgākiem vai sliktākiem novada ekonomiskās attīstības rezultātiem. Pētījums par sociālo kapitālu ietver vienu aptauju. Lai varētu novērtēt sociālā kapitāla struktūras īpatnību un novada ekonomiskās attīstības rezultātu mijiedarbību, ir nepieciešamas atkārtotas aptaujas, kas ļautu novērtēt ietekmi. Turklāt pētījuma rezultāti norāda, ka sociālā kapitāla struktūrā nav kognitīvās dimensijas elementu, kas teorijā un empīriskajos pētījumos tiek saistīti ar kolektīvo lēmumu pieņemšanu vai publisku resursu pārvaldi.

H2 “Sociālā kapitāla elementiem ir pozitīva ietekme uz mājsaimniecību labklājības līmeni” **ir apstiprinājusies** caur aizstāvēšanai izvirzīto tēzi “sociālajam kapitālam ir raksturīgs drošības tīkla

(*safety net*) efekts”. Par sociālā kapitāla elementu pozitīvas ietekmes potenciālu liecina respondentu atbildes uz aptaujā ietvertajiem jautājumiem no Nr. 45. līdz 48 un Nr. 44.10. līdz 44.12.

Respondenti ar ciešo saikņu starpniecību ir atraduši darbu (63% no izlases respondentiem ar ģimenes, tuvāko draugu palīdzību, bet 55% ar paziņu, lietišķu kontaktu palīdzību; aptaujas anketas 45. un 46. jautājums). Respondentu atbildes apstiprina, ka caur ciešo saikņu loku pastāv iespēja aizņemties (51% no izlases respondentiem saņēmuši aizdevumu no ģimenes, tuvākajiem draugiem, bet 23% – no paziņām vai lietišķiem kontaktiem; aptaujas anketas 47. un 48. jautājums).

Respondentu iesaiste un līdzdalība sabiedriskās organizācijās un interešu grupās ir zema, iesaistījušies ir ~24% no visiem respondentiem (41. jautājumā ~76% no aptaujas izlases respondentiem norāda, ka nav iesaistījušies nevienā sabiedriskā organizācijā vai interešu grupā; Ikšķiles novadā ~73%, Carnikavas novadā ~78%). No tiem, kas ir iesaistījušies un snieguši atbildes uz 44.11. jautājumu (65 respondenti jeb 20% no visas izlases), vidēji mēnesī velta organizācijai ~13 stundas (robežās no 9 – 16 stundām). Vidējā respondentu (27 respondenti jeb 8.31% no visas izlases) uzrādītā vērtība vienai stundai ir 12,5 eiro (robežās no 8 – 17 eiro). Par pozitīvu sociālā kapitāla ietekmi liecina respondentu (80 respondenti jeb 24,6% no visas izlases) atbildes uz 44.10. jautājumu. 57 respondenti jeb 71% no tiem, kuri ir iesaistījušies sabiedriskās organizācijās un interešu grupās, norāda, ka caur līdzdalību ir apguvuši jaunas prasmes.

Pētījuma rezultāti liecina, ka mājsaimniecībām raksturīgais sociālā kapitāla līmenis mainās atkarībā no respondenta sociāli ekonomiskajām pazīmēm. Sociālā kapitāla pamatelementu indeksa vērtības izmaiņas ir novērojamas pie astoņiem sociāli ekonomiskos parametriem (ienākumus, dzimumu, vecuma grupu, cilvēku skaitu mājsaimniecībā, izglītības līmeni, attiecību statusu, reliģisko piederību, nodarbošanās un dzīvesvietas veidu). Tātad **H3** “Latvijas mājsaimniecībām piemītošais sociālais kapitāls ir atkarīgs no mājsaimniecību sociāli ekonomiskiem parametriem” **ir apstiprinājies.**

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes:

T1: Latvijas sociālajā kapitālā iztrūkst elementi, kas sekmē efektīvu kolektīvo rīcību un sabiedrisko kontroli, kā rezultātā netiek samazinātas darījumu izmaksas un sekmēta efektīva kopīgo resursu pārvaldība. **Pētījuma dati daļēji apstiprina tēzi,** jo pētījuma rezultāti parāda, ka sociālā kapitāla struktūrā iztrūkst kognitīvās dimensijas elementi, kas ietekmētu kolektīvo līmeni, tomēr pētījuma ietvaros nav analizēta kopīgo resursu pārvaldes efektivitāte un darījumu izmaksu līmenis.

Faktoru analīzes rezultāti pētīto novadu sociālā kapitāla struktūrā neuzrāda tādus elementus kā iesaistīšanos novada sabiedriskajās norisēs un kopienas aktivitātēs, tāpat kā atsevišķi elementi neparādās pilsoniskā ieinteresētība piedalīties kolektīvu lēmumu pieņemšanas procesā vai aktivitātēs. Lai gan sasaistošā (*linking*) kapitāla līmenis ir diezgan augsts, par ko liecina respondentu atbildes uz 65.jautājumu (59% no respondentiem personiski pazīst kādu politisku amatpersonu), tikai 48% no respondentiem sazinātos ar novada domes deputātu, lai informētu par kādu aktuālu jautājumu. Vēl

mazāka daļa respondentu – 20% brīvajā laikā iesaistās novada pasākumu vai projektu organizēšanā (4.jautājums). Tikai 13% no respondentiem norāda, ka viņu aktivitāšu rezultātā novadā ir notikušas kādas pārmaiņas (49.jautājums) , vēl mazāk, tikai 6% norāda, ka ir ietekmējuši kolektīvos (domes) lēmumus (50.jautājums).

T2: Latvijā ir zems uzticēšanās līmenis, kas ir viens no neefektīvas publiskās pārvaldes darbības cēloņiem. **Pētījuma dati neapstiprina tēzi.**

Pētījuma dati liecina, ka respondenti uzrāda samērā augstu vispārējās (*thin*) uzticēšanās līmeni, to apliecina respondentu pozitīvās atbildes uz 18. un 23.jautājumu. 48% no respondentiem uzskata, ka novada iedzīvotājiem var uzticēties, bet nedaudz mazāka daļa – 31% uzskata, ka var uzticēties Latvijas iedzīvotājiem (Austrālijas respondentu atbildes attiecīgi - 61% un 38% (Woodhouse, 2004)). Teorijā par sociālā kapitāla struktūru uzticēšanās tiek ietverta attiecību dimensijā un ar to tiek saistītas zemākas darījumu izmaksas (*transaction costs*). Uzticēšanās līmenis parāda “sabiedrības daļu, kas sagaida, ka lielākā daļa cilvēku cietumnieku dilemmas kontekstā būs orientēti uz sadarbību”. Uzticēšanās mazina nepieciešamību investēt kontroles un uzraudzības pasākumos, tādējādi mazinot darījumu izmaksas (Knack, Keefer, 1997, p.1258). Šī pētījuma rezultātu kontekstā, uzticēšanās līmenis sociālā kapitāla struktūrā veidojas saistībā ar piesaistošo (*bonding*) sociālo kapitālu un ciešajām saiknēm (ģimene, radi, draugi un kaimiņi), līdz ar to būtu nepieciešama papildu analīze, lai noskaidrotu, vai šajā gadījumā sociālā kapitāla īpatnību dēļ neveidojas negatīva ietekme, kas nozīmē diezgan noslēgtus sadarbības tīklus.

T3: Latvijas piesaistošajam sociālajam kapitālam ir raksturīgs drošības tīkla (*safety net*) efekts, kas mazina negatīvās sociālās sekas ekonomiskas krīzes situācijā. **Pētījuma dati daļēji apstiprina tēzi.**

~94% no respondentiem uzskata, ka var rēķināties ar ģimenes palīdzību (31.jautājums), bet 88.2% paļaujas uz draugu palīdzību nepieciešamības gadījumā (6.jautājums). 63% no izlases respondentiem darbu ir atraduši, pateicoties ģimenes, tuvāko draugu, bet 55% - paziņu, lietišķu kontaktu palīdzībai. 51% no izlases respondentiem saņēmuši aizdevumu no ģimenes, tuvākajiem draugiem, bet 23% no paziņām vai lietišķiem kontaktiem. Pētījumā nav analizētas ekonomiskas krīzes negatīvās sociālās sekas. Lai to darītu būtu nepieciešami vairāki atkārtoti pētījumi laika periodā, kad ekonomikai raksturīga lejupslīde.

T4: Sociālajam kapitālam ir ekonomiska vērtība, ko potenciāli iespējams izmantot gan kā attīstības resursu, gan, lai uzlabotu novadu attīstības rīcībpolitiku izstrādes procesu un kvalitāti.

Pētījuma dati apstiprina tēzi.

Respondentu iesaiste sabiedriskās organizācijās un interešu grupās ir zema, iesaistījušies ir ~25% no visiem respondentiem (41. jautājumā 75% norāda, ka nav iesaistīti nevienā sabiedriskā organizācijā vai interešu grupā). 65 respondenti (20% no izlases) norāda, ka vidēji mēnesī velta organizācijai ~ 13 stundām (robežās no 9 – 16 stundām). Saskaņā ar 27 respondentu vērtējumu vidējā vienas stundas

vērtība ir 12,5 eiro (robežās no 8 – 17 eiro). 57 respondenti (~25% no izlases), kuri ir iesaistījušies sabiedriskās organizācijās un interešu grupās, norāda, ka caur līdzdalību ir apguvuši jaunas prasmes.

Ņemot vērā samērā nelielo respondentu daļu (~19%), kas brīvajā laikā iesaistās novada pasākumu vai projektu organizēšanā, panākuši kādas pārmaiņas novadā (~13%) vai ietekmējuši kolektīvos (domes) lēmumus (~6%), panākot lielāku novada iedzīvotāju iesaisti sabiedriskajā dzīvē un administratīvās pārvaldes darbā novadam ir iespējami potenciāli kvalitatīvi un kvantitatīvi ieguvumi.

3.3. Carnikavas un Ikšķiles pašvaldību informatīvo izdevumu analīze un daļēji strukturētas intervijas ar sociāli aktīviem iedzīvotājiem

Pašvaldības informatīvo izdevumu analīze

Pētījuma ietvaros izmantotas divu veidu kvalitatīvas metodes – pašvaldības informatīvo izdevumu satura analīze un daļēji strukturētas intervijas, kas palīdz abas administratīvi teritoriālajām kopienas analizēt ar gadījumu analīzes metodi. Pašvaldību informatīvie izdevumi sniedz ieskatu par novados notiekošajām aktivitātēm un pasākumiem. Katra pašvaldība veido izdevumu struktūru pēc saviem ieskatiem, izņemot obligāti publicējamo daļu, kas noteikta normatīvajos aktos.

Pētījuma ietvaros analizēti vietējie informatīvie, ikmēneša izdevumi laika periodā no 2014. gada februāra līdz augustam.

Daļēji strukturētas intervijas

Ņemot vērā, ka autore darba izstrādē lielā mērā ievēro Vudhausa pētījumā veikto metodoloģiju, lai iegūtu padziļinātu informāciju par novada iedzīvotāju dzīves paradumiem, ko nav iespējams iegūt no statistikas datiem, tika veiktas daļēji strukturētas intervijas. Vudhauss katrā administratīvi teritoriālā kopienā ir veicis piecas intervijas. Autore ir veikusi divpadsmit intervijas, septiņas Ikšķiles novadā un piecas intervijas Carnikavas novadā un viena intervija ar Latvijā dzīvojošu citas valsts pilsoni, NVO sektora aktīvu pārstāvi (cilvēktiesību jomā), lai iegūtu priekšstatu par Latvijas iedzīvotājiem un sabiedrisko sadarbību un NVO sektoru, Latvijā darbojas korī un teātrī.

Papildus novados veiktajām intervijām, autore uzskatīja par lietderīgu intervēt Latvijā desmit gadus dzīvojošu ASV pilsoni, lai gūtu priekšstatu par iespējamām pilsoniskās sabiedrības īpatnībām.

Intervijas veiktas 2014. gada augustā un septembrī, paralēli kvantitatīvās aptaujas norisei. Interviju dalībnieki izvēlēti, balstoties uz viņu sasaisti un darbību novada teritorijā. Divi vīrieši un piecas sievietes intervētas Ikšķiles novadā, tāpat divi vīrieši un trīs sievietes Carnikavas novadā, dalībnieku vecums no 25 līdz 60 gadiem.

Lai interviju dalībnieki, tika intervēti ar nosacījumi, ka pēc informācijas, kas tiek sniegta intervijā, viņu personību, nebūs iespējams identificēt, tādēļ šī pētījuma ietvaros tiek sniegts īss ieskats par katru izvēlēto intervijas dalībnieku.

Interviju dalībnieki Ikšķiles novadā

Persona A - dzīvo un strādā novadā vadošā amatā vairāk kā desmit gadus, ir iesaistīta novada pārvaldē.

Persona B - dzīvo un strādā novadā vadošā amatā, ir iesaistīta novada administratīvajā vadībā.

Persona C - darbojas biedrības vadībā, dzīvo novadā vairāk kā piecus gadus.

Personas D un E – strādā novada pārvaldē, par viņu aktīvu darbību atsaukušies iepriekš sastaptie Ikšķiles novada iedzīvotāji, nedzīvo novadā.

Persona F – nodarbojas ar uzņēmējdarbību, dzīvo novadā vairāk nekā piecus gadus.

Interviju dalībnieki Carnikavas novadā

Persona G - dzīvo un strādā novadā vadošā amatā vairāk nekā piecus gadus, ir iesaistīta novada pārvaldē.

Persona H - dzīvo un strādā novadā, par viņu aktīvu darbību atsaukušies iepriekš sastaptie Carnikavas novada iedzīvotāji.

Persona I - strādā novadā, pašreiz nedzīvo novada administratīvajā teritorijā, tomēr lielākā dzīves daļa ir pavadīta Carnikavas novadā.

Personas J un K – nodarbojas ar uzņēmējdarbību, dzīvo novadā vairāk nekā piecus gadus.

Vispirms ar interviju dalībnieki tika telefoniski aicināti (* izņemot personas A, B, E, kas tika sastaptas, veicot citas intervijas, un sniedza piekrišanu intervijai) piedalīties intervijā, izklāstīts pētījuma saturs. Intervijas struktūra bāzēta uz Vudhauša (Woodhouse, 2004) pētījumu, tomēr interviju laikā katram dalībniekam lūgts sniegt plašāku ieskatu tajās darbības jomās, ar kurām šī konkrētā persona ir vairāk saistīta, citām jautājumu jomām, kas nav tieši saistītas ar dalībnieka darbības jomu pievērsta mazāka uzmanība, fiksēti būtiskākie novērojumi. Dalībnieki tika aicināti brīvas sarunas formā atbildēt uz katru jautājumu, līdz ar to atbildēs saņemtā informācija nereti pārsniedza jautājumā ietvertos aspektus.

Intervijās pilnībā sniegto informāciju un detaļas autore patur konfidencialus, izmantojot šajā darbā to informācijas daļu, kas palīdz skaidrot pētījuma kvantitatīvos rezultātus.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Secinājumi

(1) Teorētiskās literatūras un empīrisko pētījumu analīze ļauj secināt, ka ekonomiskā attīstība ietver sociālo un ekonomisko aktivitāšu procesus ekonomiskās sistēmas ietvaros, kur ekonomiskās augsmes rezultātus un sabiedrības labklājības līmeni ietekmē sociālais kapitāls.

Sociālā kapitāla struktūra un ietekme ir viens no faktoriem, kas nosaka, cik sekmīga ir valsts ekonomiskā attīstība. Sociālā kapitāla struktūrai un elementiem iespējama duāla ietekme uz sociāli ekonomiskām norisēm sabiedrībā – pozitīva vai negatīva²⁰. Lai panāktu pozitīvu sociālā kapitāla ietekmi uz ekonomisko attīstību, jāveicina sadarbība starp publisko, privāto un sabiedrisko sektoru.

(2) Aplūkojot starptautiski atzītu salikto rādītāju dinamiku, t.sk. tautas attīstības indeksu un globālās konkurētspējas indeksu, redzams, ka Igaunija atrodas labākās pozīcijās. Saskaņā ar teorētiskām atziņām valsts rīcībpolitikas ir viens no faktoriem, kas nosaka ekonomiskās attīstības rezultātus, bet rīcībpolitiku kvalitāte tiek saistīta ar sociālā kapitāla ietekmi.

Iepazīstoties ar Latvijas rīcībpolitiku dokumentiem, nav iespējams izsekot ekonomiskās attīstības rezultatīvo rādītāju kopsakarībām (valsts, reģionālā un vietējā līmeņa rīcībpolitiku ietekmes mijiedarbībai), kā arī kopējam rīcībpolitiku īstenošanai izlietotajam finansējumam (valsts, reģionālā un vietējā līmenī). Ņemot vērā, ka informācija par publisko finansējumu, kas tiek izlietots rīcībpolitiku ieviešanai, nav iegūstama, nepastāv arī iespēja analizēt publiskās pārvaldes iestāžu darba kvalitāti, efektivitāti un ietekmi uz rīcībpolitiku izstrādi, ieviešanu un novērtēšanu. Pie šāda secinājuma nonākusi arī Valsts kontrole, ka “nevar pilnībā izsekot budžeta programmu (apakšprogrammu) noteikto mērķu un rezultatīvo rādītāju sasaistei ar stratēģiskajiem plānošanas dokumentiem” (VK, 2015, p.42).

(3) Latvijas ekonomiskās attīstības rezultāti ir saistīti ar reģionālās ekonomikas saturu. Reģionu sociāli ekonomiskie indikatori parāda, ka attīstības resursu potenciāls un finansējums attīstības mērķu sasniegšanai un pārvaldes institūciju finansējums rīcībpolitiku īstenošanai dažādās administratīvi teritoriālās vietās atšķiras. Reģionos ir zemāka ekonomiskā aktivitāte, zemāki ienākumi un augstāks bezdarbs, tādējādi atbilstoši teorētiskajam ietvaram sociālajam kapitālam var būt nozīme iedzīvotāju un sabiedrības labklājībā.

---

²⁰ Pozitīva ietekme: konkurētspējas priekšrocības (uzlabotas zināšanas, prasmes); uzņēmējdarbības iespējas, pieejama informācija, darījumu uzticamība; īstenota indivīdu socializēšanās nepieciešamība; zemākas darījumu izmaksas; efektīva publisko resursu apsaimniekošana un pārvaldība: vispārējā uzticēšanās formālajām institūcijām (legāla uzņēmējdarbība); neformāla sabiedriska kontrole; zemāks noziedzības līmenis; motivācija iesaistīties kolektīvu lēmumu pieņemšanā; atbilstība (vēlme rīkoties saskaņā ar) sabiedrībā pieņemtām sadarbības normām, noliedzība sabiedriskā attieksme pret sabiedriski nevēlamām parādībām, kā “bezbiļetnieku” problēma u.c., kvalitatīvas rīcībpolitikas. Negatīva ietekme: negodīga konkurence, stimuls neformālās ekonomikas attīstībai, nelegāla nodarbinātība, izvairīšanās no nodokļu nomaksas, nespēja veidot sabiedriskus kontaktus, vientulības un atsvešinātības sajūta, valsts pārraudzītas sabiedriskās attiecības, augstāks noziedzības līmenis, “bezbiļetnieka” problēmas kā sadarbības normas izplatība sabiedrībā, zema vispārējā atsauce jaunu ideju (inovāciju) atbalstam, zema tolerance pret atšķirīgo, demotivācija iesaistīties sabiedriskās aktivitātēs.

Ienākumu nevienlīdzībai starp galvaspilsētu, tai piegulošo Rīgas reģionu un pārējiem reģioniem ir ietekme uz sabiedrības dzīves kvalitāti, konkrētāk – publisko pakalpojumu apjomu, pieejamību un kvalitāti. Mazāks iedzīvotāju skaits un zemāks samaksātā iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjoms nosaka mazākas teritorijas administratīvās pārvaldes iespējas sniegt publiskos pakalpojumus, ko ietver pašvaldībām noteiktās autonomās funkcijas.

(4) Lai gan pastāv teorētiski pieņēmumi un pētījumi par sociālā kapitāla ietekmi uz ekonomisko attīstību makro līmenī, makro līmenī sociālo kapitālu vispusīgi nav iespējams novērtēt, jo nav izstrādāta metodika holistiskai sociālā kapitāla novērtēšanai un nav atbilstošu empīrisku datu.

Sociālais kapitāls ir fenomens, kas saistīts ar sadarbības tīklu dinamiku. Ņemot vērā, ka nav empīrisku datu un pētniecisku metožu, kā novērtēt dažāda mēroga indivīdu sadarbības tīklu ietekmi uz makro vai reģionāliem ekonomiskās attīstības rezultātiem, praktiskais pētījums promocijas darbā ir sašaurināts līdz novadu līmenim. Latvijas plānošanas reģionos ir sociālu un ekonomisku rādītāju atšķirības, tādēļ, lai būtu iespējams novērtēt pētījuma priekšmeta ietekmi uz pētījuma objektu, empīriskais pētījums tiek veikts viena – Rīgas reģiona – ietvaros. Pētījumam no Rīgas reģiona izvēlēti Carnikavas un Ikšķiles novads, jo abiem ir līdzīgs ekonomiskās attīstības potenciāls, bet atšķirīgi ekonomiskās aktivitātes un labklājības rādītāji.

(5) Atšķirībā no agrāk veiktu pētījumu rezultātiem, kur iegūta sociālā kapitāla struktūra ar pieciem galvenajiem komponentiem (Western et al., 2003), astoņiem (Onyx, Bullen, 2000) vai sešiem (Woodhouse, 2004) faktoriem, promocijas darba ietvaros veiktā empīriskā pētījuma rezultāti izskaidro sociālā kapitāla struktūru ar trim faktoriem.

Veicot iegūto aptaujas datu analīzi, tika noskaidrots, ka Latvijā sociālo kapitālu izskaidro 3 faktori. Pētītajos novados dominējošais un sociālo kapitālu izskaidrojošais pamatfaktors ir uzticēšanās un ciešās saiknes (attiecības ar ģimeni un radniekiem) vai piesaistošais sociālais kapitāls. Sociālā kapitāla struktūras 2. faktoru veido attiecības ar kaimiņiem un draugiem un piesaistošais sociālais kapitāls, bet 3. faktoru veido sadarbības saiknes ārpus novada vai savienojošais kapitāls. No pētījuma rezultātiem var secināt, ka sociālā kapitāla struktūrā nav iespējams atsevišķi nošķirt strukturālo, attiecību un kognitīvo līmeni. Viens faktors var ietvert dažādu līmeņu sociālā kapitāla elementus. Salīdzinot ar citiem pētījumiem (Onyx, Bullen, 2000, Western et al., 2003, Woodhouse, 2004), Latvijā sociālā kapitāla faktoru saturu veido strukturālais (piesaistošais (ģimene, draugi un kaimiņi) un savienojošais) sociālais kapitāls un uzticēšanās, bet sociālā kapitāla struktūrā nav tādu elementu kā līdzdalība vai iesaiste kopienas dzīvē, proaktivitāte sociālā kontekstā, tolerance pret atšķirīgo, formālo struktūru atsaucība, uzticēšanās un atsaucība starp neformalizētām grupām, uzticēšanās publiskai pārvaldei.

(6) Sociālajam kapitālam ir sociāli ekonomiska vērtība, gan kā novada attīstības resursam, gan lai uzlabotu novadu attīstības rīcībpolitiku izstrādes procesu un kvalitāti.

Pētījuma rezultāti norāda, ka 63% no respondentiem atraduši darbu, pateicoties ģimenei, tuvākajiem draugiem, bet 55%, pateicoties paziņām, lietišķiem kontaktiem. 51% no respondentiem saņēmuši aizdevumu no ģimenes, tuvākajiem draugiem, bet 23% – no paziņām vai lietišķiem kontaktiem. Novērtējot laiku un tā vērtību, ko novada iedzīvotāji velta sabiedriskajām aktivitātēm, var aprēķināt novada iedzīvotāju sabiedrisko aktivitāšu vērtību. No tiem iedzīvotājiem, kas iesaistās sabiedriskās organizācijās vai grupās, viens iedzīvotājs velta sabiedriskajai organizācijai vidēji ap 13 stundām mēnesī, stundas vidējais novērtējums ir 12.52 eiro. Samērā neliela respondentu daļa (20%) brīvajā laikā iesaistās novada pasākumu vai projektu organizēšanā, ir panākuši pārmaiņas novadā (13%) vai ietekmējuši kolektīvos (domes) lēmumus (6%). Sekmējot un panākot augstāku novada iedzīvotāju līdzdalību un iesaisti, nevalstiskā sektora un brīvprātīgo aktivitāšu rezultātā tiek iegūts papildu resurss, palielinās iedzīvotāju iespējas uzlabot prasmes, veicināta sociālu kontaktu loka veidošanās, un uzlabota novadu attīstības rīcībpolitiku atbilstība sabiedrības vajadzībām.

(7) Ikšķiles novada sociāli ekonomiskie rādītāji un iedzīvotāju ienākumi ir augstāki nekā Carnikavas novadam, bet saskaņā ar sintezēto sociālā kapitāla struktūru vidējais sociālā kapitāla pamatelementu indekss ir zemāks.

Kopš 2009. gada Ikšķiles novadam ir augstāks attīstības līmeņa novērtējums pēc VRAA datiem. Ikšķiles novadam raksturīgs lielāks ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību skaits un straujāka ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību skaita pieauguma dinamika, lielāks NVO skaits, tomēr aprēķinātā Sociālā kapitāla pamatelementu indeksa vērtība Carnikavas novadā ir nedaudz augstāka (101 punkts) nekā Ikšķiles novadā (99 punkti).

(8) Mājsaimniecībām raksturīgais sociālā kapitāla līmenis mainās atkarībā no to sociāli ekonomiskajām pazīmēm.

Pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka sociālā kapitāla pamatelementu indeksa vērtība mainās atkarībā no respondentu sociāli ekonomiskām pazīmēm: ienākumiem, dzimuma, vecuma, cilvēku skaita mājsaimniecībā, izglītības līmeņa, attiecību statusa, reliģiskās piederības, nodarbošanās un dzīvesvietas veida.

(9) Jo vispārīgāks novērojumu līmenis, jo zemāks uzticēšanās līmenis.

Pētījuma rezultāti parāda, ka 47.5% no respondentiem uzticas novada iedzīvotājiem, bet Latvijas iedzīvotājiem uzticas 31.4% respondentu. Vudhauša (Woodhouse, 2004) pētījuma rezultāti identificē līdzīgu tendenci (61.3% pilsētas iedzīvotājiem, bet 37.9% valsts iedzīvotājiem). Blīvās uzticēšanās (*thick trust*) līmenis ir augstāks abu pētījumu respondentu novērtējumā – draugiem uzticas 65.4% (91.4%, Woodhouse, 2004), bet tuvākajiem radiem – 84.0% respondentu (90.5%, Woodhouse, 2004).

(10) Latvijas piesaistošajam (*bonding*) sociālajam kapitālam ir raksturīgs sociāla drošības tīkla (*safety net*) efekts.

Pētījuma dati liecina, ka 63% no izlases respondentiem ir atraduši darbu ar ģimenes, tuvāko draugu palīdzību, bet 55% – ar paziņu, lietišķu kontaktu palīdzību. 51% no izlases respondentiem saņēmuši aizdevumu no ģimenes, tuvākajiem draugiem, bet 23% – no paziņām vai lietišķiem kontaktiem. Līdzdalību sabiedriskās grupās vai organizācijās respondentiem ir palīdzējusi apgūt arī jaunas prasmes.

(11) Aptaujas veikšanas laikā Latvijas sociālā kapitāla struktūrā nav identificēti tādi kognitīvās dimensijas sociālā kapitāla elementi kā iesaiste kopienā, pilsoniskums, solidaritāte.

Faktoru analīzes rezultāti pētīto novadu sociālā kapitāla struktūrā neuzrāda tādus elementus kā iesaistīšanos novada sabiedriskajās norisēs un kopienas aktivitātēs, pilsonisku ieinteresētību piedalīties kolektīvu lēmumu pieņemšanas procesā vai aktivitātēs. Lai gan sasaistošā sociālā kapitāla līmenis ir diezgan augsts (59% no respondentiem personiski pazīst kādu politisku amatpersonu), tikai 48% informētu novada domes deputātus par aktuāliem jautājumiem. Vēl mazāka respondentu daļa – 20% – brīvajā laikā iesaistās novada pasākumu vai projektu organizēšanā, 13% no respondentiem novadā ir panākuši pārmaiņas, bet 6% no respondentiem ir ietekmējuši kolektīvos (domes) lēmumus.

(12) Aptaujas veikšanas laikā Latvijas respondenti neuzrāda identificējamu saikni starp ekonomisko labklājību un noziedzības līmeņa novērtējumu.

Pētījumā rezultāti atšķiras no teorētiskajiem pieņēmumiem par kauzalitāti starp ekonomiskās labklājības un noziedzības līmeni. Neskatoties uz ekonomiskās labklājības rādītājiem, gandrīz puse no respondentiem (49,9%) uzskata, ka noziedzības līmenis novadā nav problēma (28.4%, Woodhouse, 2004), bet 72.0% norāda, ka jūtas droši, pastaigājoties novadā arī tumsā (55.1%, Woodhouse, 2004). Iegūtie dati norāda uz to, ka aptaujātajos novados ekonomiskās labklājības rādītāji nav saistāmi ar noziedzības līmeņa uztveri.

Priekšlikumi

Pamatojoties uz veikto pētījumu un izdarītajiem secinājumiem, autore izvirza priekšlikumus, kas sekmētu sociālā kapitāla ietekmes labāku izpratni un radītu sociāli ekonomiskus ieguvumus sabiedrības labklājības kontekstā.

Nemot vērā, to, ka sociālajam kapitālam, tā struktūrai un elementiem ir iespējama gan pozitīva, gan negatīva ietekme uz sociāli ekonomiskām norisēm sabiedrībā un šīs ietekmes rezultāti teorētiskajā literatūrā tiek saistīti ar tautsaimniecības ekonomiskās attīstības rezultātiem, ir ieteicams veikt papildus pētījumus, kas identificētu sociālā kapitāla struktūru citos Latvijas reģionos un ļautu analizēt sociālo

kapitālu un tā ietekmi arī makro līmenī. Lai identificētu sociālā kapitāla ietekmes uz sabiedrības labklājības līmeņa izmaiņu mijiedarbību, būtu ieteicams veikt longitudinālus (*longitudinal*) pētījumus.

1. Pārresoru koordinācijas centram (ministriju un valsts pārvaldes iestāžu ekspertiem politikas plānošanā) sadarbībā ar Latvijas augstākās izglītības iestāžu atbilstošo zinātņu nozaru un zinātniskās pētniecības iestādēm ir iespējams pielietot pētījumā izveidoto konceptuālo modeli un veikt izveidotās metodoloģijas tālāku aprobāciju, lai izstrādātu daudzlīmeņu pieeju ekonomiskās attīstības plānošanā. Veicot regulārus paneļa apsekojumus un iegūstot pietiekamu datu bāzi, iespējama daudzlīmeņu modelēšana (*multilevel modelling*), kas ļautu identificēt, kā makro vides faktori ietekmē mikro līmeņa mainīgos. Kvalitatīvu un atbilstošu datu bāze un daudzlīmeņu analīzes pieeja sniegtu politikas veidotājiem iespēju noskaidrot, kāda ir kontekstuālo mikro un makro saikņu un rādītāju ietekme uz indivīda ekonomisko uzvedību, un, kā politikas pasākumi ietekmēs indivīdus un sabiedrības grupas.

2. Pārresoru koordinācijas centram rekomendējams: 1) pilnveidot datu iegūvi, apstrādi un analīzi par rīcībpolitiku ieviešanai izlietoto publisko finansējumu, lai novērtētu publiskās pārvaldes iestāžu darba kvalitāti un efektivitāti, kā arī ietekmi uz rīcībpolitiku izstrādi, ieviešanu un rezultātu novērtēšanu; 2) informēt sabiedrību par publiskā finansējuma un publiskās pārvaldes iestāžu darba rezultātiem, jo uzlabojot sabiedrības zināšanas par publiskā finansējuma izlietojumu un publiskās pārvaldes iestāžu darba rezultātu ietekmi uz sabiedrības labklājību, iespējams aktualizēt sabiedrības interesi par rīcībpolitiku atbilstību tās vajadzībām, kā arī sekmēt aktīvāku iesaisti rīcībpolitiku veidošanas procesā.

3. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai rekomendējams veikt pētījumu par pašvaldību kapacitāti īstenot tām likumos noteiktās autonomās funkcijas atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām, kā arī rekomendējams iegūt datus par pašvaldību izlietoto finansējumu uz vienu iedzīvotāju katras autonomās funkcijas īstenošanai, lai varētu izvērtēt pašvaldību pakalpojumu pieejamību un pašvaldību attīstības iespējas.

4. Pētījuma dati norāda, ka lielākā daļa respondentu nav iesaistīti nevienā sabiedriskā organizācijā vai interešu grupā (~76% no aptaujas izlases respondentiem; Ikšķīles novadā ~73% no respondentiem, Carnikavas novadā ~78% no respondentiem). No visiem respondentiem ~24% ir iesaistīti kādā sabiedriskā organizācijā vai interešu grupā. No tiem respondentiem, kas ir iesaistījušies sabiedrisku organizāciju darbā, visaugstākā iesaiste identificēta tādās interešu grupās vai organizācijās, kas saistītas ir saistītas ar iedzīvotāju vaļaspriekiem. Vislielākā respondentu līdzdalība identificējama pašdarbnieku kolektīvos un sporta organizācijās. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai sadarbībā ar pašvaldībām būtu rekomendējams veikt pētījumu par izmaksām un ieguvumiem no pašvaldību līdzfinansējuma, kas tiek ieguldīts pašdarbnieku kolektīvu un sporta organizāciju darbībā, tā atbilstību sabiedrības vajadzībām.

5. Pētījuma dati uzrāda ļoti nelielu iedzīvotāju iesaisti (~11%) organizācijās, kas saistītas ar iedzīvotāju interešu pārstāvību – novada NVO un arodbiedrības un vēl mazāku piederību izglītojošām (~6%) un labdarības (~6%) organizācijām. Saskaņā ar pētījumā iegūtajiem datiem, brīvo laiku novada pasākumu vai projektu organizēšanai velta samērā neliela (20%) respondentu daļa, vēl mazāk (13%) iedzīvotāju ir panākuši pārmaiņas novadā vai ietekmējuši kolektīvos (domes) lēmumus (6%). Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai sadarbībā ar pašvaldībām būtu rekomendējams identificēt iespējas, kā ieinteresēt un iesaistīt pašvaldību norisēs vietējo pilsonisko sabiedrību, kā arī veikt pasākumus un piešķirt finansējumu, lai panāktu augstāku sabiedrības līdzdalību.

6. Pārresoru koordinācijas centram rekomendējams rosināt politikas veidotājiem pieņemt lēmumus, kas paplašinātu nevalstiskā sektora organizāciju aktivitātes un to savstarpēju sadarbību, tādējādi sekmēot plašāku sabiedrības iesaisti un pārstāvniecību, jo sevišķi, sadarbībā ar publiskā sektora institūcijām.

7. Salīdzinot aptaujas respondentu izlases datus pa novadiem var secināt, ka Ikšķiles novada iedzīvotāji ir sabiedriski aktīvāki nekā Carnikavas novada iedzīvotāji, par to liecina gan nevalstisko organizāciju skaits, gan respondentu līdzdalības rādītāji (Ikšķiles novadā ~28% no novada respondentiem, Carnikavas novadā ~22% no novada respondentiem). Lai panāktu lielāku sabiedrības iesaisti Carnikavas novada domei, īstenojot likumā noteiktās autonomās funkcijas, pieņemot lēmumus un sadalot novada budžetu, būtu rekomendējams vairāk balstīties uz Carnikavas novada iedzīvotāju (un dažādu sociālo grupu) vajadzībām. Tāpat Carnikavas novada domei būtu rekomendējams balstīties uz Ikšķiles novada domes pieredzi komunikācijas un sadarbības veidošanā ar iedzīvotājiem un nevalstiskajām organizācijām, it īpaši uzņēmējiem un jauniešiem. Ikšķiles novadā tika identificēta domes amatpersonu vēlme izskaidrot un pamatot iztērētā pašvaldības finansējuma un veikto pasākumu atbilstību iedzīvotāju vajadzībām, kā arī novērota iedzīvotāju izpratne par pašvaldības plāniem, aktivitātēm un to secību.

8. Līdzīgi vispusīgas sociālā kapitāla novērtēšanas pētījumu (Onyx, Bullen, 2000, Western et al., 2003, Woodhouse, 2004) rezultāti identificē dažādus sociālā kapitāla struktūru izskaidrojošus komponentus vai faktoros. Šajā pētījumā sociālā kapitāla struktūrā nav identificēti kognitīvās dimensijas sociālā kapitāla elementi kā iesaiste kopienā, pilsoniskums, solidaritāte. Sociālā kapitāla kognitīvā dimensija tiek saistīta ar vienotu vērtību atpazīšanu sabiedrībā. Vēsturiski sabiedrības vērtību skaidrojošu funkciju pilda reliģiskas organizācijas vai grupas, bet saskaņā ar pētījuma datiem pie tām ir piederīga maza (Ikšķiles novadā ~9%, Carnikavas novadā ~4%) sabiedrības daļa.

Saskaņā ar pētījuma rezultātiem sociālā kapitāla ietekme caur kognitīvā līmenī atpazītām vienotām sabiedrības vērtībām vai aktivitātēm uz kolektīvās rīcības efektivitāti un ekonomiskās

attīstības rezultātiem ir iespējama samērā neliela. Izglītības un zinātnes ministrijai būtu rekomendējams veikt uzlabojumus sabiedrības izglītības programmās, kas sekmētu vienotu vērtību atpazīšanu kognitīvās dimensijas elementu veidošanos sabiedrībā, un, ilgtspējīgas attīstības kontekstā – bērnu un jauniešu izglītības programmās.

Turpmāko pētījumu virzieni

1. Balstoties uz izstrādāto konceptuālo modeli un pētījuma metodoloģiju, iespējams veikt pētījumus citu plānošanas reģionu novados, lai identificētu sociālā kapitāla struktūras īpatnības un potenciālu labāku ekonomiskās attīstības rezultātu sasniegšanai.
2. Nepieciešami papildu empīriski pētījumi, lai noskaidrotu sociālā kapitāla struktūras īpatnības plašākā sabiedrībā un attiecinātu secinājumus uz reģionālu vai valsts līmeni; kā arī teorētiskā literatūra norāda uz to, ka sociālā kapitāla novērtēšanai nepieciešami atkārtoti mērījumi, lai precīzāk izprastu un novērtētu sociālā kapitāla elementu un sociāli ekonomisku procesu savstarpējo mijiedarbību.
3. Izstrādātais konceptuālais modelis un pētījuma metodoloģija ir izmantojami daudzlīmeņu analīzei un modelēšanai.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

LR likumi un LR MK noteikumi

Likums, *Reģionālās attīstības likums*, Latvijas Vēstnesis, Nr.53 (2628), 09.04.2002., "Ziņotājs", Nr.9, 09.05.2002., pieejams <http://likumi.lv/doc.php?id=61002>, skatīts 21.02.2014.;

Likums, *Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums*, Latvijas Vēstnesis, Nr.202 (3986), 30.12.2008., "Ziņotājs", Nr.3, 12.02.2009., pieejams <http://likumi.lv/doc.php?id=185993>, skatīts 12.06.2013.;

Likums, *Par Pašvaldībām*, "Latvijas Vēstnesis", 61 (192), 24.05.1994., "Ziņotājs", 11, 16.06.1994., pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57255>, skatīts 01.03.2016.;

LR MK noteikumi Nr. 154, *Noteikumi par republikas pilsētu un novadu administratīvo teritoriju robežu aprakstu apstiprināšanu*, Latvijas Vēstnesis, Nr.62 (4868), 28.03.2013., pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=255698>, skatīts 21.02.2014.;

LR MK 01.07.2014. noteikumi Nr.367, *Reģionālās attīstības un uzraudzības kārtība*, "Latvijas Vēstnesis", 143 (5203), 23.07.2014., pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=267737>, skatīts 12.08.2014.;

Grāmatas

Acock A.C., *A Gentle Introduction to Stata*, 4th ed., Stata Press, Texas, USA, 2014;

Burt R.S., 1992, *Structural Holes: The Social Structure of Competition*, Cambridge, MA: Harvard University Press;

Dent Ch. M, 2010, *Economic Security, Contemporary Security studies*, pp.240-254, pp.248 -249 Oxford University Press, New York, USA;

Fukuyama F., 1995, *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*, London: Hamish Hamilton;

Ostrom E., Ahn T.K., 2003, *Foundations of social capital*, Edward Elgar Research Collection, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA;

Ostrom E., 2011, *Governing the Commons*, Cambridge University Press, New York, USA, 1990, 29th printing 2011.;

Putnam R.D., 1993, *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton University Press, Princeton;

Putnam R.D., 2000, *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon and Schuster, New York;

Rose, R.,1999, *Getting Things Done in an Antimodern Society: Social Capital Networks in Russia. In Social Capital: A Multifaceted Perspective* (Eds.Dasgupta & Serageldin), Washington, DC: World Bank, pp.147-171 (p.156);

- Rowe J.E., 2010, ch.1, The importance of Theory: Linking Theory to Practice, ch.15, Moving the Discipline Beyond Metaphors, *Theories of Local Economic Development. Linking Theory to Practice*, Ashgate Publishing Company, pp.3-31., pp.301-329;
- Blair, J.P., Carrol M., 2010, ch.13, Social Capital in Local Economic Development, *Theories of Local Economic Development*, edited by J.E.Rowe, p.265, Ashgate Publishing Company;
- Le Heron R., 2010, ch. 5, "Globalisation" and "Local Economic Development" in a Globalising World: Critical reflections on the Theory-Practice Relation, pp.93-113, *Theories of Local Economic Development. Linking Theory to Practice*, edited by J.E.Rowe, Ashgate Publishing Company;
- Rutherford D., 2013, *Routledge Dictionary of Economics*, 3rd edition, pp.700, Routledge, Oxon, UK;
- Sandler T., 2010, *Economic Concepts for the Social Sciences*, Cambridge University Press;
- Sen A.K., 1985, *Commodities and Capabilities*, Amsterdam, North Holland;
- Sen A.K., 1984, *Resources, Values and Development*, Oxford, Blackwell & Cambridge, Harvard University Press;
- Todaro M.P., Smith S.C., 2009, *Economic Development*, Pearson Education Limited;
- Vanags E., Vilka I., 2005, *Pašvaldību darbība un attīstība*, pp.382, LU Akadēmiskais apgāds, ISBN: 9984-770-88-5;
- World Bank, 2002, *Social Capital: From Definition to Measurement*, edited by Grootaert Ch., Thierry van Bastelaer, Washington, USA;
- Grootaert Ch., 2002, ch.3, *Quantitative analysis of Social Capital Data*, pp.41-84, Social Capital: From Definition to Measurement, edited by Grootaert Ch., Thierry van Bastelaer, Washington, USA;
  - Krishna A., Shrader E., 2002, ch.2, *The Social Capital Assessment Tool: Design and Implementation*, pp.17-40, Social Capital: From Definition to Measurement, edited by Grootaert Ch., Thierry van Bastelaer, Washington, USA;

Promocijas darbi

- Akçomak I.S., 2008, *The Impact of Social Capital on Economic and Social Outcomes*, (promocijas darbs), Universitaire Pers Maastricht, pieejams: <http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=14912>, skatīts 16.12.2013., 237 lpp.;
- Baumane-Vītoliņa I., 2010, *Uzņēmuma resursi kā inovācijas ietekmējošais faktors*, (promocijas darbs), Rīga, LU, Ekonomikas un vadības fakultāte, 211 lpp.;
- Bulderberga Z., 2014, *Pilsētu – lauku mijiedarbības izvērtējums Latvijas reģionos*, (promocijas darba kopsavilkums), Jelgava, LLU, Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātes Ekonomikas un reģionālās attīstības institūtā, 110 lpp., pieejams: http://llufb.llu.lv/dissertation-summary/regional-economics/ZaneBulderberga_promoc_darba_kopsav_2014_LLU_ESAF.pdf, skatīts 17.02.2016.;

Paula D., 2010, *Latvijas tautsaimniecības konkurētspējas novērtēšanas metožu analīze*, (promocijas darbs), Rīga, LU, Ekonomikas un vadības fakultāte, 203 lpp.;

Woodhouse A.J., 2004, *Social Capital and the Economic Development of Regional Australia*, (promocijas darbs), The University of Queensland, 405 lpp.;

Raksti

Aberg M., 2002, *Putnam's Social Capital Theory Goes East: A Case Study of Western Ukraine and L'viv*, *Europe-Asia Studies*, Vol.52, No.2 (march), pp.295-317;

Adler P.S., Kwon S.W., 2002, *Social Capital: Prospects for a New Concept*, *Academy of Management Review*, Vol.27., No.1, pp.17-40;

Anand S., Sen A., 2000, *Human Development and Economic Sustainability*, *World Development*, Volume 28, Issue 12, pp. 2029-2049;

Black, A., Hughes, P., 2001, *The Identification and Analysis of Indicators of Community Strength and Outcome. Occasional Paper No. 3*. Canberra: Department of Family and Community Services;

Coleman J.S., 1988, *Social Capital in the Creation of Human Capital*, *American Journal of Sociology*, Vol.94, pp. 95-120;

Crang P., 1999, *Globalisation and the research imagination*, *International Social Science Journal*, 51, pp.229-238;

Gaidytė T., 2012, *Trust: The Notion and its Transformation in Mature and Post-communist Democracies*, *Lithuanian Foreign Policy Review*, Issue 27, p.35-60;

Granovetter M., 1982, *The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited*, *Social Structure and Network Analysis*, Beverly Hills, CA: Sage, pp.105-130;

Jackson M., 2010, *Matching rhetoric with reality*, *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 30 Iss 1/2 pp. 17 – 31;

Knack S., Keefer P., 1997, *Does Social Capital Have an Economic Payoff? A Cross-Country Investigation*, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 112, No. 4 (Nov., 1997), pp. 1251-1288;

Knack S., 2002, *Social capital, growth and poverty: a survey of cross-country evidence, The role of social capital in development, an empirical assesment*, edited by Ch Grootaert and Thierry van Bastelaer, Cambridge University Press, p.42-82;

Moxham C., 2014, *Understanding third sector performance measurement system design: a literature review*, *International Journal of Productivity and Performance Management*, Vol. 63, Issue 6, pp. 704 – 726;

Nahapiet J., Ghoshal S., 1998, *Social Capital, Intellectual Capital and the Organizational Advantage*, *Academy of Management Review*, Vol.23, No.2, pp.242-266;

Onyx J., Bullen.P., 2000, *Measuring Social Capital in Five Communities*, *Journal of Applied Behavioral Science*, 36, pp.23-42;

- Paldam M., 2000, *Social Capital: One or Many? Definition and measurement*, Journal of Economic Surveys - special issue on political economy;
- Pike A., Marlow D., McCarthy A., O'Brien P., Tomaney J., 2015, *Local institutions and local economic development: the Local Enterprise Partnerships in England*, Cambridge Journals of Regions Economy and Society, 8 (2), pp. 185-204, doi:10.1093/cjres/rsu030;
- Portes A., 1998, *Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology*, Annual Review of Sociology, 22, pp. 1-24;
- Putnam R.D., 1995, *Bowling alone: America's declining social capital*, Journal of Democracy 6 (1), 65-78;
- Seimuškāne L., Voroslava M., 2013, *Citizens' trust in public authorities of Latvia and participation paradigm*, European Scientific Journal, Special ed., vol.2, ISSN: 1857 – 7881; e - ISSN 1857-7431;
- Sen A., 2005, *Why exactly is commitment important for rationality?*, Economics and Philosophy, 21:5-14, Cambridge University Press;
- Solow R. M., 1999, *Notes on social capital and economic performance*, "Social Capital: A Multifaceted Perspective", edited by Partha Dasgupta, Ismail Serageldin, The World Bank, Washington D.C., pp.6-9;
- Spearman, C. E. 1904. The proof and measurement of association between two things. American Journal of Psychology 15: 72–101;
- Tisenkopfs T., Lace I., 2013, *Smiltene Municipality: The Construction of Social Capital*, Unfolding webs: the Dynamics of regional and rural development, edited by Jan Douwe van der Ploeg and Terry Marsden, Van Gorcum, 2008, p.129 Rīga, LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, ISBN 978-9984-45-784-0;
- Tomaney J., 2013, Region and place I: Institutions, Progress in Human Geography, 38, lpp.132, lpp.131-140, doi:10.1177/0309132513493385;
- Tsai W., Ghoshal S., 1998, *Social Capital and Value Creation: The Role of Intrafirm Networks*, Academy Management Journal, Vol.41, pp.464-476;
- Waldinger R., 1995, *The Other Side 'of Embeddedness: A Case Study of Interplay between Economy and Ethnicity*, Ethnical and Racial Studies, Vol.18, pp.555-580;
- Woodhouse A., *Social capital and economic development in regional Australia: A case study*, Journal of Rural Studies, 22, 2006, p.83-94;
- Woolcock M., 1998, *Social Capital and Economic Development: Toward Theoretical Synthesis and Policy Framework*, Theory and Society, 27 (1), p. 151-208;
- Woolcock M., 1999, *Managing Risk, Shocks, and Opportunity in Developing Economies: The Role of Social Capital*, In Gustav Ranis, ed. *Dimensions of Development*. New Haven, CT: Yale Center for International and Area Studies, pp. 197-212;

Woolcock, M., 2001, *The Place of Social Capital in Understanding Social and Economic Outcomes*, In J. Helliwell (Ed.), *The Role of Human Capital and Social Capital in Economic Growth and Well-Being* (pp. 65-88). Paris: OECD and Human Resources Development Canada;

Raksti konferenču krājumos

Gambetta D., Bigoni M., Bortolotti S., Casari M., Pancotto F., 2014, *Amoral Familism, Social Capital, or Trust? The Behavioral Foundations of the Italian North-South Divide*, pieejams: http://www.iza.org/conference_files/CognitiveSkills_2014/casari_m8572.pdf;

Nafziger E. W., 2006, *From Seers to Sen. The Meaning of Economic Development*, United Nations University, World Institute for Development Economics Research; pieejams: http://www.rrojasdatabank.info/unurp06/rp2006-20_1.pdf;

Nahapiet J., Ghoshal S., 1997, *Social Capital, Intellectual Capital and the Creation of Value in Firms*, Academy of Management Best Paper Proceedings, pp.35-39;

Meier G.M., Stiglitz J.E., 2002, *Frontiers of development economics: the future in perspective*, copublication by World Bank and Oxford University Press, USA, 3rd printing, 13-50.lapa;

Paldam M., 2000, *Social Capital: One or Many? Definition and measurement*, IMAD conference: Institutions in Transition, Portoro, Slovenia. Presented with: Martin Paldam & Gert Tinggaard Svendsen: *The missing social capital explanation of the disappointing transition from socialism*;

Krishna, A., Shrader, E., 1999, *Social Capital Assessment Tool*, Conference on Social Capital and Poverty Reduction, The World Bank, Washington D.C. June 22-24, 1999

Western, J., Stimson, R., Mullins, P., Memmott, P., Baum, S., Johnston, J., & Van Gellecum, Y., 2003, *Measuring community strength and social capital*, The European Regional Science Association ERSA Congress, Jyväskylä, Finland, pp.39;

Zvirbule B., Vilka I., 2012, *Impact of Social Environment on Economic Development in the Baltic States*, prezentēts WASET konferencē;

Interneta resursi

DnB NORD Latvian barometer, 2014, Issue 65, DNB Banka, pieejams:

https://www.dnb.lv/sites/default/files/dnb_latvian_barometer/documents/2012/dnb-latvijas-barometrs-petijums-nr65.pdf, p.7, skatīts 03.2015;

Carnikavas novada domes mājas lapa:

Carnikavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030. gadam, 1. sējums, pieejama:

http://carnikava.lv/images/Izvelnes/Attistiba/Strategija/Strategija_gatava/IAS_strat_FIN.pdf, skatīts 18.07.2014;

Cedefop, European Centre for the Development of Vocational Training, *Iedzīvotāju sociālie ieguvumi no profesionālā izglītības*, 2011, pieejams: <http://www.refernet.lv/uploads/Ieguvumi-no-profesionalas-izglitibas.pdf>;

Eiropas Komisija: rīcībpolitikas, pieejams: http://ec.europa.eu/policies/index_en.htm, skatīts 01.03.2016;

Encyclopaedia Britannica Online Academic Edition:

pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:2211/EBchecked/topic/639266/welfare-state>, skatīts 14.04.2014;
pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:2211/EBchecked/topic/563762/state>, skatīts 14.04.2014
pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:2211/EBchecked/topic/178400/economic-growth/25812/The-role-of-government?anchor=ref231809>, skatīts 14.04.2014;
pieejams: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/178548/economics>; skatīts 02.05.2014;

Gambetta D., 2000, ch.13, Can We Trust Trust, pp. 213-237, Trust: Making and Breaking Cooperative Relations, electronic edition, Department of Sociology, University of Oxford, pieejams: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.24.5695&rep=rep1&type=pdf>;

Grootaert C., 1998, Social Capital: The Missing Link?, Social Capital Initiative Working Paper No.3, The World Bank, Washington, USA, available <http://siteresources.worldbank.org/INTSOCIALCAPITAL/Resources/Social-Capital-Initiative-Working-Paper-Series/SCI-WPS-03.pdf>, retrieved February 02, 2014, p.9;

LU, 2007, *Evaluation of Unregistered Employment*, LU, LM, 2007, pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/darba_tirgus/darba_tirgus/petijumi/neregistreta_nodarbinatiba.pdf, skatīts 05.01.2014;

LZA, Akadēmisko terminu datubāze, pieejams: [\http://termini.lza.lv/term.php?term=tautsaimniec%C4%ABba&list=&lang=LV&h=yes, skatīts 14.04.2014.;

FM, Pašvaldību saistību apmērs 2014.gadam, pieejams: <http://www.fm.gov.lv/files/pasvaldibas/2014/Saistibas%20uz%2031.07.2014.pdf>, skatīts 07.2014.;

Hoff K., Stiglitz J.E., 2002, *After the Big Bang? Obstacles to the Emergence of the Rule of Law in Post-Communist Societies*, World Bank Policy Research Working Paper 2934, pieejams: http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2003/03/14/000094946_03011404054433/Rendered/PDF/multi0page.pdf, skatīts 28.11.2013;

Ikšķiles novada pašvaldības mājas lapa:

Ikšķiles novada attīstības programma 2011.-2017. gadam, pieejama: http://www.ikskile.lv/attachments/article/565/9101_IKSKILE_AP_22062011_vF_ARPIELIKUMIEM.pdf, skatīts 18.07.2014;

Ikšķiles novada pašvaldības organizatoriskā struktūrshēma, pieejama: <http://www.ikskile.lv/parvaldes-struktura>, skatīts 18.07.2014;

Informācija par Ikšķiles novadu, pieejama: <http://www.ikskile.lv/novada-raksturojums>, skatīts 18.07.2014;

Ikšķiles novada ilgtermiņa attīstības stratēģija 2011.-2030. gadam, pieejama: http://www.ikskile.lv/attachments/article/564/9101_IKSKILE_AS_22062011_vF.pdf, skatīts 18.07.2014;

Ikšķiles novada pašvaldības 2013. gada publiskais pārskats, pieejams: <http://www.ikskile.lv/attachments/article/2550/Ikskile%20parskats%202013.pdf>, skatīts 18.07.2014;

Kurzemes plānošanas reģiona mājaslapa:

Kurzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2015.-2030.gadam un attīstības programmas 2015.-2020.gadam izstrāde, pieejams: http://www.kurzemesregions.lv/jomas/Teritorijas_attistibas_planosana/KPR_ilgtspējigas_attistibas_strategijas_un_attistibas_programmas_izstrade, aktualizētā informācija skatīta 06.2014;

Latgales plānošanas reģiona mājaslapa:

pieejams: <http://www.latgale.lv/lv/padome/planosana>, aktualizētā informācija skatīta 06.2014;

Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2014.-2020. gadam,

pieejams:

http://www.pkc.gov.lv/images/NAP2020%20dokumenti/20121220_NAP2020_Saeim%C4%81_apstiprin%C4%81ts.pdf, informācija skatīta 06.2014;

LIAS, Latvija 2030,

pieejams: http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf, informācija skatīta 06.2014;

NVA dati, 2010-2014, pieejams: <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=6&mid=67>;

OECD, sociālā kapitāla aptauju jautājumu un novērtēšanas mainīgo datu bāze, pieejama: www.oecd.org/std/social-capital-project-and-question-databank.htm, skatīta 28.02.2014.-22.02.2016.;

Putniņš T.J., Sauka A., 2013, *Shadow economy index in the Baltic States 2009-2012*, SSE Riga, pieejams http://www.sseriga.edu/files/content/sseriga_enuekonomikasindekss_2009_2012.pdf, skatīts 21.02.2014;

Rīgas plānošanas reģiona mājaslapa, pieejams: <http://www.rpr.gov.lv/pub/index.php?id=51>, aktualizētā informācija skatīta 06.2014;

Scrivens K., Smith C., 2013, *Four Interpretations of Social Capital: An Agenda for Measurement*, OECD Statistics Working Papers, No. 2013/06, OECD Publishing, available: doi: 10.1787/5jzbcx010wmt-en, skatīts 29.05.2014;

STATA metožu materiāli: <http://www.stata.com/manuals13/mvfactor.pdf>

United Nations, 2009, *Measuring Sustainable Development*, pieejams:

http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/801Measuring_sustainable_development.pdf, Geneva, Switzerland;

United Nations, *Human Development Reports*, pieejams: <http://hdr.undp.org/en/composite/trends>, skatīts 01.03.2016.

Vidzemes plānošanas reģiona mājaslapa:

pieejams: http://www.vidzeme.lv/upload/Vidzemes_scenariju_analitiskais_zinojums.pdf, aktualizētā informācija skatīta 06.2014; http://www.vidzeme.lv/lv/attistibas_programma/, aktualizētā informācija skatīta 06.06.2014;

VK, 2015, *Revīzijas ziņojums "Par Latvijas Republikas 2014.gada pārskatu, Par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem"*, pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2014/2.4-1-39_2014/sgp_zinojums_01102015.pdf, skatīts 09.2015;

VRAA:

Pētījuma noslēguma ziņojums "*Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums*", VRAA, 2013, pieejams: http://www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu_attist_final_2012.pdf, skatīts 12.08.2014;

Pētījumi un pārskati "Reģionu attīstība Latvijā",

Reģionu attīstība Latvijā 2010, VRAA, 2011; *Reģionu attīstība Latvijā 2011*, VRAA, 2012, pieejami:
<http://www.vraa.gov.lv/lv/petnieciba/petijumi/>, skatīts 14.02.2014, 30.08.2014;
http://www.vraa.gov.lv/lv/es_sf/par_grantu_shemu, skatīts 30.08.2014;

Woolcock M., 2001, *The place of social capital in understanding social and economic outcomes*,
pieejams: <http://www.oecd.org/innovation/research/1824913.pdf>, skatīts 21.02.2014;

Woolcock M., Narayan D., 2000, *Social capital: Implications for development theory, research, and policy*, World Bank Research Observer, Vol. 15, Issue 2, Pages: 225-249, pieejams:
http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic980025.files/Wk%2012_Nov%2018th/Woolcock_2000_Social%20Capital.pdf, skatīts 11.12.2013;

World Bank, SOCAT,

pieejams: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTSOCIALCAPITAL/0,,contentMDK:20193049~menuPK:418220~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:401015,00.html>;

World Economic Forum:

2011, *The Global Competitiveness Report 2011-2012: Country Profile Highlights*, p.4., pieejams:
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_CountryProfileHighlights_2011-12.pdf;

Worldwide Governance Indicator project,

skatīts 02.2012., pieejams: http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_chart.asp; pieejams:
<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>, atjaunots 01.03.2016;

Zemgales plānošanas reģiona mājaslapa:

pieejams: http://www.zemgale.lv/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=97&Itemid=100089, aktualizētā informācija skatīta 06.06.2014;
pieejams: http://www.zemgale.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=1169&Itemid=185,
skatīts 30.08.2014

Zepa B., et al., 2006, *Darba algas un to ietekmējošie faktori*, Rīga, Baltic Institute of Social sciences, Factum Group (in Latvian), pieejams:

http://www.lm.gov.lv/upload/darba_tirgus/darba_tirgus/petijumi/darba_algas_faktori.pdf, skatīts
05.02.2014.

Statistisko datu avoti

CSP:

NBG351. Iedzīvotāji pēc ekonomiskās aktivitātes statusa un izglītības līmeņa reģionos,
pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad_nodarb/NB0351.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0; skatīts 01.03.2016;

SRG051.SRG0511. Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības statistiskajos reģionos,
republikas pilsētās un novados, pieejams:

http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg_ikgad_01_skaits/SR0051.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0;
http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg_ikgad_01_skaits/SR00511.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0; skatīts 01.03.2016;

IIG07. Mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu sastāvs un struktūra Latvijas statistiskajos reģionos vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī, pieejams:

http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad_ienemumi/IIG070_euro.px/table/tableViewLayout1/?rxid=f4fe5040-f556-41a2-8920-521384341e6a; skatīts 01.03.2016;

“Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi kvintiļu grupās (Ls,mēnesī)”, pieejams:

[http://data.csb.gov.lv/Dialog/varval.asp?ma=II0090&ti=IIG09%2E+M%C2JSAIMNIEC%CEBU+R%CEC%CEB%C2+ESO%D0IE+IEN%C2KUMI+KVINTI%CFU+GRUP%C2S+%28Ls%2C+m%E7nes%EE%29&path=../DATABASE/Iedzsoc/Ikgad%E7jie%20statistikas%20dati/Iedz%EEvot%E2ju%20ie%F2%E7mumi/&lang=16](http://data.csb.gov.lv/Dialog/varval.asp?ma=II0090&ti=IIG09%2E+M%C2JSAIMNIEC%CEBU+R%CEC%CEB%C2+ESO%D0IE+IEN%C2KUMI+KVINTI%CFU+GRUP%C2S+%28Ls%2C+m%E7nes%EE%29&path=../DATABASE/Iedzsoc/Ikgad%E7jie%20statistikas%20dati/Iedz%EEvot%E2ju%20ie%F2%E7mumi/&lang=16;);

“Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi kvintiļu grupās (Ls,mēnesī)”, pieejams:

[http://data.csb.gov.lv/Dialog/varval.asp?ma=II0090&ti=IIG09%2E+M%C2JSAIMNIEC%CEBU+R%CEC%CEB%C2+ESO%D0IE+IEN%C2KUMI+KVINTI%CFU+GRUP%C2S+%28Ls%2C+m%E7nes%EE%29&path=../DATABASE/Iedzsoc/Ikgad%E7jie%20statistikas%20dati/Iedz%EEvot%E2ju%20ie%F2%E7mumi/&lang=16](http://data.csb.gov.lv/Dialog/varval.asp?ma=II0090&ti=IIG09%2E+M%C2JSAIMNIEC%CEBU+R%CEC%CEB%C2+ESO%D0IE+IEN%C2KUMI+KVINTI%CFU+GRUP%C2S+%28Ls%2C+m%E7nes%EE%29&path=../DATABASE/Iedzsoc/Ikgad%E7jie%20statistikas%20dati/Iedz%EEvot%E2ju%20ie%F2%E7mumi/&lang=16;);

NIG02. “Nabadzības riska sliekšnis (ilustratīvās vērtības), pieejams:

http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad_monetara_nab/NI0020.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdeb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0; skatīts 01.03.2016;

“Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības pilsētās un novados sadalījumā pa galvenajiem darbības veidiem (NACE 2.red.) un lieluma grupām”, pieejams:

[http://data.csb.gov.lv/dialog/varval.asp?ma=SR0011&ti=SRG011%2E+EKONOMISKI+AKT%CEV%C2S+STATISTIKAS+VIEN%CEBAS+STATISTISKAJOS+RE%CCIONOS%2C+REPUBLIKAS++PILS%07T%C2S+UN+NOVADOS&path=../Database/rupnbuvn/Ikgad%E7jie%20statistikas%20dati/Statistikas%20vien%EEbu%20re%ECistrs/&search=EKONOMISKI&lang=16](http://data.csb.gov.lv/dialog/varval.asp?ma=SR0011&ti=SRG011%2E+EKONOMISKI+AKT%CEV%C2S+STATISTIKAS+VIEN%CEBAS+STATISTISKAJOS+RE%CCIONOS%2C+REPUBLIKAS++PILS%07T%C2S+UN+NOVADOS&path=../Database/rupnbuvn/Ikgad%E7jie%20statistikas%20dati/Statistikas%20vien%EEbu%20re%ECistrs/&search=EKONOMISKI&lang=16;);

Dati,

pieejams:http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_Ikgad%C4%93jie%20statistikas%20dati_Invest%C4%ABcijas/?tablelist=true&rxid=562c2205-ba57-4130-b63a-6991f49ab6fe, skatīts 26.02.2014;

pieejams:http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg_Ikgad%C4%93jie%20statistikas%20dati_01_skaits/SR0043.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdeb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0, skatīts 26.02.2014;

pieejams:http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg_Ikgad%C4%93jie%20statistikas%20dati_01_skaits/?tablelist=true&rxid=cdeb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0, skatīts 26.02.2014;

pieejams:http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg_Ikgad%C4%93jie%20statistikas%20dati_01_skaits/?tablelist=true&rxid=cdeb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0, skatīts 26.02.2014;

pieejams:http://data.csb.gov.lv/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=TSG11-12.px&px_path=tautassk_11_2011.gada+tautas+skait%u012b%u0161anas+gal%u012bgie+rezult%u0101ti&px_language=lv&px_db=tautassk_11&rxid=992a0682-2c7d-4148-b242-7b48ff9fe0c2, skatīts 26.02.2014;

pieejams:http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad_iedz_iedzskaits/IS0200.px/?rxid=562c2205-ba57-4130-b63a-6991f49ab6fe, skatīts 03.09.2014;

pieejams:http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_Ikgad%C4%93jie%20statistikas%20dati_Iedz%C4%ABvot%C4%81ji_Iedz%C4%ABvot%C4%81ji%20skaits%20un%20t%C4%81%20izmai%C5%86as/IS0130.px/?rxid=992a0682-2c7d-4148-b242-7b48ff9fe0c2, skatīts 04.08.2014;

CVK:

2013. gada 1. jūnija pašvaldību vēlēšanas, vēletāju aktivitāte, pieejams:

<http://www.pv2013.cvk.lv/activities.html>, skatīts 15.02.2014;

2013. gada 1. jūnija pašvaldību vēlēšanu rezultāti, pieejams: <http://www.pv2013.cvk.lv/ResNovPart-8018.html>, skatīts 15.06.2014;

Eurostat:

Nominal Gross Domestic Product per capita, pieejams:

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>, skatīts 02.2012, atjaunots 01.03.2016;

PMLP:

Iedzīvotāju reģistra statistika uz 07.02.2014, pieejams

http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/images/statistika/iedzivotaju%20reg.statistika%2001072014/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits.pdf, skatīts 03.06.2014;

RAIM:

Reģionālās attīstības indikatoru modulis. Sociālie un ekonomiskie indikatori reģionos, novados, pieejams:

<http://raim.gov.lv>, skatīts 17.09.2015- 07.10.2015; <http://raim.gov.lv/pub/#/>, skatīts 06.08. - 02.09.2014;

VRAA:

Pētījumi un pārskati "Reģionu attīstība Latvijā",

Reģionu attīstība Latvijā 2010, VRAA, 2011; *Reģionu attīstība Latvijā 2011*, VRAA, 2012, pieejami:

<http://www.vraa.gov.lv/lv/petnieciba/petijumi/>, skatīts 14.02.2014, 30.08.2014;

http://www.vraa.gov.lv/lv/es_sf/par_grantu_shemu, skatīts 30.08.2014.

Nepublicētie materiāli

NVA, statistikas dati par nodarbinātību un bezdarbu reģionos, 08.-09.2011;

SKDS, nepublicēti aptaujas dati, 01.2014;

VARAM, Reģionālās politikas pamatnostādņu 2011.-2017. gadam projekts.

PIELIKUMI

1.pielikums, kopsavilkums sociālā kapitāla struktūras elementu izpausmju skaidrojumam, (autores veidota tabula, balstoties uz Scrivens, Smith, OECD, 2013)

Mikro līmenis		Personiskās attiecības	Sabiedrisko tīklu atbalsts
1.	Nozīme un saturs (meaning)	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Personisko kontaktu struktūra. Individāda sadarbības kontaktu tīkls.</i> 2. <i>Personiskie sadarbības tīkli var ietvert dažādus attiecību veidus ar atšķirīgu tuvuma un intensitātes pakāpi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Stiprās un vājās saites (strong and weak ties) (Granovetter, 1973);</i> - <i>Sasaistošās saites (linking ties), kas attiecas uz pieeju varai un ietekmei</i> 	Izdevīgums, labums, dažādi palīdzības veidi, ko indivīds var iegūt, izmantojot sociālās saites (kontakta loku).
2.	Darbība un ietekme (functionings)	<p>Rezultāti, kas veidojas pateicoties indivīda personiskajām attiecībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>atbalsts, kas iegūstams no sociālajiem sadarbības tīkliem;</i> - <i>pozitīva ietekme (vispārējā uzticēšanās un sadarbības normas), kas veidojas no personisko attiecību specifiskā rakstura;</i> - <i>sabiedriska iesaiste kā labklājības elements.</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Informācija un padoms (biznesa iespējas, darba meklējumi, personiski lēmumi);</i> 2. <i>Emocionāls atbalsts (šķiršanās, tuva cilvēka zaudējums);</i> 3. <i>Finansiāls atbalsts (iespējas aizņemties);</i> 4. <i>Praktiska palīdzība saimniecības darbos.</i> 5. <i>Materiāls atbalsts (dzīvesvietas atrašana, automašīnas aizņemšanās).</i>
3.	Ieteikumi novērtēšanai	<p><i>Personisko attiecību faktori:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>dzimums,</i> - <i>vecums,</i> - <i>sociāli ekonomiskais statuss (ietverot izglītības un ienākumu līmeni),</i> - <i>ģimenes ietekme,</i> - <i>personība un sociālās prasmes.</i> 	<p><i>Personas spējas izmantot resursus, kas iegūstami ar sociālo kontaktu starpniecību, var ietekmēt dažādi indivīda raksturojuma vai kontekstuāli faktori:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>ir cilvēki, kas ir vairāk predisponēti lūgt citu palīdzību vai atbalstu;</i> - <i>vienotas kultūras vērtības var tikt pārmantotas ģimenē;</i> - <i>sievietes veiksmīgāk uztur atbalsta sadarbības tīklus stresa pārvarēšanai un emocionāla atbalstam;</i> - <i>vīrieši veiksmīgāk izmanto sabiedrisko tīklu atbalstu darba atrašanai, karjeras izaugsmei.</i> <p>Sabiedrisko tīklu atbalsts var būt noteicošs faktors dažādās indivīda labklājības jomās: veselības stāvoklis, izglītība, subjektīvā labklājība, darbs un ienākumi.</p>

<i>Mezo un makro līmeņi</i>	<i>Pilsoniskā iesaiste</i>	<i>Uzticēšanās un sadarbības normas</i>
1. <i>Nozīme un saturs (meaning)</i>	<p>Pilsoniskās sadarbības tīkli ietver: iesaisti organizācijās; brīvprātīgas iniciatīvas; politisko iesaisti u.c. pilsoniskas iniciatīvas.</p> <p>Darbība un uzvedība, kas pozitīvi ietekmē kolektīvas norises kopienā vai sabiedrībā, kā arī pilsonisko sadarbības tīklu raksturojumu.</p> <p>Makro līmenī pilsoniskā iesaiste saistāma ar pilsoniskās sabiedrības konceptu.</p>	<p>Kognitīvie faktori, kas nosaka, kā cilvēki kā sabiedrības locekļi izturas viens pret otru.</p> <p>Vispārējā uzticēšanās (<i>thin trust</i>), uzticēšanās valdībai un citām institūcijām, vispārējā atsaucība, altruisms un tolerance.</p> <p>Pozitīva savstarpējas sadarbības, uzticēšanās un sadarbības normu pieredze var pāraugt no personiskām attiecībām un saistībām uz plašākām sabiedrības struktūrām.</p>
2. <i>Darbība un ietekme (functionings)</i>	<p>Četri potenciālās ietekmes virzieni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Uzticēšanās un sadarbības normu uzlabošana;</i> - <i>Formālo institūciju darbības rezultātu uzlabojumi;</i> - <i>Tieša ietekme uz indivīda labklājību, attīstot un paplašinot personisko kontaktu loku;</i> - <i>Sadarbības tīklu un pilsonisko prasmju veidošanā</i> 	<p>Nozīmīga loma sociālu indikatoru jomā; ietekme uz valdības veikspēju un tirgus mehānismu darbību.</p> <p>Augstākas nediskriminācijas normas sabiedrībā sekmē augstāku taisnīgumu un efektīvāku resursu pārdali.</p> <p>Augstāks uzticēšanās līmenis motivē cilvēkus vairāk iesaistīties kopienas sadzīvē; zemāks noziedzības līmenis.</p> <p>Uzticēšanās ir līdzeklis darījumu izmaksu mazināšanai. Tas vairāku iemeslu dēļ sekmē ekonomisko augsmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>zemākas uzņēmējdarbības (doing business) izmaksas;</i> - <i>cilvēki un uzņēmumi ir motivēti sadarboties, sadarbības tīklu ietvaros veikt ideju apmaiņu, tādējādi palielinot radošuma un inovāciju potenciālu.</i> <p>Sankcijas, kas veidojas no neatbilstības sabiedriskajām normām, palīdz uzturēt sabiedrisku kontroli. Sankcijas var būt gan formālas (tiesiska darbība, apcietinājums), gan neformālas (tiešas – nosodoša attieksme, netiešas – baumas, sabojāta reputācija).</p> <p>Pētījumi apliecina kazuālu sakarību starp:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>vispārējo un institucionālo uzticēšanos un ārvalstu tiešo investīciju piesaisti,</i> - <i>institucionālās uzticēšanās līmeni un vēlmi maksāt nodokļus.</i>
3. <i>Ieteikumi novērtēšanai</i>	<p>Pilsonisko iesaisti dažādās valstīs un reģionos raksturo ar indikatoriem par brīvprātīgo iniciatīvām un līdzdalību organizācijās. Tas izskaidrojams ar kultūras atšķirībām, valdību rīcībpolitikās un teritorijas/ valsts sociāli ekonomiskām atšķirībām (ienākumu līmenis, etniskais sastāvs).</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Indivīda līmenī nozīmīgi faktori, kas var ietekmēt pilsonisko līdzdalību, ir vecums un dzimums.</i> 	<p>Ir ticams, ka starppersonu, pilsoniskie, vēsturiski / kultūras, sociāli ekonomiski (ienākumu u.c. nevienlīdzība) un demogrāfiski faktori ietekmē uzticēšanos un atsaucības normas, ko apliecina pētījumi, ka nevienlīdzīgas un sašķeltas sabiedrības sliecas būt tādas, kur ir zems uzticēšanās līmenis.</p>

2.pielikums, [...] novada iedzīvotāju aptauja

Godātais [...] novada iedzīvotāj!

Jūs esat laipni aicināts piedalīties izpētes projektā, aizpildot šo anketu. Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kā novada iedzīvotāju sadarbība ietekmē novada ekonomisko attīstību. Pētījuma rezultāti tiks salīdzināti ar Austrālijas pieredzi. Anketas aizpildīšana neprasis vairāk kā 15 -20 minūtes. Anketā ir ietverti vairāki apgalvojumu bloki. Lūdzu, atbildiet atzīmējot skaitli, kas visvairāk atbilst Jūsu viedoklim vai personiskajai situācijai. Atbildot uz anketas jautājumiem, Jums tiks piedāvāti atbilžu varianti vai arī tiks lūgts norādīt informāciju par Jūsu situāciju. Daži jautājumi ir par vietējo sabiedrību, ar to šajā pētījumā tiek apzīmēti visi novada iedzīvotāji.

Visas atbildes būs anonīmas, un rezultāti tiks analizēti, apkopojot vienkopus visu anketu sniegto informāciju. Ja saistībā ar anketu rodas jautājumi, Jūs varat ar mani sazināties, zvanot uz tel. nr. 27877077, vai nosūtot epastu uz: vilks.ilze@gmail.com

Es augsti novērtēju Jūsu ieguldīto laiku un atsaucību!

Ar cieņu,

Ilze Vilka, Latvijas Universitātes

Ekonomikas un vadības fakultātes doktorante

Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat šiem apgalvojumiem par Jūsu draugiem, ģimeni un dzīvi Carnikavas novadā! (Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā!)

		Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Ne piekrītu, ne nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
1	Carnikavas novadā vairumam cilvēku rūp vietējā sabiedrība	1	2	3	4	5
2	Daudzi mani draugi dzīvo ārpus Carnikavas novada	1	2	3	4	5
3	Man ir labas attiecības ar kaimiņiem	1	2	3	4	5
4	Brīvajā laikā es bieži palīdzu novadā notiekošu pasākumu/ projektu organizēšanā	1	2	3	4	5
5	Vairums manu kaimiņu zina manu vārdu	1	2	3	4	5
6	Ja būs nepieciešams, draugi man palīdzēs	1	2	3	4	5
7	Vairumam Carnikavas novada iedzīvotāju vairāk rūp sava dzīve nekā vietējā sabiedrība	1	2	3	4	5
8	Es bieži izbraucu ārpus sava novada	1	2	3	4	5
9	Es bieži izklaidējos kopā ar kaimiņiem (piemēram, kopā cepam šašlikus vai dzeram kafiju/tēju)	1	2	3	4	5
10	Ja pieskatot mājā bērnu, man vajadzētu uz brīdi iziet, es palūgtu kaimiņu palīdzību	1	2	3	4	5
11	Reizēm es dodos ārpus Carnikavas novada, lai apciemotu savus draugus	1	2	3	4	5
12	Parasti es satieku savus draugus vismaz reizi nedēļā	1	2	3	4	5
13	Man patīk palīdzēt saviem draugiem un kaimiņiem, kad viņiem tas ir nepieciešams	1	2	3	4	5
14	Es bieži apmeklēju Carnikavas novada pasākumus (piemēram, koncertus, svētkus, izstādes u.c.)	1	2	3	4	5

Un cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat šādiem apgalvojumiem? (Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā!)

		Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Ne piekrītu, ne nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
15	Ja man rūp kāda lieta novadā, tad es par to ziņotu sava novada domes deputātam	1	2	3	4	5
16	Ja līdzās manai mājai kādam salūztu automašīna, es censtos palīdzēt	1	2	3	4	5
17	Es domāju, ka ir pieņemami braukt ar sabiedrisko transportu bez biļetes	1	2	3	4	5
18	Es domāju, ka vairumam Carnikavas novada iedzīvotāju var uzticēties	1	2	3	4	5
19	Es bieži lasu Latvijas dienas laikrakstus (Latvijas Avīze, Diena utml.)	1	2	3	4	5

Un cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat šādiem apgalvojumiem? (Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā!)

		Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Ne piekrītu, ne nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
20	Tiekoties ar draugiem, bieži apspriežam politiskus jautājumus	1	2	3	4	5
21	Es uzskatu, ka multikulturālisms Latvijai nāk par labu	1	2	3	4	5
22	Ja es stāvvietā nejauši sabojātu kāda automašīnu, es par to ziņotu	1	2	3	4	5
23	Vairumam Latvijas iedzīvotāju var uzticēties	1	2	3	4	5
24	Es bieži lasu vietējo avīzi/sekoju novada aktualitātēm internetā	1	2	3	4	5
25	Es domāju, ka noziedzības līmenis Carnikavas novadā ir problēma	1	2	3	4	5
26	Es domāju, ka mani tuvākie draugi rīkojas manās labākajās interesēs	1	2	3	4	5
27	Ja es nepiekrītu vairākumam, es jūtos pietiekoši droši, lai par to teiktu	1	2	3	4	5
28	Es jūtos pietiekoši droši, lai pastaigātos Carnikavas novadā arī tumsā	1	2	3	4	5

Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat šādiem apgalvojumiem par Jūsu ģimeni! (Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā!)

		Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Ne piekrītu, ne nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
29	Reizēm es dodos apciemot radniekus, kas dzīvo ārpus Carnikavas novada	1	2	3	4	5
30	Man ir labas attiecības ar vairumu manu radnieku	1	2	3	4	5
31	Es varu rēķināties ar palīdzību no savas ģimenes, ja man to vajadzēs	1	2	3	4	5
32	Es ticu, ka mani tuvākie radi rīkojas manās labākajās interesēs	1	2	3	4	5
33	Daži manas ģimenes locekļi dzīvo Carnikavas novadā	1	2	3	4	5

34. Lūdzu, atzīmējiet, vai pēdējā gada laikā Jūs esat veicis brīvprātīgo darbu, t.i., darbojies kādā nevalstiskā organizācijā, piedalījies kādu pasākumu organizēšanā, nesāņemot par to atalgojumu?

Jā, vienu reizi	1
Jā, vairākas reizes / regulāri	2
Nē, neesmu	3

35. Lūdzu, raksturojiet savu pašreizējo nodarbošanās veidu! (Izvēlēties vienu atbildi, kas atbilst visvairāk!)

Uzņēmējs/-a /pašnodarbinātais/-ā	1	Pāriet pie 36.jautājuma!
Darba ņēmējs/-a (strādāju algotu darbu)	2	
Esmu pensijā	3	Pāriet pie 41.jautājuma!
Skolnieks/-ce, students/-e	4	
Bezdarbnieks/ce	5	
Mājsaimnieks/-ce	6	Pāriet pie 36.jautājuma!
Cita atbilde (lūdzu, ierakstiet!)	7	

36. Kur atrodas Jūsu darba vieta? (Viena atbilde! Ja strādājat vairākās darba vietās, atbildiet par pamata darba vietu!)

Carnikavas novadā	1
Rīgā	2
Citur (lūdzu, ierakstiet!)	3

Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat šādiem apgalvojumiem! (Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi katrā rindiņā!)

		Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Ne piekrītu, ne nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
37	Es bieži tiekos ar darba kolēģiem ārpus darba	1	2	3	4	5

38	Ja man vajag padomu dzīves grūtību jautājumos (attiecības ģimenē, finanšu jautājumi), es visdrīzāk prasītu padomu kolēģim darbā	1	2	3	4	5
39	Mani darba kolēģi mani ciena	1	2	3	4	5
40	Darbā es jūtos kā daļa no komandas darba	1	2	3	4	5

UZ NĀKAMAJIEM JAUTĀJUMIEM ATBILD VISI RESPONDENTI!

41. Lūdzu, atzīmējiet, vai Jūs pašlaik esat iesaistīts/-ta kādā no šāda veida organizācijām un/ vai interešu grupām! (Atzīmēt vienu atbildi katrā rindīnā)

42. [Intervētāj – jautāt tikai par tām organizācijām, kurās ir iesaistījies, un ierakstīt atbilstošajā rindīnā] – Lūdzu, pasakiet, kā sauc organizāciju/interesu grupu, kurā esat iesaistīts/-a!

		41. Iesaistīšanās		42. Organizācijas/ Interešu grupas nosaukums
		Ir iesaistīts	Nav iesaistīts	
1	Carnikavas novada iedzīvotāju organizācija, kas sekmē iedzīvotāju iesaisti novada sabiedriskajos procesos un dzīves kvalitātes uzlabošanu	1	2	.....
2	Sporta organizācija	1	2	.....
3	Reliģiska organizācija vai konfesija	1	2	.....
4	Arodbiedrība	1	2	.....
5	Politiska partija	1	2	.....
6	Vides aizsardzības organizācija	1	2	.....
7	Profesionāla organizācija (skolotāju, mediķu, utml.)	1	2	.....
8	Nozares organizācija	1	2	.....
9	Labdarības organizācija	1	2	.....
10	Cilvēktiesību aizsardzības organizācija	1	2	.....
11	Mākslas, mūzikas, teātra interešu grupa (t.sk. kori, deju kolektīvi, amatiereteātri)	1	2	.....
12	Pašpalīdzības vai atbalsta grupa	1	2	.....
13	Jauniešu organizācija (t.sk. skauti/gaidas vai pašvaldības jauniešu dome)	1	2	.....
14	Izglītojoša vai izglītību atbalstoša organizācija (izglītības uzlabošana, pašizglītošanās, jaunu prasmju apgūšana)	1	2	.....
15	Makšķernieku organizācija, mednieku klubs	1	2	.....
16	Cita veida organizācija, interešu grupa, apvienība (lūdzu, ierakstiet):	1	2	.....

INTERVĒTĀJ! Ja 41.jautājumā par visām organizācijām norādīta atbilde „Nav iesaistīts”, tad pāriet pie 45.jautājuma!

Ja 41.jautājumā atzīmēta kaut viena atbilde kolonnā „Ir iesaistīts”, lūdzu, pāriet pie 43.jautājuma!

43. Kurā no iepriekšējā jautājumā minētajām organizācijām, interešu grupām Jūs darbojaties visaktīvāk? Lūdzu, nosauciet pilnu organizācijas/ interešu grupas nosaukumu! (Intervētāj – ja darbojas tikai vienā organizācijā, tad arī ierakstiet šīs organizācijas nosaukumu!)

44. Lūdzu, atbildiet uz dažiem jautājumiem par organizāciju, kuru minējāt iepriekšējā jautājumā! (Viena atbilde katrā rindīnā!)

		Jā	Nē
1	Vai piedalāties organizācijas (interesu grupas) sanāksmēs?	1	2
2	Vai sanāksmes notiek Carnikavas novadā?	1	2
3	Vai vairums dalībnieku ir no Carnikavas novada?	1	2
4	Vai vairums dalībnieku ir viena dzimuma?	1	2
5	Vai vairums dalībnieku ir vienas tautības pārstāvji?	1	2
6	Vai vairums dalībnieku ir viena vecuma?	1	2
7	Vai organizācijas dalībnieki iesaistās tādās aktivitātēs kā finanšu piesaiste organizācijai, darbs komitejās, protokolēšana?	1	2
8	Vai organizācijas dalībniekiem ir teikšana par grupas lēmumiem?	1	2
9	Vai organizācijas vadītāju ievēl balsojot?	1	2
10	Vai esat apguvis jaunas prasmes, piedaloties šajā organizācijā?	1	2
11	Cik stundas mēnesī Jūs veltāt šai organizācijai (lūdzu, ierakstiet stundu skaitu brīvajā lauciņā)?	..... stundas	
12	Kā vērtējat vienas sava darba stundas, ko veltāt organizācijai, vērtību (lūdzu, ierakstiet stundas vērtējumu eiro brīvajā lauciņā)?	..... eiro	

UZ NĀKAMAJIEM JAUTĀJUMIEM ATBILD VISI RESPONDENTI!

Lūdzu, atbildiet uz dažiem jautājumiem par Jūsu ieguvumiem no Jūsu kontaktu loka, aktivitātēm! (Viena atbilde katrā rindīnā!)

		Jā	Nē
45	Vai Jūs kādreiz esat atradis darbu, pateicoties ģimenes, tuvāko draugu lokam?	1	2
46	Vai Jūs esat atradis darbu, pateicoties paziņām, lietišķiem kontaktiem?	1	2
47	Vai Jūs esat saņēmis aizdevumu no ģimenes, tuvākajiem draugiem?	1	2
48	Vai Jūs esat saņēmis aizdevumu no paziņām, lietišķiem kontaktiem?	1	2

Lūdzu, atbildiet uz pārīs jautājumiem par savu sabiedrisko aktivitāšu rezultātiem! (Viena atbilde katrā rindiņā!)

		Jā	Nē
49	Vai Jūsu aktivitāšu rezultātā ir mainīts kāds domes lēmums?	1	2
50	Vai Jūsu aktivitāšu rezultātā novadā ir notikušas kādas pārmaiņas?	1	2

Un nobeigumā daži jautājumi par Jums!

51. Jūsu vecums (cik Jums ir pilni gadi?)

_____ gadi

Sieviete	1
Vīrietis	2

53. Jūsu ģimenes stāvoklis? (lūdzu, izvēlieties vienu atbildi, kas visprecīzāk raksturo Jūsu pašreizējo situāciju!)

precējusies/ precējies	1
neprecējusies/ neprecējies, bet ir pastāvīgs dzīvesbiedrs/ dzīvesbiedre	2
neprecējusies/ neprecējies (nav pastāvīgs dzīvesbiedrs/ dzīvesbiedre)	3
šķirusies/ šķīries	4
atraitne/ atraitnis	5

54. Jūsu reliģiskā piederība? (Izvēlieties vienu atbilstošāko atbildi!)

Katoļu	1
Luterāņu	2
Pareizticība	3
Cita (ierakstiet):	4
Neesmu reliģiozs, nepiederu nevienai konfesijai, reliģijai	5
Nevēlos atbildēt [nepiedāvāt]	6

55. Vai Jūs jūtaties Piederīgs Latvijai?

Jā	1	Pāriet pie 57.jautājuma!
Nē	2	Pāriet pie 56.jautājuma!

56. Kurai valstij Jūs jūtaties piederīgs? (lūdzu, ierakstiet valsti!) _____

UZ NĀKAMAJIEM JAUTĀJUMIEM ATBILD VISI RESPONDENTI!

57. Cik gadus Jūs dzīvojat novadā, t.i., pašreizējā Carnikavas novada teritorijā? (ierakstiet gadus!) _____

58. Cik cilvēku, ieskaitot Jūs, dzīvo Jūsu māsaiņniecībā? (ierakstiet cilvēku skaitu) _____

59. Lūdzu, atzīmējiet, vai Jūsu ģimenē kopā ar Jums dzīvo:

Pirmsskolas vecuma bērni, kas apmeklē pirmsskolas izglītības iestādes Carnikavas novadā	1
Pirmsskolas vecuma bērni, kas apmeklē pirmsskolas izglītības iestādes ārpus novada	2
Pirmsskolas vecuma bērni, kas neapmeklē pirmsskolas izglītības iestādes	3
Skolas vecuma bērni (līdz 18 gadiem), kas apmeklē izglītības iestādes Carnikavas novadā	4
Skolas vecuma bērni (līdz 18 gadiem), kas apmeklē izglītības iestādes ārpus novada	5
Skolas vecuma bērni (līdz 18 gadiem), kas neapmeklē izglītības iestādes	6

60. Jūsu izglītība? (Izvēlieties vienu atbilstošāko atbildi!)

Nav izglītības	1
Pamatizglītība vai nepabeigta vidējā izglītība	2
Vidējā vispārējā izglītība	3
Profesionālā vidējā vai arodizglītība	4
Augstākā	5

61. Kādi ir Jūsu ģimenes ienākumi (pēc nodokļu nomaksas) uz vienu māsaiņniecības locekli mēnesī (saskaitot kopā visus ienākumus - algas, pabalstus, pensijas u.tml., un izdalot ar māsaiņniecības locekļi skaitu)? (Intervētāj, ja respondents nezina precīzi, lūdziet nosaukt kaut vai aptuveni!) _____ eiro

62. Jūsu mājoklis ir:

Īrēts dzīvoklis, māja	1
Ģimenes/privātipašums bez kredīsaistībām	2
Ģimenes/privātipašums, par ko tiek maksāts kredīts	3
Cita atbilde (lūdzu, ierakstiet):	4

Aizpilda intervētājs uzreiz pēc intervijas beigām!

63. Respondenta dzīvesvieta

Daudzdzīvokļu māja	1
Privātmāja	2
Rindu māja	3
Cita atbilde (lūdzu, ierakstiet):	4

64. Aptaujas norises vieta

Carnikava	1
Kalngale	2
Garciems	3
Gauja	4
Cita vieta (ierakstiet):.....	5

Paldies par aptaujai veltīto laiku!

Ja vēlaties piedalīties līdzīgos, padziļinātos pētījumos vai vēlaties saņemt aptaujas rezultātu kopsavilkumu, lūdzu, norādiet savu e-pastu!

Vēlas piedalīties pētījumos	1	E-pasts: .....
Vēlas saņemt aptaujas rezultātus	2	

3. pielikums, intervētāja atskaites lapa

2014. gads, aptauja Carnikavā
INTERVĒTĀJA ATSKAITES LAPA

Intervētāja vārds, uzvārds _____ Telefons _____ Intervētāja kods _____
Jebkuru neskaidrību gadījumā, lūdzu, zvaniet Zandai Rutkovskai (29151469)!

Intervētāja apmeklējuma rezultāts

Nr.	Pilsēta, pagasts, ciems, iela, mājas, dzīvokļa numurs/ mājas nosaukums	Datums, laiks			Intervija ir iegūta	Neviens neatbilst mērķgrupai	Apmeklējuma rezultāts		Jānāk atkārtoti citā laikā (ierakstīt, kad)	Dzi- mums	Vecums (kaut aptuveni)	Telefona numurs (jājautā visiem, kas <u>intervēti!</u>)	Piezīmes
		1. apmekl. laiks	2. apmekl. laiks	3. apmekl. laiks			Atsakās piedalīties aptaujā (ierakstīt iemeslu)						
1					1	2	3						
2					1	2	3						
3					1	2	3						
4					1	2	3						
5					1	2	3						
6					1	2	3						
7					1	2	3						
8					1	2	3						
9					1	2	3						
10					1	2	3						
11					1	2	3						

Tabulas turpinājums lapas otrā pusē!

Tabulas turpinājums!

Nr.	Pilsēta, pagasts, ciems, iela, mājas, dzīvokļa numurs/ mājas nosaukums	Datums, laiks			Apmeklējuma rezultāts			Jānāk atkārtoti citā laikā (ierakstīt, kad)	Dzi- mums	Vecums (kaut aptuveni)	Telefona numurs (jāpau- tās visi, kas intervēti!)	Piezīmes
		1. apmekl. laiks	2. apmekl. laiks	3. apmekl. laiks	Intervija ir iegūta	Neviens neatbilst mērķgrupai	Atsakās piedalīties aptaujā (ierakstīt iemeslu)					
12					1	2	3					
13					1	2	3					
14					1	2	3					
15					1	2	3					
16					1	2	3					
17					1	2	3					
18					1	2	3					
19					1	2	3					
20					1	2	3					
21					1	2	3					
22					1	2	3					
23					1	2	3					
24					1	2	3					
25					1	2	3					

Darbs pabeigts – 2014.g. ....

Intervētāja paraksts:.....

4.pielikums, mainīgie koriģētajā datu masīva

. describe

Contains data from C:\Users\Ilze\Desktop\Faktoranalize\15_02_5faktori.dta

obs: 325

vars: 139

size: 2,273,700

variable name	storage type	display format	value label	variable label
id	double	%10.0g	Anketas nr	
novads	double	%10.0g	novads	Novads
j64	double	%10.0g	j64	Aptaujas norises vieta
j51	double	%10.0g	j51	Vecums (cik Jums ir pilni gadi?)
j52	double	%10.0g	j52	Dzimums
int_kods	double	%10.0g		Intervētāja kods
j01	double	%10.0g	j01	Novadā vairumam cilvēku rūp vietējā sabiedrība
j02	double	%10.0g	j02	Daudzi mani draugi dzīvo ārpus šī novada
j03	double	%10.0g	j03	Man ir labas attiecības ar kaimiņiem
j04	double	%10.0g	j04	Palīdzu novada pasākumu/ projektu organizēšanā
j05	double	%10.0g	j05	Vairums manu kaimiņu zina manu vārdu
j06	double	%10.0g	j06	Ja būs nepieciešams, draugi man palīdzēs
j07	double	%10.0g	j07	Novada iedzīvotājiem vairāk rūp sava dzīve
j08	double	%10.0g	j08	Izbraucu ārpus novada
j09	double	%10.0g	j09	Izklaidējos kopā ar kaimiņiem
j10	double	%10.0g	j10	palūgtu kaimiņu pieskatīt bērnu
j11	double	%10.0g	j11	Dodos ārpus sava novada apciemot draugus
j12	double	%10.0g	j12	Satieku draugus vismaz reizi nedēļā
j13	double	%10.0g	j13	Patīk palīdzēt draugiem un kaimiņiem
j14	double	%10.0g	j14	Bieži apmeklē sava novada pasākumus
j15	double	%10.0g	j15	Sazinātos ar novada domes deputātu, ja vajadzētu
j16	double	%10.0g	j16	Palīdzētu svešiniekam, ja līdzās mājai salūztu automašīna
j17	double	%10.0g	j17	Ir pieņemami braukt ar sabiedrisko transportu bez biļetes
j18	double	%10.0g	j18	Es domāju, ka vairumam šī novada iedzīvotāju var uzticēties
j19	double	%10.0g	j19	Lasa Latvijas dienas laikrakstus
j20	double	%10.0g	j20	Ar draugiem apspriež politiskus jautājumus
j21	double	%10.0g	j21	Uzskatu, ka multikulturālisms Latvijai ir pozitīvs
j22	double	%10.0g	j22	Ziņotu, ja stāvvietā nejauši sabojātu kāda automašīnu
j23	double	%10.0g	j23	Vairumam Latvijas iedzīvotāju var uzticēties
j24	double	%10.0g	j24	Bieži lasa vietējo avīzi/seko novada aktualitātēm internetā
j25	double	%10.0g	j25	Noziedzības līmenis šajā novadā ir problēma
j26	double	%10.0g	j26	Uzticas, ka tuvākie draugi rīkojas labākajās interesēs
j27	double	%10.0g	j27	Jūtas drošs izteikties, ja es nepiekrīt vairākumam
j28	double	%10.0g	j28	Jūtas droši, lai pastaigātos savā novadā arī tumsā
j29	double	%10.0g	j29	Reizēm dodas apciemot radniekus, kas dzīvo ārpus novada
j30	double	%10.0g	j30	Labas attiecības ar radniekiem
j31	double	%10.0g	j31	Var rēķināties ar palīdzību no savas ģimenes
j32	double	%10.0g	j32	Ticu, ka mani tuvākie radi rīkojas labākajās interesēs
j33	double	%10.0g	j33	Ģimenes locekļi dzīvo novadā

j34	double %10.0g	j34	Pēdējā gada laikā ir brīvprātīgo darbu
j35	double %10.0g	j35	Nodarbošanās veids
j35_t	str244 %244s		Cita atbilde (teksts)
j36	double %10.0g	j36	Kur atrodas Jūsu darba vieta?
j36_t	str244 %244s		Citur (teksts)
j37	double %10.0g	j37	Bieži tiekas ar darba kolēģiem ārpus darba
j38	double %10.0g	j38	Jautātu kolēģiem padomu grūtā dzīves jautājumā
j39	double %10.0g	j39	Mani darba kolēģi mani ciena
j40	double %10.0g	j40	Darbā es jūtos kā daļa no komandas darba
j41_01	double %10.0g	j41_01	Novada
j41_02	double %10.0g	j41_02	Sporta organizācija
j41_03	double %10.0g	j41_03	Reliģiska organizācija vai konfesija
j41_04	double %10.0g	j41_04	Arodbiedrība
j41_05	double %10.0g	j41_05	Politiska partija
j41_06	double %10.0g	j41_06	Vides aizsardzības organizācija
j41_07	double %10.0g	j41_07	Profesionāla organizācija (skolotāju, mediķu, utml.)
j41_08	double %10.0g	j41_08	Nozares organizācija
j41_09	double %10.0g	j41_09	Labdarības organizācija
j41_10	double %10.0g	j41_10	Cilvēktiesību aizsardzības organizācija
j41_11	double %10.0g	j41_11	Mākslas, mūzikas, teātra interešu grupa (t.sk. kori)
j41_12	double %10.0g	j41_12	Pašpalīdzības vai atbalsta grupa
j41_13	double %10.0g	j41_13	Jauniešu organizācija
j41_14	double %10.0g	j41_14	Izglītojoša vai izglītību atbalstoša organizācija
j41_15	double %10.0g	j41_15	Makšķernieku organizācija, mednieku klubs
j41_16	double %10.0g	j41_16	Cita veida organizācija, interešu grupa, apvienība
j41_99	double %10.0g	j41_99	Nav iesaistījies nevienā
j42_01t	str244 %244s		Precizēta organizācija/interešu grupa
j42_02t	str244 %244s		Sporta organizācija (teksts)
j42_03t	str244 %244s		Reliģiska organizācija vai konfesija (teksts)
j42_04t	str244 %244s		Arodbiedrība (teksts)
j42_05t	str244 %244s		Politiska partija (teksts)
j42_06t	str244 %244s		Vides aizsardzības organizācija (teksts)
j42_07t	str244 %244s		Profesionāla organizācija (skolotāju, mediķu, utml.)
(teksts)			
j42_08t	str244 %244s		Nozares organizācija (teksts)
j42_09t	str244 %244s		Labdarības organizācija (teksts)
j42_10t	str244 %244s		Cilvēktiesību aizsardzības organizācija (teksts)
j42_11t	str244 %244s		Mākslas, mūzikas, teātra interešu grupa (t.sk. kori)
j42_12t	str244 %244s		Pašpalīdzības vai atbalsta grupa (teksts)
j42_13t	str244 %244s		Jauniešu organizācija
j42_14t	str244 %244s		Izglītojoša vai izglītību atbalstoša organizācija
j42_15t	str244 %244s		Makšķernieku organizācija, mednieku klubs (teksts)
j42_16t	str244 %244s		Cita veida organizācija, interešu grupa, apvienība (teksts)
j43t	str244 %244s		Organizācija, kuras darbā iesaistās visvairāk
j44_01	double %10.0g	j44_01	Piedalās organizācijas (interesu grupas) sanāksmēs
j44_02	double %10.0g	j44_02	Sanāksmes notiek novadā
j44_03	double %10.0g	j44_03	Vairums dalībnieku ir no šī novada
j44_04	double %10.0g	j44_04	Vairums dalībnieku ir viena dzimuma
j44_05	double %10.0g	j44_05	Vairums dalībnieku ir vienas tautības pārstāvji
j44_06	double %10.0g	j44_06	grūtību airums dalībnieku ir viena vecuma
j44_07	double %10.0g	j44_07	Organizācijas dalībnieki iesaistās aktivitātēs
j44_08	double %10.0g	j44_08	Dalībniekiem piedalās grupas lēmumpieņemšanā

j44_09	double %10.0g	j44_09	Organizācijas vadītāju ievēl balsojot
j44_10	double %10.0g	j44_10	Apgūtas jaunas prasmes
j44_11	double %10.0g	j44_11	Organizācijai velta x stundas mēnesī
j44_12	double %10.0g	j44_12	Vienas darba stundas vērtība
j45	double %10.0g	j45	Atrasts darbs, pateicoties ģimenes, tuvāko draugu lokam
j46	double %10.0g	j46	Atrasts darbs, pateicoties paziņām, lietišķiem kontaktiem
j47	double %10.0g	j47	Saņemts aizdevums no ģimenes, tuvākajiem draugiem
j48	double %10.0g	j48	Saņemts aizdevums no paziņām, lietišķiem kontaktiem
j49	double %10.0g	j49	Aktivitāšu rezultātā ir mainīts kāds domes lēmums
j50	double %10.0g	j50	Aktivitāšu rezultātā novadā ir notikušas pārmaiņa
j53	double %10.0g	j53	Ģimenes stāvoklis?
j54	double %10.0g	j54	Reliģiskā piederība?
j54t	str244 %244s		Cita (teksts)
j55	double %10.0g	j55	Piederības sajūta Latvijai
j56t	str244 %244s		Precizēts, kurai valstij jūtas piederīgs
j57	double %10.0g	j57	Cik gadus dzīvo novadā
j58	double %10.0g	j58	Cilvēku skaits māsaimniecībā
j59	float %24.0g	j59	Bērni un izglītības iestādes
j59_1	double %10.0g	j59_1	Pirmsskolas vecuma bērni, kas apmeklē PII novadā
j59_2	double %10.0g	j59_2	Pirmsskolas vecuma bērni, kas apmeklē PII ārpus novada
j59_3	double %10.0g	j59_3	Pirmsskolas vecuma bērni, kas neapmeklē PII
j59_4	double %10.0g	j59_4	Skolas vecuma bērni (līdz 18 gadiem), Ie novadā
j59_5	double %10.0g	j59_5	Skolas vecuma bērni (līdz 18 gadiem), Ie ārpus nova
j59_6	double %10.0g	j59_6	Skolas vecuma bērni (līdz 18 gadiem), neapmeklē Ie
j59_9	double %10.0g	j59_9	Nav atbildes / nav pirmsskolas vai skolas vecuma bērnu
j60	double %10.0g	j60	Izglītība
j61	double %10.0g	j61	Ģimenes ienākumi uz 1 cilv.
j62	double %10.0g	j62	Mājokļa veids
j62t	str244 %244s		Cita atbilde
j63	double %10.0g	j63	Respondenta dzīvesvieta
ievad_k	double %10.0g		Ievadītāja kods
j51sh	double %10.0g	j51sh	Vecums (grupās)
j61_gr	double %10.0g	j61_gr	Ienākumi (3 grupās)
j07r	double %9.0g		RECODE of j07 (Novada iedzīvotājiem rūp novada lietas)
j17r	double %9.0g		RECODE of j17 (Braukt ar sab.transportu bez biļetes)
j25r	double %9.0g		RECODE of j25 (Noziedzības līmenis šajā novadā)
j65	float %21.0g	j65	Kontakti ar politiskām amatpersonām
j65_1	double %10.0g	j65_1	Novada domes deputātu
j65_2	double %10.0g	j65_2	Saeimas deputātu
j65_3	double %10.0g	j65_3	Eiropas Parlamenta deputātu
j65_4	double %10.0g	j65_4	citū politisku amatpersonu
j65_4t	str244 %20s		citū politisku amatpersonu (teksts)
j65_5	double %10.0g	j65_5	Nepazīst nevienu politisku amatpersonu
j65_8	double %10.0g	j65_8	Nav atbildes

Trūkstošo vērtību kopsavilkuma tabula par analīzē ietverto datu masīvu, (autores pētījuma dati, 2014)

N.p.k.	Mainīgais	Trūkstošās vērtības (skaits)			
		Ikšķile	Carnikava	Kopā	%
J01	Manā novadā vairumam cilvēku rūp vietējā sabiedrība	-	1	1	0.31
J02	Draugi dzīvo ārpus šī novada	-	-	-	-
J03	Labas attiecības ar kaimiņiem	4	1	5	1.54
J04	bieži palīdzu novada pasākumu/ projektu organizēšanā	-	1	1	0.31
J05	Kaimiņi zina manu vārdu	2	1	3	0.92
J06	Draugu palīdzība	1	2	3	0.92
J07r	Novada iedzīvotājiem rūp vietējā sabiedrībā	-	1	1	0.31
J08	Bieži izbrauc ārpus novada	-	-	-	-
J09	Bieži izklaidējas ar kaimiņiem	-	-	-	-
J10	Ja uz brīdi izietu no mājas, lūgtu kaimiņam pieskatīt bērnu	1	1	2	0.62
J11	Izbraucu ārpus novada, lai apciemotu draugus	2	-	2	0.62
J12	Vismaz reizi nedēļā satiekos ar draugiem	3	-	3	0.92
J13	Patīk palīdzēt draugiem un kaimiņiem	2	1	3	0.92
J14	Bieži apmeklē novada pasākumus	1	1	2	0.62
J15	Sazinātos ar novada domes deputātu	1	1	2	0.62
J16	Palīdzētu, ja pie manas mājas kādam salūztu automašīna	1	-	1	0.31
J17r	Sabiedriskajā transportā braukt bez biļetes ir nepieņemami	-	-	-	-
J18	Vairumam novada iedzīvotāju var uzticēties	-	1	1	0.31
J19	Lasa Latvijas dienas laikrakstus	-	-	-	-
J20	Ar draugiem apspriež politiskus jautājumus	-	-	-	-
J21	Uzskata, ka multikulturālisms Latvijai nāk par labu	9	2	11	3.38
J22	Ziņotu par nejauši sabojātu automašīnu	3	1	4	1.23
J23	Vairumam Latvijas iedzīvotāju var uzticēties	4	2	6	1.85
J24	Lasa vietējo avīzi/seko novada aktualitātēm internetā	2	1	3	0.92
J25r	Noziedzības līmenis novadā nav problēma	2	-	2	0.62
J26	Uzticas, ka draugi rīkojas labākajās interesēs	2	2	4	1.23
J27	Ja nepiekrīstu vairākumam, par to pateiktu	-	-	-	-
J28	Jūtas droši tumsā pastaigājoties novadā	-	-	-	-
J29	Dodas apciemot radniekus ārpus šī novada	-	-	-	-
J30	Labas attiecības ar radniekiem	-	-	-	-
J31	Var rēķināties ar ģimenes palīdzību	-	-	-	-
J32	Uzticas, ka tuvākie radi rīkojas labākajās interesēs	1	-	1	0.31
J33	Ģimenes locekļi dzīvo novadā	-	1	1	0.31
J34	Pēdējā gada laikā ir veicis brīvprātīgo darbu	1	1	2	0.62
J35	Pašreizējais nodarbošanās veids	-	-	-	-
J36	<i>Respondenta darba vietas atrodas ... (n=211 vai 64.92% no izlases respondentiem)</i>	-	1	1	0.31
J37	<i>Tiekas ar kolēģiem ārpus darba (n=211 vai 64.92% no izlases respondentiem)</i>	-	-	-	-
J38	<i>Grūtā dzīves situācijā prasītu padomu kolēģim darbā</i>	-	-	-	-
J39	<i>Darba kolēģi ciena</i>	1	-	1	0.31
J40	<i>Darbā jūtas kā daļa no komandas</i>	-	-	-	-
J41	Iesaistīte organizācijās (n=325; no tiem n=81 ir iesaistīti; 244 nav iesaistīti)	-	-	-	-

J42	Organizācijas veida precizēšana (n=81)	-	-	-	-
J43	Organizācija, kurā darbojas visaktīvāk (n=81)	4	2	6	7.4
J44.1.	Piedalās sanāksmēs (n=79 vai 24.31% no izlases)	1	1	2	2.47
J44.2.	Sanāksmes notiek novadā (n=79 vai 24.31% no izlases)	1	1	2	2.47
J44.3.	Dalībnieki pārsvarā ir novadnieki (n=80 vai 24.62% no izlases)	-	1	1	1.24
J44.4.	Vairums dalībnieku ir viena dzimuma (n=80 vai 24.62% no izlases)	-	1	1	1.24
J44.5.	Dalībnieki pārsvarā ir vienas tautības pārstāvji (n=79 vai 24.31% no izlases)	1	1	2	2.47
J44.6.	Dalībnieki pārsvarā ir viena vecuma (n=78 vai 24.00% no izlases)	1	2	3	3.70
J44.7.	Organizācijas dalībnieku iesaiste aktivitātēs (n=79 vai 24.31% no izlases)	-	2	2	2.47
J44.8.	Organizācijas dalībnieki piedalās grupas lēmumpieņemšanā (n=79 vai 24.31% no izlases)	-	2	2	2.47
J44.9.	Organizācijas vadītāju ievēl balsojot (n=78 vai 24.00% no izlases)	-	3	3	3.70
J44.10.	Piedaloties organizācijā apgūtas jaunas prasmes (n=80 vai 24.62% no izlases)	-	1	1	1.24
J44.11.	Vidēji mēnesī organizācijai veltītais stundu skaits (n=65 vai 20.00% no visas izlases)	10	6	16	19.75
J44.12.	Vienas stundas vērtības subjektīvais novērtējums (n=27 vai 8.31% no visas izlases)	33	21	54	66.67
	<i>Atbalsta iespējas tuvāko kontaktu lokā (n=325)</i>				
J45	Pateicoties ģimenes, tuvāko draugu lokam atrasts darbs	-	2	2	0.62
J46	Pateicoties paziņām, lietišķiem kontaktiem atrasts darbs	-	3	3	0.92
J47	No ģimenes, tuvākajiem draugiem saņemts aizdevums	1	3	4	1.23
J48	No paziņām, lietišķiem kontaktiem saņemts aizdevums	1	3	4	1.23
	<i>Ietekmes iespējas novadā (n=325)</i>				
J49	Respondenta aktivitāšu rezultātā mainīts domes lēmums	8	2	10	3.08
J50	Respondenta aktivitāšu rezultātā novadā ir notikušas pārmaiņas	8	2	10	3.08
J51	Respondenta vecums	-	-	-	-
J52	Respondenta dzimums	-	-	-	-
J53	Respondenta ģimenes stāvoklis	-	-	-	-
J54	Respondenta reliģiskā piederība	1	5	6	1.85
J55	Piederības sajūta Latvijai	1	3	4	1.23
J56	<i>Prec. atbildes par piederības sajūtu (n=9)</i>	-	-	-	-
J57	Cik gadus Jūs dzīvojat novadā, t.i., pašreizējā novada teritorijā?	1	4	5	1.54
J58	Cilvēku skaits mājāsaimniecībā (ieskaitot respondentu)	2	6	8	2.46
J59	<i>Prec. jautājums par bērniem un izglītības iestāžu pakalpojumiem</i>	-	-	-	-
J60	Respondenta izglītība	-	1	1	0.31
J61	Mājāsaimniecības ienākumi (n=243)	60	22	82	25.23
J62	<i>Finansiālās saistības par dzīvesvietu</i>	1	3	4	1.23
J63	<i>Precizēts jautājums par mājokļa veidu</i>	-	5	5	1.54
J64	<i>Aptaujas norises vieta</i>	-	-	-	-
J65	Personiska pazīšanās ar politisku amatpersonu	3	2	5	1.54

Trūkstošo atbilžu kopsavilkums, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. misstable summarize j01 j03 j04 j05 j06 j07 j10 j11 j12 j13 j14 j15 j16 j17 j18 j19
> j20 j21 j22 j23 j32 j33 j34 j45 j46 j47 j48 j49 j50
```

Variable	Obs<.			Unique values	Min	Max
	Obs=.	Obs>.	Obs<.			
j01	1		324	5	1	5
j03	5		320	5	1	5
j04	1		324	5	1	5
j05	3		322	5	1	5
j06	3		322	5	1	5
j10	2		323	5	1	5
j11	2		323	5	1	5
j12	3		322	5	1	5
j13	3		322	5	1	5
j14	2		323	5	1	5
j15	2		323	5	1	5
j16	1		324	5	1	5
j18	1		324	5	1	5
j21	11		314	5	1	5
j22	4		321	5	1	5
j23	6		319	5	1	5
j32	1		324	5	1	5
j33	1		324	5	1	5
j34	2		323	3	1	3
j45	2		323	2	1	2
j46	3		322	2	1	2
j47	4		321	2	1	2
j48	4		321	2	1	2
j49	10		315	2	1	2
j50	10		315	2	1	2

Trūkstošo vērtību sistēmiskās tipveida tendences, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. misstable patterns j01 j03 j04 j05 j06 j07r j10 j11 j12 j13 j14 j15 j16 j18 j19 j20
> j21 j22 j23 j25r j26 j32 j33 j34
```

Missing-value patterns
(1 means complete)

Percent	Pattern															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
87%	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	1	1	1	1	1	1										
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	1	1	1	1	1	0										
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	1	1	1	0	1	1										
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	1	0	1	1	1	1										
<1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
	1	1	1	1	1	1										
<1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	1	1	1	1	0	1										

6.pielikums, respondentu raksturojums, aprakstošās statistikas datu aprēķina tabulas

1. tabulas aprēķiniem un analīzei par izlases respondentu vecumu (aptaujas anketas 51.jautājums)

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
j51	325	47.43385	17.73814	18	92

-> novads = Ikšķiles n

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
j51	180	46.55	17.9712	18	92

-> novads = Carnikavas

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
j51	145	48.53103	17.44398	18	86

Vecums (cik Jums ir pilni gadi?)

Percentiles		Smallest		
1%	18	18		
5%	21	18		
10%	25	18	Obs	325
25%	33	18	Sum of Wgt.	325
50%	45		Mean	47.43385
		Largest	Std. Dev.	17.73814
75%	60	86		
90%	74	86	Variance	314.6414
95%	77	86	Skewness	.3113806
99%	86	92	Kurtosis	2.129467

2. tabulas aprēķiniem un analīzei par izlases respondentu vidējo vecumu pēc novada, dzimuma (aptaujas anketas 51. un 52.jautājums)

Ikšķiles novads(==1)

Group	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[95% Conf. Interval]	
Sieviete	105	48.99048	1.719448	17.6191	45.58075	52.40021
Vīrietis	75	43.13333	2.080569	18.01826	38.98771	47.27896
combined	180	46.55	1.339494	17.9712	43.90677	49.19323
diff		5.857143	2.68901		.550702	11.16358

Carnikavas novads(==2)

Group	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[95% Conf. Interval]	
Sieviete	82	50.89024	1.910289	17.2984	47.08937	54.69112
Vīrietis	63	45.46032	2.178048	17.28772	41.10646	49.81417
combined	145	48.53103	1.448644	17.44398	45.66768	51.39439
diff		5.429926	2.897321		-.2971844	11.15704

3. tabulas aprēķiniem un analīzei par izlases respondentu dzimumu (aptaujas anketas 52.jautājums)

1) pētījuma izlase

Dzimums	Freq.	Percent	Cum.
Sieviete	187	57.54	57.54
Vīrietis	138	42.46	100.00
Total	325	100.00	

2) sēriju izlase Ikšķiles novads(==1)

Dzimums	Freq.	Percent	Cum.
Sieviete	105	58.33	58.33
Vīrietis	75	41.67	100.00
Total	180	100.00	

2) sēriju izlase Carnikavas novads(==2)

Dzimums	Freq.	Percent	Cum.
Sieviete	82	56.55	56.55
Vīrietis	63	43.45	100.00
Total	145	100.00	

4. tabula aprēķiniem par respondentu novados nodzīvoto laiku (aptaujas anketas 57.jautājums)

novads	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
Ikšķiles novads	24.3125	23	16.95436	24	.6740229	2.770438	.6973516
Carnikavas novads	22.15328	20	15.58793	21	.7426783	2.797337	.7036399
Total	23.36741	20	16.37978	23	.7133602	2.814487	.7009669

5. tabulas aprēķiniem un analīzei par izlases respondentu izglītību (aptaujas anketas 60.jautājums)

1) pētījuma izlase

Jūsu izglītība?	Freq.	Percent	Cum.
Nav izglītības	1	0.31	0.31
Pamatizglītība vai nepabeigta vidējā izglītība	27	8.33	8.64
Vidējā vispārējā izglītība	64	19.75	28.40
Profesionālā vidējā vai arodizglītība	83	25.62	54.01
Augstākā izglītība	149	45.99	100.00
Total	324	100.00	

2) sēriju izlase Ikšķiles novads(==1)

Jūsu izglītība?	Freq.	Percent	Cum.
Pamatizglītība vai nepabeigta vidējā izglītība	21	11.67	11.67
Vidējā vispārējā izglītība	37	20.56	32.22
Profesionālā vidējā vai arodizglītība	42	23.33	55.56
Augstākā izglītība	80	44.44	100.00
Total	180	100.00	

2) sēriju izlase Carnikavas novads(==2)

Jūsu izglītība?	Freq.	Percent	Cum.
Nav izglītības	1	0.69	0.69
Pamatizglītība vai nepabeigta vidējā iz	6	4.17	4.86
Vidējā vispārējā izglītība	27	18.75	23.61
Profesionālā vidējā vai arodizglītība	41	28.47	52.08
Augstākā izglītība	69	47.92	100.00
Total	144	100.00	

6. tabulas aprēķiniem un analīzei par respondentu ģimenes stāvokli (aptaujas anketas 53.jautājums)

1) pētījuma izlase

Jūsu ģimenes stāvoklis?	Freq.	Percent	Cum.
precējusies/ precējies	175	53.85	53.85
neprecējusies/ neprecējies, bet ir past	53	16.31	70.15
neprecējusies/ neprecējies (nav pastāvī	42	12.92	83.08
šķirusies/ šķīries	24	7.38	90.46
atraitne/ atraitnis	31	9.54	100.00
Total	325	100.00	

2) sēriju izlase Ikšķiles novads(==1)

Jūsu izglītība?	Freq.	Percent	Cum.
Pamatizglītība vai nepabeigta vidējā iz	21	11.67	11.67
Vidējā vispārējā izglītība	37	20.56	32.22
Profesionālā vidējā vai arodizglītība	42	23.33	55.56
Augstākā izglītība	80	44.44	100.00
Total	180	100.00	

2) sēriju izlase Carnikavas novads(==2)

Jūsu izglītība?	Freq.	Percent	Cum.
Nav izglītības	1	0.69	0.69
Pamatizglītība vai nepabeigta vidējā iz	6	4.17	4.86
Vidējā vispārējā izglītība	27	18.75	23.61
Profesionālā vidējā vai arodizglītība	41	28.47	52.08
Augstākā izglītība	69	47.92	100.00
Total	144	100.00	

7. tabulas aprēķiniem un analīzei par respondentu ģimenes stāvokli (aptaujas anketas 53.jautājums)

1) pētījuma izlase

Jūsu ģimenes stāvoklis?	Freq.	Percent	Cum.
precējusies/ precējies	175	53.85	53.85
neprecējusies/ neprecējies, bet ir past	53	16.31	70.15
neprecējusies/ neprecējies (nav pastāvī	42	12.92	83.08
šķirusies/ šķīries	24	7.38	90.46
atraitne/ atraitnis	31	9.54	100.00
Total	325	100.00	

2) sēriju izlase Ikšķiles novads(==1)

Jūsu ģimenes stāvoklis?	Freq.	Percent	Cum.
precējusies/ precējies	89	49.44	49.44
neprecējusies/ neprecējies, bet ir past	32	17.78	67.22
neprecējusies/ neprecējies (nav pastāvī	27	15.00	82.22
šķirusies/ šķīries	10	5.56	87.78
atraitne/ atraitnis	22	12.22	100.00
Total	180	100.00	

3) sēriju izlase Carnikavas novads(==2)

Jūsu ģimenes stāvoklis?	Freq.	Percent	Cum.
precējusies/ precējies	86	59.31	59.31
neprecējusies/ neprecējies, bet ir past	21	14.48	73.79
neprecējusies/ neprecējies (nav pastāvī	15	10.34	84.14
šķirusies/ šķīries	14	9.66	93.79
atraitne/ atraitnis	9	6.21	100.00
Total	145	100.00	

8. tabulas aprēķiniem un analīzei par respondentu reliģisko piederību (aptaujas anketas 54.jautājums)

1) atbilžu skaits novados

Jūsu reliģiskā piederība?	Novads		Total
	Ikšķiles	Carnikava	
Katoļu	45	24	69
Luterāņu	55	54	109
Pareizticība	15	23	38
Cita	4	3	7
Neesmu reliģiozs, nep	34	26	60
Nevēlos atbildēt	26	10	36
Total	179	140	319

2) pētījuma izlase

Jūsu reliģiskā piederība?	Freq.	Percent	Cum.
Katoļu	69	21.63	21.63
Luterāņu	109	34.17	55.80
Pareizticība	38	11.91	67.71
Cita	7	2.19	69.91
Neesmu reliģiozs, nepiederu nevienai ko	60	18.81	88.71
Nevēlos atbildēt	36	11.29	100.00
Total	319	100.00	

3) sēriju izlase Ikšķiles novads(==1)

Jūsu reliģiskā piederība?	Freq.	Percent	Cum.
Katoļu	45	25.14	25.14
Luterāņu	55	30.73	55.87
Pareizticība	15	8.38	64.25
Cita	4	2.23	66.48
Neesmu reliģiozs, nepiederu nevienai ko	34	18.99	85.47
Nevēlos atbildēt	26	14.53	100.00
Total	179	100.00	

4) sēriju izlase Carnikavas novads(==2)

Jūsu reliģiskā piederība?	Freq.	Percent	Cum.
Katoļu	24	17.14	17.14
Luterāņu	54	38.57	55.71
Pareizticība	23	16.43	72.14
Cita	3	2.14	74.29
Neesmu reliģiozs, nepiederu nevienai ko	26	18.57	92.86
Nevēlos atbildēt	10	7.14	100.00
Total	140	100.00	

9. tabulas aprēķiniem un analīzei par mājsaimniecības lielumu (aptaujas anketas 58.jautājums)

1) pētījuma izlase

Cik cilvēku, ieskaitot Jūs, dzīvo Jūsu mājsaimniecībā?	Freq.	Percent	Cum.
1	38	11.76	11.76
2	66	20.43	32.20
3	71	21.98	54.18
4	80	24.77	78.95
5	38	11.76	90.71
6	16	4.95	95.67
7	5	1.55	97.21
8	1	0.31	97.52
nav atbildes	8	2.48	100.00
Total	323	100.00	

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
j58	315	3.27619	1.466148	1	8

2) sēriju izlase Ikšķiles novads(==1)

Cik cilvēku, ieskaitot Jūs, dzīvo Jūsu mājsaimniecībā?	Freq.	Percent	Cum.
1	20	11.24	11.24
2	31	17.42	28.65
3	36	20.22	48.88
4	47	26.40	75.28
5	25	14.04	89.33
6	12	6.74	96.07
7	5	2.81	98.88
nav atbildes	2	1.12	100.00
Total	178	100.00	

3) sēriju izlase Carnikavas novads(==2)

Cik cilvēku, ieskaitot Jūs, dzīvo Jūsu mājsaimniecī bā?	Freq.	Percent	Cum.
1	18	12.41	12.41
2	35	24.14	36.55
3	35	24.14	60.69
4	33	22.76	83.45
5	13	8.97	92.41
6	4	2.76	95.17
8	1	0.69	95.86
nav atbildes	6	4.14	100.00
Total	145	100.00	

3) vidējie abās sēriju izlases

novads	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
Ikšķiles novads	3.465909	4	1.526519	2	.1807745	2.43574	.4404382
Carnikavas novads	3.035971	3	1.353525	2	.4801392	3.234767	.4458293
Total	3.27619	3	1.466148	2	.3290381	2.691741	.4475162

10. tabulas aprēķiniem un analīzei par mājsaimniecības ienākumiem (aptaujas anketas 61.jautājums)

1) vidējās vērtības pētījuma izlasē

variable	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
j61	482.5432	350	376.5172	352	2.000899	7.837217	.7802766

2) vidējās vērtības pētījuma sēriju izlasēs

novads	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
Ikšķiles novads	520.6083	400	419.2801	451	1.742891	6.323812	.8053657
Carnikavas novads	445.4065	350	326.9827	260	2.267867	9.918437	.7341221
Total	482.5432	350	376.5172	352	2.000899	7.837217	.7802766

3) vidējās vērtības pēc respondenta dzimuma

j52	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
Sieviete	448.8562	300	406.2971	300	2.336001	8.606505	.9051833
Vīrietis	533.2474	450	322.0361	420	1.269825	5.967224	.603915
Total	482.5432	350	376.5172	352	2.000899	7.837217	.7802766

4) vidējās vērtības pēc respondenta novada, dzimuma *Ikšķiles novads*(==1), *sieviete* (==1)

. sum j61 if novads==1 & j52==1

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
j61	75	518.4133	478.8181	50	2000

5) vidējās vērtības pēc respondenta novada, dzimuma *Carnikavas novads*(==2), *sieviete* (==1)

. sum j61 if novads==2 & j52==1

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
j61	71	375.3803	298.1921	100	2000

6) vidējās vērtības pēc respondenta novada, dzimuma *Ikšķiles novads*(==1), *vīrietis* (==2)

. sum j61 if novads==1 & j52==2

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
j61	45	524.2667	299.7345	50	1200

7) vidējās vērtības pēc respondenta novada, dzimuma *Carnikavas novads*(==2), *vīrietis* (==2)

. sum j61 if novads==2 & j52==1

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
j61	71	375.3803	298.1921	100	2000

11. tabulas par mājokli un kredītsaistībām (aptaujas anketas 62.jautājums)

1) pētījuma izlase

Jūsu mājoklis ir:	Freq.	Percent	Cum.
Īrēts dzīvoklis, māja	36	11.21	11.21
Ģimenes/privātīpašums bez kredītsaistīb	227	70.72	81.93
Ģimenes/privātīpašums, par ko tiek maks	58	18.07	100.00
Total	321	100.00	

2) sēriju izlase *Ikšķiles novads*(==1)

Jūsu mājoklis ir:	Freq.	Percent	Cum.
Īrēts dzīvoklis, māja	21	11.73	11.73
Ģimenes/privātīpašums bez kredītsaistīb	117	65.36	77.09
Ģimenes/privātīpašums, par ko tiek maks	41	22.91	100.00
Total	179	100.00	

3) sēriju izlase *Carnikavas novads*(==2)

Jūsu mājoklis ir:	Freq.	Percent	Cum.
Īrēts dzīvoklis, māja	15	10.56	10.56
Ģimenes/privātīpašums bez kredītsaistīb	110	77.46	88.03
Ģimenes/privātīpašums, par ko tiek maks	17	11.97	100.00
Total	142	100.00	

12. tabulas aprēķiniem un analīzei par respondentu nodarbošanos (aptaujas anketas 35.jautājums)

1) pētījuma izlase

Pašreizējā nodarbošanās	Freq.	Percent	Cum.
Uzņēmējs	42	12.92	12.92
Darba ņēmējs	167	51.38	64.31
Pensijā	71	21.85	86.15
Skolnieks, students	16	4.92	91.08
Bezdarbnieks	7	2.15	93.23
Mājsaimnieks	21	6.46	99.69
Cita atbilde	1	0.31	100.00
Total	325	100.00	

2) sēriju izlase Ikšķiles novads(==1)

Pašreizējā nodarbošanās	Freq.	Percent	Cum.
Uzņēmējs	26	14.44	14.44
Darba ņēmējs	91	50.56	65.00
Pensijā	35	19.44	84.44
Skolnieks, students	10	5.56	90.00
Bezdarbnieks	5	2.78	92.78
Mājsaimnieks	13	7.22	100.00
Total	180	100.00	

3) sēriju izlase Carnikavas novads(==2)

Pašreizējā nodarbošanās	Freq.	Percent	Cum.
Uzņēmējs	16	11.03	11.03
Darba ņēmējs	76	52.41	63.45
Pensijā	36	24.83	88.28
Skolnieks, students	6	4.14	92.41
Bezdarbnieks	2	1.38	93.79
Mājsaimnieks	8	5.52	99.31
Cita atbilde	1	0.69	100.00
Total	145	100.00	

Pozitīvo atbilžu īpatsvars pētījumā, (autores pētījuma dati, 2014)

Nr.	Mainīgais	Ikšķile	Carnikava	Pētījuma izlase
1	Novadā vairumam cilvēku rūp vietējā sabiedrība	68,9%	68.1%	68.5%
2	Daudz draugi dzīvo ārpus šī novada	70.6%	77.2%	73.5%
3	Ir labas attiecības ar kaimiņiem	87.5%	85.4%	86.6%
4	Palīdz novadā notiekošu pasākumu/ projektu organizēšanā	17.2%	22.2%	19.4%
5	Vairums kaimiņu zin vārdu	78.1%	75.0%	76.7%
6	Draugi palīdzēs, ja būs nepieciešams	88.8%	87.4%	88.2%
7	Vairumam šī novada iedzīvotāju rūp vietējā sabiedrībā	11.1%	14.6%	12.7%
8	Bieži izbrauc ārpus sava novada	67.2%	78.6%	72.3%
9	Bieži izklaidējas kopā ar kaimiņiem	32.8%	35.9%	34.2%
10	Lūgtu kaimiņu palīdzību pieskatīt bērnu	54.8%	59.0%	56.7%
11	Reizēm dodas ārpus novada apciemot draugus	82.6%	88.3%	85.1%
12	Satiek draugus vismaz reizi nedēļā	58.8%	55.9%	57.5%
13	Patīk palīdzēt saviem draugiem un kaimiņiem	84.3%	83.3%	83.9%
14	Bieži apmeklē novada pasākumus	50.8%	63.2%	56.4%
15	Ziņotu novada domes deputātam, ja rūpētu kāda lieta novadā	52.5%	43.1%	48.3%
16	Censtos palīdzēt, ja līdzās mājai kādam salūztu automašīna	79.9%	79.3%	79.6%
17	Braukt ar sabiedrisko transportu bez biļetes ir nepieņemami	81.7%	77.2%	79.7%
18	Vairumam novada iedzīvotāju var uzticēties	45.0%	50.7%	47.5%
19	Bieži lasa valsts dienas laikrakstus	36.1%	40.0%	37.9%
20	Tiekoties ar draugiem, bieži apspriež politiskus jautājumus	37.8%	49.7%	43.1%
21	Es uzskatu, ka multikulturālisms Latvijai nāk par labu	39.8%	43.4%	41.4%
22	Ziņotu, ja stāvvietā nejauši sabojātu kāda automašīnu	72.9%	76.4%	74.5%
23	Vairumam Latvijas iedzīvotāju var uzticēties	30.7%	32.2%	31.4%
24	Bieži lasa vietējo avīzi/seko novada aktualitātēm internetā	68.5%	69.4%	68.9%
25	Noziedzības līmenis novadā nav problēma	48.3%	51.7%	49.9%
26	Tuvākie draugi rīkojas manās labākajās interesēs	62.4%	69.2%	65.4%
27	Jūtas droši iebilst, ja nepiekrīt vairākumam	72.8%	76.6%	74.5%
28	Jūtos droši, lai pastaigātos novadā arī tumsā	70.6%	73.8%	72.0%
29	Dodas apciemot radniekus, kas dzīvo ārpus novada	90.6%	95.9%	92.9%
30	Ir labas attiecības ar vairumu radnieku	91.1%	93.8%	92.3%
31	Var rēķināties ar palīdzību no ģimenes, ja to vajag	93.3%	94.5%	93.9%
32	Tic, ka tuvākie radi rīkojas labākajās interesēs	84.9%	82.8%	84.2%
33	Ģimenes locekļi dzīvo novadā	71.1%	60.4%	66.4%
37	Es bieži tiekos ar darba kolēģiem ārpus darba	41.9%	37.2%	39.8%
38	Dzīves grūtību jautājumos prasītu padomu kolēģim darbā	29.6%	21.3%	25.6%
39	Darba kolēģi ciena	84.5%	86.2%	85.2%
40	Darbā jūtas kā daļa no komandas	82.1%	86.2%	83.9%
42	Cilvēki, kuri ir piederīgi kādai no organizācijām vai grupām	27.2%	22.1%	24.9%
45	Atrasts darbs caur ģimenes, tuvāko draugu loku	66.7%	58.7%	63.2%
46	Atrasts darbs, pateicoties paziņām, lietišķiem kontaktiem	60.0%	48.6%	55.0%
47	Saņemts aizdevums no ģimenes, tuvākajiem draugiem	55.3%	44.40%	50.5%
48	Saņemts aizdevums no paziņām, lietišķiem kontaktiem	28.5%	16.2%	23.1%
49	Aktivitāšu rezultātā ir mainīts domes lēmums	6.4%	4.9%	5.7%
50	Aktivitāšu rezultātā novadā ir notikušas pārmaiņas	12.2%	13.3%	12.7%
65	Personiski pazīst politisku amatpersonu, pie kā būtu ērti vērsties, lai saņemtu nepieciešamo informāciju vai padomu	57.8%	60.7%	59.1%

8.pielikums, aptaujas rezultāti datu tabulās

	Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat šiem apgalvojumiem par Jūsu draugiem, ģimeni un dzīvi Carnikavas novadā	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Ne piekrītu, ne nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
1	Manā novadā vairumam cilvēku rūp vietējā sabiedrība (% no visiem respondentiem, n=324)	27.78	40.74	18.21	8.64	4.63
2	Daudzi mani draugi dzīvo ārpus šī novada (% no visiem respondentiem, n=325)	43.08	30.46	13.54	7.08	5.85
3	Man ir labas attiecības ar kaimiņiem (% no visiem respondentiem, n=320)	53.13	33.44	9.38	2.19	1.88
4	Brīvajā laikā es bieži palīdzu novadā notiekošu pasākumu/ projektu organizēšanā (% no visiem respondentiem, n=324)	8.64	10.80	14.20	24.69	41.67
5	Vairums manu kaimiņu zina manu vārdu (% no visiem respondentiem, n=322)	51.55	25.16	9.32	9.32	4.66
6	Ja būs nepieciešams, draugi man palīdzēs (% no visiem respondentiem, n=322)	56.83	31.37	7.76	2.17	1.86
7	Vairumam šī novada iedzīvotāju rūp vietējā sabiedrībā, ne tikai sava dzīve (% no visiem respondentiem, n=324)	21.60	33.02	32.72	10.19	2.47
8	Es bieži izbraucu ārpus sava novada (% no visiem respondentiem, n=325)	45.54	26.77	12.92	8.62	6.15
9	Es bieži izklaidējos kopā ar kaimiņiem (piemēram, kopā cepam šašlikus vai dzeram kafiju/tēju) (% no visiem respondentiem, n=325)	13.54	20.62	17.54	21.54	26.77
10	Ja pieskatot mājā bērnu, man vajadzētu uz brīdi iziet, es palūgtu kaimiņu palīdzību (% no visiem respondentiem, n=323)	33.44	23.22	13.93	12.38	17.03
11	Reizēm es dodos ārpus sava novada, lai apciemotu savus draugus (% no visiem respondentiem, n=323)	56.66	28.48	6.50	4.33	4.02
12	Parasti es satieku savus draugus vismaz reizi nedēļā (% no visiem respondentiem, n=322)	29.19	28.26	16.77	15.22	10.56
13	Man patīk palīdzēt saviem draugiem un kaimiņiem, kad viņiem tas ir nepieciešams (% no visiem respondentiem, n=322)	42.24	41.61	9.94	3.42	2.80
14	Es bieži apmeklēju sava novada pasākumus (piemēram, koncertus, svētkus, izstādes u.c.) (% no visiem respondentiem, n=323)	17.65	38.70	17.65	14.24	11.76
15	Ja man rūp kāda lieta novadā, tad es par to ziņotu sava novada domes deputātam? (% no visiem respondentiem, n=323)	18.89	29.41	18.27	16.41	17.03
16	Ja līdzās manai mājai kādam salūztu automašīna, es censtos palīdzēt (% no visiem respondentiem, n=324)	43.52	36.11	9.26	5.86	5.25
17	Es domāju, ka ir pieņemami braukt ar sabiedrisko transportu bez biļetes (% no visiem respondentiem, n=325)	5.85	3.38	11.08	17.23	62.46

18	Es domāju, ka vairumam šī novada iedzīvotāju var uzticēties (% no visiem respondentiem, n=323)	11.11	36.42	38.17	9.26	4.94
19	Es bieži lasu Latvijas dienas laikrakstus (Latvijas Avīze, Diena utml.) (% no visiem respondentiem, n=325)	21.23	16.62	12.62	17.54	32.00
20	Tiekoties ar draugiem, bieži apspriežam politiskus jautājumus (% no visiem respondentiem, n=325)	16.31	26.77	22.77	18.77	15.38
21	Es uzskatu, ka multikulturālisms Latvijai nāk par labu (% no visiem respondentiem, n=314)	16.24	25.16	34.39	14.33	9.87
22	Ja es stāvvietā nejauši sabojātu kāda automašīnu, es par to ziņotu (% no visiem respondentiem, n=321)	38.63	35.83	14.95	5.30	5.30
23	Vairumam Latvijas iedzīvotāju var uzticēties (% no visiem respondentiem, n=319)	10.34	21.00	40.13	15.67	12.87
24	Es bieži lasu vietējo avīzi/sekoju novada aktualitātēm internetā (% no visiem respondentiem, n=322)	37.58	31.37	11.49	9.32	10.25
25	Es domāju, ka noziedzības līmenis šajā novadā ir problēma (% no visiem respondentiem, n=323)	8.36	10.22	31.58	34.98	14.86
26	Es domāju, ka mani tuvākie draugi rīkojas manās labākajās interesēs (% no visiem respondentiem, n=321)	24.30	41.12	24.92	4.36	5.30
27	Ja es nepiekrītu vairākumam, es jūtos pietiekoši droši, lai par to teiktu (% no visiem respondentiem, n=325)	33.85	40.62	15.38	6.77	3.38
28	Es jūtos pietiekoši droši, lai pastaigātos savā novadā arī tumsā (% no visiem respondentiem, n=325)	40.62	31.38	13.54	6.46	8.00
29	Reizēm es dodos apciemot radniekus, kas dzīvo ārpus šī novada (% no visiem respondentiem, n=325)	63.69	29.23	3.38	1.23	2.46
30	Man ir labas attiecības ar vairumu manu radnieku (% no visiem respondentiem, n=325)	65.85	26.46	3.69	2.77	1.23
31	Es varu rēķināties ar palīdzību no savas ģimenes, ja man to vajadzēs (% no visiem respondentiem, n=325)	76.92	16.92	2.77	0.92	2.46
32	Es ticu, ka mani tuvākie radi rīkojas manās labākajās interesēs (% no visiem respondentiem, n=324)	57.10	26.85	9.88	1.85	4.32
33	Daži manas ģimenes locekļi dzīvo šajā novadā (% no visiem respondentiem, n=324)	52.16	14.20	4.01	4.32	25.31

34	Vai pēdējā gada laikā Jūs esat veicis brīvprātīgo darbu, t.i., darbojies kādā nevalstiskā organizācijā, piedalījies kādu pasākumu organizēšanā, nesaņemot par to atalgojumu? (% no visiem respondentiem, n=323)	Jā, vienu reizi	Jā, vairākas reizes / regulāri	Nē, neesmu
		17.96	16.41	65.63

35	Lūdzu, raksturojiet savu pašreizējo nodarbošanās veidu (% no visiem respondentiem, n=325)	
	Uzņēmējs/-a /pašnodarbinātais/-ā	12.92
	Darba ņēmējs/-a (strādāju algotu darbu)	51.38
	Esmu pensijā	21.85
	Skolnieks/-ce, students/-e	4.92
	Bezdarbnieks/ce	2.15
	Mājsaimnieks/-ce	6.46
	Cita atbilde	0.31

36	Kur atrodas Jūsu darba vieta? (% no visiem respondentiem, n=210)	Šajā novadā	Rīgā	Citur
		30.48	53.81	15.71

	Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat šādiem apgalvojumiem?	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Ne piekrītu, ne nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
37	Es bieži tiekos ar darba kolēģiem ārpus darba (% no visiem respondentiem, n=211)	13.27	26.54	18.96	26.07	15.17
38	Ja man vajag padomu dzīves grūtību jautājumos (attiecības ģimenē, finanšu jautājumi), es visdrīzāk prasītu padomu kolēģim darbā (% no visiem respondentiem, n=211)	9.00	16.59	24.64	29.38	20.38
39	Mani darba kolēģi mani ciena (% no visiem respondentiem, n=210)	31.90	53.33	13.33	0.95	0.48
40	Darbā es jūtos kā daļa no komandas darba (% no visiem respondentiem, n=211)	41.71	42.18	13.27	1.42	1.42

35	Vai pašlaik esat iesaistīts kādā no šāda veida organizācijām (% no visiem respondentiem, n=325)	
	Novada NVO	4.31
	Sporta organizācija	6.46
	Reliģiska organizācija vai konfesija	2.77
	Arodbiedrība	4.31
	Politiska partija	1.23
	Profesionāla organizācija (skolotāju, mediķu utml.)	0.31
	Vides aizsardzības organizācija	0.92
	Nozares organizācija	1.54
	Labdarības organizācija	2.46
	Cilvēktiesību aizsardzības organizācija	0
	Mākslas, mūzikas, teātra interešu grupa (t.sk. kori, deju kolektīvi, amatierteātri)	7.38
	Pašpalīdzības vai atbalsta grupa	0.92
	Jauniešu organizācija (t.sk. skauti/ gaidas vai pašvaldības jauniešu dome)	1.54
	Makšķernieku organizācija, mednieku klubs	0.92
	Cita veida organizācija, interešu grupa, apvienība	1.23
	Nav iesaistījies nevienā	75.08

42	Cilvēku īpatsvars, kuri ir piederīgi kādai no organizācijām vai grupām	26.32%	21.47%	24.48%
	<i>Grupas veids</i>			
44	Cilvēku īpatsvars, kuri ir piederīgi nehomogēnām grupām (atbildes "nē" uz 44.jautājuma 1.-6.)	57.5%	50.7%	54.1%
44	Cilvēku īpatsvars, kuri ir piederīgi kādai no nehierarhiskām grupām (atbilde "jā" uz 44.jautājuma 7.-10.)	59.3%	61.5%	60.4%
	<i>Atbalsta iespējas tuvāko kontaktu lokā</i>			
45	Esmu atradis darbu, pateicoties ģimenes, tuvāko draugu lokam	66.50%	57.70%	62.1%
46	Esmu atradis darbu, pateicoties paziņām, lietišķiem kontaktiem	58.60%	45.40%	52.0%
47	Esmu saņēmis aizdevumu no ģimenes, tuvākajiem draugiem	53%	44.20%	48.6%
48	Esmu saņēmis aizdevumu no paziņām, lietišķiem kontaktiem	26.30%	17.20%	21.8%
	<i>Ietekmes iespējas novadā</i>			
49	Manu aktivitāšu rezultātā ir mainīts domes lēmums	6.40%	5.50%	6.0%
50	Manu aktivitāšu rezultātā novadā ir notikušas pārmaiņas	12.00%	13.50%	12.8%
	<i>Sasaitošais (angliski – linking) kapitāls</i>			
65	Personiski pazīstu politisku amatpersonu, pie kā man būtu ērti vērsties, lai saņemtu nepieciešamo informāciju vai padomu	58.60%	60.70%	59.7%

9. pielikums, faktoru analīzes aprēķini

1. tabula. Mainīgie, kas sākotnēji ietverti faktoru analīzē, (autores pētījuma dati, 2014)

variable name	storage type	display format	value label	variable label
j01	double	%9.0g	j01	Novadā vairumam cilvēku rūp vietējā sabiedrība
j02	double	%9.0g	j02	Draugi dzīvo ārpus novada
j03	double	%9.0g	j03	Labas attiecības ar kaimiņiem
j04	double	%9.0g	j04	Bieži palīdz novada pasākumu organizēšanā
j05	double	%9.0g	j05	Kaimiņi zin vārdu
j06	double	%9.0g	j06	Draugi palīdzēs, ja būs nepieciešams
j07	double	%9.0g	j07	Novada iedzīvotājiem rūp vietējā sabiedrība
j08	double	%9.0g	j08	Bieži izbrauc ārpus novada
j09	double	%9.0g	j09	Bieži izklaidējas ar kaimiņiem
j10	double	%9.0g	j10	Izejot no mājas, lūgtu kaimiņam pieskatīt bērnu
j11	double	%9.0g	j11	Izbrauc ārpus novada, lai apciemotu draugus
j12	double	%9.0g	j12	Vismaz reizi nedēļā satiek draugus
j13	double	%9.0g	j13	Patik palīdzēt draugiem un kaimiņiem
j14	double	%9.0g	j14	Bieži apmeklē novada pasākumus
j15	double	%9.0g	j15	Sazinātos ar novada domes deputātu
j16	double	%9.0g	j16	Palīdzētu, ja pie mājas kādam salūztu automašīna
j17	double	%9.0g	j17	Sabiedriskajā transportā braukt bez biļetes ir nepienemams
j18	double	%9.0g	j18	Vairumam novada iedzīvotāju var uzticēties
j19	double	%9.0g	j19	Lasa Latvijas dienas laikrakstus
j20	double	%9.0g	j20	Ar draugiem apspriež politiskus jautājumus
j21	double	%9.0g	j21	Multikulturalisms Latvijai nāk par labu
j22	double	%9.0g	j22	Ziņotu par nejaūsi sabojātu automašīnu
j23	double	%9.0g	j23	Vairumam Latvijas iedzīvotāju var uzticēties
j24	double	%9.0g	j24	Lasa vietējo avīzi/seko novada aktualitātēm internetā
j25	double	%9.0g	j25	Noziedzības līmenis novadā nav problēma
j26	double	%9.0g	j26	Uzticas, ka draugi rīkojas labākajās interesēs
j27	double	%9.0g	j27	Ja nepiekrīstu vairākumam, par to pateiktu
j28	double	%9.0g	j28	Jūtas droši pastaigāties novadā tumsā
j29	double	%9.0g	j29	Apciemo radniekus ārpus novada
j30	double	%9.0g	j30	Labas attiecības ar radniekiem
j31	double	%9.0g	j31	Var rēķināties ar ģimenes palīdzību
j32	double	%9.0g	j32	Uzticas, ka tuvākie radi rīkojas labākajās interesēs
j33	double	%9.0g	j33	Ģimenes locekļi dzīvo novadā

2. tabula. Mainīgo vidējās vērtības un atbilžu skala, (autores pētījuma dati, 2014)

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
j01	324	3.783951	1.085903	1	5
j02	325	3.978462	1.174378	1	5
j03	320	4.3375	.8773535	1	5
j04	324	2.200617	1.316671	1	5
j05	322	4.096273	1.181392	1	5
j06	322	4.391304	.8659276	1	5
j07	324	2.388889	1.012308	1	5
j08	325	3.969231	1.219305	1	5
j09	325	2.726154	1.401749	1	5
j10	323	3.436533	1.480147	1	5
j11	323	4.294118	1.041169	1	5
j12	322	3.503106	1.333135	1	5
j13	322	4.170807	.9399503	1	5
j14	323	3.362229	1.256807	1	5
j15	323	3.167183	1.368424	1	5
j16	324	4.067901	1.11075	1	5
j17	325	4.270769	1.152255	1	5
j18	324	3.395062	.9724249	1	5
j19	325	2.775385	1.558136	1	5
j20	325	3.098462	1.310981	1	5
j21	314	3.235669	1.178292	1	5
j22	321	3.971963	1.107852	1	5
j23	319	3.003135	1.139619	1	5
j24	322	3.767081	1.317899	1	5
j25	323	3.377709	1.114444	1	5
j26	321	3.747664	1.040674	1	5
j27	325	3.947692	1.033558	1	5
j28	325	3.901538	1.23084	1	5
j29	325	4.504615	.8300734	1	5
j30	325	4.529231	.7992518	1	5
j31	325	4.649231	.797396	1	5
j32	324	4.305556	1.021063	1	5
j33	324	3.635802	1.699594	1	5

KMO un Bartlett's testu rezultāti

Bartlett test of sphericity

Chi-square = 2253.764   Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy
 Degrees of freedom = 528   KMO = 0.739
 p-value = 0.000

Cronbach's alpha testa rezultāti

Test scale = mean(unstandardized items)

Item	Obs	Sign	item-test correlation	item-rest correlation	average interitem covariance	alpha
j01	321	+	0.3893	0.3207	.1455133	0.7908
j02	322	+	0.1921	0.1098	.1516584	0.7992
j03	317	+	0.4971	0.4477	.1443837	0.7877
j04	321	+	0.2866	0.1981	.1479488	0.7961
j05	319	+	0.4555	0.3853	.1426316	0.7880
j06	319	+	0.4817	0.4321	.144855	0.7882
j07	321	+	0.2200	0.1500	.1509007	0.7968
j08	322	+	0.2127	0.1277	.1508827	0.7987
j09	322	+	0.4976	0.4171	.1392435	0.7859
j10	320	+	0.4732	0.3854	.1395583	0.7874
j11	320	+	0.3565	0.2891	.1468714	0.7921
j12	320	+	0.2862	0.1958	.1479211	0.7963
j13	320	+	0.5295	0.4784	.1429015	0.7862
j14	322	+	0.4292	0.3519	.1429994	0.7893
j15	322	+	0.3924	0.3054	.1436556	0.7914
j16	322	+	0.5183	0.4568	.141238	0.7855
j17	322	+	0.2217	0.1414	.150657	0.7978
j18	322	+	0.4761	0.4199	.14386	0.7877
j19	322	+	0.2901	0.1844	.1472305	0.7982
j20	322	+	0.3443	0.2587	.1458427	0.7934
j21	313	+	0.3300	0.2523	.1469915	0.7935
j22	318	+	0.4931	0.4281	.1425152	0.7871
j23	317	+	0.4111	0.3402	.1444809	0.7900
j24	319	+	0.4525	0.3734	.1417374	0.7883
j25	320	+	0.1825	0.1042	.1518483	0.7988
j26	320	+	0.4283	0.3646	.1447901	0.7895
j27	322	+	0.2857	0.2161	.1490419	0.7947
j28	322	+	0.3014	0.2188	.1476623	0.7949
j29	322	+	0.3595	0.3062	.1481211	0.7920
j30	322	+	0.4850	0.4395	.1454309	0.7884
j31	322	+	0.5011	0.4565	.1450683	0.7879
j32	321	+	0.4451	0.3837	.1443949	0.7888
j33	322	+	0.2631	0.1459	.1482951	0.8014
Test scale					.1457916	0.7970

1. attēls. Datu atbilstības kritēriju testi, (autores pētījuma dati, 2014)

3. tabula. Faktoru īpašvērtības sākotnējam faktoru risinājumam (33 jautājumi), (autores pētījuma dati, 2014)

Factor analysis/correlation   Number of obs = 283
 Method: principal factors   Retained factors = 18
 Rotation: (unrotated)   Number of params = 441

Factor	Eigenvalue	Difference	Proportion	Cumulative
Factor1	4.50053	2.50994	0.3960	0.3960
Factor2	1.99059	0.55285	0.1752	0.5712
Factor3	1.43774	0.27345	0.1265	0.6977
Factor4	1.16429	0.15444	0.1025	0.8002
Factor5	1.00985	0.20655	0.0889	0.8891
Factor6	0.80330	0.20445	0.0707	0.9597
Factor7	0.59885	0.12942	0.0527	1.0124
Factor8	0.46943	0.08514	0.0413	1.0538
Factor9	0.38429	0.00595	0.0338	1.0876
Factor10	0.37834	0.04303	0.0333	1.1209

6. tabula. Faktoru analīzes rezultāti, (autores pētījuma dati, 2014)

Rotated factor loadings (pattern matrix) and unique variances

Variable	Factor1	Factor2	Factor3	Uniqueness
j03		0.5120		0.6933
j05		0.6415		0.5748
j06		0.4981		0.6876
j08			0.5691	0.6735
j09		0.6231		0.6074
j10		0.6146		0.6068
j11			0.5362	0.6816
j13		0.5599		0.6068
j14				0.8937
j18	0.5608			0.6627
j22	0.4579			0.7587
j23	0.4539			0.6530
j24	0.4011			0.8101
j25				0.8844
j26	0.4343			0.8035
j28				0.8905
j29			0.4642	0.6870
j30	0.4767			0.6501
j31	0.6029			0.4927
j32	0.6773			0.5207

(blanks represent abs(loading)<.4)

Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy	
Variable	kmo
j03	0.8238
j05	0.7939
j06	0.8314
j08	0.5743
j09	0.7451
j10	0.7349
j11	0.6961
j13	0.7825
j14	0.6792
j18	0.7714
j22	0.7777
j23	0.6999
j24	0.7568
j25	0.6067
j26	0.7348
j28	0.6055
j29	0.7731
j30	0.8187
j31	0.8108
j32	0.7769
Overall	0.7561

2. attēls. Faktoranalīzē ietverto datu KMO tests, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. alpha j32 j31 j18 j30 j22 j23 j26 j24

Test scale = mean(unstandardized items)

Average interitem covariance:      .2806929
Number of items in the scale:      8
Scale reliability coefficient:      0.7388
```

3. attēls. Alfa tests, pirmais faktors, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. alpha j05 j09 j10 j13 j03 j06

Test scale = mean(unstandardized items)

Average interitem covariance:      .4508825
Number of items in the scale:      6
Scale reliability coefficient:      0.7552
```

4. attēls. Alfa tests, otrais faktors, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. alpha j08 j11 j29

Test scale = mean(unstandardized items)

Average interitem covariance:      .3365214
Number of items in the scale:      3
Scale reliability coefficient:      0.5737
```

5. attēls. Alfa tests, trešais faktors, (autores pētījuma dati, 2014)

10. pielikums, sociālā kapitāla pamatelementu indekss un māsājaimniecību sociāli ekonomiskie parametri aprēķinu tabulas

1. tabula. SKI un māsājaimniecību ienākumi, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. tabstat SKindx, statistics(mean median sd iqr skewness kurtosis cv) by (j61_gr) columns(statistics)
```

Summary for variables: SKindx
by categories of: j61_gr (Ienākumi (3 grupās))

j61_gr	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
Līdz 260 eiro (z	99.58316	103.5481	11.415	11.79652	-1.372706	4.834825	.1146278
261 - 500 eiro (	100.9911	103.0928	10.10822	11.49992	-1.528579	6.722011	.1000902
501 eiro vai vai	100.5335	101.4551	8.603385	9.642563	-1.321028	5.765691	.0855773
Nav atbildes	98.69354	99.9243	9.689419	8.751366	-1.793992	8.196023	.0981768
Total	100	101.8983	10	10.04106	-1.51907	6.456675	.1

2. tabula. SKI un respondentu dzimums, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. tabstat SKindx, statistics(mean median sd iqr skewness kurtosis cv) by (j52) columns(statistics)
```

Summary for variables: SKindx
by categories of: j52 (Dzimums)

j52	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
Sieviete	100.5809	102.5023	9.717581	9.569809	-1.386133	5.896248	.0966145
Vīrietis	99.18574	100.6276	10.36845	10.20805	-1.66303	6.915956	.1045357
Total	100	101.8983	10	10.04106	-1.51907	6.456675	.1

3. tabula. SKI un respondentu vecuma grupas, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. tabstat SKindx, statistics(mean median sd iqr skewness kurtosis cv) by (j51sh) columns(statistics)
```

Summary for variables: SKindx
by categories of: j51sh (Vecums (grupās))

j51sh	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
18 - 24 gadi	97.83315	101.2033	10.67231	9.812099	-1.33632	4.08209	.1090868
25 - 34 gadi	99.09838	101.2311	10.85318	11.86529	-1.560779	6.110828	.1095192
35 - 44 gadi	100.6365	101.2353	9.050613	10.28641	-1.970511	11.60992	.0899337
45 - 54 gadi	99.79859	100.5155	9.207955	9.549416	-1.716365	7.095985	.0922654
55 - 64 gadi	99.46847	100.9181	9.943802	7.507828	-1.544507	7.587106	.0999694
65 gadi un vairā	101.8673	104.442	10.46898	10.46796	-1.171523	3.624752	.1027707
Total	100	101.8983	10	10.04106	-1.51907	6.456675	.1

4. tabula. SKI un mājsaimniecības lielums, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. tabstat SKindx, statistics(mean median sd iqr skewness kurtosis cv) by (j58) columns(statistics)
```

Summary for variables: SKindx
by categories of: j58 (Cik cilvēku, ieskaitot Jūs, dzīvo Jūsu mājsaimniecībā?)

j58	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
1	99.13542	103.513	12.29382	8.871262	-1.608435	5.148172	.1240104
2	100.6774	103.4167	10.73249	9.768166	-1.367492	4.835893	.1066028
3	100.7179	101.1474	7.767587	9.017887	-.3789515	3.050032	.0771222
4	99.46874	101.1275	10.93166	10.51978	-1.940994	8.293114	.1099005
5	99.74564	101.619	8.432722	8.633484	-1.32719	5.746881	.0845423
6	101.0988	101.1979	7.607747	11.5023	-.2736452	2.090206	.0752506
7	92.55063	96.4484	11.60959	13.22755	-.9880637	2.232574	.1254404
8	107.4307	107.4307	.	0	.	.	.
nav atbildes	96.24268	99.18158	12.13892	17.23443	-.3712939	1.935009	.1261282
Total	99.94757	101.8828	10.00473	10.12128	-1.519075	6.447451	.1000998

5. tabula. SKI un respondentu izglītība, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. tabstat SKindx, statistics(mean median sd iqr skewness kurtosis cv) by (j60) columns(statistics)
```

Summary for variables: SKindx
by categories of: j60 (Jūsu izglītība?)

j60	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
Nav izglītības	.	.	.	.	.	.	.
Pamatizglītība v	97.21995	102.2877	15.95877	19.5087	-1.302333	4.024056	.1641512
Vidējā vispārējā	99.53483	99.28984	9.0234	11.66827	-.6425053	3.695451	.0906557
Profesionālā vid	99.33039	101.0556	9.964591	13.42387	-.9117528	3.434247	.1003176
Augstākā izglītī	101.043	102.6961	9.033397	9.045433	-1.946612	8.986127	.0894015
Total	100.0034	101.9247	10.017	10.10022	-1.517573	6.437147	.1001666

6. tabula. SKI un respondentu attiecību statuss, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. tabstat SKindx, statistics(mean median sd iqr skewness kurtosis cv) by (j53) columns(statistics)
```

Summary for variables: SKindx
by categories of: j53 (Jūsu ģimenes stāvoklis?)

j53	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
precāts	100.437	101.0556	8.531871	10.94914	-.8126725	4.250207	.0849475
neprecāts, ir pa	99.20072	101.1627	10.78854	8.481865	-1.603351	6.576803	.1087547
neprecāts, nav p	98.37474	101.821	10.96666	8.78352	-1.567464	4.68183	.1114785
šķiries	96.67023	99.33963	15.68876	9.860405	-1.651443	4.636697	.1622915
atraitnis	103.8775	104.442	8.672658	10.03482	-1.183437	4.369955	.0834892
Total	100	101.8983	10	10.04106	-1.51907	6.456675	.1

7. tabula. SKI un respondentu nodarbošanās, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. tabstat SKindx, statistics(mean median sd iqr skewness kurtosis cv) by (j35) columns(statistics)
```

Summary for variables: SKindx
by categories of: j35 (Pašreizējā nodarbošanās)

j35	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
Uzņēmējs	98.95344	98.40562	9.227824	10.95319	-.9596072	5.530379	.0932542
Darba ņēmējs	100.5026	102.0437	9.280977	9.124855	-1.886881	8.816229	.0923457
Pensijā	102.141	104.3889	9.970265	12.69103	-1.012715	3.601392	.0976127
Skolnieks, stude	93.08353	96.37457	11.42689	17.21587	-.6173375	2.218404	.1227595
Bezdarbnieks	99.47667	98.06599	8.165182	9.290855	.2982115	2.287229	.0820814
Mājsaimnieks	99.11168	102.0168	11.16231	6.714615	-1.850065	6.119992	.1126235
Cita atbilde	59.74181	59.74181	.	0	.	.	.
Total	100	101.8983	10	10.04106	-1.51907	6.456675	.1

7. tabula. SKI un respondentu mājokļa veids, (autores pētījuma dati, 2014)

```
. tabstat SKindx, statistics(mean median sd iqr skewness kurtosis cv) by (j63) columns(statistics)
```

Summary for variables: SKindx
by categories of: j63 (Respondenta dzīvesvieta)

j63	mean	p50	sd	iqr	skewness	kurtosis	cv
Daudzdzīvokļu mā	101.9464	103.9227	9.432706	7.875153	-2.377169	11.34766	.0925262
Privātmāja	98.53033	100.5614	10.37738	12.65366	-1.101932	4.627809	.1053217
Rindu māja	98.15327	96.6128	8.18198	11.38949	-.196541	2.91026	.0833592
Total	99.9037	101.8906	10.04121	10.10604	-1.506414	6.395362	.1005089

11. pielikums, ieteikumi par sagatavošanos uz intervijām, intervijas norisi, daļēji strukturētās intervijas paraugs

Daļēji strukturēto interviju jautājumi Carnikavas/Ikšķiles pašvaldību iedzīvotājiem

Datums:

Laiks:

Vieta:

Dalībnieks:

Nodarbošanās, amats:

Intervijas sagatavošana un intervēšana

Tā kā intervijās daļa jautājumu ir tādi, uz kuriem jādod brīvas atbildes, ieteicams ņemt vērā arī šādus ieteikumus (Woodhouse, 2004):

- ✓ katrai intervijai jāsatgavo ievaddaļa, ar kuru intervētājs sāk darbu, piemēram,
- ✓ sasveicināšanās, intervijas mērķu un norises izklāsts utt.,
- ✓ bez īpašas vajadzības nav ieteicams palielināt intervijas apjomu. Jo vairāk
- ✓ jautājumu, jo grūtāk uzturēt intervējamās personas motivāciju un koncentrēšanos,
- ✓ intervijai jānotiek neitrālā gaisotnē. Intervētājs nedrīkst uzdot uzvedinošus
- ✓ jautājumus vai teikt priekšā iespējamus atbilžu variantus,
- ✓ intervijas laikā intervētājam pret intervējamo vienmēr jāizturas ar cieņu,
- ✓ jāizveido tāda intervijas struktūra, lai pēc iespējas vienkāršāk varētu apkopot
- ✓ rezultātus un pēc tam tos analizēt,
- ✓ rakstot intervijas jautājumus, jāpatur prātā, ka jautājumi ar brīvām atbildēm
- ✓ vienmēr ir informatīvāki nekā slēgta tipa jautājumi,
- ✓ lai intervēšana noritētu sekmīgi, intervētāji jāapmāca un katrai intervijai
- ✓ jāsatgavo intervētāja instrukcija,
- ✓ pirms lietošanas pētījumā intervijas jāizmēģina un jāuzlabo.

Sagatavošanās pirms intervijas

- ✓ *informēt par audioierakstu intervijas atšifrēšanas vajadzībām, intervijas laiku*
- ✓ *Vai dalībniekam ir kādi jautājumi vai neskaidrības saistībā ar interviju?*
- ✓ *Informēt dalībnieku, ka saruna ir konfidenciāla un respondenta vārds netiks sasaistīts ar sarunas gaitā sniegto informāciju, viedokli.*
- ✓ *Izskaidrot intervijas norisi: atbildes uz jautājumiem var būt pavisam vienkārās kā “jā” vai “nē”, intervētājs var lūgt precizēt iemeslus konkrētam viedoklim, tādā gadījumā lūdz sniegt savu sajūtu aprakstu par konkrēto jautājumu.*

Turpinājums 12.pielikumam. Daļēji strukturētās intervijas paraugs

Nr.	Jautājumi
<i>Sākumā es vēlētos Jums uzdot dažus vispārīgus jautājumus par Jums un Jūsu saistību ar novadu un kā Jūs uztverat dzīvošanu novadā.</i>	
1.	<i>Cik ilgi Jūs dzīvojat Carnikavas/ Ikšķiles novadā</i>
Atbilde:	
2.	<i>Ja pārcēlāties uz dzīvi Carnikavas/ Ikšķiles novadā, kādi bija iemesli? Vai bija viegli novadā iedzīvoties? Vai jutāties laipni gaidīts?</i>
Atbilde:	
3.	<i>Vai daudzi Jūsu draugi un ģimenes locekļi dzīvo novadā?</i>
Atbilde:	
4.	<i>Kāda ir Jūsu formālā sasaiste ar novadu (piemēram, darbs, biedrība, profesionālas vai cita veida organizācijas, cik ilgi darbojaties katrā no norādītajām jomām)?</i>
Atbilde:	
5.	<i>Vai Jūs esat iesaistīts neformālā komunikācijā ar novadniekiem (piemēram, sarunas ar kaimiņiem, kafējnīcās utml.)?</i>
Atbilde:	
6.	<i>Kādas divas, trīs lietas Jums patīk visvairāk saistībā ar dzīvošanu Carnikavā/Ikšķilē?</i>
Atbilde:	
7.	<i>Kādas divas, trīs lietas Jums visvairāk nepatīk saistībā ar dzīvošanu Carnikavā/Ikšķilē?</i>
Atbilde:	
8.	<i>Vai ir kādas īpašas atšķirības, kas izceļ Carnikavu/Ikšķili, ja salīdzina ar citiem Rīgas novadiem? Kādas ir šīs atšķirības?</i>
Atbilde:	
<i>Turpinājumā daži jautājumi par novadu kopienu.</i>	
9.	<i>Vai esat informēts par to, kādas nevalstiskas organizācijas darbojas novadā? Kādas? Vai Jūs esat biedrs kādā no organizācijām?</i>
Atbilde:	
10.	<i>Vai nevalstiskās organizācijas ir populāras un vai tās saņem brīvprātīgo atbalstu? Vai varat norādīt, kuras ir populārākās?</i>
Atbilde:	
11.	<i>Kā jūs domājat, vai organizācijas labi sadarbojas savā starpā, vai starp dažādām interešu grupām pastāv konflikti? Ja, jā, tad starp kurām un kādēļ?</i>
Atbilde:	
12.	<i>Vai novadā notiek daudz pasākumu? Kādi? Vai pasākumi ir labi apmeklēti?</i>
Atbilde:	

13.	<i>Kā Jūs domājat vai Carnikavas/ Ikšķiles iedzīvotāji viegli pieņem atšķirīgus cilvēkus (piemēram, citas kultūras, citādi domājošos)? Kādā mērā un kādēļ jā vai nē?</i>
<i>Atbilde:</i>	
<i>Turpinājumā daži jautājumi par vietējo lēmumu pieņemšanas procesu un vietējo politiku.</i>	
14.	<i>Kā Jūs domājat vai Carnikavas/ Ikšķiles iedzīvotāji kopumā interesējas par vietējās politikas procesiem? Un par valsts politiku?</i>
<i>Atbilde:</i>	
15.	<i>Vai sabiedriskajā telpā notiek diskusijas par pašvaldības vēlēšanām?</i>
<i>Atbilde:</i>	
16.	<i>Vai novadā notika aktīva priekšvēlēšanu kampaņa pašvaldības vēlēšanām? Kas bija aktīvākie?</i>
<i>Atbilde:</i>	
17.	<i>Kā Jūs domājat, vai novada dome un tās pieņemtās rīcībpolitikas (lēmumi) atspoguļo vietējo iedzīvotāju viedokļus?</i>
<i>Atbilde:</i>	
18.	<i>Kā Jūs domājat, vai novada domei ir laba izpratne par novada vajadzībām un prioritātēm?</i>
<i>Atbilde:</i>	
19.	<i>Kā Jūs domājat, vai novada dome ir proaktīvs vai reaģējošs darbības stils? Kādēļ Jūs tā domājat?</i>
<i>Atbilde:</i>	
20.	<i>Vai novada iedzīvotāji tiek aktīvi iedrošināti iesaistīties vietējo lēmumu pieņemšanas procesā (piemēram, publiskās apspriešanas. Vai varat nosaukt kādu piemēru, kur sabiedrības viedoklis ir ietekmējis lēmuma saturu)?</i>
<i>Atbilde:</i>	
21.	<i>Vai novada iedzīvotāju vidū ir "sabiedrības līderi" (piemēram, izcilas, atpazīstamas personības)? Lūdzu, nosauciet, kuri? Kādēļ Jums šie cilvēki šķiet līderi?</i>
<i>Atbilde:</i>	
22.	<i>Kā Jūs domājat, vai šie cilvēki kopumā pārstāv novada iedzīvotāju uzskatus?</i>
<i>Atbilde:</i>	
23.	<i>Kā Jūs domājat, vai šie cilvēki efektīvi pārstāv novada iedzīvotājus (vai iestājas par novada interesēm un vai palīdz atrisināt jautājumus)?</i>
<i>Atbilde:</i>	
24.	<i>Kā Jūs domājat, vai novadā tiek pausti un uzklausti dažādu grupu viedokļi, vajadzības (piemēram, jauniešu, senioru, bezdarbnieku, citu)? Kādēļ/ Kādēļ nē?</i>
<i>Atbilde:</i>	
25.	<i>Kā Jūs domājat, vai novada amatpersonām ir svarīgs sabiedrības viedoklis? Kādēļ, jā/ Kādēļ, nē?</i>
<i>Atbilde:</i>	

<i>Atbilde:</i>	
<i>Turpinājumā daži jautājumi par vietējiem komunikācijas kanāliem.</i>	
<i>26.</i>	<i>Vai Jūs regulāri izlasāt vietējo laikrakstu? Ko Jūs par šo izdevumu domājat?</i>
<i>Atbilde:</i>	
<i>27.</i>	<i>Vai Jūs piekrītat, ka kopumā laikraksta saturs atspoguļo novada iedzīvotāju uzskatus (viedokļi, kas raksturo notikumus, rakstu saturs)?</i>
<i>Atbilde:</i>	
<i>28.</i>	<i>Vai Jūs piekrītat, ka kopumā laikraksts cenšas pozitīvā veidā informēt par novadā notiekošo (vai varat norādīt kādu piemēru, kas to raksturo)?</i>
<i>Atbilde:</i>	
<i>29.</i>	<i>Vai Jūs piekrītat, ka kopumā laikraksts cenšas pozitīvā veidā informēt par novadā notiekošo (vai varat norādīt kādu piemēru, kas to raksturo)?</i>
<i>Atbilde:</i>	
<i>Noslēgumā daži jautājumi par vietējo uzņēmējdarbību, nozarēm un novada ekonomisko attīstību.</i>	
<i>30.</i>	<i>Kā Jūs domājat vai vietējie uzņēmēji spēj strādāt atbilstoši mūsdienu tehnoloģijām, radot jaunus produktus (pakalpojumus)? Vai varat norādīt kādu piemēru?</i>
<i>Atbilde:</i>	
<i>30.</i>	<i>Kā Jūs domājat, kas ir novada ekonomikas stiprās puses?</i>
<i>Atbilde:</i>	
<i>31.</i>	<i>Kā Jūs domājat, kas ir novada ekonomikas vājās puses?</i>
<i>Atbilde:</i>	
<i>32.</i>	<i>Noslēgumā – kā Jums šķiet kopumā novadā vērojama ekonomiska attīstība vai ekonomisks panīkums? Kādēļ Jūs tā domājat?</i>
<i>Atbilde:</i>	

12. pielikums, interviju saraksts ar norises datumiem

Daļēji strukturētās intervijas Ikšķiles novadā

2014.gada 15.augusts, intervijas laiks: 2 stundas 2 min., vieta: Ikšķiles novada dome,

intervija ar trīs domes vadības amatpersonām: novada domes vadītājs, Izglītības un kultūras komitejas vadītāja, izpilddirektors;

2014.gada 25.augustā, intervijas laiks: 45 min.; vieta: Ikšķiles novada dome, intervija ar novada jaunatnes lietu speciālistu, strādā domē 1 gadu;

2014.gada 2.septembrī, 55 min.; Ikšķiles uzņēmuma telpas, intervija ar uzņēmēju, dzīvo novadā vairāk kā 5 gadus, uzņēmējdarbība 1.5 gads;

2014.gada 2.septembrī, 1 stunda.; Ikšķiles uzņēmuma telpas, intervija ar domes attīstības nodaļas vadītāju, strādā domē piecus gadus, ir doma par pārceļšanos uz Ikšķiles novadu;

2014.gada 20.un 25.augustā, intervijas laiks: kopā 2 stundas 25 min. (2 daļas, 1 daļa -1 stunda; 2.daļa – 1 stunda 25 min.); Ikšķiles biedrības un intervētāja dzīvesvietas telpās, intervija ar izglītojošas un kultūras biedrības dibinātāju un vadītāju, novadā dzīvo vairāk kā 7 gadus.

Daļēji strukturētās intervijas Carnikavas novadā

2014.gada 15.augustā, intervijas laiks: 20 min.; Carnikavas uzņēmuma telpas, intervija ar uzņēmēju, novadā dzīvo vairāk kā 10 gadus;

2014.gada 22.augustā, intervijas laiks: 1 stunda; vieta: Carnikavas novada dome, intervija ar novada vadību;

2014.gada 21.augustā, 1st. 10min.; Carnikavas uzņēmuma telpas, intervija ar uzņēmēju, novadā dzīvo 12 gadus;

2014.gada 21.augustā, 1st. 15min.; Carnikavas iestādes telpas, intervija ar novada iedzīvotāju, dzīvo novadā 40 gadus, vairākās paaudzēs (300 gadi ģimene dzīvo Carnikavas apkaimē);

2014.gada 18.augustā, 1st. 50 min.; vieta: Carnikavas novada dome, intervija ar domes attīstības nodaļas vadītāju, dzīvo novadā nedaudz ilgāk kā vienu gadu, vecāki dzīvo novadā divus gadus, strādā vairāk kā divus gadus.

Daļēji strukturēta intervija ar ASV pilsoni, aktīvu Latvijas NVO sektora pārstāvi

2014.gada 21.augustā, 1st. 30 min; vieta: sabiedriskas telpas Rīgā; dzīvo Latvijā gandrīz 20 gadus.

13. pielikums, pašvaldību informatīvo izdevumu saraksts:

Carnikavas novada domes informatīvie izdevumi
(pieejami: <http://www.carnikava.lv/novada-vestis>):

- 2014.gada janvāris (186)
- 2014.gada februāris (188) ar pielikumu
- 2014.gada marts (189) ar pielikumu
- 2014.gada aprīlis (191) ar pielikumu
- 2014.gada maijs (193) ar pielikumu
- 2014.gada jūnijs (195) ar pielikumu
- 2014.gada jūlijs (198) ar pielikumiem
- 2014.gada augusts (200)

Informācija par:

Ieguldījumi infrastruktūrā; paziņojumi par sabiedrisko apspriešanu; domes priekšsēdētājas aktivitātes sabiedriskos pasākumos; intervijas ar deputātiem; intervijas ar jauniem pašvaldības iestāžu darbiniekiem informācija par lēmumiem; informācija par iedzīvotāju aktivitātēm vaļasprieku un prasmju attīstībā; informācija par novada kultūras, mākslas un pašdarbnieku pasākumiem; informācija par NVO aktivitātēm un ikgadēju konkursu finansiālam atbalstam NVO aktivitātēm

Ikšķiles novada pašvaldības informatīvie izdevumi

(pieejami: <http://www.ikskile.lv/component/content/category/119-ikskiles-vestis>):

- Nr. 1 (237), 2014. gada janvāris;
- Nr. 2 (238), 2014. gada februāris
- Nr. 3 (239), 2014. gada marts
- Nr. 4 (240), 2014. gada aprīlis
- Nr. 5 (241), 2014. gada maijs
- Nr. 6 (242), 2014. gada jūnijs
- Nr. 7 (243), 2014. gada jūlijs
- Nr. 8 (244), 2014. gada augusts

Labi organizētas informatīvās sadaļas: pašvaldība; izglītība; uzņēmējiem; jauniešiem; kultūra; sports; novadā; aktuāli; notikumi.

Informācija par:

Novada uzņēmējiem "Runā uzņēmējs"; novada uzņēmēja balva; iespējām iesaistīties novada aktivitātēs un jau notikušām aktivitātēm; Sadaļa "Jauniešiem"; "kafija ar politiķiem"; jauniešu domes aktivitātes; izglītības iestāžu aktivitātes un panākumi; PII rinda; ikšķiliešu sasniegumi; informācija par NVO aktivitātēm; informācija infrastruktūras attīstības projektiem; paziņojumi par sabiedrisko apspriešanu; pašvaldības budžets; īsi par domes lēmumiem; paziņojumi par pašvaldības nekustamo īpašumu izsolēm; kultūras un mākslas notikumu kalendārs;

Pielikumos tiek pievienoti Inčukalna/Vangažu informatīvais izdevums, Stopiņu novada domes izdevums, Rīgas apriņķa avīze.